

ବିଲ୍ଲୀତ ତାଏରୀ

ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀଧରାୟ ରଥ

ବିଲ୍ଲାତ ଡାଏରୀ

ଲେଖକ

ଡକ୍ଟର ରାଧାନାଥ ରଥ

ଅଧ୍ୟାପକ, ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ, କଟକ

ମୁଦ୍ରା ଦ୍ଵାରକା ଗୁରୁଅଣା

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୨।

ବନ୍ଧୁ ବିପ୍ଳବରେ ପଦେ .

୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟଠାରୁ ୧୯୪୯ ଫେବୃଆରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ବର୍ଷ ମୁଁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ରହିଥିଲି । ମୋର ଅବସ୍ଥାନ ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ବ୍ରିଟିଶ ସେନାରେ ଭଲ ଭଲ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ମନରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଭାବର ଉଦୟ ହୋଇଥିଲା, ସେସବୁ ଡାଇରୀ ଖାତାରେ ଟିପି ରଖୁଥିଲି । ସେମାନଙ୍କର ଗୁଳିଚଳଣି, ଆତ୍ମର ବ୍ୟବହାର, ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ସାଧୁତା, ସମୟ-ଶୃଙ୍ଖଳା, ପରବର୍ତ୍ତୀତ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେମାନଙ୍କର ମନୋଭାବ, ଚିନ୍ତାପ୍ରକ୍ରିୟା ଓ ମତାମତ ପ୍ରଭୃତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାରେ ମୋର ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମିଥିଲା ଏବଂ ଯାହା କିଛି ଆସିରେ ପଡେ, ସେସବୁର ମୂଳ କାରଣ-ଖୋଜିବାହାର କରିବାର ପ୍ରଚ୍ଛଦି ମଧ୍ୟ ମନରେ ଆସିଥିଲା । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗବେଷଣାଗାରରେ, ସଭାଗୃହରେ, ସିନେମା ଟିକେଟ କିଣିବା ପାଇଁ କ୍ୟୁରେ (ଧାଡ଼ିରେ) ଠିଆ ହୋଇଥିବା ବେଳେ, ଖାଇଲାବେଳେ, ବସିଥିବା ସରକାରୀ କର୍ମସୂତ୍ର, ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲାବେଳେ ବା ପାର୍କରେ ଏକେଲା ବସି ବସି ଇଂରେଜୀ ନରନାଶ, ବାଳକବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିବା ବେଳେ—ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମୟରେ ମୋର ଗୋଟିଏ କଥା ବରାବର ମନେ ପଡୁଥିଲା ଯେ ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ଆମର ତତ୍ପର—ଆଉ ତାର କାରଣ—କେଉଁଟା ଭୁଲ, କେଉଁଟା ଠିକ୍, କେଉଁଟା ଗ୍ରହଣୀୟ । ଏସବୁ ବିଷୟରେ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମତାମତ ଡାଇରୀରେ ଲେଖିରଖେ । ଡାଇରୀ ଲେଖିଲାବେଳେ ମୋର କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ଥିଲା ଯେ ଏସବୁ ସୁପ୍ରକାଶରେ ପ୍ରକାଶ କରିବି । କିନ୍ତୁ ଦେଶକୁ ଫେରିଲା ପରେ ମୋର କେତେକ ବନ୍ଧୁ ଗଲିତ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ମୁଁ ମୋର ଡାଇରୀ ଭିତରୁ କେତୋଟି ମତାମତ ଦୈନିକ 'ସମାଜ'ରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । ତାପରେ ମୋ ପାଖକୁ ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ ସ୍ଥାନରୁ ବହୁତ ଲୋକ (ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣାଶୁଣା ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅପରିଚିତ ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାହିଁ ବେଶୀ) ମୋର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼

ଆକାଶରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଲେଖି ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।
 ଏ ଦିନରେ ‘ସମାଜ’ ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ ରଥ ମଧ୍ୟ ସେ ତେ ବିଶେଷ
 ଉତ୍ସାହୀତ କରିଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କର ‘ଗୋପବନ୍ଧୁ ସାହିତ୍ୟ ମନ୍ଦିର’ ତରଫରୁ
 ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ । ଏଥିଲାଗି ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ ରଥ
 ଓ ମୋର ‘ଲେଖାରେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରି ଚିଠି ଲେଖିଥିବା ବହୁ
 ଉଦ୍ଦ୍ୟୋଗରେ ମୁଁ ମୋର କୃତଜ୍ଞତା ଜାଣନ କରୁଛି । ବହୁବେଳେ
 କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଛବି ପାଇଁ ନୂତନ ଧରଣର କାଠ ବୁକ୍ କରିଦେବା ପାଇଁ
 ଚିହ୍ନିଲା ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତଭୂମିର ରାୟଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୋର ଆନ୍ତରିକ ଧନ୍ୟବାଦ ।

ବହୁବେଳେ ୨୦ଟି ପରିଚ୍ଛଦ ରହିଛି—ସେଥିରୁ ନଅଟି ଦୈନିକ
 ‘ସମାଜ’ରେ ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୋପବନ୍ଧୁ ସଂଖ୍ୟା ‘ସମାଜ’ରେ ପ୍ରକାଶିତ
 ହୋଇଥିଲା । ଆଉ ଦଶଟି କୌଣସି କାଗଜରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ନାହିଁ ।
 ବହୁଟିର ପତ୍ୟଙ୍କ ପରିଚ୍ଛଦ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଷୟରେ ଲେଖା-
 ହୋଇଛି; ତେଣୁ ସେ କୌଣସି ପରିଚ୍ଛଦ ଅଲଗା କରି ପଢ଼ାଯାଇ
 ପାରେ । ସବୁଗୁଡ଼ିକ ଲେଖାର ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଥିଲେ
 ସୁଦ୍ଧା ବହୁଟିକୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପଦ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧ ହିସାବରେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ
 କରାଯାଇପାରେ । ବହୁଟିର ବିଷୟବସ୍ତୁ ୧୯୨୯ଜନ ଜୁଲାଇ ପୂର୍ବରୁ
 ଲେଖା ହୋଇ ଥିବାରୁ ସାମାନ୍ୟ କେତୋଟି ଖବର ପୁରୁଣା ହୋଇ
 ଯାଇଛି; ତେଣୁ ସେହି କେତେଟି ଖବର ସେହି ସମୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗ୍ରହଣ
 କରିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ ।

ପାଠକ-ପାଠିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚିଲିକ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ମୋଟା-
 ମୋଟି ଧାରଣା ଜନ୍ମାଇ ପାରିଲେ ଶ୍ରୀମ ସାଥୀକ ହେଲା ବୋଲି ମନେ
 କରିବି ।

ରାଧାନାଥ ରଥ
 ଚେଚେନ୍‌ସା କଲେଜ, କଟକ
 ୧୯୫୦

ସୂଚିପତ୍ର

ପରିଚ୍ଛେଦ	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଆରମ୍ଭ	ପନେଶ	୧
ଦୁଇ	ଚିଠି ...	୯
ତନ	ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ସାଧୁତା, ତାର କାରଣ	୨୦
ସ୍ତବ	ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ବାଧିକାର, ପାରିବାରିକ ଓ ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କ ...	୨୭
ପାଞ୍ଚ	ଆଦାବକାର୍ଯ୍ୟ, ଆତ୍ମର ବ୍ୟବହାର	୩୪
ଛଅ	ଭାରତ ବିଷୟରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଧାରଣା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତି ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ମନୋଭାବ	୩୬
ସାତ	ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଗଣଜାତୀୟ ସ୍ବାଧିକାର, ମତ ପ୍ରକାଶରେ ସ୍ବାଧୀନତା ...	୫୭
ଆଠ	ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷା, ସୁସଂସ୍କୃତ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ, ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ...	୬୨
ନଅ	ଅବସର-ବିଶ୍ରାମ, ଉପଭୋଗ ପ୍ରଣାଳୀ ...	୭୨
ଦଶ	ଶୁଦ୍ଧଜୀବନ—ରୁଚି ଓ ସଜନୀନ—ରୁଚି-ଶିକ୍ଷକ ସମ୍ପର୍କ ...	୭୯
ଏଗାର	ବିଲୁପ୍ତ ନାଶ — ଶିକ୍ଷା — ସ୍ବାଧୀନତା — କର୍ମକୁଶଳତା ...	୮୭
ବାର	ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଓ ଅବୈତନିକ ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀ—ପ୍ରାକମେଷ, ସେକେଣ୍ଡାରୀ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ...	୯୫

ପରିଚ୍ଛେଦ	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ତେର	ଇଂଲଣ୍ଡର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମାଜିକ • ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ ...	୧୦୮
ଚଉଦ	ଶବ୍ଦରକାଗଜ	୧୧୬
ପଞ୍ଚର	ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଭାରତୀୟ...	୧୨୭
ଷୋଳ	ଦଳଗତ ରାଜନୀତି ..	୧୩୭
ସତର	ଶ୍ରମିକ ସରକାରର ସମ୍ବେଦନାଶୀଳତା ...	୧୪୩
ଅଠର	ବୈଦେଶିକ ନୀତି — ଉପନିବେଶ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧୀନସ୍ଥ ରାଜ୍ୟ	୧୫୨
ଉଣେଇଶ	ବୈଦେଶିକ ନୀତି — ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ପର୍କ ...	୧୬୧
କୋଡ଼ିଏ	ବିଦ୍ୟାୟ	୧୭୨

ବିଲ'ତ ଡାକରୀ

—ଆରମ୍ଭ—

ପ୍ରବେଶ

୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ୩୦ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟମୋର ଜାହାନ, ସାଉଥ ଦାକ୍ଷିଣ
ଇଂଲଣ୍ଡ) ବନ୍ଦରରେ ଭୋର ପାଞ୍ଚଟା ବେଳେ ଅସି ପହଞ୍ଚିଲ ।
ଗୋଟାଏ ଗୋଲମାଲରେ ମୋ ନିଦ ହଠାତ୍ ସଜିଗଲା । କାନପାଟ
ଶୁଣିଲି—ବହୁ କଣ୍ଠୋକାରିତ ଇଂରେଜ ସଙ୍ଗୀତର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ବୋ-
ଯୋଜନା—ଘଟଣାଟା ଠିକ୍ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ ; କାରଣ ଆଗରୁ
ଜାଣି ନ ଥିଲି ଯେ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଆମ ଜାହାନ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିବ ।
ଇଚ୍ଛା ହେଲା ବାହାରେ ଯାଇ ବୁଲିଆସେ—କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତମ କମ୍ବଳ
ଭିତରୁ ବାହାରିବାକୁ ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେହିପରି
ପଡ଼ି ରହିଲି କିଛି ସମୟ; ନିମ୍ନ ଗୁରୁତ୍ବରେ ଗୋଟାଏ
ହାଲେହୋଲର ସୂତା । ଗୋଲମାଲ ଆ ସଂଗୀତ ଆହୁରି ଲୋଚରେ
ଶୁଣାଗଲା । କୌତୁହଳ ଦମନ ନ କରିପାରି ଜାହାନର ଡେକ୍ରେ
ଅସି ପହଞ୍ଚିଲ । ପାହାନ୍ତିଆ ଶୀତଳ ହାତରେ ଦେହଟା ଥରିଗଲା ।
ଗୁରୁତ୍ବରେ ଗୋଟାଏ ଯାତଳା କୁହୁଡ଼ି ସୁସ୍ଥ ଥିଲା ଗୁଦର ପରି ଦେର-
ରହୁଛି । ଆଖି ମଲି ଚାହିଁବାରେ ଲାଗିଲା, କିଛି ଦୂରରେ ଆଉ
କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଗ୍ରେଟ ବଡ଼ ଜାହାନ—ଡେଙ୍ଗା ଡେଙ୍ଗା କେତେ-

ବିଲତ ଡାକଣ

ସୁତାଏ ନେଇ କୁହୁଡ଼ି ଭେଦ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ଦେଖାଯାଉଛି । ଟିକିଏ
 ଦୂରରେ ଗୋଟାଁ କେତେକ ଘରର ଅଭ୍ୟନ୍ତର ମିଳୁଛି ମାତ୍ର, ସବୁ
 ଶାସ୍ତ୍ରା. ସବୁ ଅସ୍ତ୍ର—ପାତାନ୍ତରା ବନ୍ଦର ଅଧା ସୁପ୍ତ, ଅଧା ନିଶ୍ଚିତ
 ଅବସ୍ଥାରେ । ମନର କେତୋଟି ଭାବ ଭାବ ସ୍ୱପ୍ନର ପରି । ଭବିଷ୍ୟ,
 ଆମେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛୁ । ଡେକ୍ଟର ବେଲିଂ ଧରି
 ଠିଆହେଲେ—ଝରୁ ଝରୁ ଝରୁ ଝରୁ ଗର୍ଜନର ଜାହାଜ ଚାଲୁଛି ।
 ଲାତରେ ସୈନିକମାନଙ୍କର ସଂଗୀତ-ଝଙ୍କାର ଆହୁରି ଗୋଲମାଲିଆ ଓ
 ମୋଟାଳିଆ ସ୍ୱରରେ ଶୁଣାଯାଉଛି । ବଡ଼ ଇଟା ହେଲେ, ଗୀତର
 ଟାଣୁକ ଶୁଣିବାକୁ—ଦଳେ ଉପର ଡେକରେ ଠିଆ ହୋଇ
 ନିଜ ଗାଉଥିଲେ—ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଠିଆହେଲେ ।
 ଗୁରୁତା ଧରି ନ ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ବାଙ୍କି ରହିଲା ନାହିଁ ଯେ
 ଘର ସମସ୍ତ ପରେ ଘରକୁ ଫେରୁଥିବା ସୈନିକମାନେ ମନ ଆନନ୍ଦରେ
 ନୀତି ଗାଉଛନ୍ତି । ଇଂଲଣ୍ଡ ବନ୍ଧୁରେ—ଇଂଲଣ୍ଡର ପାହାଡ଼, ପଟ୍ଟ,
 ଗହଳ, ନଦୀ, ଗାଁଗାଆଁ, ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁରେ—“Bring back my
 bonny to me”—ବନ୍ଧୁରେ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଦେଶକୁ ଫେରୁଛନ୍ତି—ଜୟ
 ସୈନିକ ଉପାବରେ ଛୁଟି କୁଣ୍ଡେ ମୋଟ—ମା, ଭବିଷୀ ଓ ପ୍ରେୟସୀଙ୍କୁ
 ଦେଖିବା ପାଇଁ ଆନନ୍ଦରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଉଲୁସି ଉଠୁଛି; ଭେଣୁ ମନ-
 ଫୁଲଣିଆ ଗୀତ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋ ମନରେ କେତେ
 ପ୍ରକାର ଭାବ ଖେଳିଗଲା । ଏମାନେ ଫେରିଛନ୍ତି ଦେଶକୁ—ମୁଁ ଆସିଛି
 ବନ୍ଦେଶକୁ—ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଫେରିଯିବି—ବନ୍ଦୁ ପାଖରେ
 ନିଜର ପହଞ୍ଚିବି, କି ଗୀତ ଗାଇବି—ଆମର ଭାରତୀୟମାନେ ସବୁ
 କି ସଂଗୀତ ଗାଇବେ କାହିଁ କିଛି ତ ମନେ ପଡ଼ୁ ନ—ଯାହାକି ସମସ୍ତେ
 ମିଳି ଗାଇ ଧରିବୁ ଏପରି ସମସ୍ତରରେ । କେତେ ଜଣ ଏପରି ମୁକ୍ତି
 ପ୍ରାପ୍ତରେ—ପ୍ରାଣର ସମସ୍ତ ଆବେଗ ଓ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସହ ମନଖୋଲି
 ଗାଇ ପାରିବ ? ତା' ଛଡ଼ା ଆମ ଭିତରେ କଅଣ ସେପରି ଏକତା ଅଛି
 ଯେ, ହସି ଖୁସି ଗୋଟିଏ ସ୍ୱରରେ ମୁକ୍ତପ୍ରାଣରେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି

ଗାଈପାଗରୁ ! ଧର୍ମଗତ ବିଭିନ୍ନତା, ପ୍ରାଦେଶିକ ଶତ୍ରୁତା ଓ ବିଭିନ୍ନ
 ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆମମାନଙ୍କୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀରେ ବାନ୍ଧି
 ରଖିଛି ।.....ଏପରି ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଭାବ ମନଟାକୁ ଦବଇ
 ଦେଲା । ଆଉ ବେଶି ସେ ବସୟରେ ନ ଭାବି ଯାହା ଆଖିଆଗରେ ଆସି
 ପଡ଼ୁଛି, ସେ ବସୟରେ ମନଟାକୁ ଲୋଭବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲି !.....
 ସ୍ୱଦେଶ-ଭାବନାର ବିଷାଦ ଓ ଗାଢ଼ କାଳିମାଉସି ମୋଟା ପରଦା
 ଭିତରୁ ପୁଣି ଆନ୍ତରରେ ମନଟା ଧୀରେ-ଧୀରେ ମୁକ୍ତି ହୋଇ
 ଆସିଲା—ପୁଣି ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲା ପ୍ରାଣଭୟନିତ ସଂଗୀତର
 ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ, ଯାହାର ଅବୋଧ ଭାଷା ହୃଦୟର କେଉଁ ସନାତନ
 ସମ୍ପର୍କକୁ ଶିହରାଇ ଦେଲା—ମନୁଷ୍ୟ ହୃଦୟର ସାବଜୌମ ଜୀବନ-
 ଶକ୍ତିର ଗାଣାତାରରେ ଏହାର ଅର୍ଥ ଯେପରି ବଳି ଉଠିଲା—ଦେଶ-
 କାଳଗତ ସମ୍ପର୍କ ଧୀଶକ୍ତି କିଛି କ୍ଷଣ ପାଇଁ ଚେତନାହୀନ ହେଇ-
 ପଡ଼ିଲା ।.....

ଓ ! ଏହି ଡାକଣ୍ଡେଲେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ଯାହାର ସଭ୍ୟତା ଗଲା
 ଦୁଇ ଶହ ବର୍ଷ ଧରି ସାରା ପୃଥିବୀକୁ ପରିବିତ କରନ୍ତୁ ଓ ସେଥି ସଙ୍ଗେ
 ସାରା ମନୁଷ୍ୟସମାଜରେ ଭୟ ଓ ଅତ୍ୟାଚାରର ଡାକ୍ତରୀଲାଗି ବନ୍ଦୁ
 କରନ୍ତୁ । ଭାରତବର୍ଷ ପରି ବିରାଟ ଦେଶ—୭ ହଜାର ବର୍ଷର ସଭ୍ୟତା
 ଓ ସମ୍ବେଦନେଇ ଗୁଳିଗି କୋଟି ଲୋକ ଧରି ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ଦେଶର
 ପାଦତଳେ ସଲୁମ କରୁଛନ୍ତି । ଆଖିଆଗରେ ବିରାଟ ଶୂନ୍ୟତା ମଧ୍ୟରେ
 ଦୁଇଟି ଦେଶର ଛବି ଭାସିଗଲା । ଇଂଲଣ୍ଡ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଥଚ ଯକଳ, ସୁଅ,
 ମତେଜ, ଜୀବନଶକ୍ତି-ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ, ସଫବଦ ଓ ସୁଶୃଙ୍ଖଳ—ସୈନ୍ୟ ପରି
 ମୁଦ୍ରିକ ତରବାସ ଧରି, ଇଷ୍ଟାତ ପରି ମଂସପେଣୀ ସବୁ ଦେଖାଇ, ଗ୍ରୀତ
 ଫୁଲଇ, ଗନ୍ଧ ଓ ଗୌରବରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଠିଆହୋଇଛି—ଆଉ
 ଭାରତବର୍ଷ ବିରାଟ ହେଲେହେଁ ଗଣ୍ଡବ, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷକ୍ଳିଷ୍ଠ—ସଭ୍ୟତା
 ତାର ସମ୍ପର୍କ, ପୁରାତନ ସମ୍ବେଦ ବିସ୍ମୃତ ଓ କୁହସାରପୂର୍ଣ୍ଣ, କ୍ଷତ-

ବିଷତ ଜୀବସୂକ୍ଷ୍ମ, ଶିଥିଳ ହୃଦ୍ ଓ ମଥାବଳନ ହୋଇ ସଲ୍ଲସ
 କରୁଛି । କି ତଥାତ ! କାରଣ ? ନାଁ ସେପରି ବିଷୟରେ ଶ୍ରାବକାର
 ସମୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ନୁହେଁ—କାରଣ କିଏ ନ ଜାଣେ ? ତଥାତ୍ କିଏ
 ନ ବୁଝୁଛି ?

ଏହି ତେବେ ସେହି ପୃଥିବୀବିଖ୍ୟାତ ଷ୍ଟୁଡ଼ି ଟ୍ରୀପଟି, ଯାହାର
 ନାମ ଇଂଲଣ୍ଡ ! ଇଂଲେଣ୍ଡ ସୈନିକର ବିଜୟମଣ୍ଡିତ ଇଂଲଣ୍ଡ !
 କବିର ପ୍ରାଣସ୍ପ୍ରିୟ 'England my England !'.....ହମେ
 ହମେ କିଛି କିଛି ଗଛପତ୍ର ଦେଖାଗଲା । ଏଠି ସେଠି ଗୋଟାଏ
 ଦିଆ ବଡ଼ ବଡ଼ ଘରର ଧୂଆଁ ନଳା ବହୁତ ଭେଦ ଆଖିଆରରେ
 ଚାହିଁଗଲା । ହଠାତ୍ ମନଟା ଏହି ଘରଗୁଡ଼ିକର ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି
 କୌତୂହଳୀ ହୋଇଉଠିଲା । ଏହି ପୃଥିବୀବିଖ୍ୟାତ ଇଂଲଣ୍ଡର
 ସାଧାରଣ ଲୋକେ କିପରି ହୋଇଥିବେ ? ଏହା କଥଣ ସମ୍ଭବ ଯେ
 ଏଠାକାର ସମସ୍ତେ ଅମେଶର ଗୋରା ଅଇ, ଟି, ଏସ୍, କି ପରି
 ଉଚିତ ? ଟିମ୍ପାନଙ୍କ ପରି ନିର୍ଦ୍ଦୟ ? ନାଲିଗୁଣ୍ଡ, ଗୁରଗିର ପ୍ରଭୃତି
 ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ପରି ରକ୍ତଶୋଷକ ? ନା, ନା ସେହି ଦେଶର ତ
 ଫେରେ ଗାନବନ୍ଧୁ ଯି. ଏଫ. ଅଣ୍ଟୁଜ । ଲେନାଟରରେ ଦେଖିଲି,
 ଯେପରି ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଜନମେଳ ଶୋଭାଯାତ୍ରୀ ଜୁରି ବାହାରିଛନ୍ତି—
 ଅସଂଖ୍ୟ ସାଧାରଣ କୁଲି ମଜୁରୀ କୁର୍କ ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ଜନସ୍ରୋତ
 ଭିତରେ ଚାଲି ଓ ଲିନ୍‌ଲିଥ୍‌ସ୍‌ନା, ଅଣ୍ଟୁଜ, ଓହାଡ଼ସ୍ ଓହାର୍ଥ, ସେଲ୍
 ଓ ସେକ୍ସପିଅର — କ୍ଲାଉବ ଓ ମୁଷ୍ଟିମେୟ କଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ କମ୍ପାନୀର
 ବଣିକ ଦୟା—ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଗୁଲିଛନ୍ତି । ପୁରସ୍କୃତ ସାଗରନନ୍ଦରେ
 ଫେନାନ୍ତିତ କେତୋଟି ଜଳରୁଦ୍‌ରୁଦ୍ ମରି ନାସକଶ୍ରେଣୀ—ଲଡ଼ି,
 ବ୍ୟରେନଙ୍କ ଦଳ ମଧ୍ୟ ଜନତା ଭିତରୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଗୁସି ଉଠୁଛନ୍ତି ।
 ଏଠାକେ ସାମାନ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଜଣ ହେଲେ ମଧ୍ୟାହ୍ନର ସମ୍ପତ୍ତିର ଘନଭୂତ
 ବିପଦାତ୍ମକ ଅପ୍ରତିଦ୍ରୁମୀ ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ନଳୀୟାନ

ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ବିଷର ଡାବୁ ଜ୍ୱାଳାରେ ନିଜ ଦେଶର ଗର୍ଭର
 ଭାଗଭଣ୍ଡାରୀଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ନଗର
 ସମସ୍ତେ ଅଚେତନ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଓ ସେହି ଅବସରରେ
 ଏମାନଙ୍କର ଲୁଣ୍ଠନକ୍ରିୟା ମହା ଉତ୍ସବରେ ଲାଗିରହିଛି । ପୃଥିବୀ
 ଅତ୍ୟାଶ୍ଚରରେ ଶିହରୀ ଉଠିଛି । ଯୁଦ୍ଧ, ମହାମାରୀ, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଇତ୍ୟାଦି
 ପ୍ରଭୃତି ଧ୍ୱଂସଲାଳା ଏମାନଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାକାର ଅଭିନବ ପରିଚାଳନା ମାତ୍ର ।
 ସତ୍ୟତା ପ୍ରସାର ପଛରେ ଲୁଣ୍ଠନର ନିର୍ମମ ଇତିହାସ—ବାଇବେଲ
 ସାଙ୍ଗରେ ଶତାବ୍ଦୀ ଗଣ୍ଠି ଛୁଣ୍ଟିବା—ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରସାର ସାଙ୍ଗରେ
 ଦାସତ୍ୱର ଶୂନ୍ୟ ପୃଥିବୀକୁ ଦୁଃଖ କରି ପକାଇଛି । ସମାଜ୍ୟ କେତେ-
 ଜଣ ଦୟାଳୁ ଲୋକସେବକଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଦାନ ଓ ମାନବିକତା
 ଏମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ଅସିମ୍ପନ ଓ ବନ୍ଧୁକଗୁଳିରେ କୁଆଡ଼େ ହଜିଯାଇଛି ।

×

×

×

×

ଏହି ଇଂଲଣ୍ଡର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କେତେ ପ୍ରକାର ବା ହୋଇ
 ନ ଥିବ । ଏପରି ଏକ ପାହାନ୍ତିଆରେ ହୁଏତ କ୍ଲାଇବ ଠିକ୍ ଏହି ସ୍ଥାନରୁ
 ଭରତ ଅଭିମୁଖେ ଯାହା କରିଥିବେ । ଠିକ୍ ଏପରି ଏକ ପାହାନ୍ତିଆରେ
 ହୁଏତ ଟୋମାସ୍ ହାଡ଼ି, ସେକ୍ସପିଅର ପ୍ରଭୃତି ତାଙ୍କର ସହିତ୍ୟ-
 ଜଗତର ଅମର ନାୟକନାୟିକାଙ୍କ ସହିତ ମୁହଁମୁହଁ ହୋଇ ବସି
 ମନ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରୁଥିଲେ—ଓଫର୍ଡ଼ିଫ୍ ଓଫାର୍ଥ, ସେଲି, କଟ୍ସଙ୍କ ପ୍ରାଣ
 ବେଦନାରେ ପୂରି ଉଠିଥିଲା ।.....

ଏହି ଇତିହାସପ୍ରସିଦ୍ଧ ଇଂଲଣ୍ଡ—ଯାହାର ପ୍ରଧାନ ନଗର ଲଣ୍ଡନ
 ଅଜପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀର ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିର କେନ୍ଦ୍ର ରୂପେ ପରିଗଣିତ
 ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ଏବଂ ଯାହାର କୁଟନାଦ ଓ ଭରବାସ ଭୟରେ ସର୍ବ
 ପୃଥିବୀ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଦୁଇଟି ପୃଥିବୀଯୁଦ୍ଧ ପରେ ତାହାର
 ପ୍ରଭାବ ଆଜି ବହୁତ କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇଛି । ସେହି ଦେଶର ରକ୍ତରେ ପରିବର୍ଷିତ
 ଓ ପରିପାଳିତ ହୋଇଥିଲା, ସେହି ଦେଶର ଦୁଃଖ, ରୁଗ୍‌ଣ ଓ ନିଷ୍ଠେଜ
 ମଣିଷମାନେ ତାକୁ ନୂତନ ସମରପାଞ୍ଜାଣରେ ଆହ୍ୱାନ କରିଛନ୍ତି ।...

ଗଜ କେତେ ଶହ ବର୍ଷର ଅଛିନ୍ତି, ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରେ ଆଜି ଏହି ଦେଶର ଜନସାଧାରଣ ଓ ଚଳିତ ପରାଦ ଶାସକମାନେ କିପରି ଭାବରେ ସମୟ କଟାଉଛନ୍ତି, ଏସବୁ ଦେଖିବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ବୃହସ୍ପତିଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବିଜୟୀ ଯୋଦ୍ଧାଙ୍କର ଗୀତ ଶୁଣି ଯେଉଁ ସ୍ବଦେଶ-କାତରତା ମନ ଭିତରେ ଦେଖା ଦେଇଥିଲା, ତାହା କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଦୂର ହୋଇଗଲା ଓ ଅନେକ ପ୍ରକାର କୌତୂହଳରେ ମନ ଆଲୋଡ଼ିତ ହେଲା ।

X

X

X

X

ଜାହାଜରୁ ଓହ୍ଲାଇ ରେଳଗାଡ଼ରେ ଆସି ବସିଲୁ—କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ରେଳ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଲାଗିଲା ଅଭିମୁଖରେ ଛୁଟିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ରାସ୍ତାର ଦୁଇ କଡ଼ରେ ବହୁତ ରକମର ଗ୍ରେଟ ବଡ଼ ଗଛ ସୂର୍ଯ୍ୟ-କିରଣରେ ଚିକ୍ ଚିକ୍ କରୁଥାଏ । ଆମଦେଶ ପରି ଅନେକଟା ଲଗୁଥାଏ; କିନ୍ତୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତଟାହଟା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଉଠିଲା—ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ଦେଖିବ କୋଠାଘର—ବଡ଼ ସାନ ମିଶି ମିଶି; କିନ୍ତୁ ଦୋତାଲରୁ କେହି ପ୍ରାୟ ଗ୍ରେଟ ନୁହେଁ—ସ୍ବରାଜ୍ୟେ କଳକାରଖାନା-ମାନଙ୍କରୁ ଧୂଆଁ ଅଗରତ ବାହାରୁଛି । ଚିକ୍ ଚିକ୍ ପିଚ୍‌ବୋକ୍‌ରେ କେତେ ରକମର ଟ୍ରକ୍, ବାସ୍, କାର ଅବସ୍ଥା ଗତିରେ ଛୁଟିଛି । ଆକାଶରେ ଚିଲି ପଇନ୍‌ଗ ମାରିଲା ପରି ଦଳେ ଦଳେ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଉଡ଼ି ଚାଲୁଛନ୍ତି—କେଉଁଠି ଫିକେଟ ଖେଳ ହେଉଛି ତେ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ଫୁଟ୍‌ବଲ୍, ଟେନିସ୍ ପ୍ରଭୃତି ଖେଳ ଲାଗିଛି । ପର୍ବସ୍ବ ଲୋକାରଖ୍ୟ—ସ୍ବାପ୍ନରୂପ ମନୋହର ଚାଲୁଛନ୍ତି । ସ୍ବରାଜ୍ୟେ ବଳିଷ୍ଠ ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ବସନ୍ତ ସ୍ପନ୍ଦନ ଯେପରି ଲାଗିରହିଛି । ଆମ ଦେଶରେ ରେଳରେ ଯାଉଥିବା ବେଳର ଦୃଶ୍ୟଠାରୁ ଏହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବହୁତ ଫରକ । ଅସ୍ଥିକଙ୍କାଳସାର କୃଷକ ଜରାମଣ୍ଡି ଗୋରୁ ନେଇ କୌଣସି ମତେ ମାଟି ଉଖାରୁ ନାହିଁ କି ମ୍ୟାଲେଇଆ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ଦୁର୍ବଳ ଶିଶୁଦଳଙ୍କର କରୁଣ ନଗ୍ନ ରୂପ ରେଳଝରକା ଭିତରୁ

ଦେଖା ପାରିନାହିଁ; ମାତୃଜାତର ନିମ୍ନର ଗୃହାଣୀ ମନେ ବଦଳି
ରେବି ସମାଜ ବୃତ୍ତିରେ ଅପଥା ପ୍ରଦବାଦ ଜଣାଇ ନାହିଁ ।
ମୋଟାମୋଟି ମନେହୁଏ, ସେମାନେ ଯେପରି ପ୍ରାଣର ସମସ୍ତ ସ୍ୱରସତା
ନେଇ ଜୀବନସ୍ରୋତରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି; ଆଉ ଆମେମାନେ
ଅର୍ଦ୍ଧମୃତ ଭାବରେ କୌଣସି ମତେ ଗଢ଼ି ଚାଲିଛୁ ମୃତ୍ୟୁକବର ଆଡ଼େ ।
ଅବଶ୍ୟ ଆମ ଦେଶର ଅନେକେ କହନ୍ତି ଯେ ଆମ ପକ୍ଷୀରେ ଯେଉଁ
ଶାନ୍ତି ଅଛି, ତାହା ଆଉ କୌଣସି ଦେଶରେ ନାହିଁ । ହୁଏତ, ଆମ
ପକ୍ଷୀରେ ତନେ ଶାନ୍ତି ଥାଏ; କିନ୍ତୁ ଆଜି କାହିଁ ସେ ଶାନ୍ତି ! ଯେଉଁ
ପୁରପକ୍ଷୀରେ ବର୍ଷସାରା ହଇଜା, ବସନ୍ତ, ମ୍ୟାଲେରିଆ ପ୍ରଭୃତି ରୋଗ
ଲାଗି ରହୁଛି—ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକେ ଦୁଇ ବେଳା ମୁଠାଏ
ଖାଇବାକୁ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ, ସେଠି କପରି ସୁଖଶାନ୍ତି ଆଉପାରେ ?
ସହରବାସୀ ବାହୁ ସାହେବମାନଙ୍କ କବିତାରେହିଁ ଏକପ୍ରକାର ସୁଖଶାନ୍ତି
ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ଏହିପରି ଅନେକ ପ୍ରକାର ଚିନ୍ତାଧାରା ମନକୁ ଆଲୋଡ଼ିତ
କରୁଥିବା ବେଳେ ରେଳଟା କେତେ ବେଳେ ଆସି ଲାଗୁନ ସହରର
ଡ୍ରାଟରଲ୍ ଷ୍ଟେସନରେ ଆସି ଅମ୍ବୁକର ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ଲୋକ-
ଗହଳରେ ଷ୍ଟେସନ ଯେପରି ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ୁଥାଏ—ଗୁରୁଆଡ଼େ ଖାଲି
ଜନତା—ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ, ପିଲାପିଲି—କୁଲି, ମଜୁରୀ, କୁର୍କ, ମାବୁର;
ପୋଲିସ୍, ନାଡ଼ିଚାଳକ, ଇତ୍ୟାଦି—ଖାଲି ମଣିଷ—ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ଦେଖିବ
ମଣିଷ । ଲାଗୁନ ସହରର ସାୟ କୋଟିଏ ଲୋକଙ୍କର ବରଷ ସମୁଦ୍ରର
ଉପକୂଳରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲି—ଏ ବଶାଳ ଜନତାଗର୍ଭରେ ହାତ
ଦେବାକୁ ନିଜକୁ କାହିଁକି ହଠାତ୍ ଅସହାୟ ମନେହେଲା—ବ୍ୟକ୍ତିର
ଅସ୍ଥିତ ଯେପରି ହଠାତ୍ ଲେପ ହୋଇଗଲା । କଟକର ଧୂଳିଧୂସର
ରାସ୍ତା ମନେପଡ଼ିଲା—ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିରାଶ୍ରୟ କୋଠା ଯେପରି ମୋ ମନ
ଘାତରେ ଆସି ଉଠି ମାରିଲେ—ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ଯିବ ଗୋଟିଏ

ପରିଚିତ ଭାବ—ସମସ୍ତେ ଯେପରି ଅତି ଆପଣାର; ତେଣୁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅସ୍ତିତ୍ବ ଉପଲବ୍ଧ କରିହୁଏ । ଏଠାକାର ଏ ବିରାଟଜନତା ଦେଖି ମନେହେଲା, ଯେପରି ଏହା ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଶ, ଲୌହରାସ୍ତ୍ରର ଗଢ଼ଣାଳ କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଣସ୍ଥାନ ଯାହାକି ଅଜାପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ—ହସ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ସ୍ନେହ ନାହିଁ—କଥା ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ—ଉଦ୍ବେଗ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଯହାଦ୍ବାରା ନାହିଁ.....ମନେ କିଛି କ୍ଷଣ ପାଇଁ ନିଜ ଦେଶ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା—“ଆଆନ୍ତା ଯଦି ମୋର ବିଚ୍ଛନ୍ନ ପକ୍ଷ, ଲଙ୍ଘି ଶୁଷ୍କ ଗିରି ସଂଗରଃସ, ଦେଖନ୍ତୁ ପ୍ରିୟଜନ ମୃଣ-ଜମଳ, ହୁଅନ୍ତା ଏ ସନ୍ତୁ ପ୍ରାଣ ଶୀତଳ ।” କବିତାଟି ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ନା, ନା, ପଛକୁ ଚାହିଁବା ଅର୍ଥ ପରାସ୍ତ—ଅଗକୁ, ଅଗକୁ ଚାଲିବାହିଁ ଜୀବନର ଧର୍ମ..... ।

—ଦୁଇ—

ଚିଠି

ସାତ ସମୁଦ୍ର ତେର ନଦୀ ଆଉ ପାଖୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ପାଇଲି.
ଗୋପବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀକଟକଂଖ୍ୟା ସକାଶେ କିଛି ଲେଖିବାକୁ । କଅଣ, ଲେଖିବ
କିଛି ଠିକ୍ କରପାରିଲି ନାହିଁ । ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ କି
ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦିନେ, ଦୁଇ ଦିନ କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧ୍ୟା କଟାଇ
ନାହିଁ; ତେଣୁ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖିପାରିବି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର
ବକ୍ତୃତା ଶୁଣି ନାହିଁ କି କୌଣସି ନିପାୟରେ ବି ଥରେ ଦେଖି ନାହିଁ;
ତେଣୁ ନିଜର ଅନୁଭୂତି ବିଷୟରେ ବି କିଛି ଲେଖିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ ।
ତାଙ୍କର ଲେଖାଲେଖିରୁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭୂତିରୁ ସାତା
ପାଇଛି, ସେଥିରୁ ଖାଲି ଏତିକି ଚିଠିପାରିଛି ଯେ, ମହାମାନବ ଗୋପବନ୍ଧୁ
ଦରିଦ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ଗୋଟିଏ ଜମାଟବନ୍ଦା ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ । ଅଭିଶପ୍ତ ଜାତିର
ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ବାହାର ଦୁନିଆ ଆଗରେ ପହଞ୍ଚିବାର ନୁହେଁ; ତେଣୁ
ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ଅକାଳମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି । ଅସ୍ତବସ୍ତା ଦୁଃଖିନୀ ଓଡ଼ିଶାର
ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ଚୁଫଟା ପ୍ରତୀକ (symbol) ଛଡ଼ା ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ
ହୁଏବରେ ଦେଖିବାକୁ ସୁବିଧା ପାଇନାହିଁ; ତେଣୁ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ
କିଛି ଲେଖିବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରୟାସ କରିବି ନାହିଁ । ଲଣ୍ଡନ ସହରରେ
ବସି ସେହି ଲୋକ ଲୋଚନ-ଅଗୋଚର ଓଡ଼ିଶା ବିଷୟରେ ମୋର
ଯେଉଁ କେତୋଟି ଧାରଣା ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମନଭିତରେ ଉଠେ,
ସେହି ବିଷୟରେ ପଦେଥସେ ଲେଖିବି ବୋଲି ଭାବୁଛି ।

* ୧୯୪୭ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀକଟକଂଖ୍ୟା 'ସମାଜ' ଲାଗି ଲିଖିତ ଚିଠି ।

ଲଣ୍ଡନରେ ଯେତେବେଳେ ବିଶିଷ୍ଟ ଇଂରେଜ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ
 ବେଶୀରୁପ, ସେମାନେ ପଚାରନ୍ତି ଭଦ୍ରତା ଟାଣ୍ଡରରେ ହେଉ କିମ୍ବା
 ପ୍ରକୃତ ଜାଣିବା ଅଭିଳାଷରେ ହେଉ—“What part of India
 you come from ?” (ଭାରତର କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆପଣ
 ଆସିଛନ୍ତି ?) ମୁଁ କହେ “ଓଡ଼ିଶା” । ଭଦ୍ରଲୋକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ
 ଯାଆନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସମୟ ଲାଗି—ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ବୋଧହୁଏ, ଆହା କାହିଁକି
 ପଚାରିଲି ! ତା ପରେ ଧର୍ମ ପତ୍ର ଦେଇ କହନ୍ତି, “କ୍ଷମା କରିବେ,
 ମୋର ଭୂଗୋଳଜ୍ଞାନ ବଡ଼ କମ । ମୁଁ କେବେ ଭୂଗୋଳରେ ଭଲ
 କରି ନ ଥିଲି” । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଅପଲ କଥାଟା ବୁଝିପାରେ । ମୋର ଗ୍ରନ୍ଥଟା
 ଧର୍ମକରି ଉଠେ, ମନଟା ମରିଯାଏ । ବୁଝାଇବାକୁ ନେହା କରେ,
 ପୁରୋପଦୁଳ—ମାନ୍ୟାଜ ଓ ବଙ୍ଗଳା ମଝିରେ—ଝରି ଚମକାର
 ଶ୍ରୀକ—ଶୁଭ ଭଲ ଭଲ ଜାଗାସବୁ ଅଛି, ଭବ୍ୟ ଦି ଭବ୍ୟ ଦି । ହୁଏତ
 ବହୁତ ବେଶୀ କହି ପକାଏ, ବୁଝିପାରେ ନିଜର ଭୁଲ—ଦେଖେ ଭଦ୍ର-
 ଲୋକଙ୍କର ବିଶେଷ କିଛି ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ଏବେ ବିଷୟ ଜାଣିବାରେ—
 ଚପ୍ କରାଯାଏ । ଆଜିଯାଏ କେହି ଜଣେ କହି ନାହାନ୍ତି ସେ, “ଓଃ
 ଓଡ଼ିଶା, ହଁ, ହଁ, ବେଶ ଜାଗା” —(ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରୁ ଅବଶ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ
 ଭାରତରେ କିଛି ଦିନ କାମ କରିଛନ୍ତି—ସୁଦ୍ଧ ସମୟରେ, ଥରେ ଜଣେ
 କହିଲେ, “ହଁ ହଁ, ମୁଁ ଜାଣେ କଟକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନା” —ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ
 ଅଧୀର-ହୋଇ ପଚାରିଲି “କିମିତି ଲାଗିଲା ? ବେଶ ଜାଗା ନୁହେଁ ?
 ଦୁଇ ଆଡ଼େ ନାହିଁ—କି ଚମକାର ।” ସେ କହିଲେ, “ଓ, ମୁଁ ଶୁଣିଛି,
 ଯାଇ ନାହିଁ । ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ଫେବାଟେ ମାନ୍ୟାଜ ଯାଉଥିଲେ ଯେ
 କହୁଥିଲେ ।” ମନଟା ଦବିଗଲା—କଥା ଆଉ କମ ର ପାରିଲି ନାହିଁ ।
 ଏ ତ ଭଲ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର କଥା; କିନ୍ତୁ ଆମ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର
 ଯେ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ ଅଛି ଓଡ଼ିଶା ବିଷୟରେ, ତା ନୁହେଁ । ଶିକ୍ଷିତ
 ଲୋକେ ଖାଲି ଜାଣନ୍ତି ଯେ, ଓଡ଼ିଶା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶ ଅଛି,
 ଆଉ ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ କିଛି ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋର ମନେ ଅଛି

ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ମଧୁର, ଦିନୀ ପ୍ରଭୃତି ଆଡ଼େ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଭାଲି
 'ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବ' ବୋଲି କହିଲେ ଚାଲି, 'ଓଡ଼ିଶା' ନାମ କେବେ
 ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି । ଅନେକ 'ସମୟରେ' ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏହି
 ପ୍ରଶ୍ନ—ମୂର୍ଖଗୁଡ଼ିକ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ; କିନ୍ତୁ ଏହା କଣ ତାଙ୍କର
 ଦୋଷ ? ସେମାନେ ଜାଣିବେ କିପରି ? ଆମେମାନେ
 ଜଣାଇବା ପକାଣେ କଣ କରିଛୁ ଯେ ସେମାନେ ଜାଣିବେ ?
 ଜବାହରଲାଲଙ୍କ “Discovery of India” ଭାରତ ବିଷୟରେ
 ଗୋଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବହି କହିଲେ ନାହିଁ । ସେଥିରେ ସେ କେତେ କଥା
 ଲେଖି ନାହାନ୍ତି ? ଏପରି କି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶର ଗୋଟିଏ
 ଗୋଟିଏ ପରବାର ବିଷୟରେ ଲେଖିବାକୁ ଛାଡ଼ି ନାହାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ
 ଓଡ଼ିଶାର ସବୋକ୍ଷୁ କଲା ବିଷୟରେ ପଦେ ପୁରା କହି ନାହାନ୍ତି ।
 ଭାରତବର୍ଷରେ ବ୍ରିଟିଶ ରାଜର ସମୟରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଦାରୁଣ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ
 ହୋଇଛି, ସେସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି—ଓଡ଼ିଶାର ‘ନଅଙ୍କ’ ବିଷୟରେ
 ପଦେ ପୁରା କହି ନାହାନ୍ତି । ଜବାହରଲାଲଙ୍କ ପରି ପଣ୍ଡିତ ଓ
 ହୃଦୟବାନ୍ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଏ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖିବାର ସୁବିଧା ପାଇ
 ନାହାନ୍ତି; ତାର କାରଣ କଣ ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି, ନା ଆମର
 ଅପାରଗତା ? କେତେ ଜଣ ଜାଣନ୍ତି, ଆମର କଲା ଏତେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ?
 କେତେ ଜଣ ଭୁବନେଶ୍ୱର, କୋଣାର୍କ ଦେଖିଛନ୍ତି ? ଆମେ କଣ କରୁଛୁ
 ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇବାରେ ? ବ. ଏନ୍. ଆର ବିଜ୍ଞାନପତ୍ରେ ମଝିରେ
 ମଝିରେ ନା ଶୁଣିବାକୁ ପାଉଁ; କିନ୍ତୁ ତା ଛଡ଼ା କଣ କରାହୋଇଛି ?
 ଅନେକେ କୋଣାର୍କ ଅଛି ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ—ଯେଉଁମାନେ ବା
 ଜାଣନ୍ତି, ସାହସ କଣ ବାହାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବିଶେଷ କୌତୂହଳ ନ ହେଲେ
 କିଏ ରାଜି ହେବ ଥରେ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ଯାଇ ମୁହଁ ରଙ୍ଗା କରି ଆସିବାକୁ ?
 ଆମ ଓଡ଼ିଶାକୁ ତ ଅଧିକାଂଶ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି;
 ଯେଉଁମାନେ ଦେଖିଛନ୍ତି ଦୁଇପଦ ଶୁଣି ବିତର୍କା ଛଡ଼ା ବିଶେଷ କିଛି
 କରିପାର ନାହାନ୍ତି । କେତେ ଜଣ ଓଡ଼ିଆ ନିଜର କଲା, ଅନ୍ଧାର

ବୌଦ୍ଧରେ ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ବାହାରକୁ ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା
 କରିଛନ୍ତି ଯେ ଓଡ଼ିଶା ଗ୍ରେଟ ନୁହେଁ, ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ତତ ଥିଲା, ଓଡ଼ିଶାର
 ପତ୍ୟତା ଖବ୍ ଉପରକୁ ଉଠିଥିଲା, ଓଡ଼ିଆପୁଅର ଗର୍ବ କରିବାର ଖବ୍
 ଅଛି । ଯେଉଁ ମାନେ ଶୁଭୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଖାଲି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବା ଛଡ଼ା
 ଆଉ କିଛି କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରି ନାହାନ୍ତି । ଲଣ୍ଡନ ସହରରେ ବସି
 ମୋର ଏହି କଥାଟି ପ୍ରତିଦିନ ମନେ ପଡ଼ୁଛି—କାହିଁକି ନା ଏଠି
 ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ଯିବ ଇଂଲେଜଲାଣ୍ଡର ଜାତୀୟଜାତର ପ୍ରକାଶ
 ପାଉଛି । ଏପରି କୌଣସି ଦର୍ଶନୀୟ ଜାଣା ନାହିଁ, ଯେଉଁଠି କୌଣସି
 ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ଇଂରେଜ ଜାତୀୟତାର ପ୍ରତିକୃତି ଗୁଡ଼ିଏ ଫୁଲର ଠିଆ
 ହୋଇନାହିଁ । ଅଧିକାଂଶ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗ୍ରନ୍ଥା ଉଦ୍‌ଭାସପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲେଖକ,
 କବି କିମ୍ବା ଯୋଦ୍ଧାମାନଙ୍କ ନାମ ଅନୁସାରେ ନାମକରଣ କରାହୋଇଛି ।
 ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ, ସକାର ହକାର ଦୋଳାନରେ ସେମାନଙ୍କର
 ଛବି ଓ ଜୀବନୀ ଚିତ୍ରିତ ହେଉଛି । ଯେ ଥରେ ବୁଲି ଅସିବ, ତାର ଇଂଲଣ୍ଡ
 ଜାତି ବିଷୟରେ ମେ ଟାମୋଟି ଗୋଟାଏ ଧାରଣା ହୋଇଯିବ । ପ୍ରତି
 ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ଅନୁଭବ କରିବ ଯେ, ଏ ଜାତିର ଜୀବନ ଅଛି—
 ଏହାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, ଅନ୍ତତ ବି ସେହୁପରି ଉନ୍ନତ ଥିଲା ।
 କିନ୍ତୁ ଆମେ କଣ କରିଛେ ? ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡର
 ଧଳରେ ଅପମାନିତ କରିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କଣ କରିଥିବା ? କଟକ
 ସହରରେ ପହଞ୍ଚି ଲୋକେ କଣ ଦେଖିବେ ? ଦେବ୍ ହୋଟେଲର
 ଅନ୍ଧ ରିଆ ବଗିଚାରେ ରହୁ, ତେଲଚିକଟା ମଇଲା ଗାମୁଛା ପିନ୍ଧା
 ପୁଣ୍ୟାସ ନାତିରୁ ଖାଇ, ବାଲୁବଜାରରେ ନାକରେ ରୁମାଲି ଗୁଞ୍ଜି,
 କ୍ୟାପିଟେଲ ହିନେମାନ୍ କାଦୁଅ ପତପତ ଛଣ ଘରେ ଟିକିଏ ବସି,
 ଚକ୍ରାରେ ବସି ସ୍ତେସନ ଫେରିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କଣ ଦେଖିବେ ?
 କେବେ ସେ ବା କଣ ଜାଣିବେ—ଗୋଟବନ୍ଧୁ, ଗୁପ୍ତାଚାର୍ଯ୍ୟ, ଉନ୍ନେୟଭଞ୍ଜ,
 ଶାରଦେଇ ପ୍ରଭୃତି ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ! ଯଦି ଉଦ୍‌ଲୋକ
 ଖବ୍ କଲ୍‌ନାବିଳାସୀ ହୋଇଥାଆନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ମହାତ୍ମା ବାଲୁ

(ବାବୁବଳାର), କି ରୌପ୍ୟ ଓ ଯୋଗା ବକ୍ସିମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଦୁଇ ଗୁଣ ପଦ କଲେନା କରିପାରନ୍ତି ।

ଅନେକ ସମୟରେ ମୋ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ—ଆମର ଅଶ୍ବ କେଉଁଠି ? ଆମର ଅଶ୍ବତ ଯେତେବେଳେ ଏତେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ କାହିଁକି ପୁଣି ସେହି ରୌପ୍ୟ ଫେରି ନ ଆସିବ ? ଆମେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟ ଜାତିଠାରୁ କେଉଁ କେଉଁ ଗୁଣରେ ତତ୍ତ୍ୱାତ୍ ? ଆମ ଜାତିର କଅଣ ସୃଜନଶିଳ୍ପୀ ଚରକାଳ ଲାଗି ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଛି ? ପୂର୍ବକାଳର କୁସଂସ୍କାର ଓ ଶୁଦ୍ଧ ଅସ୍ତିତ୍ୱର ଗୁଣରେ କଣ ଆମମାନଙ୍କର ଲେପହୁଁ ହେବ—ଉଠିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ କି ଶକ୍ତି ନାହିଁ ?

ଏହାର ପୂର୍ବପୁରୀ ଉତ୍ତର ଦେବା ବଡ଼ କଠିନ ହେଲେବେଳେ କେତେ ଗୋଟି ଜିନିଷ ଆଖିଆଗରେ ଜଳି ଜଳି ଦେଖାଯାଏ—ଯାହାକି ଅବନତିର ମୂଳ କାରଣ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଇଂରେଜ ଜାତିର ଆଧୁପତ୍ୟ ପଛରେ ଯେଉଁ ବିରାଟ ଜାଗା ଖୁଣ୍ଟି ରହିଛି, ତାହା ସହିତ ଆମମାନଙ୍କର ଜାତୀୟ ତଥା ସାମାଜିକ ଅବସ୍ଥା ଗୁଲନା କଲେ ବହୁତ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ କହୁନାହିଁ ଯେ, ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ସବୁ ଜିନିଷ ଭଲ ଆଉ ଆମମାନଙ୍କର ସବୁ ଖରାପ । ଆମର କି ଅନେକ ଭଲ ଗୁଣ ଅଛି, ଆଉ ସେମାନଙ୍କର ବହୁତ ଖରାପ ଗୁଣ ଅଛି—ଯେ ବିଷୟରେ ଶେଷ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିହେବ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ କେତୋଟି ଗୁଣ ଉପରେ ଜାତିର ସମୃଦ୍ଧି ନିର୍ଭର କରେ, ସେସବୁ ଆମ ସମାଜରେ ନାହିଁ । ଆମର ପୁରାତନ ଇତିହାସ ଖୋଜି ବସିଲେ ଦେଖୁ ଦିନେ ହୁଏ ତ ସେସବୁ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ହରାଇ ବସିଛି । ଆଉ ଆମର ସେହି ପୁରାତନ ସାମାଜିକ ନୀତି ବର୍ତ୍ତମାନଯୁଗର ଧର୍ମ ସହିତ ଖାପ ଖାଇବ ନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଆମର ଜାତିଭେଦ ପୂର୍ବକାଳରେ କପରି ଥିଲା ଓ

ଜାହାର ଉପକାରତା କି ଅପକାରତା କଥା ଥିଲା, ସେ ବିଷୟରେ ମୁଁ କହବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜରେ ତାହାର କି ଫଳ, ସେ ବିଷୟରେ ଭାବିଲେ ଆମେମାନେ ଦେଖୁ, ଯେ ଆମ ସମାଜର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ ଯେପରି କ୍ରମେ ସଫିଯାଉଛି; ଆଉ ଯେତେ ଦିନ ଯାଏ ଏହା ସମାଜରେ ରହିବ, ସମାଜ କେବେ ବଳୀୟାନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଅନେକେ କହନ୍ତି, ଇଂରେଜ ସମାଜରେ ବି ଧନ, ଦରିଦ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଶ୍ରେଣୀ ରହିଛି । ହଁ ରହିଛି; ସବୁ ଦେଶରେ ଅଛି, ଆମ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ହୁଏ ତ ଆହୁରି ଭେଦ ଭାବରେ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରକାର ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ଆମର ପଡ଼ିତ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଫେରା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି, ସେତରି ନୁହେଁ । ଆମର ଡକ ଜାତି ଲୋକମାନେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ବଢ଼ିଛନ୍ତି, ଭାବିଲେ ବାସ୍ତବିକ ଦୁଃଖ ହୁଏ; ଅନ୍ୟ ଆଗରେ କହବାକୁ ଲଜ ଲାଗେ । ମନୁଷ୍ୟକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଏତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି ଦେଖିବ ? ଏତେ ପୂଣ୍ୟ କରିବ ? ତେବେ ତାର ଭିନ୍ନ କେଉଁଠାରେ ? ହିନ୍ଦୁ ମାନଙ୍କର ଏହି ମନୋଭାବ ଯୋଗୁଁ ଆଜି ଏତେ ସଂଖ୍ୟାନ୍ୟନ ଜାତିଗତ ସମସ୍ୟା ଉଠିଛି । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଗଲାଣି, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ଧର୍ମ ବଢ଼ିଛି । ଅବଶ୍ୟ ଧର୍ମ ହସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଗୋଟାଏ କଥା, ଆଉ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହ ନ ପରି ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଅଲଗା କଥା । ଏହାର ଫଳ, ବଡ଼ ବିଷମତ୍ତ ହୁଏ, ପ୍ରତିଶୈଧର ଇଚ୍ଛା ବଢ଼େ—ତା ଫଳରେ ଆଜି କାଲିକାର ଥିବାକୁ । ଏହାହାରା ଯେ ଆମର ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଅସହସ୍ପୃହତା ଓ ତିକ୍ତତା ବଢ଼ିଛି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏହା ପଛରେ ଧର୍ମର ପତ୍ନାବ ରହିଛି । ଅସଲ ମୂଲଧର୍ମ ଦେଖିଲେ ଏସବୁ ମିଳିବ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଯୁଗ-ଯୁଗର କୁସଂସ୍କାର ଯେଉଁ ଚେର ମାଡ଼ି ବସିଛି, ତାକୁ ଆମ ସଂଜ ଛାଡ଼ି ପାରୁନାହିଁ । ଆଉ ଯେତେଦିନ ଯାଏ ଏହି କୁସଂସ୍କାରସବୁ ସ୍ତବ୍ଧ ନ ପାଇଛି, ଜାତିର ଭବିଷ୍ୟତ ଅନ୍ଧକାରମୟ । ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଯେଉଁ ସମ୍ମାନ ରହିଛି, ତାହା ଆମର ଶିକ୍ଷଣୀୟ ।

ଯେତେବେଳେକେ ଦେଖ, ତାର ଶୃଙ୍ଖଳା ଯେଉଁ ସମ୍ମାନ ଦେଖି ଏ, ତାହା ଆମ ସମାଜରେ କଲ୍ପନାତ୍ମକ । ମୁଁ କହୁନାହିଁ ଯେ କେହି ଶାସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରି ନାହିଁ ବୋଲି; କିନ୍ତୁ ମୋର କହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ, ଆମ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚମାନର ସ୍ୱାଧୀନତା 'ରୁ' 'ତା' 'ରେ' 'ରୁ' ରେ କିମ୍ବା ଦୂରରେ ରଖିବାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ, ସେପରି ମନୋଭାବ ଏଠି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସମସ୍ତ ସମାଜ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଏକ ହୋଇ ଜାମି କରାଯାଉଛି । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେତେ ବିବାଦ, ସବୁ ସ୍ୱଳ୍ପମାନଙ୍କ କିମ୍ବା ଅଦର୍ଶଗତ; କିନ୍ତୁ ଆମ ଭିତରେ ଶ୍ରେଣୀଗତ—ଗୋଷ୍ଠୀଗତ; ତେଣୁ ସମାଜ ଭିତରେ ଦୃଢ଼ତା ଆସିପାରିବ ନାହିଁ । ସମାଜ ଏକତା ଅର୍ଜନ କରି ବାହାରର ଜାତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଠିଆ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ—ଯେପରି ଶତରୂପ ନୋଟିଏ କାଠଖଣ୍ଡ ନିଦା ଓ ମଜରୁତ କାଠଗଡ଼ ଆଗରେ ଚୁଲିମାସୁ ନୁହେଁ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୁଣ ହେଉଛି କର୍ତ୍ତବ୍ୟସମ୍ବୃତ୍ତି (discipline) ଓ ଶୃଙ୍ଖଳାଜ୍ଞାନ । ଇଂରେଜଜାତି ଏହି ଗୁଣ ଦୁଇଟି ଏତେ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ହାସଲ କରିପାରିଛନ୍ତି ଯେ, ଦେଖିଲେ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ଓ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ଆମର ଯୁବକ ବଡ଼ ଟୋଲଫାକିଆ, ସବୁ କଥା ହେଲା ହେଲାରେ କଟାଇ ଦିଅନ୍ତି । କିମିତି ଅଳ୍ପ ପରିଶ୍ରମ କରି ଠକିଦେବା ବା କିଏ ନ ଦେଖୁଥିଲେ ମନଇଚ୍ଛାରେ କାମଟାକୁ ଠାସକୁମାରି ଚାଲିଲେ ନେବା—ଏହା ହେଉଛି ଆମ ଜାତିର ଲକ୍ଷଣ; କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏହା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । କାର୍ଯ୍ୟ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାଧାରଣ ସାଧୁତା ବାସ୍ତବିକ ବଡ଼ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ମୋର ମନେ ପଡ଼ି—ମୁଁ ଥରେ ଜଣେ ଇଂରେଜ ପରିବାର ସହିତ ଲକ୍ଷ (ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ) ଖାଉଥିଲି । ସେତେବେଳକୁ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ ଜିନିଷ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ (୧୯ଟା ଠାରୁ ୫ଟା ଭିତରେ) ମନା ହୋଇଥାଏ କୋଇଲି

ଅନ୍ଧବର । ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ **Conservative** (ସରକାର ବିରୁଦ୍ଧ) । ସ୍ତ୍ରୀ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଚାଲିବା ଯାନ୍ତ୍ର କଳାକର କରିବା; ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଶୁଣି ବିରକ୍ତ ହେଉଥାଏ ସରକାର ଉପରେ । କିନ୍ତୁ ହାତେ ହାତେ ଯାଇ ଲିଭାଇ ଦେଇ କହିଲେ, “ସରକାର ବିରୁଦ୍ଧ ଦଳ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଜାତି ଯେତେବେଳେ ବିପଦରେ ପଡ଼ିଛି, ଆମର ସାହାଯ୍ୟ କରିବାର କଥା । କାହାର କ୍ଷତି ହେବ ? ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସିନା !” ମୁଁ ବାସ୍ତବିକ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି । ଆଉ କି କୃତକାର୍ଯ୍ୟର ସମ୍ଭବ ସାଧନରେ ଲୋକେ ସରକାର ନିୟମ ମାନି ଚାଲିଲେ । ଓଡ଼ିଆରେ କଅଣ କଲେ କିଏ ଦେଖୁଛି - ତଥାପି ଲୋକମାନେ ଠିକ୍ ଦଣ୍ଡା କଣ୍ଠାକୁ ଗୁରୁ କାମ କରୁଥାଆନ୍ତି । ଅଥଚ ମୁଁ ଜାଣେ, ଜଣେ ଆମ ଆଡ଼ର ଲୋକ ଓଡ଼ିଆରେ ବିରକ୍ତ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ନିଆଁ ଜାଳି ବୁଲି ଯାଉଥାଆନ୍ତି ସେହି ସମୟ ଓଡ଼ିଆରେ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ବିରକ୍ତ ହେଲି, କହିଲେ, “ଓଃ କିଏ ଭାରି କରେ ଏସବୁ ନିୟମ” । ଏପରି ମନୋଭାବ ପଛରେ ଜାତୀୟ ଉନ୍ନତି ଓ ଅବନତି ବହୁତ ନିର୍ଭର କରେ ।

କର୍ତ୍ତୃମାନ ଏମାନଙ୍କର କୋଟିଲର ବଡ଼ ଅଭାବ; ତେଣୁ ବହୁତ କାମ ବାକୀ ପଡ଼ିଛି । ସର୍ବଦାର ଖୁବ୍ ଆବେଦନ ନିବେଦନ କରୁଛନ୍ତି କୋଲେ ଉପାଦାନ ବଢ଼ାଇବା ଲାଗି । କାଗଜରେ ପଡ଼ିଲି ଯେ, ଖବରକ୍ତିରେ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଗ୍ରନ୍ଥ କୋଲେଜିରେ ଯାଇ କାମ କରିବା ସକାଶେ ଦରଖାସ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ହଠାତ୍ ମନେହେଲା, ଆମ ଦେଶରେ କେତେଟା ଗ୍ରନ୍ଥ ବାଣ୍ଟାରିବେ ? ଏହି ଯେ ମନୋବୃତ୍ତି, ଏହା ପଛରେ କି ଜାତୀୟ ଜାଗରଣ ହେଉ, ତାହା ଶୁଣିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । ମୁଣ୍ଡିମେୟ ଲୋକ ଯେ ଗୁଲିଶିକୋଟି ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଶୁଣି କରୁଅଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କଅଣ ଅଛି ?

ଢ଼ାକଣର ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ସମ୍ବଳିତ ଚିତ୍ର

ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ନାଶ-
ସ୍ଥାପନତ୍ତ୍ୱ । ଆମ ଦେଶର ମତୃଜାତିରେ ଆମେମାନେ ଯେପରି ରଖିଛୁ,
ସେଥିରେ କୌଣସି ଜାତି ଉଧେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଦେଶର ବହୁତ
ଶୁଭର ଅପରାଧ ଘଟିଛି । ‘ମାଇକନିଆ ଟିଆ ରୁଲିକୁ’—ନାତିକୁ
ଯେତେ ଦିନ ଯାଏ ଆମେ ମାନି ଚଳିଛୁ, ସେତେ ଦିନ ଯାଏ ଆମ
ସମାଜର ଶକ୍ତି ଭିତରର ଜାନ୍ତସର ତା ଶୁଖିବ ନାହିଁ । ଅନେକେ କହନ୍ତି,
ସ୍ୱୀଲେକମାନେ ଜିଲ୍ଲାନ୍ତ୍ରପାରେ ଗୁପ୍ତାରେ ବୁଲିଲେ ସବନ ଶ ଘଟିବ ।
ଏହା ଯଥାସତ୍ତ୍ୱେ ବହୁତ ଯୁକ୍ତି ଦେଖିବାକୁ ପାଉଁ; କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲିର
ଉନ୍ନତ ଜାତିମାନଙ୍କୁ ଭଲଭାବେ ପଞ୍ଜାଣୀ କରି ଦେଖିଲେ ତାର ଲୁଲ
ଆମେ ବୁଝିପାରିବା । ସମାଜର ଗୋଟିଏ ବଳିଷ୍ଠ ଅଙ୍ଗକୁ ଆମେମାନେ
ଜେଲ ଭିତରେ ପୁରାଇ ରଖିଛୁ—ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୁରୁଷ ଜେଲରେ
ବୋଲି ମୋତେ ମନେହୁଅନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ସାଧାରଣ
ମନୁଷ୍ୟାଚିତ ଅଧିକାର ଓ ସୁବିଧା ବ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ନାହିଁ;
ଅଥଚ ସେମାନେ ଆମ ଭବିଷ୍ୟତ ଜାତିର ଜନନୀ । ତେବେ ଆମର
ଜାତି ଉଧେଇବ କିପରି ? ଏଠି ସ୍ୱୀଲେକମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ
ପରକାମ ଓ ସନ୍ତାନପାଳନ ହେଉ ବୁଝିକାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ଦେଖିଲେ ଭାରି
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । କି ପରିସାର ସବୁ କଥାରେ—ଆଉ
କୁଆମାନଙ୍କୁ କି ଚମକାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଲଳନ ପାଳନ
କରନ୍ତି । ଏସବୁ ଶିକ୍ଷା ଓ ସାମାଜିକ ଅଧିକାର ଯେଉଁ ସମ୍ଭବ
ଦୋଇପାରିଛୁ । ଦୁଇ ଦେଶର ଶିଶୁମତ୍ତକ ତୁଳନା କଲେ ଶିକ୍ଷର
ଉପକାରତା ସହଜେ ବୁଝିହେବ । କଲେଜର ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ
ଭିତରେ କି ସୁନ୍ଦର ମିଳାମିଶ୍ର—ଏଥିରେ ଆମ ଦେଶ କଲେଜ
ପ୍ରଥମମାନଙ୍କର ପରି କୁହାଯିବ ମନୋଭାବ ନାହିଁ । କାହ୍ନୁରେ ଅଶ୍ରୁଳ
କଥା ତ ମୁଁ ଅଜିଯାଏ କେଉଁଠି ଦେଖିବକୁ ପାଇନାହିଁ ।
ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କ ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଘଟଣା ଗପୋର୍ଚ୍ଚ ହେବାର
ତ ଦେଖନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଯେଉଁ ସମ୍ମାନ ଓ

ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଅଛି, ତାହା ଆମ ଗୁପ୍ତସମାଜରେ ନାହିଁ । ତାହାର କାରଣ ଆମ ଗୁପ୍ତମାନେ ବହୁତ ରକମର ଗୁପ୍ତ (Repression) ଭିତରେ ଜାମ କରିଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ସ୍ବାଧୀନତା ଅଭାବରୁ ସରଳ ଭାବରେ ମିଶିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏହାର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ମାନସିକ ପ୍ରସ୍ତର ସମାଜକୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ ।

ଏହିପରି ଅନେକ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ଯାହାକି ଆମ ସମାଜକୁ ଗୁପ୍ତି ରଖିଛି । ତେବେ ମୋର ମନେହୁଏ, ଆମେ ତେଷ୍ଟା କଲେ ସେସବୁ ଅତି ସହଜରେ ଉଠାଇଦେଇ ପାରିବା । ଆମର ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଗରିବ ଓ ଜୀବନର ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ଯେଉଁ ସଫୁଲ୍ ଭୁଲି ଆସିଛି, ତାହା ଏକାଠେଲେ ଲିଭିଯାଇ ନାହିଁ; ଖାଲି ବାହାରର ଆବର୍ଜନା ତାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଛି । ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରିସାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ବହୁ ଗୁଣରେ ଭଲ; କିନ୍ତୁ ଆମ ଗାଁରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୁଆରମୁହଁରେ ଗାଈ ଚୋର ହେଉଛି—ଗୋବର ଗହରେ ନାକ ଫାଟି ପଡ଼ୁଛି । ଗସ୍ତା ଘାଟରେ ଖାଇବା ଅସମ୍ଭବ; ଘରୋ ମାଛ ଗଣ ଗଣ ବେଢ଼ି ଯାଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆମର ପରବାସ ନାହିଁ—ଏହିପରି ଅନେକ କଥା । ଖାଲି ଶିକ୍ଷା ଅଭାବରୁ ଏପରି ଘଟିଛି । ଆମର ଗୁପ୍ତସମାଜ ଖୁବ୍ ଭୂମିମାନ ଓ ଭଦ୍ର । ଉପଯୁକ୍ତ ନେତା ଅଭାବରୁ ସେମାନେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତ ନେତୃତ୍ବ ପାଇଲେ ସେମାନେ ଅସମ୍ଭବକୁ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିବେ । ବୁଲବୁଲି ଶିକ୍ଷକତାକୁ ମୋର ସାହା ଅଭିଜ୍ଞତା ହୋଇଛି ସେସବୁରେ (ଖବ୍ ଚେଣୀ ନୁହେଁ ଅବଶ୍ୟ) ଗୁପ୍ତ ସମାଜ ଉପରେ ମୋର ଖୁବ୍ ବିଶ୍ବାସ—ମୋତେ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗିଛି । ସେମାନେ ଖାଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହୁଛନ୍ତି—ସୁବିଧା ପାଇଲେ ବହୁତ କାମ କରିପାରିବେ । ଅନେକ ସମୟରେ କଥା ଭାବନା ହୁଏ—ଗୋପବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁ ଥାଆନ୍ତେ କି ?

ତେବେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ନୁହେଁ । ମୋର ଅନୁରୋଧ, ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଶ୍ରୀକବିବସରେ ଦେଶର ଯୁବକମାନେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରନ୍ତୁ ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକେ ପ୍ରତିଦିନ ଦୟାଏ କରି ଦେଶ ଲାଗି କାମ କରବେଳା । ଯେ କୌଣସି କାମ—ଆଖି ବୁଲାଇଲେ କାମର ଅଭାବ ନାହିଁ—ନୀରକ୍ଷରକୁ ଅକ୍ଷର ଶିଖାଇବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେ କୌଣସି ଲୋକହୃଦୟର କାମ ନିଷ୍ପାଠ ଶୁଦ୍ଧେ କରିବାକୁ ହେବ—ସରକାର ହାତକୁ ଗୁଞ୍ଜି ରହିଲେ ହେବ ନାହିଁ । ସରକାର କିଏ ? ଦେଶର ଯୁବକ ତ ସରକାରକୁ ଚଳାଇବ, ଏହି ଦମ୍ଭ ଓ ଚଢ଼ାର ସହିତ ଯଦି କାମ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଅନେକ କାମ ହୋଇପାରିବ । ଧୂଃସମ୍ବଳକ ଓ ଗଠନମୂଳକ କାମ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଚାଲିବା ଉଚିତ । ସମାଜର ଜଡ଼ତା ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ହେବ—ଜାତିଭେଦ ଉଠାଇବାକୁ ହେବ, ମନ୍ଦର ସବୁ ଖୋଲି ଦେବାକୁ ହେବ, ସମସ୍ତ ନରନାରୀ ସକାଶେ; ତା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କର ମନକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ହୃଦୟ ବହୁତ କଷ୍ଟ ସହିବାକୁ ହେବ; କିନ୍ତୁ ଭୟ କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଭୟ ହେଉଛି ମୃତ୍ୟୁ । ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ କାମ କରିବାକୁ ହେବ । ତା ନ ହେଲେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ଓଡ଼ିଶାର ସମସ୍ତ ଲୋପ ପାଇବ—ପୁଣି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶ ସହିତ ମିଶିଯିବ—ପଡ଼ୋଶୀ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀ ଆଗରେ ଦୁର୍ବଳର ପରାଜୟ ହେବ । ଇଂରେଜ ରାଜ୍ୟର ବାହୁସ୍ଥାପନେ ଅର୍ଦ୍ଧମୃତ ହୋଇ ରହିବାର ସମୟ ଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଖାଲି ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ହେବ; ନୋହଲେ ପୁରୁପୁରୁ ଶେଷ ପାଇଯିବ । ମଝି ମଝିଆ ରାସ୍ତା ଆଉ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆ ଧରେ ଭାବନ୍ତୁ, ଜଣ କରାଯାଇ ପାରେ—ଅନେକ ରାସ୍ତା ଦେଖାଯିବ ।

—ଚିନ୍ତି—

ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ସାଧୁତା ଓ ତାର କାରଣ

ଇଂଲଣ୍ଡର ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର କେତେ ଗୁଣ୍ଠିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁଣ ଶ୍ରବଣାୟୁକ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରଥାଏ । ନିଷ୍ଠା, ସଜରହତା ଓ ସାଧୁତା ଆଦି ଗୁଣ ନେଇ ଆମଦେଶ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ଦେଶ ଗୁଲନା କଲେ ଆମକୁ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ଯେଉଁମାନେ ଆଖିରେ ନ ଦେଖିଥିବେ ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ, ସେମାନଙ୍କ ଗୁଲିଚଳଣ ଓ ବ୍ୟବହାର ଆମମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଏତେ ତପାତ୍—ଅନେକେ ଦୁଃଖେଇ କହୁ ଆଆନ୍ତି—ଆମଦେଶରେ କେତେ ଏହା ସମ୍ଭବ ନୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଖବରକାଗଜବାଲା ବସ୍ତ୍ରାର ଗୋଟିଏ କଡ଼ରେ ଗଦାଏ ଖବରକାଗଜ ରଖିଦେଇ ଗୁଲିଯାଏ । ଲୋକମାନେ ନିଜ ନିଜ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରୁ ଫେରିବା ବସ୍ତ୍ରାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ‘ପେନ’ ଦେଇ ଦେଇ ଖଣ୍ଡେ ଲେଖାଏଁ ଖବରକାଗଜ ଉଠାଇ ନେଇଯାଆନ୍ତି । କ୍ଷମେ କ୍ଷମେ ଖବରକାଗଜ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ପଇସାର ଗଦା ହୋଇଯାଏ । ପରେ ଖବରକାଗଜବାଲା ଆସି ପଇସା ଓ କାଗଜର ହସାବ କରିଦିଏ । ପ୍ରତି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଘରକୁ ଫେରେ ମୋ ଘର ପାଖର ଖବରକାଗଜ ଦୋକାନ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ମୁଁ ମାସିକିଆ ଗ୍ରାହକ ହସାବରେ ଖବରକାଗଜ ନେଉଥିବାରୁ ମୋର ଫନ୍ଦ୍ୟାକାନ୍ଦ ସେଠାରୁ ନେବାର କଥା । ଦୋକାନ ବନ୍ଦ ହୋଇ

ହାଇଥାଏ; କିନ୍ତୁ ମୋର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କର କାଗଜ ସବୁ ନା ଲେଖା ହୋଇ ଦୁଆରମୁହଁରେ ଗୋଟିଏ ଟୁଲି ଉପରେ ରଖା ହୋଇଥାଏ । ସେ ଯାହାର କାଗଜ ଉଠାଇ ନଅନ୍ତି—ପ୍ରାୟ ଭୁଲ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯଦି ଭୁଲରେ କେହି ନେଇଯାଏ, ତାହେଲେ ହୁଏତ ଘରେ ଆଣି ଦେଇଯାଏ କିନ୍ତୁ ତା ପୁରସ୍କାର ଦୋକାନକୁ ଯାଇ ଦେଇ ଆସିଥାଏ ଓ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି କ୍ଷମା ଚାହୁଁଥାଏ । ଏହିପରି ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଯେପରି ସାଧୁତା ଦେଖାଯାଏ, ତାହା ଆମ ଦେଶରେ ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ । ଟିକିଏ ମୁହଁ ଚାଲିଲେ ଦେଲେ ପଇସାଟିଏ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଚୋରି ହୋଇଯିବ । ଘରର ଗୁଜର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଆଗରେ ପଇସାପତ୍ର ଗୁଡ଼ିଦେବା ନିଶ୍ଚୟ ନୁହେଁ । କେତେ ଦୂର ଦେଶ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଏତେ ବଡ଼ ତଥାତର କାରଣ କଣ ? ଅନେକ ନୈରାଶ୍ୟବାଦୀ ଏହାକୁ ଜନ୍ମଗତ, ରକ୍ତଗତ, ଜାତିଗତ ପ୍ରଭୃତି ଆଶଙ୍କା ଦେଇ କହି ଆସନ୍ତି ଯେ ଏହାର ସଂଶୋଧନ ଅସମ୍ଭବ କିମ୍ବା ଶକ୍ତ ଶକ୍ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶିକ୍ଷା ପରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ।

କିନ୍ତୁ ଏହାର ମୂଳକାରଣ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଦେଖିଲେ ଏପରି ନୈରାଶ୍ୟବାଦର କୌଣସି ଭିତ୍ତି ନାହିଁ । ସମାଜରେ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷର ଆତ୍ମର ବ୍ୟବହାର ଓ ସାଧୁତା ସେହି ସମାଜର ଅର୍ଥ-ନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ ଉପରେ ଅନେକଟା ନିର୍ଭର କରେ । ଅର୍ଥନୈତିକ ସାମ୍ୟ ଓ ବୈଷମ୍ୟ ଯେଉଁ ନାନାପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କର ବିକାଶ ହୋଇଥାଏ । ବିଲୁତରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଉପାର୍ଜନ ଆମଦେଶର ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଉପାର୍ଜନଠାରୁ ବହୁତ ବେଶୀ । ସେଠି ସାଧାରଣ କୁଳିମଜୁରିଆ ହସ୍ତରେ ପାଞ୍ଚ ଦିନ କାମ କରି ସୁଦ୍ଧା ମାସକୁ ପ୍ରାୟ ଦିଶ ଗୁଣି ଟଙ୍କା ପାଏ । ମୁଁ ଯେଉଁ ବସାରେ ଥିଲି ସେଠାକୁ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଟିକିଏ କାମ କରିବାକୁ ଆସେ, ସେ ଘଣ୍ଟାକୁ ପ୍ରାୟ ଟଙ୍କାଏ ଦଶ-ଅଣା କିମ୍ବା ମଜୁରି ପାଏ । ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ଜନସମୂହର ଦାମ ଆମ ଦେଶଠାରୁ ଟିକିଏ ବେଶୀ; କିନ୍ତୁ ଆମର ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ

ଯେ ସେମାନେ ଅନେକ ଭଲରେ ଅଛନ୍ତି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଆମଦେଶରେ ଯାହାକୁ ବିଳାସିନ ସାମଗ୍ରୀ ବୋଲି ଭାବିଥାନ୍ତି ତାଙ୍କ ଦେଶର ସର୍ବସାଧାରଣ କୁଳିମଜୁରିଆଙ୍କ ଘରେ ଲାଭା ସବୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଆମଦେଶରେ କେତେଟା ଲୋକଙ୍କ ଘରେ ରେଡ୍‌ଡି, ମଟର କିମ୍ବା ଟେଲିଫୋନ ଅଛି ? କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ଏହା ବଡ଼ ସାଧାରଣ ଓ ଏସବୁ ନିହାତି ଦରକାରୀ ଜିନିଷ ଭିତରେ ନିଆ ଯାଇଯାଏ । ଗୋଟିଏ ମୋଟି ଏଭଳି କହାଯାଇପାରେ ଯେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଜୀବନଯାପନ ସ୍ତରାଳୀ (Standard of living) ଆମ ଦେଶଠାରୁ ଅନେକ ଉପରେ ଡେଇଁ ରହୁଥିବା କେତେଟା ପେନି ଗ୍ରେର କରବା ତାଙ୍କର ଦରକାର ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଯେ ମାସକୁ ୩୦୦ଟଙ୍କା ପାଏ, ସେ କେତେଟା ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି କଣ କରିବ ? କିନ୍ତୁ ଆମଦେଶର ରାସ୍ତାର ଘରାଣା ସେ ସାରାଦିନ ବୁଲି ଦିଶୁଛିଟା ପଇସା ପାଏ ନାହିଁ, ତାପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ପଇସାର ମୂଲ୍ୟ ଅନେକ ବେଶୀ ଏବଂ ଶ୍ରେକିଲ ଲୋକଠାରୁ ଏପରି ସାଧୁତା ଆଶା କରିବା ବିଚିତ୍ର ନା । ଆମ ଦେଶର ଡେସିଟି, ଓକିଲ ଓ ପ୍ରଫେସରମାନେ ଗୋଟିଏ ପଇସା କେବେ ଚୋରି କରି ନେବେ କି ? ଏଥିରେ ଯଦି ଆମଦେଶର ଲୋକଙ୍କର ସାଧାରଣ ସାଧୁତା ନାହିଁ ବୋଲି ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରୁ ତାହେଲେ ଅନ୍ୟାୟ ହେବ । ଲୋକଙ୍କର ଉପାର୍ଜନ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ ପ୍ରକାର ଅସାଧୁତା ସେ ଲୋପ ପାଇଯିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ଯଦି ପାଉଣ୍ଡ ନୋଟର ଏପରି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ା ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ ପଡ଼ି ରହେ, ତ ହାହେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଚୋରି ହେବ । ମୁଁ ଅନେକ ଦିନ ଲାଗେ—ସେଠାକ ର ହସ୍ତେଲରେ ଦଶ ପନ୍ଦର ପାଉଣ୍ଡ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜିନିଷ ଚୋରି ଅନେକ ହୁଏ । ସ୍ଥାନିକମାନଙ୍କର ମିଳିଥିବା ମୂଲ୍ୟବାନ କୋଟ (mink coat) ଚୋରି କରିବା ପାଇଁ ଏପରି ଦକ୍ଷ ଚୋରସବୁ ଅଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ସୁଟଲଣ୍ଡ ସ୍ବାଡ଼ରେ ବିଶେଷ ପୋଲିସ୍ ସି.ଆଇ.ଡି. ଅଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ କୋଟର ଦାମ ଯେତେବେଳେ ହଜାର

ହଜାର ଟଙ୍କା, ସେତେବେଳେ ଯାହାର ଅବସ୍ଥା ଅନ୍ୟ ଭୂଲିନାଶର ସେତେ ଭଲ ନୁହେଁ, ତାର ଶ୍ରେଣି କରିବାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତି ହେବା ସ୍ବାଭାବିକ ଓ ଏପରି ଅନେକ ଶ୍ରେଣି ପ୍ରତିଦିନ ହେଉଛି । ଦେଖ ଏହା ଯେ ଅନେକଟା ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିପାରେ ଯେ ଆମ ଦେଶରେ ପଇସା-ଧରା ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏତେ ଲାସ୍ ମିଳୁ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏତେ ଶ୍ରେଣି ବଜାର କାହିଁକି ? ସେମାନଙ୍କର ତ ଅନେକ ଟଙ୍କାପଇସା ଅଛି । ଆମର ଅସ୍ତିତ୍ବରମାନେ ଦୁଇ ଶହ ଡିଜିଟ ହିଁ ଟଙ୍କା ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁବେଳେ ଆଗୁଆ କରିଥାଆନ୍ତି ଯେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସରକାର ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛନ୍ତି, ଇତ୍ୟାଦି । ଏହାର କାରଣ କଣ ? ଏଥିରୁ କଣ ଜନ୍ମଗତ ଶ୍ରେଣି ଯୋଗୁଁ ନୁହେଁ ? ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସିଭିଲସର୍ଭିସ କଲେଜ ପ୍ରଫେସର ପଦ୍ମଜିତ ଭିତରେ ତ ଏତେ ଅସନ୍ତୋଷ, ଏତେ ଓଜର ଆପଣି ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଏପରିକି ମୁଁ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି; ଛୁଟି କିମ୍ବା ଲବୋରଟରୀ ଆସିଲେ ଖୁସିଠାରୁ କଲେଜ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଦରମା ଜାଣିବା ପାଇଁ—ସେମାନେ ତ ହା କହୁପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କିଏ କେତେ ପାଇଲା ସେ ଶିକ୍ଷୟରେ କେହି ବିଶେଷ ମୁଣ୍ଡ ପୂରାଇଲ ପରି ଜଣାଯାଏ ନାହିଁ । ଏ ପ୍ରକାର ଶାନ୍ତପୂର୍ଣ୍ଣ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ମୋତେ ଖୁବ ଭଲ ଲାଗିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଠିକି ଆସିଲା ପରେ ଯାହା ସହିତ ଦେଖାଯାଏ ସେ ପତ୍ରରେ “ନେତେ ତେଲେ ସରକାର”—ଏଠାରେ ଦରମା ଶିକ୍ଷୟରେ ହଜାରେ ଓଜର ଆପଣି—ସେ ଯେତେ ପାଉନା କାହିଁକି ।

ମୋର ମନେ ହୁଏ ଏହା ମୂଳରେ ରହିଛି ଅର୍ଥନୈତିକ ଶ୍ରେଣି-ବିଭାଗର ତାରକମ୍ୟ ଓ ସେଥିଲାଗି ଅସଫା ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଏବଂ ଭ୍ରଷ୍ଟା । ଶ୍ରେଣିଆମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଦରମା ନେଇ ଏତେ ତପାତ୍ ରହିଛି ଯେ ସବୁବେଳେ ନିଜ ସହିତ ଉପର ଶ୍ରେଣୀର କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଭୁଲି ନା କରନ୍ତି

ଅସନ୍ତୋଷ ବଢ଼େ । କୌଣସି ସଭ୍ୟ ଦେଶରେ ସଫଳମ୍ଭ ଓ ସଂଗଠିତ
 ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଭିତରେ ଦରମା ହାରିବର ଏତେ ବେଶୀ ଡାକରା ମଧ୍ୟ
 ନାହିଁ । ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ଯଦି ୧୫୫ଟଙ୍କା ପାଉଥାଆନ୍ତି ଓ ସେହି
 ବିଭାଗର କର୍ତ୍ତା ଦୁଇ ତିନି ହଜାର ପାଆନ୍ତି, ତାହେଲେ ତ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କର
 ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅନ୍ୟ ଆଗରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଯିବ, ଏପରିକି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ
 ଆଗରେ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କର ସମ୍ମାନ ବେଶୀ ରହେ ନାହିଁ ।
 ମୁଁ କଲେଜ ପିଲାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଛି, “ଅମୁନ ଅଧ୍ୟାପକ ତ ? ହଁ ହେ
 ପଚାରି ଟଙ୍କିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇଥିବ !” । ସାଧାରଣତଃ ଏହିମାନେ
 ବଡ଼ ବଡ଼ ଅଫିସରଙ୍କ ପୁଅ କନ୍ୟା ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ । ଦରମାହାର
 ନ ଲାଭେ ସାଙ୍ଗେ ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କ ଓ ପ୍ରମୋଦ ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯାଏ ।
 ତେଣୁ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଭିତରେ ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ଉର୍ଦ୍ଧା ବଢ଼ିଥାଏ ।
 ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାର କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ଏପରି ଅସନ୍ତୋଷ ଦେଖାଯାଏ,
 ନିମ୍ନତମ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବା କଣ ନ ହେବ ? ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି
 ଉପର କର୍ମଚାରୀମାନେ ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାର କରି ଆସାନ୍ତି ତାହା ଯେ
 କୌଣସି ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପକ୍ଷରେ ସହ୍ୟ କରିବା ଅସମ୍ଭବ;
 କିନ୍ତୁ ଅନାଟନ ଭିତରେ ପଡ଼ି ସେମାନେ ଆତ୍ମମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର
 ନ୍ୟାୟଦାସୀ ଭୂଲି ଯାଇ ଆସାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ତତ୍ପାତ୍ ଏତେ
 ଲୋକ ନ ଥିବାରୁ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ମଧୁର ସମ୍ପର୍କ ଥାଏ । ଯେତେ ବଡ଼
 କର୍ମଚାରୀ ହେଉ ପଛକେ ସଫଳମ୍ଭ ଚପରସୀକୁ “ଶଲା” “ବେ”
 “ବା” ପରିବର୍ତ୍ତେ “ଧନ୍ୟବାଦ”, “କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା” ନିବୁଦ୍ଧ କରିବ ।
 ଆମ ଦେଶରେ କଲେଜ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ, ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କୁ, ଜିଲ୍ଲାମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍
 ସର୍ବଜ୍ଞେସ୍ପତିମାନଙ୍କୁ ବସିବାକୁ ସୁକା କହନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ
 ଅଗଣିତ ଲକ୍ଷପତ୍ର ଜମିଦାର ଆସିଲେ ଦୁଆର ମୁହଁକୁ ଆସି ଅଭ୍ୟର୍ଥନା
 କରି ନିଅନ୍ତି । ତେବେ କିଏ କହିବ ଯେ ସାମାଜିକ ସମ୍ମାନ ଓ ଖାଦ୍ୟ
 ଅର୍ଥନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ନାହିଁ ?

ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଭିତରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଜାର ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟିକ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ
 କାରରେ ଦେଖାଯାଏ । ପ୍ରଥମତଃ ସମାଜର ପ୍ରଚଳିତ ଗତି ଯେଉଁ
 ଏପକ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ସେ ବ୍ୟବସାୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
 କରିବା, ମିଥ୍ୟା କରିବା ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ନୀତି ହୋଇପଡ଼େ ଏବଂ
 ଧର୍ମ ପାତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ କିଛି ଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ
 ମଧ୍ୟ ତାର ବିଶେଷ କିଛି ଆହୁସମ୍ମାନ ଦାନ ହୁଏ ନାହିଁ । ତା ନ ହେଲେ
 ଏତେ ଦିନ ଧରି ଯେଉଁ ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଲକ୍ଷ୍ୟ
 ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଜାରରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇଥିବା କଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି,
 ସେମାନେ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଉନ୍ନତ କରୁ ନ ଥାନ୍ତି । ଫଳରେ ଲୋକଙ୍କର
 ସେ ଦିଗରେ ଲଳିତା ବଢ଼ୁଛି ସଦା କମୁନାହିଁ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସମାଜ
 ଗୋଟାଏ କଥା ନେଇ କିଛି ଦିନ ତଳେ ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ବ୍ୟାଙ୍କର ଲଂଗେ
 ଭବିଷ୍ୟତ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବାହାର କରି ଦିଆଗଲା ।

ତା ଛଡ଼ା ଆମ ଦେଶରେ ଚଳୁ ବଡ଼ ପୁଞ୍ଜିପତିଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ
 କରି ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରଭୁତ ଅର୍ଥ
 ସଂସ୍ଥା କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ବିଚିତ୍ର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଲାଗି ରହୁଛି ।
 ଧନ ସଂସ୍ଥାର ଗୋଟିଏ ଅବସ୍ଥା ପରେ ଜାତୀୟ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗି ଅର୍ଥର
 ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ନିଶ୍ଚିତ ଉପରକୁ କିଏ
 କେତେ ଦୂର ଉଠି ପାରିବ, ସେଥିଲାଗି ସମସ୍ତେ ଉତ୍ସାହ ଏବଂ ସେଥି
 ହାଜେ ହାଜେ ସାମାଜିକ ଡାକରା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି; ଏପରିକି ପଢ଼କାରଙ୍କ
 ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସେହି ପରିମାଣରେ ପୁରସ୍କାର ଓ ସମ୍ମାନ ପାଇଁ
 ଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ
 ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଆନ୍ତି; ଏପରି କି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଶ୍ରେଣୀ
 ମଣିଷର ଶବ୍ଦ ଉପରେ ଚଢ଼ି ସେ ସିଂହ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ମଧ୍ୟ
 ପହଞ୍ଚିପକ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଅର୍ଥନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ ସମାଜର ମୂଳଦୁଆ ସ୍ୱର୍ଗପ କାମ କରିଥାଏ ଓ ତା ଉପରେ ନୈତିକ, ନାଗରିକ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଚରିତ୍ରର ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ଅର୍ଥନୈତିକ ତାରଳ୍ୟ ଯେତେ କମ୍, ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କ ସେତେ ମଧ୍ୟର ଓ ଦୁର୍ବଳ । ତେଣୁ ଆମ ଜାତିର ବଦ୍ଧଶୂନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ର ଦେଖି ନିରାଶ ହେବର କାରଣ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ସ୍ଥଳେ ଫୁଟଫୁଟ ବଳିତ ଦ୍ୱାରା ଏସବୁ ଦୂରୀକୃତ ହେବା ଅମ୍ଭର । ସେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅସଲ ମୂଳଦୁଆକୁ ବଦଳାଇ ଦିଆ ନ ଦେବ, ସେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାର ପରିଚିତ୍ତା ସାଧାରଣ ସମାଜିକ ଜୀବନକୁ କଳ୍ପିତ କରିଦେବ । ଭଟ୍ଟ ଲାଗି ଲୋକମାନେ ଆମ ଲୋକଙ୍କ ପରି ରାଗ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଭରତୀୟଙ୍କ ପରି ଅସାଧୁ ଓ ସେମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଆମ ଦେଶ ପରି କଳ୍ପିତ । ମଧ୍ୟ ଓ ସୁଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ ସେହିପରି, ଅଥଚ ପୃଥିବୀର ଧନୀ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଅସାଧୁତା ବେଶୀ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।

ଦେଶର ନେତା, କର୍ମୀ ଓ ଉତ୍ସାହୀ ଗୁଡ଼ିକମାନେ ଅସାଧୁ ନିରାଶ ନ ହୋଇ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ମୂଳଭୂମିକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଦେଖନ୍ତୁ ଓ ସମାଜ ନୂତନ ପ୍ରକାରେ ଗଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ—ତା ହେଲେ ସୁଫଳ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଦେଖାଦେବ ।

— — —

—ବୁଦ୍ଧି—

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର୍ୟ-ପାରିବାରିକ ଓ ସାମାଜିକ ସଂପର୍କ

କୌଣସି ଜାତିର ପ୍ରଧାନ୍ୟ ଜାତୀୟ ଗୁଣ ବା ଲକ୍ଷଣ ବିଷୟରେ ଶ୍ରେକ୍ଷେତ୍ର କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଦେବା ବଡ଼ ଚିନ୍ତନ ଓ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନକ । ମାଧ୍ୟମିକତା ଅନେକେ ପ୍ରଥମରୁ ନିଜର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସାମାଜିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟବହାର ଧାରଣାର (Social Stereotype) ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ସମାଜକୁ ବିଚାର କରିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏ ସବୁ ବିଷୟରେ ଲେଖିବାକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ବଡ଼ ସାବଧାନ ହେବା ଉଚିତ ଏବଂ ଯେତେ ଦୂର ସମ୍ଭବ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଉଚିତ । ତା ଛଡ଼ା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯାହା ଯାହା ଲେଖିବାକୁ ଯାଉଛି, ସେସବୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଂରେଜ ନରନାରୀରେ ଯେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ, ତାହା ଭାବିବା ଭୁଲ । ଏହା ମନର ଗୋଟିଏ ମୋଟାମୋଟି ପ୍ରତିରୂପ । ମାତ୍ର (In scientific language it may be called a statistical average.) ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ଦୁଇ ତିନି ବର୍ଷ କଟାଇଲୁ ପରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗୁପ୍ତ ମନ ଭିତରେ ରହିଯାଏ । 'ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ଯେ କୌଣସି ବୈଦେଶିକ ଆଖିରେ ଆମ ଦେଶର ଜାତିବିଭାଗ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ତାରତମ୍ୟ ପରିସାର ହୋଇ ଦେଖାଦେବ । ସେହିପରି ଇଂରେଜ ଜାତିର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମୋଟାମୋଟି ଆଖିଦୃଷ୍ଟିଆ ବିଶିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷଣ ବିଷୟରେ ମୁଁ ପରେ ଅଧିକ ଲେଖିବି ।

ବିଲୀତ ନାୟକ

ମୁଁ ଯେତେବେଳେ କଲେଜରେ ପଢ଼ୁଥିଲି, ମୋର ଜଣେ ସୁପ୍ତେସର କହୁଥିଲେ ଯେ ସେ କିପରି ନିଶ୍ଚୟରୁ ଏଡ଼ିନବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଉ ଦଶ ଜଣ ଲ'ରେଜ ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷଙ୍କ ସହୃଦ ଏକା ରେଳ ବର୍ଗରରେ ନାହିଁ କରୁଥିଲେ ଆଠ ଦଣ୍ଡା ଧରି; ତଥପି କିଏ ଜାହାକୁ ପଦେ ବୁଝା କଥା କହୁ ନ ଥିଲେ । ଏଠାରେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ରେଳ ଡିପରେ ଯାଏ, ମୋର ଏହି କଥାଟି ବାରମ୍ବାର ମନେପଡ଼େ । ଅନ୍ଧ ଅଧିକ୍ରାଣ ସମୟରେ ଜାହାର ସତ୍ୟତା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ । ଲ'ରେଜମାନେ ବଡ଼ ଗନ୍ଧାର ଓ ଅମିଳାପୀ । ଅନେକେ କହନ୍ତି ଯେ ଏହା ଲଜ୍ଜା ଯୋଗୁଁ ଏବଂ ଆହୁରି ଅନେକେ କହନ୍ତି ଯେ ନା ଏହା ସେମାନଙ୍କର ଗର୍ବ ବା ବ୍ୟସ୍ତର ପରିଶ୍ରମ । ଏହାର କାରଣ ଖୋଜି ବାହାର କରିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ । ହୁଏ ତ କେତେକ ଲଜ୍ଜିତ ଓ ଆଉ କେତେକ ଗର୍ବି । ଏହା ଯେ ଖାଲି ବାହାରର ଲୋକଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଦେଖାଯାଏ ଜାହା ନୁହେଁ; ପରସ୍ପର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସେହିପରି ଉଦାସୀନ ଏବଂ ଅମିଶ୍ର । ଏହି ବିଷୟରେ ମୁଁ ଅନେକ ଲ'ରେଜ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଦେଶୀ ଲୋକଙ୍କ ସହୃଦ ଆଲୋଚନା କରିଛି, ଅଧିକ୍ରାଣ ଏହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି ।

ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ କଥାବାଣୀ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଖିଛି ଏବଂ ଏତେ ଚମକିତ ବ୍ୟବହାର ପାଇଛି ଯେ ମୋର ମନେ ହେଇଛି, ସତରେ ସେମାନେ ଲଜ୍ଜକୁ ଓ ସେଥିଲଗି ସେମାନେ କଥା ଆରମ୍ଭ କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିଛି, ଯେଉଁମାନେ ଏପରି ଭାବରେ କଥାବାଣୀ କରନ୍ତି ଯେ ମନେ ହୁଏ ଯେତେ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ମସ୍ତବତ ଉକ୍ତ ସଭାସଭ ଉପରୁ କଥାବାଣୀ କରୁଛନ୍ତି—ମୂର୍ଖ ଜନତାକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ନିଜର ବଞ୍ଚଣା ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରତିପାଦନ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋଟାମୋଟି କହିବାକୁ ଗଲେ ବାହାରର ଲୋକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ

ସାଧାରଣ ଇଂରେଜମାନେ ଅମିଶ୍ରଣ ଓ ଉଦାସୀନ ଦେଖାଯାନ୍ତି ଏବଂ ଲୋକେ ତାହାର ବିଭିନ୍ନ କାରଣ ଦେଖି ଥାଆନ୍ତି । ମୋର ମନେ ହୁଏ ଲଜ୍ଜା ଏବଂ ଅସୁସ୍ଥତା ଏହାର କାରଣ ନୁହେଁ ବରଂ ଏହା ଦୁଇଟି ଲକ୍ଷଣ (Symptoms) ଏବଂ ଏହାର ମୂଳରେ ଗହଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ନା (individualism); ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ଲଜ୍ଜା କିମ୍ବା ଅସୁସ୍ଥତା ଶୁଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତ (Defence Mechanism) ହୁଏବୋଲେ କାମ କରୁଛି । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ବା (individualism) ଅନେକ ଜାତିଗତ ଲକ୍ଷଣକୁ ବୋଧହେବ କର ଦେଇପାରିବ ।

ଏମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ । ପୁଅଟିଏ ବଡ଼ ହେଲେଣି ନିଜ ନିଜର ଉପକୂଳ ନିଜ ନାମରେ ରଖନ୍ତି । ଯେଉଁ ପରିବାରରେ ସ୍ବାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଉଭୟେ କାମ କରନ୍ତି, ନିଜ ନିଜ ନାମରେ ଉପାର୍ଜନ କମା ରଖନ୍ତି ଓ ଘର କେଁ ପଞ୍ଜି ଉଭୟେ ଦିଅନ୍ତି । ଅନେକ ଦାୟିତ୍ବଜୀବନ ଶକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଏହି ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂଘର୍ଷ ନେଇ । ପୁଅ ବିବାହ ପରେ ଅନ୍ୟଘରେ ଯାଇ ରହେ କିମ୍ବା ବାପ ମା ପାଖରେ ରହିଲେ ଘର ସ୍ବାଧୀନରେ ଚାଲି ଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଅନ୍ୟତ୍ର ରହିଥାଆନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଘର ଶକ୍ତିରୁ ଅନେକେ ବାପ ମା ପାଖରେ ରହିଥାଆନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ସେମାନେ ସୁଖୀ ନୁହନ୍ତି । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ, ଏକାଘରେ ମା ନିଜର ସ୍ବାମୀ ପାଇଁ ରନ୍ଧିବ ତ ବୋହୂ ପୁଅ ପାଇଁ ରନ୍ଧିବ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଅମ ଦେଶର ଏକାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ପରିବାର ସମ୍ପର୍କରେ କହେ, ସେଠାକାର ଅନେକ ନବ-ବିବାହିତା ଝିଅ ବିଶ୍ବାସ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ଏକା ସାଙ୍ଗେ କିପରି ସମସ୍ତେ ରହିପାରନ୍ତି ଏବଂ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ଖାଆନ୍ତି । ଦୁଇଜଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଗୋଟିଏ ରନ୍ଧାଘରେ ଏକାଠି ରନ୍ଧିବା ଏମାନେ କେଉଁ ପ୍ରକୃତ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପୁଅ ବୋହୂ ମାଘରେ ଥରେ କିମ୍ବା ଦୁଇ ଥର ବୁଢ଼ା

ବୁଢ଼ୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ମୁଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପରିବାର ସହିତ ଖବ୍
ଦଳକୁ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ଏସବୁ ବିଷୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଦେଖିଛି । ନିମ୍ନ-
ଲିଖିତ ପରିବାରଟିର ଗୁଲଚରନରୁ କେତେକ ସୂଚନା ମିଳିବ ।

ବୁଢ଼ା ଓ ବୁଢ଼ୀର ବୟସ ପଞ୍ଚାଅଶୀ । ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବୋଲି
ପୁଅ ଓ ତାହାର ବୟସ ୭୦ । ବୋହୂର ବୟସ ୬୦ । ଏବଂ ପୁଅ
ବୋହୂଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଝିଅର ବୟସ ୩୩ । ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ ସେମାନଙ୍କ
ନିଜ ଘରେ ଥାଆନ୍ତି । ବୋହୂ ଓ ନାତୁଣୀ ଅନ୍ୟଘରେ ଥାଆନ୍ତି । ନାତୁଣୀ
ବିବାହ କରିନାହାଁ । ପୁଅ ୩୦ ବର୍ଷ ହିଁ ସହିତ ରହିଲା ପରେ ତାକୁ ଗୁଡ଼ି
ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ ଜି ଗାରେ ରହେ । ବୋହୂ ୬୦ ବର୍ଷ
ବୟସରେ ଝିଅକୁ ନେଇ କୌଣସିମତେ ଚଲେ । ପୁଅ ହସ୍ତରେ ଥରେ
ବାପମାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଏ । ନାତୁଣୀ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଯାଏ । ବୁଢ଼ୀମାର
ଅନେକ ପଇସା, ଖବ୍ ବଡ଼ଘର ଏବଂ ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଅଛି ।
ସେମାନେ ନାତୁଣୀକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଆନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ହେଲେ
ଅଳଙ୍କାର ତାକୁ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ—ବୁଢ଼ୀ ଅବ୍ୟକ୍ତ କହେ ଯେ ସବୁ ନାତୁଣୀ
ନାରେ ଗୁଡ଼ିଯିବ । ଖାଲି ସେତକ ନୁହେଁ । ନାତୁଣୀ ଯାଇ ବୁଢ଼ୀମା
ଗରିବରେ କାମ କରିଦେବ ଏବଂ ସେଥିଲଗି ବୁଢ଼ୀ ତାକୁ ଦାନକର
ମଜୁରି ଦେବ । ନାତୁଣୀ ଆସି କହେ, “କେତେ ଗ୍ରେଟ୍‌ଲେକ, ମୋତେ
ଏତେ କମ ଦେଲି ଅଥଚ ମୁଁ ଏତେ କାମ କରିଦେଲି ଗରିବରେ.....
ବୁଢ଼ୀ ବୁଢ଼ା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଖବ୍ ଖପା ଯେ ବୁଢ଼ା ନିଜର ସବୁ ପଇସା
ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦେଇଛି ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଢ଼ୀକୁ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ଭାବେ ପଡ଼ୁଛି ।
ଏପରି କେତୋଟି ଘଟଣା ମୁଁ ମୋର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଇଂରେଜ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ
ଅଲୋଚନା କରି ଦେଖିଛି ଯେ ଉପସ୍ଥିତ ଘଟଣା ସାଧାରଣ ସାମାଜିକ
ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନୁହେଁ, ବରଂ ସର୍ବସାଧାରଣ ଘଟଣା ।
ଆମମାନଙ୍କର ପାରିବାରିକ ଘଟଣା ଗୋଟାଏ ମସ୍ତବ୍‌ବତ୍ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଏବଂ
ଜଟିଳ ବୋଲି ଏମାନଙ୍କର ମନେହୁଏ ।

ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟର ଚରମ ପରିଣତ । ଏପରି ପାରିବାରିକ ପରିସ୍ଥିତି ଉପରେ ସମଗ୍ର ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କ ନିର୍ଭର କରେ । ଯେଉଁ ଦମ୍ଭେ ନିଜ ନିଜର ବାସ ମାଙ୍କଠାରୁ ଏପରି ଅଲଗା ରହନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରତିବେଶୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ, ତାହା ସହଜେ ଅନୁମେୟ । ମାସ ମାସ ଧରି କେହି କାହା ସହୃଦ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଏ ତ କରିନାହାନ୍ତି । ଗ୍ରାସ୍ତାରେ ଦେଖାହେଲେ ପଦେ ଦିପଦ ପାଣିପାଗ ବିଷୟରେ କହି ଚିତାୟ ନେଇ ଥାଆନ୍ତି । ଯଦି କେହି ଏହାଠାରୁ ବେଶ ଘରୋଇ ବିଷୟ ପଚାରିପକାନ୍ତି ତାହେଲେ ଭୟଙ୍କର ଅଭଦ୍ରତା ହେଇ ପଡ଼େ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣତଃ ସମସ୍ତେ Nosy parker (N. P.) ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ଧରେ ଗୋଟିଏ ପରିବାର ମୋଡ଼େ ଖିନର ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ; ଅନ୍ଧ ଅନେକ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । କଥା କଥାରେ ଜଣେ କହିଲେ ଯେ, “ଓଃ, ଆମପଡ଼ାରେ ଦୁଇଗୁଣି ଜଣ N.P. ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ବୁଝି ନ ପାରି ତାହାର ମାନେ ପଚାରିବାରୁ ଶୁଣିଲି ଯେ ଯେଉଁମାନେ ଅଯଥା ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଥାଆନ୍ତି, ଖାଇବାପିଇବା ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ Nosy parker [ନୋଜି ପାର୍କର] କୁହାଯାଏ । ସେମାନେ ଭୟାନକ ଅଭଦ୍ର । ମୁଁ ଯେଉଁ ପରିବାର ସହୃଦ ଥିଲି, ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଜଣେ ପ୍ରତିବେଶୀ ଦୁଇ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଥରେ—ହସ୍ତ ଏ ପୁଟରୁ ଫୋନକରି ସମସ୍ତ ଠିକ କରି ଆସିଥିଲେ । ସେ ବି ଆସି ନ ଥାନ୍ତେ, ପ୍ରତିବେଶୀର ପୁଅ ଯୁବରୁ ଫେରିଥାଏ ଏବଂ ଆମ ଘରର ବୁଢ଼ୀ ମାଙ୍କୁ କୁଆଡ଼େ ଶୁଣି ଭଲପାଏ—ତେଣୁ ଲଣ୍ଡନ ଫେରିଲା ପରେ, ପ୍ରାୟ ଗୁଣି ମାସ ପରେ ସେ ଭଦ୍ରଲୋକ ବୁଢ଼ୀକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ଏମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଏହୁପରି ରହସ୍ୟମୟ ଓ ସଙ୍ଗୀନୁନ୍ୟ । ଅନେକେ ନିଜଘରେ ଗୁଣ୍ଡେଇ ପ୍ରଭୃତି ଡେଇଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଅନେକେ ଚନ୍ଦ୍ରା ପରିଚୟ ଲୋକଙ୍କୁ ଡାକିଥାଆନ୍ତି । ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଛଡ଼ା କେହି କାହାଘରକୁ ଖୁବ୍ କଟିତ ଯାଆନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଏମାନଙ୍କର କୁହ ଜୀବନ ଏ ଅଗ୍ରାବ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଲଘବ କରେ ।

କୁବରେ ବହୁତ ଭେଦେ ସିଂହବେଳେ ହେଁ ଚେଁ କରୁଥାଆନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ହେଉଛିରେ ସବୁ ଶେଷ । ଘରକୁ ଫେରିଲାପରେ କେହି କାହାର ପରି ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଏ ପ୍ରକାର ସାମଜିକ ଓ ପାରିବାରିକ ଜୀବନରେ ଅବଶ୍ୟ ବହୁତ ସୂଚନା ଅଛି । ପାରିବାରିକ ମମତା ଓ ପରିସର ଝୁରୁ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓ ଗୁରୁତ୍ବାକ୍ଷିପ୍ତ ସଂଜ୍ଞାନରେ ନାନାପ୍ରକାର ପକ୍ଷପାତତା ଓ ଅସଦା ଅସ୍ୱାସ୍ଥାନୁରାଗ ପ୍ରଭୃତି ବଦରୁଣ ଝୁରୁ କମ ଦେଖାଯାଏ । ଆମ ଦେଶରେ ଏ ପ୍ରକାର ଘୋଷ ଏତେ ବେଶୀ ଯେ ଝୁରୁ କମ କେତେ ଜଣ ସତ୍ତାଟି କର୍ମ-ଭାବକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ ଏହା ପ୍ରାୟ ସର୍ବତ୍ର ବହୁ ପରିମାଣରେ ଦେଖି-ଯାଇଥାଏ । ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଭିତରେ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ପରିସର ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ପଣ୍ଡିତ ପୁଷ୍ପ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକୃତି ହୋଇପାରିଛି । ମିଳିତେକଙ୍କ ପୃଥକ ଉପସ୍ଥାନ ଯୋଗ୍ୟତା ନ ଥିଲେ ଯୁଦ୍ଧା ପୁଲିସ ସାହେବଙ୍କ ନାନା କଲକୋଗଲରେ ତାକୁ ପୁଲିସ ବିଭାଗରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ତାହାର ବଦଳରେ ପୁଲିସ ସାହେବଙ୍କ ପୁରୁଷକୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବ ନିଶ୍ଚୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ଅନ୍ତେ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ କ୍ରମେ ଏହା ଉଚ୍ଚାଳ ଦୁମ୍ପରେ ପରିଣତ ହୁଏ ଏବଂ ସାରା ସମାଜରେ ତାର ଚେର ମାଡ଼ିବସେ । ବିଲତରେ ଏହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ବଡ଼ ବିରଳ । ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆତ୍ମସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରାପ୍ତି ପକ୍ଷପାତତା ବଡ଼ କମ ଦେଖାଯାଏ । ଅବଶ୍ୟ ସାମଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ନିଶ୍ଚୟତା ଏହାର ମୂଳରେ ଅଛି ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ଯଦି ଉଚ୍ଚାଧିକାରୀଙ୍କ ସମସ୍ତେ ଯେ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହେଉ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇପାରିବେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଉପାହୁନର ପାର୍ଥକ୍ୟ ବେଶୀ ନ ରହେ କାହେଲେ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପକ୍ଷପାତତା ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକାକୀତା ସେତେ ବେଶୀ ରହିବ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ତାରତମ୍ୟ ଯେ

ଏଥିପାଇଁ ଅନେକଟା ଦାୟୀ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପାରିବାରିକ ସମ୍ପର୍କ କମ୍ ଦାୟୀ ନୁହେଁ ।

ଦ୍ଵିତୀୟତଃ ଏ ଦେଶରେ ବାପ ମାକୁ, ନିଜର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଛତ୍ରାନ୍ତରାଳରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବାରେ ଏ ପ୍ରକାର ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ବହୁତ ସହାୟକ କରୁଥାଏ । ଆମ ସମାଜରେ ଅଜ୍ଞାଆତ୍ମ ଓ ଗୋସାଇଁ ବାପା ଗୋସାଇଁ ମାମାନଙ୍କର ପିଲାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ୍ କଷ୍ଟ ହୁଏ । ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଯୁଗର ଶାନ୍ତିନୀଥ ଅନୁସାରେ ନୀତି ନୀତିଶୀଳମାନଙ୍କୁ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଯଦି ବାପମା ଏ ବିଷୟରେ ଏକମତ ନ ହୁଅନ୍ତି, ସେ ବିଷୟ ନେଇ ଅନେକ ସମୟରେ ଚଳାଚଳ ହୋଇଥାଏ । ତା ଛଡ଼ା ବି ଗୋସାଇଁ ମା ଓ ଗୋସାଇଁ ବାପା ନାନି-ନୀତିଶୀଳ ଅଥବା ସ୍ନେହ ଓ ମମତା ଦେଖାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ପୁଲଟାକିଆ କରନ୍ତି । ବାପମାନଙ୍କ ଶାସନ ପ୍ରତି ସେମାନେ ଆକୃଷ୍ଟ କାନ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ପିଲାମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଘାଟନାରେ ଏ ପ୍ରକାର ମତଭେଦ ସେମାନଙ୍କର କୋମଳ ମନପତ୍ରରେ ଖୁବ୍ ଶତକ ରକ ।

ତୃତୀୟତଃ ଏକାନ୍ତପରିବାସ ଫଳରେ ଅନେକ ଲୋକ ଜଣେ ଉପାଜନକ୍ଷମ ଲୋକ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥାଆନ୍ତି । ବାପ ମା ତାଙ୍କର ବଡ଼ ବାଉଁଶ ନେଇ ପୁଅର ଉପାଜନ ଉପରେ ବଞ୍ଚିରହନ୍ତି । ତଦ୍ଵାରା ପୁଅର ନିଜର ପାରିବାରିକ ସୁଖସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟରେ ବହୁତ ବାଧା ପଡ଼େ ଓ ଅକର୍ମୀ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଯାଏ । ତା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଦିବାହ୍ନି କରି ଦରପାର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସାବଳମୁନଶୀଳ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏପରି ଉଦ୍ୟମ ଯେଉଁ ଦେଶର ସମୃଦ୍ଧ ଉତ୍ପାଦକାଗରି ବଢ଼େ । ତା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆତ୍ମ ବଶ୍ୟ ନିର୍ମିତରେ ଏବଂ ତାହା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ଜାତିଗତ ଉନ୍ନତିରେ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶର ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ବିଷୟରେ କୌଣସି ନିଶ୍ଚୟତା ନ ଥିବା ପୁଲେ ପରସ୍ପର ସାହାଯ୍ୟସାପେକ୍ଷ ଏକାନ୍ତପରିବାରର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି । ଏହା ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ କୋ-ଅପରେଟିଭ ଇନ୍‌ସୁରେନ୍‌ସ୍‌ସିସ୍ଟେ କାମ କରୁଥାଏ; ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ଆମ ସମାଜରେ ବହୁତ ବୃଦ୍ଧି । ଯଦି ଏହା ମୂଲ୍ୟରେ ବହୁତ ବିଷୟ ରହିଛି ।

ମୋର ମନେ ହୁଏ ଏମାନଙ୍କର ପରିବାରିକ ଜୀବନ ଯେଉଁ ଯଥାର୍ଥ, ଆମର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି । ଏ ଦୁଇଟି ପ୍ରଣାଳୀ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଚଳନସୂତ୍ର ସମାବେଶ କରିବା ନିହାତି ପ୍ରୟୋଜନ । ଆମ ଦେଶର ଏକାନ୍ତପରିବାର ପ୍ରଥା ଦେଶର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି ସଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଯେ ଅନ୍ୟ ରୂପ ଧାରଣ କରିବ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ପରିବାରିକ ଦୋଷ କମିଯିବ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ।

— — —

—ପାଞ୍ଚ—

(Formality)—ଆଦରକାୟା—ଆଶୁର ବ୍ୟବହାର

ପାରିବାରିକ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଯେପରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ (Individualism) ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ, ସାଧାରଣ ଆଶୁର ବ୍ୟବହାର ଓ ଗୁଲିଚଳଣ ମଧ୍ୟ ସେହି ଭିତର ଦେଇ ବୁଝିବାକୁ ସୁବିଧା ହୁଏ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଇରୋପୀୟାନ ଓ ଆମେରିକାନମାନଙ୍କ ଗୁଲିଚଳଣରେ ଏମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଆଦରକାୟା ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ଆମମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଏ ପ୍ରକାର ବାହ୍ୟକାୟା ଓ ଉଦ୍ବିଗ୍ନତା ବଡ଼ କୃତ୍ରିମ ଏବଂ ଶୁଦ୍ଧ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରଥମେ ସ୍ୱାଧୀନ ଆମମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ତାଳ ଦେଇ ଗୁଲିଚଳଣ ଉପାଦାନ ବ୍ୟାପାର ହୋଇପଡ଼େ । ‘ଧନ୍ୟବାଦ’ ‘ଦୁଃଖିତ’ ଏବଂ ‘ମୋତେ କ୍ଷମାକର’ ପ୍ରଭୃତି ବହୁଳ ବ୍ୟବହାରରେ ପ୍ରାଣ ଛଟପଟ କରି ଛାଡ଼େ । ଅନଭ୍ୟସ୍ତ ଜିହ୍ୱାରେ ଏତେଥର ଏ ସବୁ କଥା ଓଲଟେ କାହିଁ; ଅଥଚ ଅପର ଦିଗରୁ ଏହାର ନିମାଗତ ବ୍ୟବହାରରେ ନିଜକୁ ବଡ଼ ଅପ୍ରତିଭା ହେବାକୁ ପଡ଼େ; କିନ୍ତୁ ନିମେ ନିମେ ଏସବୁ ଦେହଯୁକ୍ତ ହୋଇଯାଏ ଓ କିଛିଦିନ ଭିତରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ଏହାର ଅଜସ୍ର ବ୍ୟବହାର ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । କିନ୍ତୁ ଆଶୁରୀର କଥା ସେ ସେହି ଭାରତୀୟମାନେ ଯେତେବେଳେ ଆମ ଦେଶକୁ ଫେରିଥାନ୍ତି, ଦୂରଦିନ ଭିତରେ ସେ ସବୁ ଭୁଲି ଯାନ୍ତି ଓ ନିଜର ଗୁଲିଚଳଣକୁ ଶିଳା ଓ ବଦମାସ ପ୍ରଭୃତି ଅପମାନ-

ସୂଚକ ସମ୍ବୋଧନ କରିଥାଆନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ବିଲତ ଫେରନ୍ତି । ‘ହାହେବଙ୍କ’ର ବ୍ୟବହାର ଗୁସାର ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଖସିଯିବା ହୋଇଥାଏ ।

ବାହାରର ଆଦରକାରିତା ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ମସ୍ତୁର ଗୁଣବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ବାହାରର ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଯେପରି ଭଦ୍ରତା ଦେଖାଇ ଥାଆନ୍ତି ନିଜର ପରିବାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଉଣାଥାଏକେ ସେହିପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଚଳିତ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏପରିକି ସ୍ବାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ, ଶ୍ଵାମୀ-ଶ୍ଵାମୀଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ପ୍ରତିଥର ସ୍ତ୍ରୀ କିଛି ଗୋଟାଏ କଲେ, କିମ୍ବା ପାଣି ଲୁଗା କି ‘ଗୁ’ କପେ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ସ୍ବାମୀ ଧନ୍ୟବାଦ ଦିଏ । ପୁଅକୁ ପଣିଗଲା ବେଳେ ଲୋଡ଼ା ଟିକିଏ ଚାକିଗଲା କିମ୍ବା କକାଟଟା ଜୋରରେ ବାଜେଇ ହୋଇଗଲା ତ ସ୍ତ୍ରୀ ନିଶ୍ଚୟ କହିବ ‘ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ, କ୍ଷମା କର’ । ଖାଇଲାବେଳେ ଟିକିଏ ହାକୁଟି ମାରି ହୋଇଗଲା ତ ‘କ୍ଷମା’ କହିବାକୁ ହେବ । ‘ଆଜି ସକାଳେ କିପରି ଲାଗୁଛି’ ମା ଝିଅକୁ ପଚାରିଲା, ଝିଅ କହିଲା— ‘ଭଲ ଅଛି, ଧନ୍ୟବାଦ’ । ଏପରିକି କୁକୁର ବିଷୟ ସହିତ ବ୍ୟବହାର କଲାବେଳେ କ୍ଷମା ଓ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । ମୋର ଲେଣ୍ଟିଲିଡ଼ କୁକୁର ଦେହରେ ଟିକିଏ ଗୋଡ଼ ବାଜିଗଲେ କହେ ‘ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ଚିଲି’ (କୁକୁରର ନାମ) । ଏପ୍ରକାର ପାରିବାରିକ ସମ୍ପର୍କ ଆମମାନଙ୍କୁ କିପରି ପ୍ରାଣହୀନ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଥାଏ ।

ଅନେକ ସମୟରେ ମୋ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଥାଏ—ଏହାର ମୂଲ୍ୟ କେତେ ଦୂର ? ଏହାର ଉପକାଶତା କଣ ଥାଇପାରେ ? ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି ବ୍ୟବହାର ମୋତେ ସ୍ପର୍ଶ କରିଛି ଏବଂ ମୁଁ ଅନ୍ୟର କୃତଜ୍ଞତା ଜୀବନରେ ଖୁବ୍ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ହୃଦୟର ପ୍ରକୃତ ଉତ୍ସୁକତା ଏବଂ କୃତଜ୍ଞତା ଏହାଦ୍ଵାରା

ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ଏପରି ଅସଥା କୃତଜ୍ଞତା ଜପନ କରିବା ଖୁବ୍ କୃତ୍ରିମ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ଅବଶ୍ୟ ଆମ ଦେଶର ବାବୁ-ସାହାବମାନଙ୍କର ‘ଶଳ’ ‘ବଦମାସ’ ସଂସ୍କୃତାଧିନତାରୁ ଯେ ଏହା କେତେ ଉଚିତରେ ତାହା କହିବା ନିହୁୟୋଜନ । ଏଠାର ଉଚିତ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ନିଜର ଗୁରୁର ସମ୍ବନ୍ଧ ସେପରି ବ୍ୟବହାର କରି ଆସାନ୍ତି, ଆମ ଦେଶର ‘ବବୁ-ସ ହେବ’ ମାନଙ୍କର ଲଜ୍ଜାରେ ମୁଣ୍ଡ ପେଟିବା ଉଚିତ । ଧନ ଓ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ବିଶେଷରେ ବ୍ୟବହାର ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବାକୁ ଏମାନେ ଶିଖିଛନ୍ତି । ଏହାର ସମାଜିକ ଓ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟ ବହୁତ । ଆମ ଦେଶର ‘ବେ’ବା’ ଗୁଳନାରେ ଏହାର ଯେ ମୂଲ୍ୟ ଅନେକ ବେଶୀ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଅତ୍ୟଧିକ ମାତ୍ରାରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେହୁଁ ଏହା ଏତେ ବେଶୀ କୃତ୍ରିମ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଆହୁରି ମତ୍ତବତ୍ତ ଗୋଟାଏ ଗୋଷ୍ଠି ଯେ ଲୋକେ ଏହାକୁ ଚଡ଼ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ସରଳ ମନରେ ପ୍ରକୃତ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶରେ ଲୋକେ ଖସି ହେବାର କଥା, କିନ୍ତୁ ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ଅସଥା ‘ଧନ୍ୟବାଦ’ ‘କ୍ଷମା ଓ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ’ ପ୍ରଭୃତି ଉଦ୍ବୃତ୍ତା ନ ଦେଖାଇଲେ ଅନେକ ଲୋକ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନ ହୁଏତ ଏପରି ଘଟଣା ଘଟେ ଯେଉଁଥିରେ କିଏ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାକୁ ଭୁଲିଯାଏ ଏବଂ ଏ ସବୁ ଘଟଣା ଅସଥା କଷ୍ଟ ଦେଇଥାଏ । ବିଶେଷତଃ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଘରକୁରେ ଯେଉଁ ଇଂରେଜ ପରିବାର ସବୁ ଅସିଥାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଏ ପ୍ରକାର ଅନେକ ଆପତ୍ତି ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । ଅନେକ ଥର ମୁଁ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ଯେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଧନ୍ୟବାଦ ଓ କ୍ଷମା ପ୍ରଭୃତି ଉଦ୍ବୃତ୍ତା ଦେଖାଇବାରେ ଯେ ସୂଚି ଦେଖାଯାଇଥାଏ ତା ମୂଳରେ ଅସମ୍ମାନ କିମ୍ବା ଅକୃତଜ୍ଞତା ଦେଖାଇବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ଥାଏ । ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭତା, ଆତ୍ମର ବ୍ୟବହାର ଏତେ ତଥାତ୍ ଯେ ଆମେ ଭୁଲିଯାଉ ଯେପରି କହିବାକୁ । କେତେକ ସଂଗ୍ରହ ଆସନ୍ତି କିନ୍ତୁ ପୁଣି ଘଟଣା

ସ୍ଥଳରେ ଅପମାନିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଅନେକ ଭାରତୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥ କୌଣସି ପରିବାର ସହିତ ନ ରହି ହଷ୍ଟେଲ କିମ୍ବା ହେଟଲରେ ରହିବା ପସନ୍ଦ କରି ଥାଆନ୍ତି । ମୋଟାମୋଟି ଏମାନଙ୍କର ଧାରଣାରେ ସେମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁଲିଚଳନ ଓ ଉଦ୍ରେ ବ୍ୟବହାର ସହିତ ସେହିମାନେ ତଳ ଦେଇ ନ ପାରିବେ ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଅଗତ୍ର । ଏପ୍ରକାର ମନୋବୃତ୍ତିର ମୂଳରେ ଜାତିଗତ ବଡ଼ିମା (National Superiority) ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ (Individualism) ରହିଛି । ଏମାନେ କେବେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କରବାକୁ ଗୃହାନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ହୁଏ ତ କେତେକ ଦିଗରେ ନିଜର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ତାର ଉନ୍ନତତର ହୋଇପାରେ । ଖାଲି ତା ନୁହେଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଏମାନଙ୍କର ଭୁଲ କିମ୍ବା ସାମାଜିକ ଦୋଷସବୁ ସହ କେହି ଦେଖାଏ ତାହାହେଲେ ଏମାନେ ଆଦୌ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏପରି ଆଲୋଚନାକୁ ଅଭିପ୍ରାୟିତ ବୋଲି ମନେ କରିଥାଆନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏ ଭାବରେ ଦେଖିବା ଉଚିତ ହେବନାହିଁ । ଅନେକେ ନିଜ ନିଜ ଦେଶ ତ୍ରୁଟି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କରିଥାଆନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବଡ଼ କମ୍ । ତେଣୁ ଏହାକୁ ମୋଟିଏ ଜାତିଗତ ଲକ୍ଷଣ ବୋଲି ଧରାଯାଇପାରେ ।

ଖାଲି କଥାବାତୀରେ ନୁହେଁ, ପୋଷାକ ପରିଚ୍ଛଦରେ ମଧ୍ୟ ଏ ପ୍ରକାର ରକ୍ଷଣଶୀଳ ମନୋଭାବ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଇଉରୋପୀୟାନ୍ ଦେଶର ଲୋକେ ଖଣ୍ଡେ ସାର୍ଟ ଓ ପେଣ୍ଟ ପିନ୍ଧି ବୁଲୁଥିବେ । ଟାଇ କିମ୍ବା କଲରର ଦେଖା ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ଯେତେ ଗରମ ହେଉ ପଛେ ପୁରୁଷମାନେ ସେହିପରି ଗରମ ପୋଷାକ—କୋଟ-ଟାଇ-କଲର ପ୍ରଭୃତି ସବୁ ପିନ୍ଧୁଥିବେ । ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଖରାଦିନିଆ ପୋଷାକ ଏକାବେଳେକେ ନାହିଁ । ଶୀତଦିନେ ଯାହା ଖରାଦିନେ ଠିକ୍ ସେହି ପୋଷାକ—କୋଟ କିମ୍ବା ଟାଇ ନ ପିନ୍ଧିବା ଅଭଦ୍ରତା ଏପରି କି ପେଣ୍ଟଟା ସହ ଟିକିଏ ଉପରକୁ ହୋଇଗଲା ଓ

ମୋଜା ନ ଥିବା ଗୋଡ଼ର କେତେକାଂଶ ବାହାରକୁ ଦେଖାଗଲା ତାହେଲେ ସେଟା ନଡ଼ ଅଭଦ୍ରତା ହୋଇପଡ଼େ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଏପରି ଯୁକ୍ତି ସହ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଖରାଦିନେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ପୋଷାକ ଏକାବେଳେକେ ତଙ୍ଗାନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ଆଣ୍ଟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ପୋଷାକ ତାହା ଆହୁରି ଉପରକୁ ଉଠିଯାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ପାର୍କ ଓ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ବୁଲୁଥିଲା ବେଳେ ଖଣ୍ଡେ କୌତୁକ ଓ ବ୍ରେସଲଟ୍ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ପରି ନ ଥାନ୍ତି । ରାସ୍ତା ଦାଟରେ ଖୁବ୍ ଗ୍ରେଟ ହାଉସେଣ୍ଡ ଓ ସ୍ପୋର୍ଟସାର୍ଟ ପିନ୍ଧୁଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଅନେକ । ଏହା କିନ୍ତୁ ଅଭଦ୍ରତା ନୁହେଁ । ଆମ ଆଖିରେ କିନ୍ତୁ ଭଦ୍ରତା ଅଭଦ୍ରତାର ଏପରି ସ୍ପଷ୍ଟ ବିରୁଦ୍ଧ ନଡ଼ ଅଭୂତ ଲାଗେ । ଏ ଶେଷରେ ଆମ ଦେଶର ସାଧାରଣ ଭଦ୍ରତା ଏମାନଙ୍କର ଭଦ୍ରତାଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପରୀତ ।

ଆମମାନଙ୍କୁ ଅନେକ କଥା ବଡ଼ କୁହିମ ବୋଲି ମନେ ହେଲେ ଯୁଦ୍ଧା ଅନେକ ବ୍ୟବହାର ବଡ଼ ଚମକାର ଲାଗେ ଓ ଚହ୍ କର ମୁଗ୍ଧ କରିଥାଏ । ରାସ୍ତାରେ ଯଦି ଠିଆହୋଇ ଏପାଖ ସେପାଖ ରାସ୍ତାକୁ ଚାହିଁ ଟିକିଏ ବିଚଳିତ ହେଲାପରି କେହି ଦେଖାଯାଏ, ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କିଏ ନା କିଏ ନଣେ ଆସି ପଚାରିବ ‘ମୁଁ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରେ କି ?’ ଏବଂ କୌଣସି ରାସ୍ତା କମ୍ପା ଦରର ଠିକଣା ପଚାରିଲେ ନିଜେ ନ ଜାଣି ଥିଲେ ଯୁଦ୍ଧା ଏପାଖ ସେପାଖ ଦୌଡ଼ି ଯାକୁ ତାକୁ ପଚାରି, ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଉପଯୁକ୍ତ ଠିକଣାରେ ଗୁଡ଼ି ଦେଇ ଆସିବେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେହି ଲୋକ ଏପରି ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ଖୁବ୍ ଖସି ହୋଇ ପ୍ରକୃତ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିଥାଆନ୍ତି । ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଆମ ଦେଶରେ ଖୁବ୍ ବିରଳ । ମୋର ମନେପଡ଼େ ମୁଁ କଲିକତାରେ ଯେତେବେଳେ କାହାକୁ କିଛି ପଚାରିବି ହୁଏତ ଉତ୍ତର ଆସେ ‘ମୁଁ କିପରି ଜାଣିବି’ କିମ୍ବା ‘ଆଉ କାହାକୁ ପଚାର’ । ଏପରି କି ଅନେକ ସମୟରେ ଜାଣିଶୁଣି

ସୁଦ୍ଧା ଭୁଲି ଶଯ୍ୟା ବତାଇ ଦିଅନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ସୁଲ୍ଲ, କଲେଜ ଓ ସ୍ୱାଧୀରଣ ଅଫିସମାନଙ୍କରେ ଏପରି ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ଖୁବ ମୂର୍ଖ କରିଥାଏ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଥମେ କଲେଜକୁ ଯାଏ ଓ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର ମଙ୍ଗେ ଦେଖାକରେ, ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର ନିଜେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇ ଯାକୁ ତାକୁ ଫୋନକରି ସବୁ ଠିକଣା କରିଦେଲେ । କେଉଁଠି ରହିବା ଉଚିତ, କଣ କରିବା ଉଚିତ ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଅନେକ କିଛି ପରାମର୍ଶ ଓ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ସରର ଠକଣା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଯୋଗାଇ ଦେଲେ । ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର ଓ ମୋ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ମୁଁ ବଡ଼ ମୂର୍ଖ ହୋଇଗଲି । ଆମ ଦେଶରେ ତ ସମସ୍ତେ ହାଜମ, ସମସ୍ତେ ଯାକୁ ତାକୁ ହୁକୁମ ଦେବେ ଏବଂ ରାଜିତ କରିବା ଅଭିଳାଷ ସମସ୍ତଙ୍କର ଖୁବ ବେଶୀ । ତେଣୁ ଏପ୍ରକାର ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର ଆଶା ନରଖି ବୁଝା । ପୁଲିସ ଅଫିସର ଓ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଆମ ଦେଶରେ ସବୁଠି ଠାରୁ ବେଶୀ ଅଭଦ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମସ୍ୱରୂପାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରିଥାଆନ୍ତି । ନିଜ ଜୀବନରେ ଶିକ୍ଷକ କିନ୍ତା ଓକିଲ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଓ ପୁଲିସ ଅଫିସର ହେବାର ଅଭିଳାଷ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ଥାଏ କି ନା !

ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରକାର ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁତ ଉପକାର କରିଥାଏ ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀରଣ ସମାଜିକ ସମ୍ପର୍କକୁ ମଧୁର କରିଥାଏ ଶାନ୍ତ ଓ ଶାନ୍ତି ସମ୍ପର୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଗୋଟିଏ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ସ୍ୱର ଦେଖାଯାଏ । ଗୁରୁ ଓ ଶିଷକ, ଜଗନ୍ନାଥ ଓ କର୍ତ୍ତା ଭିତରେ ଆମ ଦେଶ ପବ ଦୁନ୍ଦୁ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ଏତେ ବେଶୀ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ପରସ୍ପର ଭିତରେ ସହାନୁଭୂତି ଓ ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର ଯେ ଏହା ମୂଳରେ କାମ କରିଥାଏ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଆମ ସମାଜରେ ଯେ ଏପ୍ରକାର ଭଦ୍ରତା ନାହିଁ ତା କହିଲେ ଭୁଲ ହେବ । ଉପର ଶ୍ରେଣୀ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ କିନ୍ତା ନିଜ ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ ଭିତରେ ବେଶ୍ ଭଦ୍ରତା ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଏଦେଶରେ ଯେଉଁ

ସବୁ ପ୍ରକାରର ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ—ଧନ, ଶିକ୍ଷା, ଶ୍ରେଣୀ ନିର୍ବିଶେଷରେ
 ପରସ୍ପର ପ୍ରିୟ ସମ୍ମାନ ଓ ଖାଦ୍ୟ ଅଳ୍ପ ତାହା ଆମ ଦେଶରେ ନାହିଁ ।
 ତା ଛଡ଼ା ଯେ କୌଣସି ସ୍ତରର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ହେଉନା କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କ
 ପ୍ରତି ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଅସୀମ ଶ୍ରଦ୍ଧା । ଆମ ଦେଶରେ
 ବେଶ୍ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ଉତ୍କଳୋତ୍କମାନେ ମଧ୍ୟ ଚୌକିର ବସି ଠିଆ
 ହୋଇଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ଅସମ୍ଭବ ମନେ
 କରନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋ ମତରେ ଏହା ମୂଳରେ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ
 ସାମାଜିକ ତାରତମ୍ୟ କାମ କରୁଛି । ମୋଟାମୋଟି ବିଲତରେ ଆଦବ
 କାଇଦାର ମାତ୍ରାଧିକ୍ୟ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର
 ଉପକାରଣ ଅନେକ ବେଶୀ ଓ ଆମମାନଙ୍କର ଅନୁକରଣୀୟ ।

— —

ଛଅ

— ଭାରତ ବିଷୟରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଧାରଣା —
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ମନୋଭାବ

ମୁଁ ଆଗରୁ କହିଛୁ ଯେ ଇଂରେଜ ଜାତିର ଆତ୍ମବୃତ୍ତିମା ଖୁବ୍ ବେଶି । ସେମାନେ ନିଜକୁ ଖୁବ୍ ଉତ୍ତମ (Superior) ଜାତି ବୋଲି ମନେ କରିଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଅନ୍ୟଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଖୁବ୍ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଏପରି ବର୍ତ୍ତିମାନ ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ରହିଛି । ସେମାନେ ଯେ ଅନେକ ବିଷୟରେ ଆମମାନଙ୍କର ଅନୁକରଣୀୟ ଏଥିରେ ତିଳେମାତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଏହିପରି ଗୁଣ ଲାଗି ମୁଖ୍ୟମେୟ ଲୋକ ଆଜିଯାଏ ଅର୍ଦ୍ଧ ଯୁଦ୍ଧକାଳ ଶାନ୍ତନୁକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆତ୍ମବୃତ୍ତିମା ଶାନ୍ତ ନବଦଳ ଇଲେ ଜଗତର ପରିବର୍ତ୍ତିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବହୁତ ଉପଦେଶର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି । ରାଷ୍ଟ୍ରଶୀଳତା ପ୍ରଗତିର ମାପକାଠି ନୁହେଁ, ଜାତି ବା ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ଦୁନିଆ ସହିତ ଯେତେଗାଈଁ ତାଳପକାଇ ଚାଲିଯାଉ ବୋଲି ସେତେ ଶୀଘ୍ର ତାର ଉନ୍ନତି ହେବ । କିନ୍ତୁ ନେତ୍ର ଯଦି ଅଜ୍ଞତ ଜୀବନର ରାଷ୍ଟ୍ରଶୀଳ ମନୋବୃତ୍ତି ନେଇ ଚାଲିଥାଏ ତାହେଲେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତି ଆଗେଇ ଚାଲିଯିବେ ଏବଂ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ପଛରେ ପଡ଼ିଯିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ଅବସ୍ଥା — ଖାଲି ଅଜ୍ଞତରେ କଣ ଥିଲା ସେଇ କଥା ଭାବିବାରେ ସମସ୍ତେ ଗୋରବାନ୍ୱିତ । ଅମେମାନେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କୁ ଯେପରି

ଆମର ଅତୀତ ସତ୍ୟତା ଦ୍ଵାରା ଦେଇ ଦୃଶ୍ୟ କିଣିଆଉଁ ସେମାନେ ଆମମାନଙ୍କୁ
 ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନର ସ୍ଵଚ୍ଛନ୍ଦ ସହିତ ଭୁଲିନା କରି ଅବଜ୍ଞା କରିଆଆନ୍ତି;
 ତେବେ ଏ ଦୁଇପ୍ରକାର ମନୋଭାବର ମୂଳରେ ବିଭିନ୍ନ କାରଣ ରହିଛି ।
 ଆମ୍ଭେମାନେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସତ୍ୟତା ବିଷୟରେ ଜାଣିବାର ସବୁପ୍ରକାର ସୁବିଧା
 ପାଇ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କର ଉତ୍ତମ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରହଣ କରି ପାର ନ ଥାଇଁ; କିନ୍ତୁ
 ସେମାନେ ତାର କୌଣସି ସୁବିଧା ପାଇନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର
 ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଂଭୂତ କିମାକାର ଧାରଣା ହୋଇଯାଇଛି । ଖାଲି
 ସେତିକି ନୁହେଁ, ଆମ ଦେଶ ବିଷୟରେ ଭୁଲଧାରଣା ଜନ୍ମ ଲବାପାଇଁ ବହୁତ
 ଚେଷ୍ଟା ହୋଇଥିଲା ପରି ଜଣାଯାଏ । ସେଠାକାର ଶାସକଶ୍ରେଣୀ ଲୋକଙ୍କ
 ମନରେ ଭୁଲଧାରଣା ନ ଜନ୍ମାଇଲେ ଏତେବଡ଼ ଦେଶ ଏତେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ
 ଭାବରେ ଶାସନ କରିପାରି ନଥାନ୍ତେ । ପ୍ରାୟ ଦେଖାଯାଏ ସାଧାରଣ ଲୋକ
 ଏପରିକି ଅନେକ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଭାବିଆଆନ୍ତି ଯେ ଉତ୍ତର
 ସାଧାରଣ ଲୋକମାନେ ଆଫ୍ରିକା ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଆଦିବାସୀଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି
 ଗୁଣରେ ତତ୍ତ୍ଵ ନୁହନ୍ତି । ଅଶିକ୍ଷିତ ଓ ଅସତ୍ୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଛତା
 ଆଉ କେତେଜଣ ସତ୍ୟ ଧନୀ ରାଜାମହାରାଜା ଅଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ
 ଯେତେ ଭାବିବୁ ସାଆନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଧନୀ ବୋଲି ଭାବିଆଆନ୍ତି ।
 ପରଡ଼ିଟେ ଭାବିଦେଲେ ତ ନିଶ୍ଚୟ ରାଜକୁମାର । ସେମାନଙ୍କର ଖବର-
 କ ରଜ ସବୁ ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରସ୍ତରରେ ପାହାନ୍ତି । ଯେତେ-
 ବେଳେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଗଣଗୋଳ ହେଉଥାଏ ଅଧିକାଂଶ କାରଣରେ
 (ଅଧିକାଂଶ କାରଣକୁ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଶାସକ ଶ୍ରେଣୀ ଜାଠଦଳ ହାତରେ)
 — ତାର ଲେମ୍ବୁକର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦୟ କାହାଣୀ ସବୁ ବିଶଦଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରା
 ହୋଇଥାଏ । ସିନେମା ସାଥରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବା ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଖବର
 ମଧ୍ୟ ଏହାର ଭୟାବହ ଚିତ୍ରସବୁ ଦେଖାଉଥାଏ । ତାଛଡ଼ା ଯେପରି ଆଉ
 କିଛିନାହିଁ ଆମ ଦେଶରେ । ଶାସନସମୟରେ ଆମଦେଶ ବିଷୟରେ ପ୍ରାୟ
 କୌଣସି ଖବର ନଥାଏ । ମଝିରେ ମଝିରେ କୌପୁରୀ ପିଲା ସନ୍ତାନପ୍ରାପ୍ତି
 କିମ୍ବା ସାପୁଆକେଲା କିମ୍ବା ଦୁଇଟି ଫୁଟପାଥରେ ବିନିହେଉଥିବା ବର ଓ

ମାଛଭିକାର ଛବି ଦେଖା ହୋଇଥାଏ । ଇଂରେଜ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବସ୍ତି ଯେତେବେଳେ ଏସବୁ ଛବି ଦେଖିବାକୁ ହୁଏ, ରାଗ ଓ ଲଜ୍ଜାରେ ମୁହଁ ତଳକୁ ହୋଇଯାଏ ଇତିହାସ; ଚିକ୍କାର କରି ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କରନ୍ତି । — ପ୍ରତିଶୋଧ ଲାଗି ପ୍ରାଣ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠେ; କିନ୍ତୁ ମୁହଁରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କଣ କରାଯାଇ ପାରେ । ଆମର ଦେଶକୁ ଆମେ ତ ଏମାନେ ସବୁ ନେଉଛନ୍ତି ଓ ଆମର ସରକାର ଏସବୁ ବରଦାୟ କରୁଛନ୍ତି ଓ ବର୍ତ୍ତମାନସୁଦ୍ଧା ଆମର ପ୍ରାଣ ଏମାନଙ୍କର ସୌଦାଗ୍ୟ ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ଯେଉଁ ଦେଶର ଲୋକପ୍ରିୟ ନେତା ଚର୍ଚ୍ଚିତ ମୁହଁରୁ ଦିନେ ଯୁଦ୍ଧ ପଦେ ଭଲକଥା ବାହାରି ନାହିଁ ଓ ଯଦ୍ୱାରା ବେଶାଘାତ ଆମ ଦେଶର ପୂଜ୍ୟନେତାଙ୍କ ଦେହରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଚକ୍ ଚକ୍ କରି ଚାଲୁଛି, ସେମାନଙ୍କ ଭିନା ସହାୟରେ ତ ଆମେ ମାନେ ଏକପାତ ଅଗୋଚର ପାରୁନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କର ସବୁ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଓ ଶୋଷଣ ଭୁଲ ସେମାନଙ୍କୁ ଅତିଥି ହସାବରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ ଆମପରି ଯେଉଁ ମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନସୁଦ୍ଧା ଏମାନଙ୍କର ବ୍ୟୟ ମୁନରେ ଯାଣ ହୁଏନାହିଁ ଓ ନିଶ୍ଚୟ ଶିଶୁ ଏବଂ ଅନାହାରହୀନ ଜନମାନ ଆଖିରୁ ଚକ୍ ପଡ଼ୁଛି ସେହି ମାଲସୁଦାସୀ ଓ ଅପ୍ତିକାବାସୀଙ୍କୁ ପୁରସ୍କାର ଭୁଲିଯିବାରେ ବସିବୁ ।

ସ୍ୱାଗତ୍ୟ ତଥା ସମସ୍ତ କୃଷ୍ଣକାୟ ଲୋକଙ୍କ କଷ୍ଟସୂଚୀରେ ଏମାନଙ୍କର ଚିନ୍ତା ଉଲ୍ଲ ଧାରଣା ନାହିଁ; ଶାସକ ଓ ଶାସିତ, ଶୋଷକ ଓ ଶୋଷିତ ଭାବରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱାଦ ଦେଖାଯିବା ସ୍ୱାସ୍ଥବଳ । ଅନେକେ ପଶୁରଥାଆନ୍ତି ଯେ ଆମଦେଶରେ କଣ ଗାଡ଼ି, ଟ୍ରାମ୍, ବାର ସବୁ ଅଛି, ବିଜୁଳିବଳୀ ଅଛି । ଆଉ ଅନେକେ କହୁଥାଆନ୍ତି ‘ଆଜ୍ଞା ରୁମ୍ ସମରଭିତରେ କଣ ବାଦ ସାପ ପଡ଼ୁଛି ହିଁ ପ୍ରଜନ୍ତୁ ଦେଖାଯାନ୍ତି କତ୍ୟତ ।’ ଆଉ ଅନେକ ପଶୁରଥାଆନ୍ତି ଯେ ‘ଗାଈ କଣ ପାଠ ପଢ଼ିଛନ୍ତି’ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ସ୍ତରକୁ ଯାଇଥିଲି, ସେଠାକାର ଗ୍ରାମମାନଙ୍କୁ ପଚାରିଲି ଯେଗାନ୍ତି କିଏ ? ଜଣେ କହିଲା “ଓଃ

ମୁଁ ଜାଣେ, ‘ସେ ଜଣେ ଧର୍ମପ୍ରସ୍ତରକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ’ । ଅଭିଜଣେ କହିଲେ ସେ ‘ହୁଁ ହୁଁ ସେ ଲୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି ନି’ । ମୁଁ ପରସ୍ପରକୁ ରୁମକୁ କିଏ କହିଲେ ସେ ସେ ଲୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି ? ସେ କହିଲେ ସେ ସେ ଛବିରେ ଦେଖିଛୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ-ମାନେ ଲୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି । ତାପରେ ମୁଁ ବୁଝିଲି ଯେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କହିଲେ ମାତ୍ର ସେ ଛବିରେ ଦେଖିଥିବା ପ୍ରସ୍ତର ଓ ବେନାରସ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କଥା ମନେ ପକଇ କହୁଛୁ ।

ଜାହାଜରେ ଆସିଲାବେଳକୁ ଜଣେ ପାଦୁ ଯେ କି ଭାରତରେ ଆଗରୁ ଅନେକଦିନ ଥିଲେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନୂଆ ପାଦୁମାନଙ୍କୁ ଭାରତ ବିଷୟରେ ବହୁତା ଦେଉଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ଯାଇଥିଲି ଶୁଣିବାପାଇଁ । ସେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଦେଉଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ଯାଇ କିପରି ଚଳିବେ କଣ କରିବେ କଣ ଇବେନେ ଇତ୍ୟାଦି । ସେ କହିଲେ ଯେ ଥରେ ସେ ଜଣେ ହିନ୍ଦୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲେ ଖାଇବାପାଇଁ । ଖାଇଲାପରେ ତାକୁ ଗ ସେ କଷ୍ଟାରତ୍ନ ଦିଆଗଲା ପିଇବା ପାଇଁ—ମୁଁ ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି । ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଲେ ପରେ ସେ କହିଲେ ଯେ ଏହା ସତ । ସେ ପୁଣି ଭାରତ ବିଷୟରେ ଅଭିଜ୍ଞ ଲୋକ କି ନା ତାଙ୍କ କଥା ନିଶ୍ଚୟ ଅନ୍ୟମାନେ ବିଶ୍ୱସ କରନ୍ତି ।

ତେବେ ପ୍ରଶ୍ନ ହୋଇପାରେ ଯେ ଆମ ଦେଶର କେତେଟା ଲୋକ ତାଙ୍କ ଦେଶ ବିଷୟରେ ସବୁ ଠିକ ଠିକ ଜାଣିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନର କୌଣସି ମାନେ ହୁଏନା । ଆମ ଦେଶର ଶତକର ପସାଦବେ ମାଗନ୍ତର ଲୋକେ ତ କିଛି ଜାଣିନା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଦେଶର ତଥାକଥିତ ଗାଥାବିକ ଓ ଉଦାର ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରଚଳିତ ହେଉଥିଲେ ଦୁଇ ଏ ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷା ବଡ଼ ନିନ୍ଦନସ୍ୱ ନୁହେଁ କି ? ବଶାନ୍ତମେ ଏପରି ଧାରଣା ପିଲାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଦିଆହୋଇ ଆସୁଛି । ଶିକ୍ଷା, ବ୍ୟବହାରକାରୀ, ସିନେମା ରେଡ଼ିଓ ଯଦି ଏପରି ପ୍ରସ୍ତର ଚଳାନ୍ତି ତାହେଲେ ଆଉ ଉପାୟ କଣ ? ଯେତେବେଳେ ଆମ ଦେଶରେ ଦୂରଜନ ବିଲ ଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ସେ

ବିଷୟରେ ବି, ବି, ସି, ପଞ୍ଚମିନିଟ କହୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ବେଳରେ ଚୁପ୍‌ଚାପ । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁଠି ଆମର ସବୁ ପରା ନାଲ ସେସବୁ
ଖୋଲିତ ଓ ବାହାର କରିବାରେ ଯେପରି ସେମାନଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ।

ଥରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପାର୍କିଂଗ୍‌ଗର ଦେଇ ଆସୁଥିଲାବେଳେ ଗୋଟିଏ
ତନୁ ଗୁରୁବର୍ଷର ପିଲା ପାଟିକରି ମୋତେ କହିଲା—*You, stinky
man, You stinky man* (ଏ ଗନ୍ଧଆଲୋକ) । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ
ପାଖକୁ ଯିବାରେ ଅଛି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ତା ସହିତ ଯୋଗ
ଦେଇ ସେଇଆ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ମୁଁ ତାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଭଲଗୁଡ଼ି
ନପାରି ମୋର ଲେଣ୍ଡଲେଣ୍ଡକୁ ଆସି ପରାଗତାରୁ ସେ କହିଲା ଯେ
କେତେକ ଅସ୍ତିତ୍ବିତ ଲୋକେ ନିଗ୍ରୋମାନଙ୍କୁ ଗନ୍ଧଆଲୋକ ବୋଲି
କହିଥାନ୍ତି । ମୋ ଆଗରେ ସେ ଏପରି କହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଫରେ ଖବର
ନେଇ ବୁଝିଲି ଯେ ଏମାନଙ୍କର କୁଆଡ଼େ ବିଶ୍ୱାସ କୃଷ୍ଣକାୟ ଲୋକ
ଦେହରୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଗନ୍ଧ ବାହାରେ । ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ଖୁବ୍ ପ୍ରଚଳିତ
ହୋଇଥିବ । ତା ନ ହେଲେ ମା ମାନେ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ କୁଆମାନଙ୍କୁ
କାହିଁକି ଏପରି ଶିଖାଇଥାନ୍ତି ।

ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରସାର ଭାରତୀୟ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କୃଷ୍ଣକାୟ ଲୋକଙ୍କ
ବିରୁଦ୍ଧରେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ବିଶେଷତଃ ନିଗ୍ରୋମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ
ଏମାନଙ୍କର ଏତେ ବେଶୀ କୁସଂସ୍କାର ଯେ ଖୁବ୍ କମ୍ ପରିବାର
ସେମାନଙ୍କୁ ଅତିଥି ହସ୍ତାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ
କେତେକ ହୋଟଲରେ ଆମମାନଙ୍କୁ ପଶିବାକୁ ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ ।
ଅବଶ୍ୟ ସିଧା କହନ୍ତି ନି ଯେ ରୁମେମାନେ ଆସି ପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ
ନି ନା ଛଲରେ ଫେରାଇ ଦିଅନ୍ତି । ପ୍ରମାଣ କରି ପାରିଲେ ସେମାନେ
ଦଣ୍ଡିତ ହେବାର ବିଧାନ ଥିଲେହେଁ ପ୍ରମାଣ କରିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟ
ହୋଇପଡ଼େ ବୋଲି ମାଉଥ ନାମକ ସମୁଦ୍ର କୁଳ ସ୍ଥାନରେ ଏପରି
ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଆମେ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କରି

ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରମାଣ କରି ପାରିଲୁ ନାହିଁ । ତେବେ ଶୁଣିଲି, ଆଗେ ଯେଉଁ
ଆମମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବସ୍ତ୍ରରେ ଏକା ଜାଗାରେ ବସୁ ନ ଥିଲେ—
ହୋଟଲରେ ସ୍ଥାନ ନ ଦେବା ବଡ଼ ସାଧାରଣ ଥିଲା, ଆଜିକାଲି ସେତେ
ନାହିଁ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଟିଲ୍‌ବେଣ୍ଟ ନାମକ ବନ୍ଦରରେ, ଯେଉଁଠି ଅନେକ
ସମୟରେ ଯାତ୍ରୀ ଜାହାଜ ସବୁ ଆସି ଲାଗେ—ପାଇଖାନା ଓ ପରସ୍ତା
କରିବା ସ୍ଥାନ ସୁବେପୀୟାନ ଓ କଳା ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଅଲଗା ଅଲଗା ।
ତେବେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଛି ଖୁବ୍ କମ ଜାଗାରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ
ଏପରି ଭେଦଭାବ ଅଛି । ତେବେ ମୋ ମତରେ ଆମେରିକା ପରି
ଏତେଟା ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ହେଉ ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଲୋକଙ୍କ ମନ ଭିତରେ
ଯେ ଗୋଟାଏ ମସ୍ତବତ୍ତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଅଛି ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ
ନାହିଁ ।

ଆମେରିକାରେ ବିଶେଷତଃ ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ କୃଷ୍ଣକାୟ
ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ଧଳା ଲୋକଙ୍କର ଭୟଙ୍କର ଦୃଶ୍ୟ । ଦିନ ଦିପହରେ
କଳାଲୋକଙ୍କୁ ରାସ୍ତାରେ ପ୍ରାଣରେ ମାରିଦେବା ଅସାଧାରଣ ନୁହେଁ ।
ସେଠାକାର ଅଦାଲତରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର କୌଣସି ପ୍ରତିକାର ମିଳେ ନ ।
ସାମାନ୍ୟ ଘଟଣାରେ ନିଗ୍ରୋମାନଙ୍କୁ କଠୋର ଶାସ୍ତି ମିଳିଥାଏ !
ନିଗ୍ରୋମାନଙ୍କର ଶ୍ଵେତ କ୍ଷମତା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭୟରେ କେହି ପ୍ରାୟ ଶ୍ଵେତ
ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଗତ ନିବାରନରେ ଜର୍ମିଆ ପ୍ରଦେଶରେ ଜଣେ ନିଗ୍ରୋ
ସାହସର ସହୃଦ ଶ୍ଵେତ ଦେବାକୁ ଯାଇଥିଲା; ସେଇଥି ଲାଗି ରାତିରେ ତା
ଘରେ ପଶି ଧଳା ଲୋକମାନେ ତାକୁ ମାରି ଦେଇ ଥିଲେ । କେତେକ
ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନିଗ୍ରୋମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ଅଧିକାର ନାହିଁ—ଆଉ
ଯେଉଁଠାରେ ଅଛି ସେମାନେ ଅଲଗା ବସନ୍ତି । ନିଉୟର୍କରେ ମୋର
ଜଣେ ଭାରତୀୟ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ହୋଟଲରେ ଖାଇବାକୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ—
ମେନେଜର ରାଜି ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ପରିବେଷଣ କରୁଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ

ଏକ ଜିହ୍ୱାରେ ମନା କରିଥିଲା କଲା ଲେକକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଖାନ୍ତି; ଏଣେ କି ତାକୁର ବିଧାନହେ ରାସୁକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଏଥିଲାଗି. ହଇରାଣରେ ପଡ଼ିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁ ଦେଶରେ 'କୋଟି ୮ ଲକ୍ଷ ଲେକଙ୍କର ଏଠି ଅବସ୍ଥା', ସେହି ଦେଶ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନର ଅଗ୍ରଦୂତ ହିସାବରେ ବହାବା ନେଉଛୁ—ଯୁଥନାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଶିଖାଇବାର ଭାର ନେଇଛୁ । ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଏସବୁ ଭୁଲି ଆମେରିକା ପରି ଗଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶକୁ ଅନୁକରଣ କରିବାରେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ।

ତେବେ ଏହା ଠିକ୍ ଯେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏତେ ବେଶୀ କଦର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ଲେକଙ୍କର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଖାଲି କୁ ପ୍ରଚାର ଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଭୁଲ ଧାରଣା ଜନ୍ମାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ଯୋଗୁ ଅନେକେ ମୁକାମନରେ ମିଶିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କେତେକ ଲେକଙ୍କର ଭାରତୀୟଙ୍କ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଓ ଆଦରପୂର୍ବକ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିବାର ହୁଏ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାହାଡ଼ୀ ଜାତି ପ୍ରତି ଯେ ଖୁବ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଛି ତା ନୁହେଁ । ନିଜ ଜାତିଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ଖଲି ହୋଇ ପାରିବେ ନ ବୋଲି ସେହିମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ ଅଣା କରିବା ବିଫଳ ନାହିଁ ।

ଆମେରିକା ପ୍ରତି ଶାସକ ଶ୍ରେଣୀର ଝୁର୍ ଆଗ୍ରହ ଥିଲେ ଯୁଦ୍ଧ ସାଧାରଣ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରର ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କୁ କେତେ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଧାର ଉଧାର କରି ଚଳୁଛନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ କିଛି ସେପରି ନ କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଭିତରେ ବହୁତ ଘଟା ଦେଖାଯାଏ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଶ୍ରେଣୀ ତଳାସୁତ ଓ ନାଶ-ହରାଣ ପ୍ରଭୃତି ଅନାଗୁର ଅଗ ଅପେକ୍ଷା ବଢ଼ି ଯାଇଛି ଏବଂ ଏଥିଲାଗି ଅନେକେ ଯୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଆମେରିକାନ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଇ

ସେଣ୍ଟପିଅରଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ
(ଶ୍ରୀହରିପୁର-ଅନୁ-ପ୍ରାନ୍ତ)

ଥାଆନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ଏପରି ଗର୍ବ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଯେ
 ରେଡ଼ିଓରେ ଆମେରିକା ଟିପ୍ପଣୀ ଓ ଆମେରିକାନ୍ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣ
 ଶୁଣିଲ ଯଦି ଅନେକେ ବରଫ ହୋଇ ରେଡ଼ିଓକୁ ବନ୍ଦ କରିଦିଅନ୍ତି ।
 କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଏପରି କରିଥାନ୍ତି ବୋଲି ଶ୍ରବଣେବା ଭୁଲ । ଅନ୍ୟନ୍ୟ
 ଦଳଗତ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଏ ପ୍ରକାର ଦୃଶ୍ୟ
 ଦେଖାଇ ଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ କେତେଟି ପରିବାର ଜାଣେ ଯେଉଁମାନେ କି
 ବର୍ଷା ଋତୁମେ ଜାଠ ଦଳଭୁକ୍ତ ଅଛନ୍ତି—ସେମାନେ ଆମେରିକାନ୍ ଛବି
 (ସିନେମା) ସବୁ ବି ଦେଖିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ
 ଆମେରିକାନ୍ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି ବଡ଼ ନିମ୍ନସ୍ତରର—କରିଣ ସ୍ବରୂପ
 କରି ଥାଆନ୍ତି ଯେ ଗୋଟିଏ ବାରମିଶ୍ରା ଜାତିଠାରୁ ଆଉ ବେଶୀ କଣ
 ଆଣି କରାଯାଇ ପାରେ । ଏ ପ୍ରକାର ମନୋଭାବ ଖୁବ୍ ସାଧାରଣ । ଠିକ୍
 ଯେଉଁମାନେ ଆମେରିକାନ୍ ମାନଙ୍କୁ ଦୃଶ୍ୟ କରନ୍ତି ସେମାନେ ଯେ
 ଅନ୍ୟଜାତିକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ତା' ନୁହେଁ; ବିଶେଷତଃ ରୁଷିଆର ଲୋକ-
 ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଦୃଶ୍ୟ ସବୁଠୁ ବେଶୀ । ଅବଶ୍ୟତାକୁ
 ନିମ୍ନଗ୍ରେଣୀ ମଜୁରିଆଙ୍କଠାରେ ଏହାର ଖବରତା ବେଶୀ ଦେଖାଯାଏ
 ନାହିଁ । ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଓ ଉପରଗ୍ରେଣୀ ଲୋକଙ୍କଠାରେ ଏ ପ୍ରକାର ଦୃଶ୍ୟ
 ମନ୍ଦ ବେଶୀ ଦେଖାଯାଏ । ରୁଷିଆର ଲୋକେ ଅସଭ୍ୟ ବନ୍ଦର, ସଂସ୍କୃତି
 ବୋଲି କହୁ ନାହିଁ ପ୍ରକୃତ ଯେତେ ପ୍ରକାର ନିନ୍ଦାମୟ ବଦ୍ବଚ୍ଚଣ ସବୁ
 ସେମାନଙ୍କଠାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ବୋଲି ମତପ୍ରକାଶ କରିଥାଆନ୍ତି ।
 ଅବଶ୍ୟ ଶାସକଗ୍ରେଣୀ ଗୁଳିତ ଖବରକାଗଜର ବଦ୍ବଚ୍ଚର ଏହାର
 କାରଣ । ଆମେରିକାନ୍ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ମନୋଭାବ ତାହା ମୁକ୍ତସମୟ
 ଅଭିଜ୍ଞତାରୁଁ ଉଦ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ରୁଷିଆ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେ ଉକଟ ଦୃଶ୍ୟ
 ତାହା ସୁସଂଗଠିତ ପ୍ରଶ୍ନର ଫଳରେ । ଜଣେ ଇଂରେଜ ବକ୍ତା ଥରେ
 ଅଟ୍ଟାକରି କହିଲେ ଯେ ଇଂରେଜମାନେ ରୁଷିୟାନ୍ ମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲ ଯଦି
 ଅସଭ୍ୟ କହନ୍ତି—କାରଣ ସେମାନେ ଇଂରେଜ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ବି, ବି,
 ସି, ରେଡ଼ିଓ ଓ ଅନ୍ୟନ୍ୟ ଖବରକାଗଜ ସବୁ ଏପରିଭାବରେ ଖବର

ଯୋଗାଡ଼ କରିଥାଆନ୍ତି ଓ ଏପରି ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ତାକୁ ସଜାଡ଼ି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥାଆନ୍ତି ଯେ, ଯେକୌଣସି ଲୋକର ମନ କିଛି ଦିନ ପରେ ସେସବୁ କଥାରେ ବଢ଼ିଯିବ । ଖାଲି ରୁଷିଆ ଶେଷରେ ନୁହେଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଓ ନିଜର ଅଧୀନସ୍ଥ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଠିକ୍ ସେହିପରି କୁପ୍ରସ୍ତର ଚାଲେଇଥାଏ । ଆମ ଦେଶ ଖବରକାଗଜରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ବହୁତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଡ଼ୁଛି । ଯୁନାଇଟେଡ଼ ନେଶନ୍ସ ସଭାରେ ରୁଷିଆ, ମଲୟ, ଗେଲଡ଼କୋସ୍, ସାଉଥ ଆଫ୍ରିକା, ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରତୀକ୍ତିତ ଦେଶ ସପକ୍ଷରେ ଯାହା କହିଥାଏ ତାହା ଆମ ଖବରକାଗଜରେ ଖୁବ୍ କମ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଅଥଚ ଭାରତ ତଥା ଦୁଇଶର ଗଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶମାନଙ୍କର ଚିର ଶତ୍ରୁ ଚାଲି ସାହେବଙ୍କ ରୁଷିଆ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଷୋଦ୍‌ଗୀରଣ, ମଲୟର ରକ୍ତଶୋଷକ ବିଚ୍ଛିଣ ପ୍ରତିନିଧି ମକଡ଼ୋଲେଡ଼ଙ୍କ ଦୟା, ସାଧୀନତା ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ବିଷୟରେ ମତାବତ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ବାହାରିଥାଏ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରୋପୀୟ ନ୍ ଜାତିପ୍ରତି ଯେ ଏମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା ତାହା ନୁହେଁ, ଯଦିତ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଶୋଷଣ ଲାଗି ପର୍କେଲେ ପାଷ୍ଟାତ୍ୟ ସତ୍ୟତା ନାମରେ ଏକତାବଦ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ହଲଣ୍ଡହୁଡ଼ ଇଂଲଣ୍ଡର ମିତ୍ରତା ଖୁବ୍ ବେଶୀ—ତାହାର କାରଣ ସହଜେ ଅନୁମେୟ ।

ଜାତିପ୍ରତି ବିଦ୍ୱେଷ କଥା କହିବାକୁ ଯାଇ ଜୁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ମନୋଭାବ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ନ କଲେ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିବ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଜୁ-ବିଦ୍ୱେଷ ଖୁବ୍ ସାଧାରଣ । ସାରା ସୁବୋପରେ ପରୁଠବେଶୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତକ ଜାତି ହେଉଛନ୍ତି ଜୁ ହଟଲରଜର୍ମାନରେ ଜୁମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ତ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଜୁ; ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଛନ୍ତି । ଅନେକେ ଜର୍ମାନ ଗୁଡ଼ି ରୁଷିଆଡ଼େ ପଳାଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପଳାତକ ଜୁ ଆସି ଘରଦ୍ୱାର କରିଅଛନ୍ତି ।

ଯୁକ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ଯୁଗେପରେ ସ୍ତ୍ରୀୟ ଏକକୋଟି ନୁଁ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ହିଟଲର
ଅତ୍ୟାଚାର ଫଳରେ ଯୁକ୍ତ ପରେ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ '୪' ଲକ୍ଷକୁ
ଅସରଲା । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ପାଞ୍ଚେ ୩ ଲକ୍ଷ । ଏମାନଙ୍କୁ
ଅଧିକାଂଶ ଇଂରେଜି ଦୂର କରି ଥାଆନ୍ତି । ସାର ଅଫ୍‌ସାଲଡ୍ ମସ୍‌ଲେ
(ଯେ କି ଇଂଲଣ୍ଡ ଫାସିଷ୍ଟ ଦଳର ନେତା) ଦଳର ଲୋକେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଫାସିଷ୍ଟ ଦଳ ପରି ବହୁତ ବେଶୀ କମ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଦୂର କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଲଣ୍ଡନର
ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହୁଥିଲି, ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଶତକଡ଼ା ପ୍ରାୟ ଅଣୀ
ହେବେ କି । ତେଣୁ ସେଠାକାର ଇଂରେଜ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କର କି ଖବର ଦୂର
ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ! ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯାହା କିଛି ଅସୁବିଧା ବା ଯା କିଛି
ଅସୁବିଧା ଘଟଣା—ସବୁ କମ୍‌ମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ହେଉଛି ବୋଲି ସଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ
ଭୟ ଦେଇଥାନ୍ତି । ପରିବା ଦାମ ଟିକିଏ ବେଶୀ ହୋଇଗଲା ତ କମ୍‌ମାନେ
ଦୋଷୀ । କି ସମସ୍ତ ସମୟରେ କୁକୁଡ଼ା ବା ଟିକି ମାଂସ ମିଳିଲାକି ତ
କମ୍‌ମାନଙ୍କର ଦୋଷ । କୁଠି କିଲାପୋତେଇ ହୋଇଛି ବୋଲି ଶୁଣିଲୁ
ତ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ—‘କମ୍‌ମାନେ ନିଶ୍ଚୟ କରିଥିବେ’ ।
ଏତେ ବେଶୀ ଦୂରା ଯେ ଥରେ ଜଣେ ଇଂରେଜ ପରିବାର କିଛି
ପକାଇଲେ ମୋ ଆଗରେ—‘ହିଟଲର ଗୋଟିଏ ଭଲ କାମ ଆରମ୍ଭ
କରିଥିଲା—କମ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଶେଷ କରି ଦେବାକୁ ବଜ୍ରପରିକର ହୋଇଥିଲା—
କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଶୁଣି ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲି ।
ଯେଉଁ କମ୍‌ମାନଙ୍କ ପରି ନିର୍ଦ୍ଦୟ କାଣ୍ଡ—ବେଲସନ୍ କ୍ୟାମ୍‌ ପରି
ତସାବହୁ ଘଟଣା ସାରା ମାନବଜାତିର ଉପରେ ଜଡ଼ କରି ଦେଇଛି
ତାକୁ ଏମାନେ ଏପରି ସରଳ ଓ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାଷାରେ ପ୍ରକଟ କରିବା
କି ଅମାନ୍ୟତା । କିନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରକାର ମନୋଭାବ ଅନେକ ଇଂରେଜଙ୍କର
ସ୍ଵଭାବ ଦେଖି ଯାଏ । କି ବଦୃଷ୍ଟ ଏତେ ସାଧାରଣ ଯେ, ଯେ କୌଣସି
ଅଗନ୍ତୁକ କିଛି ଦିନ ଭିତରେ ତାର ଟେର ପାଇବ । ମୋର ଜଣେ
ସ୍ଵାମୀୟ ବନ୍ଧୁ ଜଣକୁ ରାସ୍ତାରେ ପଚାରିଲେ ଯେ ଚିଡ଼ିଆ ଖାନା—(କି—
Zoo)ଟା କେଉଁଠି ? ଇଂରେଜ ଉଦ୍‌ଭଲେକଟି ତାଙ୍କର ଉତ୍ତରରେ ଟିକିଏ

ଅଟା କରି ଚନ୍ଦ୍ରଲେ ଯେ ଜୁ ଥୋଇଛୁ ? ପୁଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଲାଇବ
ତଳନେ ଜୁ (Jew) ଦେଖିପାରିବ ।

ମୋର ମନେହୁଏ ଜୁ ବିଦ୍ୱେଷ ପଛରେ ରହିଛି ଭର୍ଷା । ଜୁ ମାନେ
ସାଧାରଣତଃ ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ବେଶୀ ବୁଦ୍ଧିଆ, ଏପରିକି ଯେଉଁ
ସ୍କୁଲରେ ବେଶୀ ଜୁ ଯିଲା ଥାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଅଲଗା କରି ବୁଦ୍ଧି
ପରୀକ୍ଷା କରାହୋଇଥାଏ, ହସାବରେ ଅପୁରୁଷା ହେବ ବୋଲି । ବ୍ୟବସାୟ
ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଉପରକୁ
ଉଠିଥାଆନ୍ତି—ତେଣୁ ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଭର୍ଷା ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ପୃଥିବୀରେ
ସବୁଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଜୁମାନଙ୍କର ମାନସିକ ଓ ବୈଷୟିକ ବୁଦ୍ଧି ଅନ୍ୟ-
ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ନିହତ୍ୱ ବେଶୀ । ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ ପାଇଥିବା ଲୋକଙ୍କ
ଭିତରେ ଅଧିକାଂଶ ହେଉଛନ୍ତି ଜୁ, ଯଦିଓ ସେମାନଙ୍କ ଲୋକସଙ୍ଗୀ
ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅନୁପାତରେ ବହୁତ କମ୍ ।

ଖାଲି ବାହାରର ଲୋକଙ୍କୁ ଯେ ଏପରି ଘୃଣା କରନ୍ତି ତା ନୁହେଁ,
ନିଜ ଦେଶ ଭିତରେ ସ୍ୱତ୍ୱିୟ ଓ ଖେଳସ୍ଥ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍
ବିଦ୍ୱେଷ ଦେଖାଯାଏ । ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରାଦେଶିକତା ଯେପରି ଅଛି,
ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ସୁଟଲଣ୍ଡ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ଭିତରେ ସେପରି କଲହ
ଦେଖାଯାଏ; ଏପରିକି ଅନେକ ସୁଟଲଣ୍ଡବାସୀ ଗୋଟିଏ ସୁଟଲଣ୍ଡ
ପରକାର ଗଢ଼ିବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଥାଆନ୍ତି । ଦୁଇ ଦେଶର ଆଖିର
ବ୍ୟବହାର ବହୁତ ପୃଥକ୍ । ସୁଟସ ନାଟ, ଗୀତ ଓ ପଟ୍ଟପଟାଣି ମଧ୍ୟ
ଅଲଗା । ସେମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାପଦ୍ଧତି ଓ ଆଇନବିଭାଗ ଇଂଲଣ୍ଡଠାରୁ
ପୃଥକ ଭାବରେ ଚାଲିତ ହୋଇଥାଏ । ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ସୁଟସ ଶିକ୍ଷା-
ପ୍ରଣାଳୀ ଇଂଲଣ୍ଡ ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀଠାରୁ ଅନେକ ଭଲ ବୋଲି ଶିକ୍ଷାବିତ୍-
ମାନଙ୍କର ମତ । ବ୍ୟବହାରରେ ମଧ୍ୟ ସୁଟଲଣ୍ଡର ଲୋକେ ଅନେକ
ଭଲ । ସେମାନେ ଖୁବ୍ ମିଶୁନ ଏବଂ ଉପରେ ପଡ଼ି ସହାୟ୍ୟ କରି
ଥାଆନ୍ତି । ଇଂରେଜମାନେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ସତ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ

ପ୍ରଥମେ ଯିବାକୁ ହେବ । ୧୯୫୭ରେ ବ୍ରିଟିଶ ବିଜ୍ଞାନ ସମିଳନୀ ସ୍ବିଟ୍ଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଦଣ୍ଡି ସହରରେ ହୋଇଥିଲା । ତା ପରବର୍ଷ ଇଂଲଣ୍ଡର ବ୍ରାଇଟନ୍ରେ ହୋଇଥିଲା । ଏ ଦୁଇଟି ସମିଳନୀରେ ମୁଁ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଯାଇ ହୁଅଏ କରି ରହିଥିଲି; କିନ୍ତୁ କିଂଡ଼ଫାଲ୍ ! ଦଣ୍ଡି ସହରର ସାଧାରଣ ଲୋକେ ବହୁତ ଖୁସି ଆମମାନଙ୍କୁ ଦେଖି; କିନ୍ତୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିଲେ ନିଜକୁ ଭାର୍ଯ୍ୟବନ୍ ବୋଲି ଯେପରି ମନେକରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ବ୍ରାଇଟନ୍ରେ ସମସ୍ତେ ଉଦାସୀନ । କଣ ହେଉଛି କେହି ଯେପରି ଜାଣନ୍ତି ନା ବା ଜାଣିବାକୁ ଖୁବ୍ ଅଗ୍ରହାନ୍ତି ବୋଲି ବି ଜଣାଯାଏ ନାହିଁ । ଗ୍ଲାସଗୋରେ ଆମେ କେତେ ଜଣ ଭାରତୀୟ ଗୋଟିଏ ଭାରତୀୟ ହୋଟେଲ କଥା ଟ୍ରାମ କଣ୍ଟାକ୍ଟରକୁ ପରୁଷ ଥିଲୁ । ସେ ନ କହି ପାରି ଡ୍ରାଇଭରଙ୍କ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା । ଡ୍ରାଇଭର ଟ୍ରାମ ବନ୍ଦ ହେବା ଜାଗାରେ ଟାମ ବନ୍ଦ କରି ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଯାଇ ଆମକୁ ହୋଟେଲଟି ଦେଖାଇ ଫେରି ଆସିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଯାହାକୁ ପରୁଷ ବା ସେ ଯେ ସାହାଯ୍ୟ ନ କରେ ତା ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ଏପରି ଉତ୍ସାହ ଓ ଆହୁତ ଖୁବ୍ ତମ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ଅନେକ ଇଂରେଜ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ସ୍ବାକାର କରଥାଆନ୍ତି । ଏ ଦୁଇ ଜାତି ଭିତରେ ଯେ ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟ ସବୁବେଳେ ରହିଛି ଏହା ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ବୁଝିପାରିବ । ଇଂରେଜମାନେ କହିଥାଆନ୍ତି ସେ ଜଣେ Typically Scottish—ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ଜଣେ ଅସଲ ସ୍କଟିସ୍—ମାନେ ସେ ଜଣେ କୃପଣ । ଏହା କେତେ ଦୂର ସତ କହିବା ମୁଢ଼ିଲି; କିନ୍ତୁ ଏହା ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ମନୋଭାବ ପରିଷ୍କାର ଦେଖାଇ ଦେଉଛି । ଓଡ଼ିଆ ଓ ଆଇରିସ୍ଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଏପରି ବିଦ୍ରୋଷ ଭାବ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ।

ଏମାନଙ୍କର ଦେଶଭକ୍ତି ଏତେ ବେଶି ଏବଂ ତା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ପ୍ରତି ଏତେ ବେଶି ହେତୁ ଜ୍ଞାନ ଯେ ସାଧାରଣ ଜନସ

ପର୍ବ ବ୍ୟବହାରରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଜଣାଯାଇଥାଏ । କଂରେଜ ବିଲତ ବାଲିଗଣ କୁଆଡ଼େ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶର ବିଲତ ବାଲିଗଣ ଅପେକ୍ଷା ଭଲ । ଅନ୍ୟ ଦେଶର ଅଣ୍ଡା ସବୁ ବଡ଼ ଗ୍ରେଟ୍—ବ୍ରିଟିଶ ଅଣ୍ଡା ପରି ନୁହେଁ—ବିଲତ ଫଳସବୁ ଖୁବ୍ ମିଠା—ବିଲତର ସବୁ ଜିନିଷ ପ୍ରାୟଶଃ ଅନ୍ୟ ଜିନିଷ ଅପେକ୍ଷା ନିମ୍ନ ଉଚ୍ଚତ୍ତ୍ୱ । ଯାହା ବିଲତରେ ନାହିଁ ଅଥଚ ଅନ୍ୟ ଦେଶରେ ଅଛି ସେ ସବୁ ହୁଏ ତ ଅସାମାନ୍ୟତା ବା ଅସାମାଜିକ । ମୋଟାମୋଟ ସତ୍ୟସମାଜରେ ନିମ୍ନ ଅଗ୍ରହଣୀୟ । ଏହା ପଛରେ ଜାତିଗତ କଂପା ଯେ ରହିଛି ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦିତ ବସ୍ତୁ ସଂଖ୍ୟାତ୍ମକ ସେଠାକାର ଲୋକେ ତ ନିମ୍ନ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ସବୁ ଦିଗରେ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚରେ ଢେବେ—ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ କଣ ? ମନେହୁଏ ଯେପରି ସବୁ ଜାତିଟା ଆତ୍ମଚକ୍ରମା ଓ ଆତ୍ମପ୍ରଶଂସାର ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ଗଡ଼ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଅଭେଦ୍ୟ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଯଦି ନିଜର ସବୁ ଭଲ ହେଲା ଏବଂ ସେମାନେ ସତ୍ୟଜାତି, ତାହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ଶାନ୍ତିନୀତି ଓ ସୁଲିଚଳଣୀଠାରୁ ଯାହା ପୃଥକ୍ ତାହା ନିମ୍ନ ଅବସ୍ଥାବଳୀର ଚିହ୍ନ । ସେ କୌଣସି ଜାତି ସହ ହେବାକୁ ହେଲେ ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀମତୀ ଦରକାର—ତାଙ୍କର ସୁଲିଚଳଣୀ ଅନୁକରଣ କରିବା ଉଚିତ ଓ ଠିକ୍ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶର ସରକାର ପରି ସରକାର ଗଢ଼ିବା ଉଚିତ । ତା ନ ହେଲେ ସେମାନେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଉପଯୁକ୍ତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଇଉରୋପୀୟାନ୍ ଦେଶ ସବୁ ତାଲିଶୁର ଏତେ ପାଖରେ; କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ କମ୍ କଂରେଜ ଅନ୍ୟନ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଜାଣି ଅ'ଆନ୍ତି । କଣ୍ଟିନେଣ୍ଟାଲ ଦେଶରେ ଶ୍ରୀମତୀମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଯାହା ଶ୍ରୀମତୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ଅବସ୍ଥା । ଆମ ଦେଶର ଯେପରି କେତେକ ଲୋକ ସାଦେଶିକ ଗାନ୍ଧିମାରେ ଏତେ ଅନ୍ଧ ଯେ, ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ଅନେକ ବର୍ଷ ରହିଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଶ୍ରୀମତୀ କଦର୍ଯ୍ୟ ଶ୍ରବଣେ କହୁଥିବେ ସିନା—ଆତ୍ମଲିକ ଶ୍ରୀମତୀ ଭୁଲରେ

ସୁଦ୍ଧା କହିବେ ନାହିଁ, ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଠିକ୍ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ବଦ୍‌ଗୁଣ ଅଛି ।

ସମୟ ଥିଲା ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ନିଜର ଆତ୍ମଗାଢ଼ିମାରେ ଶ୍ରେଣୀ ହୋଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହେୟଜ୍ଞାନ କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟ ବଦଳିଛି । ସେମାନେ ଯଦି ଏ ଯୁଗରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ନ୍ୟାୟ ସ୍ଥାନ ନ ଦିଅନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦ୍ଵେଷଭାବ ନ ଗୁଡ଼ନ୍ତି ତାହେଲେ ପୃଥିବୀରେ ଶାନ୍ତି ଅସମ୍ଭବ । ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବୋଲି ଦୁଇଟି ଦଳ ହେବାର ଗୋଟିଏ କାରଣ ହେଉଛି ଏଇ ବିଦ୍ଵେଷ । ଯେତେ ଦିନ ଯାଏ ଯଦି ଭାତ ହିମାଳୟର ଆସନ ଓ ସମ୍ମାନ ନ ପାଇଛି, ସେତେ ଦିନଯାଏ ଏ ପ୍ରକାର କଳହର ସମାଧାନ ଅସମ୍ଭବ ।

—ସାତ—

ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା-ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସ୍ବାଧୀନତା- ମତ ପ୍ରକାଶରେ ସ୍ବାଧୀନତା

ସ୍ବାଧୀନ ଓ ପରାଧୀନ ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରେ କି ଆକାଶ ପାତାଳ ତଟାଳ ତାହା ଇଂଲଣ୍ଡରେ କିଛି ଦିନ ରହିଲା ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟ ବୁଝିପାରିବ । ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷର ସ୍ବାଧୀନତାର ଗୋଟିଏ ଛୁପି ଯେପରି ଇଂରେଜ ଲୋକଙ୍କର କଥାବାଣୀ, ଗୁଲିବଳୀ, ଆଗର ବ୍ୟବହାରରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଆଉ ପରାଧୀନତାର ଜୟନ୍ତୀ ଦାସର ଆମ ଦେଶ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ହାବଭାବରେ ଯେପରି ଫୁଟିଉଠେ । କୁଳି ମଜୁରୀଆଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆମର ଉଚ୍ଚପାହୁଆ କର୍ମଗୁଣଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଉପରସ୍ତ ହାକିମଙ୍କ ପ୍ରତି ଭୟ ଓ ଗେଲମୀର ନମ୍ରତାରେ ଜଡ଼ିଯାନ୍ତି । କଥାବାଣୀର ଭାଷା ଓ ସ୍ବର ବଦଳିଯାଏ, ପରିସ୍ଥିତି ଓ ପରିସ୍ଥର ସମ୍ପର୍କ ଅନୁସାରେ । ଜିଲ୍ଲାସାହେବ, ପ୍ରାଦେଶିକ କମିଶନର ଓ ସେକ୍ରେଟେରୀଙ୍କ ପରି ଲୁଚିଯାହେବଙ୍କର ଶରଣ ସମାଜର ଦାସର ସୋପାନ ଶ୍ରେଣୀ ଦେଇ ସାଧାରଣ ମେହେନ୍ଦ୍ରର ପିଠିରେ ଆସି ଗୁରୁତ୍ବ ବେଶରେ ଲାଗେ । ମେହେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରତିନିଧିତା ତାରି ମନଭିତରେ ହୁଏ ମରିଯାଏ—ଉପରକୁ ଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ଏକମାତ୍ର ଆସିବା ପଥରେ ଫେରିଯିବାର ସାଧା ନ ଥାଏ । ତେବେ ପ୍ରତିନିଧିତା ବନ୍ଧୁ ସାଧା ସାମାଜିକ ଜୀବନକୁ ଶଠତା, ଅସାଧୁତା, ଅପାରଗତା ପ୍ରଭୃତି ଦୁର୍ଗୁଣରେ କଳ୍ପିତ କରିଦିଏ । ତେଣୁ ପରିସ୍ଥର ଭିତରେ ସାଧୁ ସରଳ

ସମ୍ପର୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଚର ବିଦ୍ରୋହ ଶବ୍ଦ ଦେଖା ଦେଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସ୍ବାଧୀନ ଇଂଲଣ୍ଡର ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଏହାଠାରୁ ବହୁତ ଉପରେ । ସମସ୍ତେ ଯେ ନିଜକୁ ଖାଲି ସ୍ବାଧୀନ ବୋଲି ମଣନ୍ତି ତା ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ବାଧୀନ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ବ୍ୟକ୍ତିପୁତ୍ର ଅସୀମ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରମୋଦ ଦେଖାଇଥାଆନ୍ତି । ଧନୀ ଦରିଦ୍ର, ଶାସକ ଶାସିତ, ମାଲିକ ମଜୁରୀଆ, ଏପରିକି ପୋଲିସ ଓ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଧନ କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଗରେ ବହୁତ ପ୍ରଭେଦ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଜଣକୁ ବେଶାନ୍ତର କରି କଥା କହିଦିଏ ନାହିଁ କିରୁଛି ବୋଲି ମନେ କରେନାହିଁ । ଗୁରୁ ସତ୍ତା କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ପାତ୍ରଆର ଲୋକମାନେ “ଦୟାପୂର୍ବକ” କିଛି କହିଦେବାକୁ କହନ୍ତି ଓ କରିଦେଲେ ଧନ୍ୟବାଦ ଓ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି—ନିଜର ଭୁଲ ହୋଇଗଲେ ସମାପ୍ରାର୍ଥନା କରନ୍ତି । ଘର ଗୁଜରାଣୀ ସହୃଦ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଯେ ନିମ୍ନ-ଧରଣର କାମ୍ବିକ ପରିଗ୍ରମ କଲୁ ତାକୁ ‘ବେ. ବା, ଶଲା, କହୁ ମାରିବା ଓ ଯେ ଚୌକିରେ ବସି କାଗଜ ଦେଖିଲା ତାକୁ ଆଜ୍ଞା ଅବଧାନ କରିବା ନୀତିକୁ ଏମାନେ କେଉଁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ କେହି ଯଦି ପସନ୍ଦ କରେ ସ ଧରଣ ଲୋକଙ୍କର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାନ ଏତେ ବେଶୀ ଯେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ମୋ ଉପାର୍ଜମେଣ୍ଟର ପ୍ରଫେସର ମଝିରେ ମଝିରେ ଲବୋରେଟରୀ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟକୁ ଅନୁରୋଧ କରନ୍ତି ତଳୁ ଗୁ ଆଣିବା ପାଇଁ; କିନ୍ତୁ ସେ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲା ଯେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଅନୁରୋଧ ଆଦେଶରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି, ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ମନାକଲି ଯେ ସେ ଆଉ ଗୁ ଆଣିପାରିବ ନାହିଁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ । ତାପରେ ପ୍ରଫେସର ନିଜେ ଯାଇ ଗୁ ଆଣନ୍ତି । ପ୍ରଫେସରଙ୍କର ତା ଉପରେ ସତ୍ୟତା ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ କିଛି କଲେନାହିଁ । ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟର ସାହସ ଓ ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାନ ଯେପରି ପ୍ରଶଂସନୀୟ ପ୍ରଫେସର ମହୋଦୟଙ୍କର

ସୃଷ୍ଟିକା ଓ ଅନ୍ୟର ମନୋହର ପ୍ରତି ନ୍ୟାୟ ସମ୍ମାନପ୍ରଦର୍ଶନ ସେହିପରି ଅନୁଭବଶୀଳ । ଗୋଟିଏ ସିନାରେଟ ନ'ରଙ୍ଗ'ନାର ପରି-
 ଗୁଳନା ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ଯାଇଥାଏ । ସେଠାକାର ମନୋବିଜ୍ଞାନ
 ବିଭାଗରେ ଗୋଟିଏ ଜଟିଳ ସମସ୍ୟା ଆଲୋଚନା ହେଉଥାଏ ଯେ
 କାରଖାନାର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବିଭାଗର ପରିଗୁଳନ ତାର ଅଧୀନସ୍ଥ
 ପ୍ରମିଳମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର କରୁନାହିଁ; ତେଣୁ ପ୍ରମିଳମାନେ
 ତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥାଆନ୍ତି । କିଏ ଲେଖିଛି ଯେ ତାକୁ
 ମନସ୍ବୀୟ ନ ଦେଇ ଅପମାନ କଲ, କିଏ ଲେଖିଛି ଯେ ତାକୁ
 ସିନାରେଟ ଆଡ଼ିବାକୁ କହିଲା, ଆଉ କିଏ ଲେଖିଥାଏ ଯେ ସେ
 କେଉଁଠେଲେ ଭୁଲରେ ମଧ୍ୟ ସମାପାର୍ଥନା କରେନାହିଁ ଇତ୍ୟାଦି,
 ଇତ୍ୟାଦି । ମନୋବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗର ଲୁଚନା ଯେ ଭଳି ବିଭାଗରେ କିପରି
 ଭଲ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହେଇପାରିବ ବିନା ଦଣ୍ଡ ବିଧାନରେ । କାରଣ
 ନିଜର କାହାକୁ କୋଶିମାନା କରିଦେବା ତା ଶୁଦ୍ଧିଗୁରୁ କରଣୀୟ
 କରିଦେବା ତାଙ୍କ ଦେଶର ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ; ତେଣୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ମାନଙ୍କୁ
 ଏ ବିଷୟରେ ପଚାରା ଯାଇଥାଏ । ସେ ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର
 ଅନେକ ପ୍ରକାର ସୂଚକ ଓ ଆଲୋଚନା ଶୁଣିଥାଏ । ମୁଁ ଏହା ଦେଖି
 ଅବାକ୍ ହୋଇଯାଏ । ମନେ ମନେ ଭାବିଲି ପକ୍ଷୀରେ ଆମଦେଶର
 ଲୋକେ ମାନବିକ ସତ୍ୟତାର କେତେ ତଳେ ଅଛନ୍ତି ! ଆମ ଦେଶର
 କୋଟି କୋଟି ନିମ୍ନସ୍ତରର ଲୋକେ ମାନବତାର କେତେ ତଳକୁ
 ନ ଗଲେ ଏପରି ନିଦାରୁଣ ଅତ୍ୟାଚାର ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ସବୁ
 ନେଇଛନ୍ତି ଓ ଯେଉଁମାନେ ଏଥିଲଗି ଦୟା ସେମାନେ କେତେ ଦର
 ନିର୍ଦୟ ଓ ଅମନୁଷ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ? ଅଥଚ ଏହିମାନଙ୍କୁ ଭାବରେ ସମ୍ମାନ,
 ଭବତର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉତ୍କର୍ଷ ବିଷୟରେ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଚକ୍ରବା
 ଦଅଛି ।

ଏପ୍ରକାର ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନଯୋଗୁଁ ଗୋଟାକୁଳି ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ତର
 ଓ ସ୍ୱାର୍ଥୀନ ମତାମତ ହିକାଶ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଅଥ

ହେଉଛି ସାଧାରଣ ଲୋକେ ନିଜ ଭିତରୁ ନିଜ ବୁଦ୍ଧି ଓ ନିଜ ହୃଦୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରତିନିଧି ବାହୁ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଲାଗି ଶିକ୍ଷା, ସାଧୁ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ଚାଲାଇବେ । ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଭୁଲ କଲେ ତାଙ୍କୁ ବଢ଼ାରି ନବି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପଠାଇବେ । କିନ୍ତୁ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବ, ଯଦି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ, ବଶ୍ୱାସ ଓ ସାମ୍ୟ ସମପରିମାଣରେ ଥାଏ । ତା ନ ହେଲେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର କୌଣସି ଅର୍ଥ ରହିଲା ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶର ଅଣିଷ୍ଟିତ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷପ୍ରପୀଡ଼ିତ କୋଟି କୋଟି ଅସୁଖ୍ୟ ନରକଙ୍କାଳ କି ପ୍ରକାରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରଶାସନ ଚଳାଇବେ ଭାବି ହୁଏ ନା । ତା ଛଡ଼ା ଉପର ଶ୍ରେଣୀ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଯେ ପକାର ଗର୍ହିତ ଦାସ୍ୟ ଚିନ୍ତା ଉଦ୍ଭବ ହୁଏ ନା ମନୋଭାବ ରହିଛି ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର କୌଣସି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରହିବ ନାହିଁ ।

ସେଠାକାର ଲୋକେ ଚାହିଁ ସାରି ସମାଜର ସମୂହ ମଙ୍ଗଳ ଲାଗି ଯାହାକୁ ନିର୍ବାଚନ କଲେ ଭଲ ହେବ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି, ତାକୁ ପାଲିଆ ମେଣ୍ଟକୁ ପଠାଇ ଥାଆନ୍ତି । ସାମାଜିକ ହୃଦୟ ଲାଗି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ପାର୍ତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ବଳି ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଚଳିଲି ଓ ତାଙ୍କ ଦଳ ଖୁବ୍ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲେ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଶ୍ରମିକ ସରକାରଙ୍କଦ୍ୱାରା ଦେଶର ସମୂହ କଲ୍ୟାଣ ସାଧିତ ହେବ, ସେମାନଙ୍କୁ ଲୋକେ ଅଧିକ ଫାଶ୍ୟାରେ ଭେଟ ଦେଇ ନିର୍ବାଚିତ କରିଥିଲେ । ନିର୍ବାଚନ ହେଲା ପରେ ଫାଶ୍ୟାଧିକ ଦଳ ସରକାର ଗଠେ । କିନ୍ତୁ ବେସରକାରୀ ଦଳ ସବୁ ନିର୍ବାହରେ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ରକ୍ତ ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେତେ ପ୍ରକାର କଷ୍ଟ ସମାଲୋଚନା କଲେ ମଧ୍ୟ ସରକାରୀ ଦଳ ତାଙ୍କୁ ଅସଥା ହଇରାଣ କରିବା ନାହିଁ କି କଥା କଥାରେ ସବୁ ଶୋଷାଯାହା ସବୁ ଆଇନବିରୁଦ୍ଧ କରି ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । କିଁ କିଁ କୁଠି ଏପରି ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଘଟିଗଲେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଅନେକ

ପ୍ରଶ୍ନ ହୋଇଯାଏ ଓ ସଂଧ୍ୟାର ଲୋକେ ଖୁବ୍ ପତକାଦ କରି ଥାଆନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେ ଜଣ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କୁ ସରକାରୀ ଗୁରୁ ବିଭାଗରୁ ବାହାର କରି ହୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ସେତକ କରିବାକୁ ମତ ମାତ୍ର ସମୟ ଲାଗିଯାଏ—ଯାହାକୁ ଗୋଟିଏ ବିଭାଗର ଅନ୍ତର କରାଯାଏ ତାକୁ ନିପୟକ କାନ୍ଦା ଦେଖା ହୋଇଥାଏ ଓ ତାର ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତି ନ କରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଭାଗରେ ନେଇ ରଖି ଦିଆ ହୋଇଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କର୍ମଚାରୀ କରାଯାଏ, ପୁରୁଷ ଦରମା ଦିଆ ହେଉଥାଏ । ତଥାପି ଅନେକ ପ୍ରକାର ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ବିରୋଧ ସଂସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ ।

ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସ୍ବାଧୀନତାର ଉଲ୍ଲ୍ଲାସ ଉଦାହରଣ ଲଣ୍ଡନ ହାଇଡ୍ରୋପାକ୍‌କୁ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଗଲେ ମିଳିପାରିବ । ସେ କୌଣସି ଲୋକ ଯେକୌଣସି ବିଷୟରେ ହାଇଡ୍ରୋପାକ୍‌ରେ କହିପାରିବ । ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଲୋକେ ଜମିଥାଆନ୍ତି ଓ ସେ ସହର ସ୍ବାଧୀନ ମତ ପ୍ରକାଶ କରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି—ଥରେ ଜଣେ ବିଦେଶୀ ଭଦ୍ରଲୋକ ମଟର ସାଇକେଲରେ ସେ ବଟେ ଯାଉ ଯାଉ ହାଇଡ୍ରୋପାକ୍‌ରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଜଣେ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜାଙ୍କୁ ଗାଳିଦେଇ ବହୁତା ଦେବାର ଶୁଣିପାରି ଖୁବ୍ କୌତୁହଳୀ ହେଇ ତା ପାଖରେ ଯାଇ ଠିଆହେଲେ । ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଆନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁ ପୋଲିସ୍ ସେଣ୍ଟେଲ ଆସୁଛି ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବକ୍ରାଙ୍କୁ ହାତକଡ଼ି ପକାଇ ଚାଲିଯିବ । ପୋଲିସ୍ ପାଖକୁ ଆସି ଓଲଟି ସେ ବିଦେଶୀ ଭଦ୍ରଲୋକଟିକୁ କହିଲା ଯେ ସେ ଯଦି ସରକାରରେ ମଟର ସାଇକେଲର ଶବ୍ଦ ବନ୍ଦ ନ କରି ଠିଆହୁଅନ୍ତି ତାହେଲେ ସେ ସରକାର ଲୋକେ ଲପର ଶୁଣିବେ, ବକ୍ରା ଜଣ କହୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ତାକୁ ହସିଯିବାକୁ ହେବ ସମ୍ଭାସନାରୁ । ଏଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ତାଙ୍କର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସ୍ବାଧୀନତା କେତେ ବେଶୀ ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ନରନାରୀ ପ୍ରତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେପରି ମୁକ୍ତବାୟୁ ସେବନ କରିନ୍ତି ସେହିପରି ଯାହା ଭବନ୍ତି ତାହା କରିଥାଆନ୍ତି; ପୋଲିସ ଉତ୍ସରେ ମାନସିକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୁଏ ନା । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଭିତରେ ସବୁପ୍ରକାର ମତର ସଫଳେ ସମାଜ ଅଛି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବରାବର ବାଦ ପ୍ରତିବାଦ, ଆଲୋଚନା ସମାଲୋଚନା ଚାଲିଥାଏ । ଯେ କୌଣସି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଦିଗରେ ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୈତିକଦଳର ଗୁପ୍ତସଫ ସବୁ ଆଲୋଚନା କରି ମତାମତ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଆନ୍ତି । ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁଜରି ଉତ୍ସରେ ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ତହିଁ ଚିପି ମାରିଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରଫେସରମାନେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ବିଭିନ୍ନ ଦଳ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି ଓ ପ୍ରକାଶ୍ୟ-ଭାବରେ କ୍ଲାସ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କର ମତାମତ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଦ୍ୱିଧାବୋଧ କରିନ୍ତି ନାହିଁ । ଇଂଲଣ୍ଡର ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ପ୍ରଫେସର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଦଳ ମେମ୍ବର ଓ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ସରସମିତିରେ ବହୁତା ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ଦଳଗତ ଶବ୍ଦରକାଗଜର ପରିଚାଳନାରେ ଭାଗ ନିଅନ୍ତି । ସରକାର ପକ୍ଷରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବାଧା ଆସେନା । ଏ ପ୍ରକାର ମୁକ୍ତବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଯେଉଁ ଗୁପ୍ତମାନେ ବଢ଼ନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ବାସ୍ତବିକ ଆନନ୍ଦ ଓ ଇର୍ଷା ହୁଏ । ସେମାନେ ଏପରି ମାନସିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନେଇ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବାଧାବିୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଅପଥା ଡରାଇ ପାରେ ନା । ଗୁପ୍ତଜୀବନରୁ ସେମାନେ ପରିସରର ମତକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବାକୁ ଶିଖିଥିବାରୁ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ତର ବ୍ୟତିଷେମ ହୁଏନା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଗୁପ୍ତ, ଶିକ୍ଷକ ଅଭିଭାବକ ସରକାରୀ ଗୋଇନ୍ଦା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗୁପ୍ତିହୋଇ ରହିଥାଏ ସେ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେପରି ଗୁପ୍ତିଦେବାକୁ ଗୁହ୍ୟ ; ଅତ୍ୟାଚାର, ଅବିଶ୍ୱାସ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦୟତାର ଗୋଟିଏ ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ବୃଦ୍ଧ ଅନବରତ ସମାଜରେ ଗୁଲୁ ରହେ । ତେଣୁ ସମାଜ ଗଠନରେ ଏପ୍ରକାର ପରାଧୀନତା ଯେ ଖୁବ୍ ମାରାତ୍ମକ ଏହା ଯେ କୌଣସି ମନପ୍ରଭୁବିତ୍ ଓ ସମାଜସମ୍ଭାରକ ସ୍ତ୍ରୀକାର କରିବେ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଅନେକ ଦିନ ଧରି ସ୍ବାଧୀନତାର ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଉପଭୋଗକରି ଆସିଥିବାରୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମତ ମତ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଏମାନଙ୍କର ରକ୍ତଗତ ହୋଇଯାଇଛି କିନ୍ତୁଲେ ଚଳେ । ଅବଶ୍ୟ ଏଇଟା ନିଜ ଦେଶ ଲୋକଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେହିଁ ଦେଖାଯାଏ । ସେହି ଭିନ୍ନରେଜମାନେ ଯେତେବେଳେ ଶୁଭ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧୀନସ୍ଥ ରାଜ୍ୟକୁ ଆସନ୍ତି, ଏ ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପରୀତ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଏ । ଶୁଭରେ ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର କଥା ଶୁଣିଲେ ଅନେକେ ବିଶ୍ବାସ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଗତଜାତ ରାଜା ଓ ଆମର ପୋଲିସଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ବିଷୟରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ କହେ ଏମାନେ ଏକାବେଳକେ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଦାସହର ବାହ୍ୟ ପାଶ ଛୁଣି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ବାଧୀନତା ଆସିନାହିଁ । ମନୋବିଜ୍ଞାନରେ ଗୋଟିଏ ମତ ଅଛି ଯେ ମା ଝିଅ ସହୃଦ ଯେପରି ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏ, ଝିଅ ମାଆ ହେଲେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ତା ନିଜ ଝିଅ ସହୃଦ ବ୍ୟବହାର କରେ । ବୋଧହୁଏ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ବ୍ରିଟିଶ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ଯ୍ୟାତ ହୋଇ ଆସି ଥିବାରୁ ଆମ୍ଭେମାନେ କିଛି ଦିନ ନିଜସ୍ଵ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ସେ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର କରିବୁ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କଥା ଆମର ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ଜୋର ନବରଦସ୍ତ କୌଣସି ପ୍ରକାର ମତକୁ ଗ୍ରହଣ ଦେବା ଅସମ୍ଭବ । ବରଂ ତାକୁ ଯେତେ ଜୋରରେ ଦବା ହେବ ସେ ସେତିକି ବେଶି ସମାଜ ଭିତରେ ମାଡ଼ିଯିବ । ମଣିଷର କୌତୁହଳୀ ମନ ନିଷେଧ କରିଥିବା କଥାରେ ହିଁ ବେଶି ଝୁଙ୍କିପଡ଼େ ।

—ଆଠ—

ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶୃଙ୍ଖଳା-ସୁସଂଯତ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟସମ୍ପାଦକାଶକ୍ତି ଓ ନିପୁଣତା

ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଗର୍ବ ଅବଧାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ଦେଶର ବିଶୃଙ୍ଖଳା ବିଷୟରେ ବହୁତ ଆପତ୍ତି କରିଆସନ୍ତି । ଯାହାକୁ ପଚାର ସେ କହୁଛନ୍ତି ସେ ଶୃଙ୍ଖଳା ତ ନାହିଁ, ଦବ କ'ଣ ? ଅଥଚ ଦିନକୁ ଦିନ ଅବସ୍ଥା ଆହୁରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେଉଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ମନେହୁଏ, ବିଶୃଙ୍ଖଳା ପାଇଁ ଦୟା କିଏ ? ମନୋ-ବିଜ୍ଞାନରେ ଗୋଟିଏ ମତ ଅଛି ଯେ ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଗୁଣରେ ଯେତେ ଦୋଷୀ, ସେମାନେ ସେହି ପରିମାଣରେ ତାହାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପତ୍ତି କରିଆସନ୍ତି ଏବଂ ସବୁ ସମୟରେ ଅନ୍ୟ ଉପରେହିଁ ଦୋଷାରୋପ କରି ବିରକ୍ତ ହୋଇଆସନ୍ତି—ଏହାକୁ Projection କୁହାଯାଏ । ଆମ ଦେଶରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ବହୁତା ସବୁ ଶୁଣିଲେ ମୋର ସେଇସ୍ୱା ମନେ ହୁଏ ।

ବିଲତରେ ସାଧାରଣ ଶୃଙ୍ଖଳା ବଡ଼ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ଯେଉଁଆଡ଼େ ଟିକ ଦେଖିପାରିବ— ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷମାନେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି —ବାସ୍ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବା ଧାଡ଼ିରେ—ଦୋକାନରେ ପରିବାପନ୍ନ କରିଛନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତେ ପଛକୁ ପଛ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି—ସିନେମା, କଲେଜ ଅଫିସ, ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ହାଉସ ତଥା ରୂଦୋକାନରେ ସେହି ଏକପ୍ରକାର ଦୃଶ୍ୟ—

ସମସ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯାଇଥିବା ସୈନିକ ପର ସୁଦୃଢ଼ଭାବରେ ଠିଆ-
ହୋଇଛନ୍ତି । ସେ ଆଗେ ଆସିଲା ଆଗେ ପାଇବ — ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ
ଯଦି ପରବା କଣିକାକୁ କିମ୍ବା ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସକୁ ଟିକଟ କଣିକାକୁ
ଆସନ୍ତେ, ତ'ହେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ସେ ତାଙ୍କର ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ଠିଆ-
ହୁଅନ୍ତେ । ଆମ କଲେଜର ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ହଫେସର ମଧ୍ୟ ଗୁପ୍ତ-
ମାନଙ୍କର ଲମ୍ବା ଧାଡ଼ି ଭିତରେ ତାଙ୍କର ପାଲି ଅସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଠିଆ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଉଦ୍ଧମଧୁପେ ଶିକ୍ଷାପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଭ୍ୟାସ ସୈନିକ ଯେପରି
ଫୁଲର ଆଦେଶ ପାଇଲେ ମାତ୍ରେ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ଠିଆ ହୋଇଯାଏ,
ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ, ଏମାନେ ସେପରି ବିନା ଦ୍ଵିଧା, ବିନା ଆପତ୍ତିରେ
ଯେ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହେଉନା କାହିଁକି ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ନିୟମ-
ନୁଯାୟୀ ସେମାନଙ୍କର ନ୍ୟାୟ ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି ।
ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ମୁଁ କେଉଁଠାରେ ହେଲେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଛି
ବୋଲି ମୋର ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ଏହା ଫଳରେ ସବୁଠି କମ ଶୀଘ୍ର
ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଅନେକ ବଡ଼ ଲମ୍ବା ଧାଡ଼ି ଦେଖି ମୋର
ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ ଯାଇ ପଛରେ ଠିଆ ହେବାପାଇଁ — ଭାବେ, ଅନ୍ତତଃ
ଦୁଇଦଣ୍ଡା ଲାଗିବ, ଶେଷ କେକଟିର ପାଲି ଅସିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ବଡ଼
ଆହୁର୍ଯ୍ୟର କଥା, ଯେଉଁଠି ମୁଁ ଦୁଇ ଦଣ୍ଡା ଲାଗିବ ବୋଲି ଭାବିଥାଏ
ସେଠି ପ୍ରାୟ ଅଧଦଣ୍ଡାଏରୁ କମ ଲାଗେ । ଧର୍ମର ସମସ୍ତେ ମଞ୍ଚର
ଗଡ଼ରେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗୁଲୁ ଥାଆନ୍ତି — ଏହା ସମ୍ଭବ
ହୁଏ କଣିକା ଲେକଙ୍କର ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ବିକ୍ରମ କରୁଥିବା ଲେକଙ୍କର
ନରଳସ କାନ୍ଦ୍ୟପଟୁଡ଼ା ଯୋଗୁ । ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ହଜାର ହଜାର
ଲେକଙ୍କର ସମାଗମ ହେଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅସଫଳ ହେବାର ସ୍ଵଳ୍ପ
ହେଉ ନ ଥାଏ । ଏହା ଯେ ଖାଲି ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରମାନଙ୍କରେ
ଦେଖାଯାଏ ତା ନୁହେଁ; ଗାଁଗହଳରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଶୃଙ୍ଖଳା
ଏବଂ ନୟମ ।

ଅବଶ୍ୟ ଏପ୍ରକାର ଶୃଙ୍ଖଳାର କାରଣ ଅଛି । ଯେଉଁମାନେ ପରୁଷ ଚଳ ଲମ୍ବା ଧାଡ଼ି ପଛରେ ଯାଇ ଅବଚଳିତ ଭାବରେ ଠିଆ ହୋଇ ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି, ନିଜ ନିଜ ପାଲ ଅପେକ୍ଷାରେ ସେମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ଯେ କିଛି ସମୟ ପରେ ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଆକାଞ୍ଚିତ-ଜନସଂସାଧନ ପାଇବେ । ଯେ ଗାଡ଼ି ପାଇଁ ଠିଆହୋଇଛି ସେ ବୁଝୁଛି ଯେ ଯେତେ ଡେରି ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ବନ୍ଦିବାକୁ ପାଇବ । ଯେ ମାଂସ ଦୋକାନରେ ଠିଆହୋଇଛି, ସେ ଜାଣେ ଯେ ଯେତେବେଳେ ହେଲେ ତାର ନ୍ୟାୟ୍ୟ ଅଂଶ ସେ ପାଇବ । ତେଣୁ ଦୈନିକ ମାଡ଼ଗୋଲର ଆବଶ୍ୟକତା ହୁଏ ନାହିଁ । ଆମଦେଶରେ ଯାହାର ଜୋର ବେଶୀ ସେ ଭଲ ଗ୍ଲାନ ପାଇବ; ଆଉ ଯେ ପଛରେ ରହିବ, ତାକୁ ଗାଡ଼ିର ଲେଲିଂ ଧରି ବାବୁଡ଼ି ପରି ଓହ୍ଲାଇ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଖଣ୍ଡେ ହାଡ଼ି ପାଇଁ କୋଡ଼ିଏ ଲେକିଲ କୁକୁର ମାଡ଼ଗୋଲ କଲପରି ଶହ ଶହ ଲେକେ ଆମ ସ୍ଵେଚ୍ଛାନିମନ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ରେଳ ବର୍ଗର ପାଇଁ ପାଞ୍ଜିରୁଣ୍ଡ କରି ମରମରି ହେଉଥାନ୍ତି । କୌଣସିମତେ ତୁଳି ନ ଗଲେ ନୁହେଁ ଆଉ ବେଶଦଣ୍ଡା ସ୍ଵେଚ୍ଛାନରେ ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଆଣା କରିବା ବିଡ଼ମ୍ବନା ନୁହେଁ କି ? ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଯେତେ ଜୋରଜବରଦସ୍ତ କରିଆଗେଇ ପାରିଲା ତାର ସେତେ ବ'ହାଦୁର କାମ୍ୟ ବସ୍ତୁ ପ୍ରାୟରେ ନିଶ୍ଚୟତା ଯେ ଏପ୍ରକାର ଶୃଙ୍ଖଳାର ମୂଳରେ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ତା ଛଡ଼ା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ସାମରିକ ଶିକ୍ଷା ଏପରି ବ୍ୟବହାରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ସେଥିଲିଗି ସହର ଓ ପୁରପଲ୍ଲୀ ସବୁଠାରେ ଏକା ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ଦେଖା ଯାଇଥାଏ । ସାମରିକ ଶିକ୍ଷାଜନିତ ଶୃଙ୍ଖଳା ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଜାତିଗତ ଲକ୍ଷଣ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ତା ସାଙ୍ଗକୁ ଲୋକଙ୍କର ତତ୍ପରତା ଓ ସମୟନିଷ୍ଠା ଏହାକୁ ଆହୁରି ମଧୁର ଓ ସୁସଂଯତ କରିଥାଏ । ଇଂରେଜ-

ମାନଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥ୍ବୀବିଶାଳ । ମିନିଟ୍ ସେକେଣ୍ଡ କଣ୍ଠା ଉପରେ
 ଆଖି ରଖି ସବୁ କାମ କରି ଥାଆନ୍ତି । ସଦୃଶ ସମୟ ଦିଅନ୍ତି ୧/୧୫, ଠିକ୍
 ୧/୧୫ରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ । ଏକ ମିନିଟ୍ ଡେରି ହେଲେ ଶମାପୂର୍ବକା
 କରିଥାନ୍ତି । ଆମେ ଇଂରେଜଙ୍କଠାରୁ ପେଣ୍ଠ ଓ ଟାଇ କେତେ ପ୍ରକାର
 ପିନ୍ଧିବାକୁ ହୁଏ ଶିଖିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କର ସମୟନିଷ୍ଠା ବିଷୟରେ ଧାର
 ଧାରୁନା । ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ଟିକିଏ ଡେରି କରି ଆସିବା ବରଂ
 ଅଭିଜାତ୍ୟର ପରିଚୟ ଦେବା ଥାଏ । ଆଗରୁ ଖଣି ହୋଇଥିବା ସମୟ
 ଅନୁସାରେ ସମସ୍ତେ ଆସିଯାଆନ୍ତି ଓ ଠିକ୍ କାମ ପାଇଁ ସାମାନ୍ୟ କହିବାର
 କଥା କହି ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ତଦ୍ୱାରା ଅଥବା ସମୟ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ ।
 ଅଫିସ୍, କଲେଜ, ଦୋକାନ ପ୍ରଭୃତିରେ ସମସ୍ତେ ସାଢ଼େ
 ୯ଟାଠାରୁ ସାଢ଼େ ୧୦ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାମ କରି ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି ।
 ଯଦି ଦୋକାନ ଉପରେ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ ଯେ ଏତେଟାରୁ ଏତେଟା
 ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପାଇଁ ବନ୍ଦ ରହିବ, ଠିକ୍ ସେହି ସମୟତକ ବନ୍ଦ ହୋଇ
 ନିୟମିତ ସମୟରେ ଦୋକାନ ଖୋଲେ । ପାଞ୍ଚଟା ସାଢ଼େପାଞ୍ଚଟା
 ହୋଇଗଲେ ଆଉ କାହାର ଦେଖାନାହିଁ, ଅଫିସ୍ ବା ଦୋକାନ
 ଛାଡ଼ିଦେ । ସମସ୍ତେ ବାହାର ଯାଆନ୍ତି—କିଏ ଘରକୁ ଫେରିଲା ରନ୍ଧାକରି
 କରିବା ପାଇଁ ତ, କିଏ ସିନେମା ଦେଖି ବାହାରିଲା—କିଏ ପାର୍କରେ
 ଯିବା ବସିଲା କିମ୍ବା କ୍ଲବ୍‌ରେ ବସିଲା ଖେଳରେ ଯୋଗ ଦେଲା । ଆମ
 ଦେଶରେ ଅଫିସ୍ ସବୁ ରାତି ୧୫ଟା ଯାଏଁ ଚାଲିଥାଏ—କିଏ କେତେ
 ବେଳେ ଆସିଲା ଠିକ୍ ନାହିଁ—ସବୁଆଡ଼େ ଗୋଟିଏ ଗଣଗୋଳିଆ
 ଗୁରୁ—ବାହାରେ—ଭିତରେ—ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ । କିଏ ଆସିଲା
 ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି କଥା କହିଲା । କିଏ ବହୁତା ଦେଲା ତ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି
 ବହୁତା ଦେଲା । କାମ କିଛି ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ—ରାତି ୯ଟାରେ ମଧ୍ୟ
 ରାତ୍ରୀ ଫାଇଲ୍ ଧରି ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ହୁଏ । ଅବସର ଉପଭୋଗ
 କରିବାର ଆଉ ସମୟ କାହିଁ ? ତେଣୁ ସେକୌଣସି ପ୍ରକାର ଉପଭୋଗ
 ଆମ ସମାଜରେ ଅପରିପକ୍ୱ ମଣ୍ଡଳର ତରଳମି ବୋଲି ବିବେଚିତ
 ହୋଇଥାଏ ।

ଖାଲି ବ୍ୟବସାୟ ଓ ଅତିସ୍ୱର୍ଗୀୟରେ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ସେଠାରେ ଅଛି ତା' ନୁହେଁ, ସାଧାରଣ ସାମାଜିକ ତଥା ପାରିବାରିକ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସୁସଂଯତ କାର୍ଯ୍ୟ-ପ୍ରଣାଳୀ ଦେଖାଯାଏ — ଖାଇବା ପିଇବା ଲାଗି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ବନ୍ଦା ହୋଇଛି । ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ସମସ୍ତେ ଖାଇବେ । ଗୁଡ଼ି ସାତେ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ବୋଧହୁଏ ସାଧୁ ଦେଶରେ ଗୃହିଭୋଜନ ଶେଷ ହୋଇଯାଏ । ତାପରେ ଖୋଜିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହୋଟେଲରେ ଖାଇବାକୁ ମିଳିବନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ହୋଟେଲ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ କିଛି କିଛି ରଖନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେସବୁ ଖୋଜିବାଦାର କରିବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ ରାସ୍ତାରେ ପ୍ରତି ଆଠ ଦଶ ଗଜ ଦୂରରେ ହୋଟେଲ ଅଛି, ସେଠି ଗୁଡ଼ି ଆଠଟା ପରେ ହୋଟେଲକୁ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହାର ଗୋଟାଏ ମନ୍ତବ୍ୟ ସୁବିଧା ଅଛି । ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପରେ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅବ୍ୟାହତ ପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ ଦେଇପାରନ୍ତି । ଗୃହିଭୋଜନ ପରେ କ୍ଳବ୍‌ହାଉସ୍ ମୁଣେଇ ହୋଇ ଉଠେ — ପାରିବାରିକ ଆମୋଦ ଜମିପାରେ — ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଘରକୁ ଯିବାର ସୁବିଧା ହୁଏ । ଆଠଟା ଠାରୁ ଗୁଡ଼ି ଏଗାରଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ଶରଥଲ ଭାବରେ ବସ୍ତ୍ରମ କରନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ଯଦି କେଉଁ ସାମାଜିକ ମିଳିମିଶା ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ଶିଆପିଆ ଶୁଳିଥାଏ, ସକାଳ ସାତଟାଠାରୁ ଗୁଡ଼ି ବାରଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ପୁରୀ, ଶୁକର ଓ ଘରର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଦିନଗୁଡ଼ିକ କିଛି ନା କିଛି କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେନ୍ତି । ରଜା ବଡ଼ା ଛଡ଼ା ସେମାନଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି କାମ କରିବାକୁ ସମୟ ହୁଏନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଘରର ସବୁକାମ ବିନା ଶୁକର ଶୁକରାଦି ନାହାନ୍ତରେ କରୁଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ସବୁକାମ ଶେଷ କରି ଅନେକ ସମୟ ପାଇଥାଆନ୍ତି ବସ୍ତ୍ରମ ପାଇଁ । ଏପରିକି ଅନେକ ରିଅ ବାହା ହୋଇ ଘରର ସବୁ କାମ କରି ମୁଖ୍ୟ କଲେଜରେ

ପଢ଼ୁଥାଆନ୍ତି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁଣଗ କରୁଥାନ୍ତି । ସବୁ ବିଷୟରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଣାଳୀ ଥିବାରୁ ଓ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ସମୟରେ ସବୁ କାମ ଶେଷ ହେଉଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହେଇପାରେ । ଆମ ଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ବାଧୀନତା ପକ୍ଷପାତୀ ସମାଜସ୍ବାଦକମାନଙ୍କର ଏହା ପ୍ରଶଂସାଦର ହେବୁ । ବିଶୁଦ୍ଧ ଯାଗବାରକ ଜୀବନ ସ୍ବାମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ବାଧୀନତା ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ମସ୍ତକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇ ଯେ ଠିକ୍ ହେବ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଶୁଦ୍ଧା, ସମୟନିଷ୍ଠା ଓ ସୁସଂସ୍କୃତ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ ସହିତ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟମିତତା ଓ ସାଧୁତା ଯେପରି ମଣିଷ ଜନର ସଂଯୋଗ । ଅମ ଦେଶରେ ମୁହଁ ଗୁଲାଇଥିଲେ ଲୋକେ ଠକି ଦେବେ । ଯେତେ ଲୋକ ନିୟମ ହୋଇଥାଆନ୍ତି, ଅନେକ ସମୟରେ ଠିକ୍ ସେହିକି ଲୋକ ସେମାନଙ୍କର କାମ ଦେଖିବା ଲାଗି ରହିଥାଆନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ଯାହାକୁ ସେହି କାମ ଦିଆ ହୋଇଥାଏ । ସେ ତାହା ଭଲଭାବରେ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ତାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ସେ ମନ ପ୍ରାଣ ଦେଇ କାମ କରୁଥାଏ; ଟିକିଏ ହେଲେ ବସି ପଡ଼େନାହିଁ । ଆମ କଲେଜରେ ହଜାର ହଜାର ଶୁଦ୍ଧପ୍ରଣାଳୀ ଖାଇବା ପିଇବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ସାମାନ୍ୟ କେତେ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଏପରି ସୁସ୍ଥରେ ଚଳାଇ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ଦେଖିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ଜଣେ ଶହ ଶହ କପ ଗୁ ଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ଦିଅଣ କରି ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରେ । ଦେ କାନ, ହୋଟେଲ, ବାସ, ଟ୍ରାମ ଇତ୍ୟଦିର କର୍ମସୂଚୀମାନେ ଏତେ ଦକ୍ଷତା ସହିତ କାମ ଗୁଲୁନ୍ତି ଯେ ଖୁବ କମ ସମୟ ଭିତରେ ଅନେକ କାମ ହୋଇପାରେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୋକାନ ବାସରେ ୫୭ ଜଣ ଲୋକଙ୍କର ବସିବା ସ୍ଥାନ ଥିବା ଯେତେ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ କିମ୍ବା ପୁରୁଷ କଣ୍ଠକ୍ତର ଥାଏ । ବୃତ୍ତାନ୍ତ-ବୃତ୍ତୀମାନଙ୍କୁ ହାତ ଧରି ଉଠାଇବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟିକିଟ ଦେଇ ବାସର ସାବଜାୟ କାମ ଖୁବ ଦକ୍ଷତାର ସହ ଗୁଲୁଇଥାଏ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏମାନଙ୍କର ଏ ପ୍ରକାର ପାରଗତା ଆସିରେ ପଡ଼େ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଭିତରେ କାମ ଶେଷ କରିଦେଇ ପରିବାରୁ ଅନେକ ସମୟ ଅବସର ମିଳେ ଓ ନିଜ ନିଜର ପ୍ରିୟ କାମ (hobby)ର ସମୟ ଲଟାଇବାରେ ସୁବିଧା ମିଳେ । ଦେଶର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଶକ୍ତି ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସାହାଯ୍ୟ ଓ କଲାର ମଧ୍ୟ ଉନ୍ନତ ହୁଏ । ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ଏବଂ ସମାଜର ସମ୍ବୃଦ୍ଧ ହିତ ଲାଗି ଆନେକଜନା କରବାର ସମୟ ଓ ସୁବିଧା ମିଳେ । ଅବଶ୍ୟ କର୍ମତତ୍ପରତା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷର ଉତ୍ସାହକା ଶକ୍ତି ତାହାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପାରିପର୍ଶ୍ୱିକ ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ପୁଷ୍ଟିକାରକ ଖାଦ୍ୟ ନ ପାଇଲେ ଲୋକଙ୍କର ସେ ଶକ୍ତି ରହିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଭାରତବର୍ଷର ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେପରି କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତି ବା efficiency ଆଶା କରିବା ବୃଥା । ସାଧୁତା ମଧ୍ୟ ପାରିପର୍ଶ୍ୱିକ ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ।

ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ବୈଜ୍ଞାନିକପ୍ରଣାଳୀରେ ସମ୍ବନ୍ଧ କରିବାକୁ ହେଲେ ଓ ସମସ୍ତ ସମାଜର ଧାର୍ଯ୍ୟବୃଦ୍ଧ ଉନ୍ନତର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ହେଲେ ଦେଶର ସମସ୍ତ ପାରିବାରିକ ତଥା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ସୁସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ସୁଶୃଙ୍ଖଳିତ କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ତାହା ଉପରେ ଅନେକଟା ଆମର ଭବନାଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭର କରୁଥାଏ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପାରିବାରିକ ଆବହାତ୍ତା, ଅସଫଳତା ଟେବୁଲ୍, ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଓ କଲକାରଖାନାର ପଦ୍ଧତିସ୍ଥାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଓ ଅନୁସୃଷ୍ଟ ଜୀବନପ୍ରଣାଳୀ ମନ ଭିତରେ ଗୋଳମାଳିଆ ଭାବନାର ସଂସାର କରିଥାଏ—ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବନା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼େ । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶର ଯେପରି ଅବସ୍ଥା ସେଥିରେ ସମାଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ବସ୍ତୁର ଆସିବା ଉଚିତ ।

—ନଅ—

—ଅବସର—ବିଶ୍ରାମ—

ଉପଭୋଗ ପ୍ରଣାଳୀ

ଶୁଖିଲା, ସମୟନିଷ୍ଠା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବିଷୟରେ ଯେପରି ଅମର ବହୁତ
ସିଖିବାର ଅଛି, ସେମାନେ ଯେପରି ଭାବରେ ଅବସର ସମୟର
ସନ୍ଧ୍ୟାବନ୍ଧାର କରିନ୍ତି ତାହା ମଧ୍ୟ ଅନୁକରଣୀୟ । ଜଣକୁ ଦିନକୁ
ଆଠଦଣ୍ଡା କରି ସନ୍ଧ୍ୟାଦ୍ୱରେ ପାଞ୍ଚ ଛଅ ଦିନ ଭଲ ଭାବେ କାମ କରିବାକୁ
ହେଲେ ସମ୍ଭବ ହେବେ ତେନେ ଓ ପ୍ରତିଦିନ କିଛି ସମୟ ତାର
ପୂର୍ବପୂର୍ବ ବିଶ୍ରାମ ନେବା ଉଚିତ । ତା ନ ହେଲେ କାମ ଉତ୍ତମ ରୂପେ
ସମ୍ପାଦିତ ହେବା ଅସମ୍ଭବ । ତେଣୁ ଯେଉଁମାନେ ସକାଳୁ ରାତି ୧୨ଟା
ଯାଏଁ କିଛି ନା କିଛି କାମ କରୁ ଆସନ୍ତି—କୌଣସି ଅବସର ନ ଥାଏ କି
କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥାଏ—ସେମାନେ
ସମସ୍ତ ସମୟ ଏକାପରି କାମ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ; ବରଂ ସମସ୍ତ ଦିନର
କାମ ଢିଲି ଢିଲି ହୋଇଥାଏ । ବିଳାତରେ କୁଲି ମଜୁରିଆଙ୍କଠାରୁ
ଆରମ୍ଭ କରି ବଡ଼ ବଡ଼ ଅତିସ କର୍ମରୂପୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହସ୍ତରେ ପ୍ରାୟ
୪୦୦୦ ଟଙ୍କା କାମ କରିନ୍ତି—ପ୍ରତିଦିନ ୫ଟା ପାଞ୍ଚେ ପାଞ୍ଚଟା ପରେ
ସମସ୍ତେ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି, ତା ପରେ ଆଉ କୌଣସି କାମ ନାହିଁ—
ନାଚ, ଗୀତ, ସିନେମା ପ୍ରଭୃତି ନାନା ପ୍ରକାର ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦରେ
ସମୟ କଟନ୍ତି । ଶବ୍ଦକାର ରଚିତାର ଦିନ ବାହାରକୁ ବଣଭୋଜି କମ୍ପା
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ସବୁ ଦୂର ବୁଲିବାକୁ । ପାଣିପାଗ ଅବସ୍ଥା
ଭଲ ହେଲେ କେତେ ବୁଟନ୍ତି ସହର ବାହାରକୁ—ଘଣ୍ଟାରେ ହଜାରେଠାରୁ

ପରଶୁରାମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର ଲଣ୍ଡନ ବନ୍ଦ ରହି ପଡ଼ିଥିବା ସମ୍ଭାବନା ଶୁଣିଲେ ।
ଆଶିଷାଗ ଅତିସା କୁଟି ପୂର୍ବରୁ ଏ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତାକରଣ କରି
ଦେଖାଯାଏ—ଭଲ ପାନ ଥିଲେ ଲୋକେ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ଶିଳ୍ପ
ସ୍ଥାନକୁ ବୁଲି ବାହାରନ୍ତି ।

ପର ହୁଆରେ ଏକପରି ଦିନେ ଦି ଦିନ କୁଟିର ଯେପରି ସଦ୍-
ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ବର୍ଷକୁ ଥରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବା କୁଟି
ନେଇ ବୁଲି ବାହାରନ୍ତି କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାୟୀକର ସ୍ଥାନରେ
ପରିବ୍ରାଜନ କରନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ଶରଦିନରେ ଏପରି ଲମ୍ବା କୁଟି
ନେଇ ନେଇ ଆସନ୍ତି । ସେଠାକାର ଶରଦିନ ବଡ଼ ଚମତ୍କାର—
ବେଶି ଶୀତ ନାହିଁ କି ବେଶି ଥଣ୍ଡା ନାହିଁ—ଆମର ଶୀତ ଦିନ ପରି
ଲାଗେ । ଶୁଣିଆଡ଼େ ସବୁଜ ଘାସ, ସବୁଜ ପତ୍ରରେ ଗଛ ସବୁ ନବ-
ଜୀବନ ଲାଭ କରି ଥାଏ—ଫୁଲରେ ଅଧିକାଂଶ ଗଛ ସେପରି ଗନ୍ଧ
ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି—ବସନ୍ତର ପ୍ରକୃତ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଏ ଦେଶରେହିଁ ଦେଖି
ଯାଇଥାଏ । ଶୀତଦିନ ପକ୍ଷୀ ସବୁ କେଉଁ ଅନ୍ତଃସ୍ଥରେ ଲୁଚି
ରହିଥାଆନ୍ତି—ଏପିଲ୍ ମାସ ହେଲେ ଶିଶି ସେପରି କେଉଁ ଅଜଣା
ସଙ୍କେତରେ ଶିଳ୍ପୀ ଉଠନ୍ତି—କୋଇଲି, ନାଇଟ୍‌ଜେଲ ସବୁ
ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର କାକଲୀରେ ଶୀତଦିନର ବରଫାବୃତ୍ତା ବନ୍ଧା ବସୁନ୍ଧରା
ସେପରି ନୈରାଶ୍ୟ ସ୍ବପ୍ନ ହଠାତ୍ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ—ବିଗଳ
ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଫେରି ଆସେ । ଏ ପକାର ଅଭୂତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ
ଆକର୍ଷଣ କରିଥାଏ—ଶୀତ ଓ ବସନ୍ତର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଏତେ ବେଶି ଯେ
ପରିବର୍ତ୍ତନର ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସର୍ବ କରିଥାଏ । ଯଦି କେହି ଆଗନ୍ତୁକ
ଶୀତଦିନ ଭଲ ରହି ଫେରିଥାଏ ଓ ପରେ କେତେବେଳେ ବସନ୍ତ
ରୁଗ୍ରେ ଆସି ପଡ଼ିଥାଏ, ସେ କେତେ ବିଶ୍ବାସ କରିପାରିବ ନାହିଁ ଯେ
ଠୁକା ଠୁକା ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ମନମତଃଶୀଳ ନୂତନ ଜଳେଇର ଧାରଣ
କରିପାରେ । ଏପିଲ୍‌ଠାରୁ ଆଗରୁ କରି ପ୍ରାୟ ଅକଟୋବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ପାଣିପାଗ ଅବସ୍ଥା ରକ୍ଷାଥାଏ । ଏହି ଛ ମାସ ଭିତରେ ଲୋକେ ଲାଞ୍ଜା ଛୁଟି ନେଇ ଚିତ୍ରାନ୍ତ ସ୍ଥାନକୁ ପରିଭ୍ରମଣରେ ବାହାର ଥାଆନ୍ତି । ଅନେକେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଭିତରେ ବିଶେଷତଃ ସମୁଦ୍ରକୂଳ ସ୍ଥାନ—କନ୍ନିଫ୍ରିକ ହ୍ରଦବନ୍ଧୁଳ ଅଞ୍ଚଳ (English Lake District) ଓ ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଆନ୍ତି ଛୁଟି କଟାଇବାକୁ; ଆଉ ଅନେକେ ସୁରୋପର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶକୁ ଯାନ୍ତି ଥାଆନ୍ତି ମଧ୍ୟ । ଖାଲି ଇଂରେଜମାନେ ଯେ ଏପରି ଅଭିଯାନରେ ବାହାରକୁ ଚାଲୁହେ, ବାହାରର ଅନେକେ ମଧ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ବୁଲି ଆସି ଥାଆନ୍ତି । ଏତେ ଲୋକ ଆସନ୍ତି ଯେ ସରକାର ସେ ଦିଗରୁ ଗୋଟିଏ ଆଣ୍ଟିଡ୍ୟୁଟିଆ ଆୟ ଆଶା କରନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ଡଲ୍ଲର ଦେଶବାସୀଙ୍କଠାରୁ । ତେଣୁ ହୋଟେଲ ସବୁ ଅଧିକା ଖାଦ୍ୟପେୟ ପାଇଁ ଅନୁମତି ପାଇଥାଆନ୍ତି । କେତେକ ଅଞ୍ଚଳ ଅଳ୍ପ ଯେଉଁଠି ଅଧିକାଂଶ ଲୋକେ ବର୍ଷର ଛଅମାସ ହୋଟେଲ ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟବସୟ କରି ବେଶ୍ ଉପାର୍ଜନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟ କିଛି ମାସ ସେହି ଉପାର୍ଜନ ଉପରେ ଚଳନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ହୋଟେଲ ଦ୍ଵାର ଦୁଇ ପ୍ରକାର ହୋଇଥାଏ । ବସନ୍ତଋତୁରେ ଯାହା—ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ତାଠାରୁ ହେଉ କମ ଦର ।

ଏ ପ୍ରକାର ଦେଶଭ୍ରମଣ ଏତେ ବେଶି ଲୋକପ୍ରିୟ ଯେ ସରକାର ତଥା ଜନସାଧାରଣ ଏ ବିଷୟରେ ବହୁତ ସୁବିଧା କରଥାଆନ୍ତି । ବ୍ରିଟିଶ୍ ସ୍ଥାନ ସବୁ ଝୁବ ଚମକାର ଭାବରେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥାଏ, ଶୁଭା ଘାଟ ପରିସାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିବା ଛଡ଼ା ସେ ସବୁ ସ୍ଥାନର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କିପରି ବୃଦ୍ଧି ହେବ ତାର ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳରେ କି କି ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଛି—ତାହାର ଐତିହାସିକ ବିବରଣୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତବ୍ୟ ବିଷୟ ସହ ସେସବୁର ଫଟୋ ଗ୍ରାଫ୍ ଏପରି ଚମକାର ଭାବରେ ପୁସ୍ତକ ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ କରା ଯାଇଥାଏ ଯେ ଦେଖିଲୁ ଯିବା ଗୋଟାଏ ମୋଟାମୋଟି ଧାରଣା ହୋଇଥାଏ ଓ ଦେଖିବାର ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ହୁଏ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଇଂଲଣ୍ଡ ହ୍ରଦବନ୍ଧୁଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇଥିଲି, ଭବିଷ୍ୟଲ

..

ଗୁରୁ ଦିନ ରହୁ କେତେଟା ହୃଦ ବୁଲି ଫେରି ଆସିବ; କିନ୍ତୁ ସେଠାକାର
 ରମଣୀୟ ସ୍ଥାନ ଛଡ଼ା ରହୁବା ଓ ବୁଲିବାର ସୁବିଧାବତ୍ତ ଏତେ ଭଲ
 ଲାଗିଲା ଯେ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ନ ଦେଖି ଆସିପାରିଲି ନାହିଁ ।
 ଚିତ୍ତଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ଖଣ୍ଡରେ ସବୁ ଅଛି—କପରି କେଉଁଠାକୁ ଯିବାକୁ
 ହେବ, କେଉଁ ନଦର ବାସ କେଉଁଠାରୁ ନେବ କୁହେବ ଇତ୍ୟାଦି
 ସବୁ; କାହାକୁ ପଛରବା ଦରକାର ପଡ଼େନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ
 ମୁଁ ଚାଲି ଚାଲି ବାହାରେ । ସକାଳେ ହୋଟେଲରେ ଖାଇ ବାହାରେ—
 ତା ପରେ କିଛି ସମୟ ଚାଲିଲା ପରେ ଯେଉଁଠି ଶେକ କମ୍ପା
 ଶେଷ କରେ, ଆସି ଚାଲିଲେହିଁ କିଛି ଗୋଟାଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼
 ହୋଟେଲ ଦେଖାଯାଏ—ସ୍ବାର୍ଥ ଅରମ୍ଭ କରି ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ସବୁ ପ୍ରକାର ବ୍ୟୋବତ୍ତ ଥାଏ କମ୍ପା ଦଶପନ୍ଦର ମଇଲ ଚାଲିଲା ପରେ
 ଯଦି କୁଳ ଲାଗି ନା ହେଲେ ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ବାସରେ ଫେରି
 ଆସି ହେବ । ବାସ ପାଇଁ ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରିବାର ଲଜ୍ଜା ନ ହେଲେ
 ସେ ରାସ୍ତାରେ ଆସୁଥିବା ଯେ କୌଣସି ଦଣ୍ଡେଇ ମଟରକୁ ହାତ
 ଦେଖାଇଲେ ବସିବାର ସୁବିଧା ମିଳେ । ମଟର ଚାଲିମାନେ ବିନା
 ଦ୍ବିଧାରେ ବସାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ଲେକେ ଏହିପରି
 ଭାବରେ ଚଳିଗହ ଚାଲିଗହ ମାଇଲ ବୁଲି ଆସନ୍ତି । ଏହାକୁ ହିର-
 ହାଇକିଂ କହନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ବସନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ଆହୁସ୍ଥାନରେ
 ବାସା ହୁଏନା ବା ଯେଉଁମାନେ ବସନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ଆଉଜିତ୍ୟରେ
 ଆସି ଲାଗେନାହିଁ । ଆମଦେଶରେ ଏପରି ଅନୁଭବ ଉତ୍ତମ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର
 ପରିଚୟ ଦେଇଥାଏ । ତା ଡା ଯେ ମଟରରେ ଯାଆନ୍ତି ଓ ଯେ
 ରାସ୍ତାରେ ଚାଲନ୍ତି ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ମସ୍ତବଡ଼ ଶ୍ରେଣୀ ତାରତମ୍ୟ ।
 ତେଣୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଅହ-ନକୁଳ ସମ୍ପର୍କ । ଯେଉଁ ଦେଶର ଲୋକେ
 ମଟରରେ ବସିବାରେ ଯେତେ ଆନନ୍ଦ ନ ପାଆନ୍ତି ରାସ୍ତାରେ ଚାଲୁଥିବା

ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ କିନ୍ତୁ ପାଣି ଛଟା ପକାଇ ତାଠୁ ବେଶୀ ଆନନ୍ଦ ପାଇଥାନ୍ତି; ସେଠାରେ ସେହି ଶ୍ରାବ ଲୋକଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ସୁଖ ଦେବା ବିଚିତ୍ର ନା ମାତ୍ର; ଏପରି କି ସମ ନବୀନ ଚାନ୍ଦ ନିଜର ପ୍ରିୟବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଶ୍ରାବରେ ଭଲପାଏ ବୋଲେ ଦେଖିଲେ ମଟର ଢାଙ୍କି ଦିଅନ୍ତେ, ବାବୁଙ୍କର ମୁହଁର ଗର୍ବ ଅଲଗା ହୋଇଥାଏ ।

ହୋଟେଲ ରେସ୍ଟୋରାଣ୍ଟ ଛଡ଼ା ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚମତ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ଏ ଦେଶରେ ! ଅନେକ ସମୟରେ ହୋଟେଲରେ ରହୁଥିବା ବେଶୀ ଖୁସି ପଡ଼େ; ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥଳବେତନର ଲୋକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅନେକ ସ୍ଥାନର ଲୋକଙ୍କୁ ବାହାର ସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସୁଅ ହେଉଛି, ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ାଯାଇଅଛି । ଏହା ଜନ-ସାଧାରଣ ଓ ବ୍ୟବସାୟ ଦାନ ଦୁଇ ପରିଚାଳିତ । ପ୍ରତି ଦିନ ପନ୍ଦର ମଇଲି ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ସୁଅ ହେଉଛି ଥାଏ । ସାମାନ୍ୟ କିଛି ଦେଇ ସୁଅ ମଞ୍ଚୁଳ ଆସେ ସିଏନର ମେମ୍ବର ହେବାକୁ ହୁଏ । ସେହି ମେମ୍ବର କାର୍ଡ ନେଇ ଯେ କୌଣସି ହେଉଥିବା ରହୁଥିବା ସେଠାରେ ଖୋଜିବା ଓ ଖାଇବା ପିଇବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥାଏ । ଜଣେ ଲୋକଙ୍କ ପରିଚାଳିତ ଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେହିମାନେ ଯାଆନ୍ତି ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ସବୁ କିମ୍ପା କରନ୍ତି । ମେମ୍ବର ଖାଲି କାମ ଦେଖିଥାଏ । ଖୁବ୍ ଶ୍ରାବରେ ଖାଇବା ପିଇବା ମିଳେ । ପକାଇ ଉଠି କିଏ ବୁଝାଣା କରେ, କିଏ ବ୍ୟସ୍ତ ମାଲେ, କିଏ ସର ସଫାକରେ, କିଏ ବାରିଷ୍ଟ୍ରାମ କରେ— ଏପରି ସମସ୍ତ କିମ୍ପା ଆଗନ୍ତୁକମାନେ ନାହିଁ । ଭିତରେ ଶେଷ କରି ସେହି ଶ୍ରାବରେ ବୁଝାନ୍ତି । ନାଟ୍ୟରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପାଞ୍ଚଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି ରହି-ପାରିବେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଭିତରେ । ବୁଝିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆସି ହେଉଥିବା ବସି ରହିବା ନିୟମବିରୁଦ୍ଧ, ପ୍ରତି ସଂଧ୍ୟାରେ ନଆ ନଆ ଲୋକ: ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଏକା ହେଉଥିବା ଅଲଗା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରା ହୋଇଥାଏ ! ଏହି ସୁଅ ହେଉଛି ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ପ୍ରକୃତରେ ଭଲ

ଚମକାର । ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଏମାନଙ୍କର ଗାନ୍ଧବର
ଅଭିଜ୍ଞତା, ଅର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ମୋର କେତେକ ଇଂରାଜୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କ
ସହ ପଦ୍ମବ୍ରଜରେ ଗୁଲି ବାଜାରେ । ଦିନକୁ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏ
ମାଇଲ ଗୁଲିଲ ପରେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗୋଟିଏ ସୁଅ ହସ୍ତେଲରେ ଅସି
ପଡ଼ୁଥିଲୁ । ଆମପରି ଆହୁରି ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ
ଆସି ପଡ଼ୁଥିଲୁ । ପ୍ରାୟ ଏକାପରି ହାଲୁକା ପୋଷାକ—କାନ୍ଧରେ
ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୁଅ ହସ୍ତେଲ ବେଗ୍—(ମୁଗା) ମୁହଁରେ କୁନ୍ଥ ତଥା
ମୁକ୍ତ ବାୟୁମଣ୍ଡଳଜନିତ ପ୍ରଦୃଶ୍ୟର ଗୋଟିଏ ହସ—ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ, ବାଳକ
ବାଳିକା ହାତ ଧରି ଧରି ହେଇ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଆଁ ଆସି ପଡ଼ୁଥିଲୁ,
ଦରସ୍ତର ପରସ୍ତପରସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି—କିଏ କେଉଁ ଆଉ ଆସିଲୁ କେଉଁଆଡ଼େ
ଯିବ, କେତେ ଦୂର ଗୁଲିଲେଖି ଇଚ୍ଛାକଥା । ତା' ପରେ ସମସ୍ତେ ଲାଗି
ଯାଆନ୍ତି ହସ୍ତେଲ କାମରେ—ଯେପରି ଗୋଟିଏ ପରିବାର—ଅନେକ
ଦିନର କଣା ଶୁଣା ସାଜସଜ୍ଜା—ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହସି
ଗୀତ ଗାଇ ଥକା କରି କାମ କରି ଯାଆନ୍ତି—ହସ୍ତେଲଟି ମୁଖଗତ ହୋଇ
ହେଉ—ସକାଳୁ ଉଠି ସମସ୍ତେ ଲାଗି ଯାଆନ୍ତି ପୁଣି ଯେହା କାମରେ;
ଆସିଲୁ ବେଳକୁ ହସ୍ତେଲ ଯେପରି ପରିଷ୍କାର ଆଏ ଗଲବେଳକୁ ଠିକ୍
ସେହିପରି ଚକ୍ ଚଳ କରି ଯାଆନ୍ତି । ବଗିଚା, ଗହଣ, ଫଳଗଛ
ସବୁ ଦଶନ୍ଧୀ ଗୁଲିଲ ଲାଗିଥିବା ବଗିଚା ପରି ଝଟକୁଆଏ । କାମ
ଶେଷ କରି ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯେ ଯାହା ଗହଣରେ ପୁଣି
ବଢ଼ାଇଲୁ । ପୁଷ୍ପ ଫଳ ଓ ନବପତ୍ର ଆଚ୍ଛାଦିତା ଦୃଶ୍ୟଲତା, ସବୁଜ
କୋମଳ ଦୁର୍ବାଦଳ ପରିଶୋଭିତ ପତ୍ତୀସ୍ଥାନର ଓ ବସନ୍ତ ବିମୁଗ୍ଧ,
ସାମ୍ୟସମନ୍ତ ଯୁକ୍ତ ଯୁକ୍ତାଙ୍କର ମନଫୁଲ୍ଲିଆ ଗାନ ଓ ବିଦାୟ
ଦେଖିଲେ ମନ ପ୍ରକୃତରେ ଆନନ୍ଦରେ ପୁରି ଉଠେ । ବାଟରେ
ଦେଖାଦେଲେ ହସି ହସି ପଚାରନ୍ତି—Isn't it lovely?—How
do you like it?—(ଚମକାର, ନୁହେଁ ? କିମିତି ଲାଗୁଛି ?) ତା ପରେ
ବଦଲ ବାଜ (Bye bye) କରି ଯେହା ଗହଣରେ ଗୁଲିଲ ଯାଆନ୍ତି

ମୋତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ ଯେ ଯେଉଁ ଇଂରେଜମାନେ ସହରରେ ଏପରି ଅସିଣ୍ଡୁକ ଓ କୁଟିମ ବାନ୍ଧ୍ୟଆଡ଼ମ୍ବରର ଦାସ ସେମାନେ ପୁଣି ଏପରି ଭାବରେ ମିଳାପି ଓ ଖସିବାପିଆ ହୋଇପାରନ୍ତି । ଏହା ନିଆଁ ପୁଲିବାମୁ ଓ ଖୋଲ ଆକାଶର ପଦ୍ମବ । ଏ ପ୍ରକାର ଭ୍ରମଣ ମୋତେ ଏତେ ଭଲ ଲାଗେ ଯେ ଯେବେ ସୁବିଧା ପାଏ ନ ଯାଇ ବନ୍ଦ ପାରେ ନା ଏବଂ ବରାବର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି ଏପରି ଭାବରେ ହସ୍ତାଏ ଚାଲି ଆସିଲା ପରେ ମନ ଓ ଦେହ ଖୁବ୍ ସଜୁଛି ରହେ ଓ ମୋର ଚେତନା ବଢ଼ିଯାଏ ।

ସେମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ଯେ ସବୁ ଜନସାଧାରଣ ଦେଖିବାର ଅଛି, ତାହା ଯେ ଆମଦେଶରେ ନାହିଁ ତା ନୁହେଁ; ବରଂ ଆମ ଦେଶରେ ତାଠାରୁ ଅନେକ ବେଶୀ ଦେଖିବାର ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଆମର ସେ ମନ ନାହିଁ କି ସେଥିଲିଖି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ନାହିଁ । ଏ ଦୁଇଟି ପରସ୍ପର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ମନ ଥିଲେ ସୁବିଧା କରାହୁଏ ଏବଂ ସୁବିଧା ଥିଲେ ମନ ହୁଏ ଯିବା ଲାଗି । ତା ଛଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ମାନେ କାମ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସବୁବେଳେ କାମ କରୁ ଆଆନ୍ତି ଓ ଅକର୍ମମାନେ ସବୁବେଳେ ଅଳସୁଆ ହୋଇ ରୁଲନ୍ତି । ତେଣୁ ଉପଭୋଗ ବା ବିଶ୍ରାମ କରିବାର ବାସନା ଆମମାନଙ୍କର ମରଜିତ । ଯେଉଁମାନେ ଅବସର ଉପଭୋଗ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ମନର ଶାନ୍ତି ଅସମ୍ଭବ ଓ ମନର ଶାନ୍ତି ଅଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସୁଗୁରୁ ରୁପେ ମୋଡ଼ିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ; ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ ସମାଜର ସଫୁଲ୍ ଓ କଳାର ଉନ୍ନତି କିମ୍ବା ମନର ବିକାଶ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଖୋଲି ସୁସ୍ଥକ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରାଣକୁ ଯେପରି ଉତ୍ତରୁତ କରିଥାଏ, ତାହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଅବଶ୍ୟକ ସାଧନ, ସୁଚ୍ଛଳତା ଉପରେ ଏ ପ୍ରକାର ମନୋବୃତ୍ତି ଅନେକଟା ନିର୍ଭର କରେ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସେ ସୁବିଧା ଅଛି ସେମାନଙ୍କର

ତାହାର ସୁଯୋଗ ନେବା ଉଚିତ ଓ ସରକାର ତରଫରୁ ମଧ୍ୟ ସେ ବନ୍ଧୁରେ ଉପାହ ଦେଖା ଦେବା ଉଚିତ । ଆମ ଦେଶ ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କେତେକ କବଳ ଗ୍ରସ୍ତ—ଦେଲେ ଆମ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଆଖି ସେସବୁ ଦେଖିପରେ ନାହିଁ । ଏତେ ସୁନ୍ଦର କାଠିପେଡ଼ି କୁଲେ ବସିବାର ଉପସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ବରା ଗରବେ ନାକ ଫୁଲ ଉଠେ—କେନାଲ କୁଲ ନାନା ଅବର୍ଜନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ—ସାଧାରଣ ପୋଷଣ ହେବୁ ମଶା-ଉପାଦଳ କମ୍ପା ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ମଇଲାରେ ପୋତା ହେଉଛି—କୋଣାର୍କ ପରି ମନ୍ଦିର ଦେଖିବାକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ମୁହଁ ଝଟା ପଡ଼ିଯାଏ—ସାତ ଥର ଗଙ୍ଗା ଯିବା ଯିନା ସମ୍ଭବ ହୁଏ; ଥରେ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁଣା ଯାଇ ହୁଏ ନାହିଁ—ଏତେ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ମନ୍ଦିର ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଗୋଟିଏ ଛବି କଣିକାକୁ ମିଳେନାହିଁ—ତଥାପି ଆମେ କହୁ ଯେ ଆମର ସଂସ୍କୃତି, ଆମର କଳାଜ୍ଞାନ, ଆମର ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଥମଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଗୋଟିଏ ଦେଶର ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି ସେହି ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ଜଣାଯାଏ—ସାମାନ୍ୟ କେତେ ଜଣ ଛଳପଦସ୍ଥ ରଜସେନା କବି ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଲେଖାରୁ ନୁହେଁ, ଏ ପ୍ରକାର ମାପକାଠି ଅନୁସାରେ ଆମ ଦେଶର ସାଧାରଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଜନ ସେ ଇଂରେଜଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଜ୍ଞାନଠାରୁ ବହୁତ ତଳେ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସିନେମା, ଥିଏଟର, ଅପେରା, ଗୀତ, ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଝୁବୁ ପ୍ରିୟ । ଗାଁଗଣ୍ଡରେ ସୁଦ୍ଧା ଏହାର ବହୁ ପ୍ରଲୋନ ଅଛି । ଶୁକ୍ଳ ଉଚ୍ଚଧରଣର ସଙ୍ଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ବେଶ ଅଗ୍ରୀହ ଦେଖା ଯାଏ । ଉଦୟଶଙ୍କର ନୃତ୍ୟଦଳ ପରି ଆମ ଦେଶରେ ବା କେତୋଟି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି—ଯେ କେତୋଟି ଅଛି ତାହା ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଓ ପସନ୍ଦର ବାହାରେ । ତେଣୁ କେତୋଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ସହର ଗୁଡ଼ିକ ଦେଲେ ଏ ପ୍ରକାର ଉନ୍ନତଧରଣର କଳାର ପ୍ରସାର ବଡ଼ କମ୍ । ତାଙ୍କ ଦେଶରେ କିନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରକାର ଉଚ୍ଚଧରଣର ନୃତ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତ କଳା ବେଶ ଅଦୃତ ହୋଇଥାଏ—ସମସ୍ତେ ଉଣା ଅଧିକେ କିଛି କିଛି ଗୀତ

ଜାଣି ଆସନ୍ତି—ବଡ଼ ବଡ଼ ଗାୟକ ଓ ନୃତ୍ୟବିଶାରଦମାନଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧି
 ଗୀତ ଓ ନାଚ ବିଷୟରେ ଅନେକ ଖବର ରଖନ୍ତି । ମୋଟାମୋଟି
 ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି ବେଶ ଉଚ୍ଚଧରଣର ବୋଲି ମନେହୁଏ;
 ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କ ଦେଶର ସଂସ୍କୃତି ଓ ଜଳାର ନଉସୁନ୍ଦୀ ଅନ୍ଧାରୀକାର
 ସ୍ୱପ୍ନରୁ ଭାବି ଜନସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ଅରମ୍ଭ ହୋଇ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀରୁ
 ହୋଇଯାଇଛି; କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶ ସଂସ୍କୃତିର ଅତି ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀ ଅଗ୍ରଭାଗ
 ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧା ତାର ମୂଳଭାଗ ବଡ଼ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଏଥିଲି
 ଅବଶ୍ୟ ଆମର ସାମ୍ପ୍ରାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ବୈଷମ୍ୟ ମୁଖ୍ୟତଃ
 ଯାହା ।

—ଦଶ—

ଛାନ୍ଦକୀ ବନ--ଛାନ୍ଦ ଓ ରାଜନୀତି—

ଛାନ୍ଦ-ଶିକ୍ଷକ ସମ୍ପର୍କ

ଯେ କୌଣସି ଦେଶର ଗ୍ରହସମାଜର ମନ୍ଦଗତ ଓ ସାଧାରଣ ମନୋବୃତ୍ତି ଅନୁସାରେ ସେହି ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ । ସେମାନେହିଁ ଚିତ୍ତନ୍ତ୍ରେକ୍ଷେପରେ କର୍ତ୍ତୃଧାର ହୋଇ ବାହାରନ୍ତି; ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ଚରଣଗତ ଲାଘାୟ ପୁନର୍ଗତ ପରିକଳ୍ପନାରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିବା ଉଚିତ । ଏହା କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ଆମେ ଭୁଲିଯାଉଁ । ଶିକ୍ଷା ଓ ଗ୍ରହସମାଜ ଲାଗି ବହୁତ କମ୍ ଦୃଷ୍ଟି ଆମେମାନେ ଦେଇଥାଉଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଆମ ସମାଜ ଓ ଦେଶସେବା ନେତାମାନେ କୌଣସି ପ୍ରେରଣା ବା ଉତ୍ସାହ ଦେଇପାରିବାରୁ ଅଧିକାଂଶ ଗ୍ରହ ଲାଘାୟ ଉନ୍ନତ, ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଭ୍ରାତୃଭାବ ଓ ମନୁଷ୍ୟସମାଜର ସାଧାରଣ ମଙ୍ଗଳ ପ୍ରଭୃତି ମତ୍ତ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ; ତେଣୁ ସେମାନେ ହତୋତ୍ସାହ, ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣମନା, ଦୁର୍ବଳ ମନୋଭାବସମ୍ପନ୍ନ ଓ ବିଶ୍ୱନିନ୍ଦୁକ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ‘ଜଗତ୍ ଦୁଃସମୟ ଏହି ଦର୍ଶନ ଯୁବକ-ମନକୁ ନିର୍ବୁଦ୍ଧ କରିଦେଏ । କୌଣସି ମତେ ବୁଝିପାରୁନା କର ଜଗତଟାକୁ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଚଳାଇନେବା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି କରିବାର ଆଇପାରେ ବୋଲି ସେମାନେ ଭାବିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋ ମତରେ ଅମଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ଗୁରୁ ଓ ଯୁବକଙ୍କର ଏ ପ୍ରକାର ଦୁର୍ବଳ ମନୋଭାବ ଆମର ସମାଜକୁ ଏପରି ନିମ୍ନଗାମୀ କରି ପକାଇଛି । ଅନ୍ୟ ଦେଶର ଗ୍ରହସମାଜକୁ ଦେଖିଲେ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ହୁଏ ଏବଂ ଆମଦେଶ ସହିତ ତୁଳନା କରି ମନ ଦୁଃଖରେ ଦବିଯାଏ ।

ବଲ୍ଲଭ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉନ୍ନତ ଦେଶର ଗୁରୁତ୍ତମାଳ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏବଂ ଜାଗ୍ରତ । ବ୍ୟର୍ଥତାର ଆହ୍ୱାଦାତା ବିଷରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣ ରୁଗ୍‌ଗ ଓ ପହାଡ଼ମୁଣୀ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଉଦାର ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପ୍ରକୃତି ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ତତଃ ଜାଗାୟୁ ତଥା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମଙ୍ଗଳ କାମନାରେ ଅନୁପାଣିତ । ଏପକାର ମନୋରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଶାସନ ପ୍ରଭୃତି ସାମାଜିକ ଅନୁରୂପ ଭିତର ଦେଇ ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରୁ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ କରି ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ସମନ୍ୱୟ କେତେ ଜଣ ରୁଗ୍‌ଗ ଭାବପନ୍ନ ଯୁବକଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ ଅଧିକାଂଶ ଯୁବକ ଅସୁସ୍ଥ ଶାରୀରିକସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ ବକବତଣାରେ ସମସ୍ତ ବ୍ୟୟ ନ କରି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତି ଓ ଫଳବତୀ ବେବେଶୀରେ ସମସ୍ତ ବ୍ୟୟ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ସେମାନଙ୍କର ଯତ୍ନରେ ଜାଣିବାଇ ଇଚ୍ଛା ଓ ଉତ୍ସାହ ବୃଦ୍ଧି ବୋଧ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁରୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାଚାର୍ତ୍ତା କଲେ ଜଣାଯାଏ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା କରୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟରେ ବହୁତ କିଛି ଜାଣିଥାଆନ୍ତି । ଦୈନନ୍ଦିନ ଅର୍ଥ-ନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଘଟଣାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମତ ମତର ଗୋଟିଏ ମୋଟାମୋଟି ଧରଣ ଅଧିକାଂଶ ଗୁରୁମାନଙ୍କର ଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀ ଓ ପୁସ୍ତକାଳୟର ବହୁଳ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଏଥିରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । କଲେଜର ସେ କୌଣସି ଶାଖାର ଅଲୋଚନା ଏହି ହେଲେ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଗୁରୁଗୁରୁମାନେ ଯୋଗ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ବହୁ ଜଣିବା ଇଚ୍ଛା ଏମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ ପ୍ରବଳ । ତ୍ରୁଟ୍ୟକ ଗୁରୁର ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘଟଣା ଲାଗିବେଶ ଥାଏ ।

ଏଠାକାର ଗୁରୁମାନେ ସେ ଖାଲି ପଢ଼ୁଥାଆନ୍ତି ତା ନୁହେଁ । ଅଧିକାଂଶ ଗୁରୁ ନିୟମିତରୂପେ ପ୍ରାୟ ସାତେ ନଠା ଦଶହାଠାରୁ ପାଞ୍ଚଟା-ଛଅଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଲେଜକୁ ଆସି କ୍ଲାସ୍ କରନ୍ତି ଏବଂ କ୍ଲାସ୍ ନ ଥିବା

ସେକ୍ସପିଅରଙ୍କର ସ୍ତୁତି — ତଳକୁ ହାମଲେଟର ମୂର୍ତ୍ତି
(ବ୍ରାଡ଼ଫୋର୍ଡ଼-ଅନ୍-ଏବଂ)

ସମୟରେ ଲଜବେଶରେ ବସି ପଡ଼ନ୍ତି । ତା ପରେ ପତ୍ନୀରେ କ୍ଳବ, ସିନେମା ପ୍ରଭୃତି ଆମୋଦକର ବିଷୟରେ ସମୟ କଟାନ୍ତି । ହସ୍ତା ଶେଷ ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ରବିବାର ଦିନ ଝୁବ କମ୍ ରୁହ ପଡ଼ନ୍ତି । ସାରା ନିୟା ଏପରି ନିୟମିତ ଭାବେ କାମ କରନ୍ତି ଯେ ଶନିବାର ରବିବାର ଦିନ ପଢ଼ିବା ଦରକାର ହୁଏ ନାହିଁ । ଏମାନେହିଁ ବିଶ୍ରାମର ମଜା ବୁଝନ୍ତି । ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ବଣଭେଜି ଓ ପଦ୍ମମଣି (Rambling) ଅତି ସ୍ଥିତି । ଖରା ଦିନେ ଏହାର ପ୍ରଚଳନ ଖୁବ୍ ବେଶୀ । ନିୟମିତ ଭାବେ ପଢ଼ିବା ଓ ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ କରିବା ଛଡ଼ା ଏମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ମଧ୍ୟ ଭାଗ ନେଇ ଥାଆନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ଆଜିକାଲି ଏ ବିଷୟରେ ଖୁବ୍ ବାଦାନ୍ତବାଦ ଲାଗିଛି । କେତେକ କହନ୍ତି ଯେ ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ପଢ଼ିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ପଦ୍ଧତି ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ କାମରେ ଯୋଗ ଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ—ଆଉ ଅନେକେ ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଏ ବିଷୟରେ ଅନୁସାଧିତ କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ସେ କୋଟିଏ ଜଟିଳ ସମସ୍ୟା ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ମାତ୍ରା ଅମାତ୍ୟର ବ୍ୟବ ନ କରି ସିଧା ସଳଖ ନାହିଁ କରିବା ଭୁଲ । ଗ୍ରହମାନେ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଏପରି ଜଟିଳ ସମସ୍ୟାରେ ଗୁହାବସ୍ଥାରୁ ଯୋଗ ନ ଦେଲେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ଉତ୍ସାହ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତାର ସହ କାମ ଚାଲାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପିଲମାନଙ୍କର ଖେଳ ଯେପରି ପର ଜୀବନର ପୂର୍ବାଭିନୟ, ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ନାଗରିକ ଦାୟିତ୍ବର ଏହା ଉଲ୍ଲାଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ର କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବ ନାହିଁ । ଲଣ୍ଡନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଭୃତି ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରମାନ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହର ଭିତରେ ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ ସମାଜର ସମସ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ପର୍ଶରେ ଆଣିବା । ପୂର୍ବକାଳରେ ଯେତେବେଳେ ସମାଜ ସରଳର ଓ ଲୋକମାନେ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଥିଲେ, ସେତେବେଳେ କେନ୍ଦ୍ରିକ ଅବସ୍ଥାପୋଡ଼ି ପ୍ରଭୃତି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରେ ଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ ସଂସାରଣ

ସମାଜଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ଅଲଗା ଭାବରେ ରଖାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କର ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରକାର ବିଚ୍ଛେଦ ଯେ ଯୁଗୋପଯୋଗୀ ନ ଗରିବ ଜନ ବିତରଣର ଅନୁପଯୁକ୍ତ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ତେବେ ଆମ ଦେଶରେ ଏ ପ୍ରକାର ସହଯୋଗ ସମୟେ ସମୟେ ଡର୍ବ୍ ହେମସ୍ ଓ ଶିକ୍ଷାବଳୀ ଡର୍ବ୍ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ୧୯୮୦ରେ ଅପସନ୍ନ କରିଥାଆନ୍ତି । ଆମଦେଶରେ ଶାସକ ଓ ଶାସିତ ଭିତରେ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ବେଣୀ ସ୍ୱରାଶୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଭିତରେ ଶହୁଡ଼ା ଦେଖି ଦେଖି ଦେଇଥାଏ । ଯାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୁଏ; ତେଣୁ ଗୁପ୍ତମାନେ ଏ ପ୍ରକାର ଚକ୍ରାନ୍ତ ବାତ୍ୟାବର୍ତ୍ତୀ ଭିତରକୁ ଆସି ବହୁତ ଚିନ୍ତାପ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ଏ ପ୍ରକାର ଚକ୍ର ସମ୍ପର୍କ ନ ଥିବାରୁ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଓ ସମାଜିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏପ୍ରକାର ଦୁର୍ଦ୍ଦ ଓ ଗର୍ବ ଅସହସ୍ପୃହ ଏତେ ବେଣୀ ନ ଥିବାରୁ ଗୁପ୍ତମାନେ ନିଜ ଇଚ୍ଛାନୁଯାୟୀ ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥାର ସମୟରେ ଆନନ୍ଦର ସହ ଏ ସବୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଥାଆନ୍ତି (They try it as a hobby) ଏବଂ ଏହା ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ଶିକ୍ଷା ଭିତରେ ଯେପରି ଯାହା ଯାଏ କରେ, ସମାଜକୁ ମଧ୍ୟ ସେପରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଗ୍ରହଣେକ୍ତ୍ର ପୃବକର ଉତ୍ସାହ ମନକୁ ସଫିୟ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭବିଷ୍ୟତ କର୍ମପଦ୍ଧତିରେ ଉତ୍ସାହ ଆସେ । ସେମାନେ ଶିକ୍ଷା ଶେଷ ହେବା ପରେ ଅନଭିଜ୍ଞ ଅଗନ୍ତୁକ ହୁଅନ୍ତୁ ବୋଲି ନିଜ ଦେଶ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ଆସି ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଗୁପ୍ତମାନଙ୍କର ଏ ପ୍ରକାର ସୁସ୍ଥ ଓ ସତେଜ ମନୋଭାବର ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ୧୯୫୭ର ପ୍ରଚାର ବରଦ୍ଦ ବୃଷ୍ଟିଯୋଗୁଁ କୋଇଲର ଡର୍ବ୍ ଅଭାବ ପଡ଼ିଲା; ସହସ୍ରାଧିକ ଗୁପ୍ତ ଶ୍ରେ-

ଛୁଟିରେ କୋଇଲିଖଣିରେ ଯାଇ କାମ କରିବା ପାଇଁ ସେଇଠିରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ଛୁଟିରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଗୁଡ଼ ଗାଁଗହଳକୁ ଯାଇ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଦିନଯାକ ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କାମ କରି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗୀତନୃତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ନାନାପ୍ରକାର ଆମୋଦପ୍ରମୋଦରେ ଗାଲେକମାନଙ୍କୁ ଖସି କରାଇଥାଆନ୍ତି । ଖାଲି ଇଂଲଣ୍ଡରେ ନୁହେଁ, ଯୁରୋପର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଗୁଡ଼ଗୁଡ଼ୀମାନଙ୍କର ଏ ପ୍ରକାର ସେଇ ପ୍ରକାର ଦେଖାଯାଏ । ପୁରୀ-ଯୁରୋପର ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦେଶ ମାନଙ୍କରେ ଗୁଡ଼ ଓ ଯୁବକମାନଙ୍କର ସମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭାଗ ନେବାକୁ କଳ୍ପନାଗତ । ଯୁଗୋସ୍ଲାଭିଆ, ବୁଲଗେରିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଶରେ ଲମ୍ବା-ଲମ୍ବା ରେଲଗାଡ଼ି ଓ ସଡ଼କସବୁ ଶ୍ରୀଷ୍ଟଛୁଟି ମଧ୍ୟରେ ଯୁବକମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ତିଆରି ହେଇଛି । ଏଥିଲାଗି ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଯୁବକମାନେ ଯୋଗ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଏତେ ବେଶୀ ଦରଖାସ୍ତ ପଡ଼େ ଯେ ସେଥିଲାଗି କେତେକଙ୍କ ବାହୁବା ଦରକାର ପଡ଼େ । ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ହଜାର ହଜାର ଯୁବକ-ଯୁବତୀ ଏକାଠି ହସିଖେଳି ଗୀତ ଗାଇ କାୟିକ ପରିଶ୍ରମ କରି ରାତ୍ରା ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ଦୁଇ ତିନି ମାସରେ ଚମକାର ରାତ୍ରା, ରେଲ ଲାଇନ, ସ୍କୁଲ ଓ ଜୁବ ଘର ଇତ୍ୟାଦି ଖୁବ୍ କମ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ତିଆରି ହୋଇଯାଏ । ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଯୁବକମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଜାଣିବାର ସୁବିଧା ପାଆନ୍ତି । କମ୍ ହେଉଥିବା ଦେଶର ଐତିହାସିକ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟରେ ପ୍ରକୃତ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରନ୍ତି । ଅଥଚ ନିଜକୁ ବେଶୀ କିଛି ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ବାସ୍ତବିକ ଛୁଟି କଟାଇବାର କି ଚମକାର ପ୍ରଶାଳୀ । ଏଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଆସି ବକ୍ତୃତା ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି ।

ଅବଶ୍ୟ ଗୁଡ଼ ତଥା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର କାୟିକ ପରିଶ୍ରମରେ ଲାଭ ନ ହେବାରୁ ଓ ଏହାର ଉପଯୁକ୍ତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଏମାନେ ସୀକାର କରୁଥିବାରୁ

ଏପ୍ରକାର ସହଯୋଗ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ । ଆମ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ଯୋଗୁଁ ଦଳେ କାର୍ଯ୍ୟିକ ପରିଶ୍ରମ କରିବା ପାଇଁ ଜନ୍ମ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଅନ୍ଧ ଦଳେ ବସି ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱେଦୋପାର୍ଜିତ ଫଳ ଭୋଗ କରନ୍ତି ଓ ସେହିମାନଙ୍କ ପରିଶ୍ରମର ଭକ୍ତରେ ଟିକି ଫରି ଫୁଲି ରହିଥାଆନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କ ଦୃଢ଼ ଓ ସେମାନଙ୍କର ପରିଶ୍ରମକୁ ହେୟ ମନେ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଏ ପ୍ରକାର ସହଯୋଗ ଆନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର ଜଳନ୍ତ ଗାତ ସ୍ଥିର ଓ ଶାନ୍ତିଦାୟକ କାର୍ଯ୍ୟିକ ପରିଶ୍ରମର 'କୋମଳତା' ଓ ବାହାର ଜଗତର ସମ୍ପର୍କ ଅସ୍ୱାଦ୍ୟ ଆମମାନଙ୍କର ଯୁବକମାନେ ବିଶ୍ୱନିନ୍ଦୁକ ଓ ଶୂନ୍ୟବାଦୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟର ଉନ୍ନତି—ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶାନ୍ତି ଓ ସହଯୋଗରେ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ କିଂବା ଉତ୍ସାହ ଥିଲପରି ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ । ମନର ଅବସାଦ ଦୁଷ୍ଟାଇବା କୁଟିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲେହେଁ ଗୁପ୍ତମାନେ ଆଲସ୍ୟର ଜଡ଼ତାରେ ବରଂ ଆହୁରି ବେଶି କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ଦେଶର ଗୁପ୍ତମାନେ କୁଟି ପରେ କଲେଜକୁ ଫେରି ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତା ସବୁ ବିଶଦ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କି ଆନନ୍ଦ ପାଇ ନ ଥାନ୍ତି । ନବ ଉତ୍ସାହ ଓ ନବ ସେବଣାରେ ସେମାନେ ଆହୁରି ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଫେରି ଆସନ୍ତି । କ'ରଣ ମନୁଷ୍ୟର ସର୍ବସ୍ୱକାର ସନ୍ତୋଷ ଓ ସର୍ବବ୍ୟାପକ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହିକ ପରିଶ୍ରମ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଶାରୀରିକ ଶ୍ରମ ମାନସିକ ପରିଶ୍ରମର ଅନୁପୂରକ ।

ଏମାନଙ୍କର ଏ ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧା ଛଡ଼ା କଲେଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ନାନା ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଦେଖାଯାଏ । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସମିତିର କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବହ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଥିଏଟର, ନାଟ, ଗୀତ ଗୁଡ଼େଇ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ରକମର ଅମୋଦକର ଉଦ୍ୟୋଗରେ ଏମାନେ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଯୋଗ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଗୁପ୍ତମାନେ ପରୁ ନିଜେ ନିଜେ କରନ୍ତି । ଆମ କଲେଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାରେ ପ୍ରପେସରମାନଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କଲି ପରି ଏ ଦେଶରେ ପ୍ରପେସରମାନେ

ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୁତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ବର୍ଷସାରା କିଛି ନା କିଛି ଲାଗି ରହୁଥାଏ । ଅଥଚ ପଢ଼ାପଢ଼ି ଠିକ୍ ନିୟମିତଭାବରେ ହେଉଥାଏ । ମୁଁ ଅନେକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଦେଖିଛି, ଯେଉଁମାନେ ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ଯେତେ ଭଲ ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସେପରି ନିୟମ । ଆମ ଦେଶ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ମନ୍ତ୍ରବଦ୍ଧ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟବଧାନ ରହିଯାଇଛି ଏ ଦୁଇ କ୍ଷେତ୍ରରେ । ଯେ ଭଲ ପଢ଼େ ସେ ରୁଗ୍ ଶ, କୁଜା ଓ ଅଧ୍ୟାୟ ଅନ୍ତ— କହିପାରେ ନାହିଁ ଗତ ପୃଥକ୍‌ପୃଥକ୍ କାହା କାହା ଭିତରେ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେ ଖେଳାଳୀ କିମ୍ବା ଦୁଇଗୁରୁଟା ସମିତିର ସମ୍ପାଦକ ସେ ବହି ବିଷୟରେ ଧାର ଧାରେ ନାହିଁ ।

ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ଯାଇ 'ଗୁଡ଼ ଓ ଶିକ୍ଷକ ମଙ୍ଗଳ' ବିଷୟରେ ପଦେ ନ କହିଲେ ଅସମ୍ଭବ ରହିଯିବ । ଏହା ଆମ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଜଟିଳ ସମସ୍ୟା । ସେଠାରେ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଖୁବ୍ ମଧୁର ସମ୍ପର୍କ ଦେଖାଯାଏ । ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ବହୁ ପରି ଦେଖିଥାଆନ୍ତି । କୌଣସି ପ୍ରକାର କୃତ୍ରିମ ବ୍ୟବଧାନ ନ ଥାଏ । ଆମ ଦେଶରେ ସେପରି ଗୋଟାଏ ତିକ୍ତ ଶାସକଶାସିତ ଭାବ ରହିଛି, ସେ ଦେଶରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ଅସମ୍ଭବ । ତାର କାରଣ ହେଉଛି, ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଫେସରମାନେ ପୂର୍ବପୂର୍ବ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ କାମ ନିଜେ ଚଳାନ୍ତି । ତା ଛଡ଼ା ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ, ଶାସକ ଶାସିତ ଝେଣୀ ବିଭାଗରେ ତିକ୍ତତା ନ ଥିବାରୁ, ଶିକ୍ଷକମାନେ ଶାସିତ ଦଳଭୁକ୍ତ ହୋଇ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଏତେ ବେଶୀ ଗଭୀର ଭାବରେ ନ ଥିବାରୁ ଗ୍ରନ୍ଥମାନେ କେତେ ଧର୍ମପଥର ଆଶ୍ରୟ ନଥାନ୍ତି ନାହିଁ; ତେଣୁ ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ସହଯୋଗ ଓ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ ଥାଏ । ଆମ ଦେଶରେ କଲେଜ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଗୋଇନ ଓ ପେଲିସ ପରି ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଖି ରଖି ସରକାରଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ପାଇଁ କୁହାଯାଏ ଓ ଶିକ୍ଷକମାନେ କେବେବେ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାକ୍ଷୀ ରୂପେ ଠିଆ

ହୁଅନ୍ତି । ଯରକାଙ୍କେ ବିଶେଷ ପ୍ରିୟପତ୍ର ଦେବାନ୍ତି ଜୀବନର ମୁଖ୍ୟ କାମ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ତେବେ ଶୁଦ୍ଧମାନେ କପରି ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ବନ୍ଧୁରାବରେ ଦେଖିପାରିବେ ଓ ଶିକ୍ଷକମାନେ ବା କପରି ଉଭୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲି ପାରିବେ । ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଉପରିସ୍ଥ ଦ୍ଵାକମମାନଙ୍କୁ ଚେଷ୍ଟାମଦ କରି ରଖି ପାରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଉନ୍ନତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ, ସେହିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯତ୍ନକାରୀ କୋପଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ; ଏ ଦୁଇ ଦଳର ସ୍ଵାର୍ଥ ଯେପରି ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ । ତେଣୁ ଅନେକ ପଡ଼ାପଡ଼ି ବା ବେଷେଷରେ ମନ ନ ଦେଇ ଗୁରୁତ୍ଵ ଦିଗରେ ଉନ୍ନତ କରିବାକୁ ସହଜସାଧ୍ୟ ପଡ଼ା ଅବଲମ୍ବନ କରିଥାଆନ୍ତି । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଗୁରୁତ୍ଵ ଅନ୍ୟତ୍ର ଗୁରୁତ୍ଵଠାରୁ ବେଶୀ ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ; କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ଗୋଲିସ ଓ ମାକ୍‌ଡୁ଼ସ୍ଟ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଶ୍ରେଣୀଲୀ ଓ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଆଦୃତ ହୋଇଥିବାରୁ ଅଧିକାଂଶ ଶିକ୍ଷକ ସେମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ଅଜ୍ଞତସାଗରେ ଅନୁକରଣ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ଆମ ଦେଶର ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶର ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କର ମୌଳିକ ଗଢ଼େଷଣା ଓ ଜ୍ଞାନଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଜୀବନ ଯାପନ ନିଶ୍ଚୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତାହାର କାରଣ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ଜାଣନ୍ତି । ଯେତେ ଦିନ ଯିଏକି ଏ ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥା ନ ବଦଳିବ, ଶୁଦ୍ଧ-ଶିକ୍ଷକ ସମ୍ପର୍କ ତଥା ଲାଭର ବହୁମୂଲ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି ଅସମ୍ଭବ ।

—ଏଗାର—

ବିଲତ ନାରୀ—

ବି. ସ୍ୱାଧୀନତା--କର୍ମକୁଶଳତା

ମାନବସମାଜରେ ଯଦି ଅର୍ଦ୍ଧେକ ନାରୀ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ପୁରୁଷ
ତା ଦେଲେ ସମାଜର ସ୍ୱାଧୀନ ଉନ୍ନତ ଉତ୍ତମଙ୍କର ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାଧୀନତା
ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଯେ ସଭ୍ୟତାରେ ମାତୃଜାତିର ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ
ଦାନ ନାହିଁ, ସେ ସଭ୍ୟତାର ମୂଲ୍ୟ ବଡ଼ କମ ଏବଂ ତାହା ଖୁବ୍
କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ । ତେଣୁ ଅତି ପୁରାତନ କାଳରୁ ସ୍ୱାଧୀନଚେତା ମନୋନୀମାନ୍
ନାରୀସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ନାରୀଶିକ୍ଷା ଉପରେ ବହୁତ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ
ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଶୁଦ୍ଧମାନବିକ ଦଳ ସବୁ ବିନା ସର୍ବତ୍ର ତାହା
ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଅଛନ୍ତି । ଦେଶର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ନାରୀ ଓ ଅନ୍ୟ ଏକଚତୁର୍ଥ ଂଶ
ବାଳକ ଓ ବୃଦ୍ଧ ଯଦି ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଓ ପରନିର୍ଭରଶୀଳ ହୁଅନ୍ତି, ତା ଦେଲେ
ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳ ପୁରୁଷକୁ ନିଜ ଛତା ଆଉ ଦମ୍ଭଜଣଙ୍କର ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ
ନେବାକୁ ହେବ । ଆମ ଦେଶରେ ଅବସ୍ଥା ଯାହା, ସେଥିରେ ଏହା
ଗୁଣିବାକୁ କଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ । ଜଣେ ଲୋକ ଯେ ଖାଲି ଉପାର୍ଜନ କରେ
ତା ନୁହେଁ; ଘରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସବୁ ଖବର ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଗୁଣିବାକୁ
ପଡ଼େ । ସାମ୍ବାଦନର ଅଜ୍ଞାନ ପରିସ୍ଥିତି ପରେ ଘରକୁ ସନ୍ଧ୍ୟାନେଲେ
ଫେରି ଆସିଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତି ନ ଥାଏ । ଘରେ କାହାର ଦେହ
ଝରପ ହୋଇଛି ତ ତାଙ୍କର ଡାକିବାକୁ ହେବ—ଔଷଧ ଆଣିବାକୁ
ହେବ—ବଜାରକୁ ଯାଏ ପରିବା କଣିବା ଦରକାର, ତା ଛଡ଼ା ନିଜ

ହୁଆଁବଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ବନ୍ଧୁରେ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବକୁ ଦେବ । ପର୍ବ
 ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ବାହାରକୁ ଯିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ, ଶିକ୍ଷା ଅନ୍ଧବର
 ପିଲାମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଭାବ ନେବାର ସମତା ନାହିଁ । ତେଣୁ ବନ୍ଧୁ
 ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ସବୁ କରବାକୁ ହୁଏ ଓ ଏଥିଲାଗି ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ
 ପରସ୍ପର ଭିତରେ ସଂଘର୍ଷ ଦେଖା ଦେଇଥାଏ—ପିଲାମାନଙ୍କର କୋମଳ
 ପ୍ରାଣରେ ଏ ପ୍ରକାର ଦୁର୍ଭାବ ଖୁବ୍ ଖରାପ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ—ସେମାନେ
 ବଡ଼ ହେଲେ ଠିକ୍ ସେପରି ନ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି ।

ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ବାହାରକୁ ଯାଇ କାମ କଲେ ପୁରୀ
 ସେମାନଙ୍କର ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଖୁବ୍ କମ । ଖାଲି ସେତକ ନୁହେଁ
 ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅନ୍ଧବରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର କୌଣସି ପ୍ରକାର
 ମାନସିକ ବକାଶ କିମ୍ବା ଶାନ୍ତିର ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷ ମନ ଜାଗ୍ରତ
 ଅବସ୍ଥାରେ ସବୁକି ସମ୍ଭବ; ସବୁବେଳେ କିଛି ନା କିଛି ଗୋଟାଏ ବନ୍ଧୁ
 ନେଇ ମୃଦୁ ଗୁରୁକୃପାକୁ ହୁଏ । ବାହାର ଜଗତର ସମ୍ପର୍କ ଅନ୍ଧବର
 ସେମାନଙ୍କ ଭବନର ପରିସର ଖୁବ୍ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇପଡ଼େ ଓ ସେହି
 କେତୋଟି ଘରରେ ଭବନର ସ୍ୱାଦୁ ବୃଦ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ମନ ଖାଲି ଘୁରି
 ଚାଲୁଥାଏ । ତଥାପି ସେମାନେ ସବୁବେଳେ ସେହି କଥା କହିଥାନ୍ତି ଓ
 କଲହପ୍ରିୟ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶାନ୍ତିର ଦୁର୍ବଳତା ମଧ୍ୟ
 ଦେଖା ଦେଇଥାଏ । ସୃଷ୍ଟିକାରକ ଶାନ୍ତି ତଥା ବାହାରର ମୁକ୍ତବାୟୁ
 ସେବନ ଅନ୍ଧବରୁ ସେମାନଙ୍କର ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧ କରବାର ଶକ୍ତି
 କମିଯାଏ । ତେଣୁ ଆମ ଦେଶରେ ଏତେ ବେଶୀ ସୂତିକା ମୃତ୍ୟୁ
 ଦେଖିଥାଏ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ନବପ୍ରଯୁକ୍ତ ଶିଶୁମୃତ୍ୟୁ ହଜାରରୁ ପରୁଣ ହେଲେ
 ଆମ ଦେଶରେ ୧୭୭ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଏ ପ୍ରକାର ମୃତ୍ୟୁ ସେ ଦେଶରେ
 କମି ଆସୁଥିବା ସ୍ଥଳେ ଆମ ଦେଶରେ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ଆର୍ଥିକ ଅନାଚଳ
 ଏହାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଲେହେଁ ଶିକ୍ଷାଭାବ କମ ଦାୟୀ
 ନୁହେଁ । ସେହିମାନେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ନାଗରିକ ଶିକ୍ଷା ଠିକ୍ ବେ

ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ମା ପିଲାକୁ ସେପରି ଭାବରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇପାରିବ,
ହଜାରେ ଦରୋଇ ଶିକ୍ଷକ ସେପରି ଶିକ୍ଷା ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ
ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗରେ କେତେ ଜଣ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଲୋକଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ
ଆଉ ସମସ୍ତେ ଏ ବିଷୟରେ ତତ୍ପର ହୋଇ ମନେନ୍ଦ୍ରୁ ଏ ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ନାଶ୍ଟମାନଙ୍କଠାରୁ ଅନେକ ଶିଶିବାର ଅଛି । ସେମାନେ
ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁରୁଷ ସହୃଦ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସମାନପୁର ହୋଇପାରି ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ
ଆଗେଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଇଂଲଣ୍ଡ ଶହ ଶହ ବର୍ଷ ଧରି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶ
ହୋଇ ରହି କରୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ୧୯୨୮ ପ୍ରଭୃତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ
କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷମତା ଦେଇ ନ ଥିଲା । ପ୍ରଥମ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବେ ଓ ପରେ
ସେମାନେ ଏଥିଲାଗି ଯେତେବେଳେ ଖୁବ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଥିଲେ,
ସେତେବେଳକାର ସରକାର ବଳପ୍ରୟୋଗ ପୂର୍ବକ ତାହା ଦବାଇବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଅନେକ ଥର କରି କହୁଥିଲେ ‘ଅଜ୍ଞ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ-
ମାନଙ୍କୁ କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷମତା ଦେଲେ ଜାଲି ବିରାଡ଼ି କୁକୁରମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର
କ୍ଷମତା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।’ ତଥାପି ଅଜ୍ଞାନ ପରଶ୍ରମ ଓ ବିରାଟ ଆନ୍ଦୋଳ-
ନରେ ସେମାନେ କ୍ଷମତା ପାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଇଂଲଣ୍ଡରେ
ସେମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମ୍ୟଜାତୀ ଦେଶ ଭଳିକାରେ କମ କ୍ଷମତା
ପାଇଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନର ମଧ୍ୟ ମଣ୍ଡଳରେ କେହି ଜଣେ ହେଲେ ନାଶ୍ଟ-
ମନ୍ତ୍ରୀ ନ ହୁଏ—କୌଣସି ଉଚ୍ଚପଦ ସରକାରୀ ଚାକିରୀରେ କିମ୍ବା ବାହାରେ
ରାଜ୍ୟରେ ରାଜତ୍ବ ରୂପେ କେହି ନାହାନ୍ତି । କଲ କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ
ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ କାମ କରୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ପୁରୁଷମାନଙ୍କଠାରୁ କମ
ମଜୁରୀ ପାଆନ୍ତି । ମୁଁ କେତେକ କାରଖାନା ପରିଦର୍ଶନକୁ ପଶୁଛି
କୁହୁଛି ଯେ ସେମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ପୁରୁଷଙ୍କଠାରୁ ବେଶୀ କାମ
କରିଥାଆନ୍ତି । କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁରୁଷମାନେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ
ପରି କାମ କରିପାରିବେ ନାହିଁ—ତଥାପି ସେମାନେ ପୁରୁଷଙ୍କ

ଅନୁପାତରେ କମ ପାଇଥାଆନ୍ତି । ଅକ୍ସିଫୋର୍ଡ଼ ଓ କେଂବ୍ରିଜରେ ସେମାନେ ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରଥମ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପୂରୁଷ ଗୁଣମାନଙ୍କ ପରି ସମସ୍ତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତେବେ ଏ ପ୍ରକାର ଅନେକ ଅସୁବିଧା ଭୋଗ କରୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସାଧାରଣ ନାରୀମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଓ ନାଗରିକ ଚରିତ୍ର ଗଠନରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଦାନ ଅଛି । ଅତି ଉଚ୍ଚସ୍ତରର ରାଜନୈତିକ ଯେତେ ଗୁଣିଦେଲେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଭାଗରେ ସେମାନେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ସେ ସମାନସ୍ତର ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସେମାନେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପରି ସବୁପ୍ରକାର କାମ କରି ନିଜ ଜୀବିକା ଉପାର୍ଜନ କରି ପାରନ୍ତି । ସେଥିଭିତ୍ତି ଅନେକ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିବାହ ନ କରି ମଧ୍ୟ ରହିପାରନ୍ତି । ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ସମାନ ଅଧିକାର ପାଇଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ପୁଅମାନଙ୍କ ସହିତ ସାଧାରଣତଃ ମିଶି ପାରନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ଯେପରି ସ୍କୁଲକଲେଜମାନଙ୍କରେ ଅଲଗା ସ୍ଥାନରେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟା ଦ୍ୱିତୀୟରେ ସେମାନେ ବସିଥାଆନ୍ତି ଓ ଟିକିଏ କଥାରେ ଅପମାନିତ ବୋଧ କରନ୍ତି ତାହା ଏଠାରେ ନାହିଁ । ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ବସନ୍ତି—ଏକାଠି ଖାଆନ୍ତି—ମୁକ୍ତସ୍ଥଳରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଆଲୋଚନାରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି । ସମାନ ସମ୍ପର୍କ ଯୋଗୁଁ ଅଥବା ଆତ୍ମଶ୍ରଦ୍ଧାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ଅପମାନିତ ବୋଧ କରନ୍ତି ନାହିଁ କି ପ୍ରତିସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ଆଗରେ କୃତ୍ୟ ଆପତ୍ତି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ପୁଅମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଥବା କୌତୁହଳର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଟିକିଏ ଥଟ୍ଟା କରି ଦେବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଖୋଜି ବସନ୍ତି ନାହିଁ । ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଚମତ୍କାର ସ୍ୱରୂପ ଦେଖାଯାଏ । ଅନେକ ହୁଏତ ପଢ଼ିବା ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି ଓ ବିବାହ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି—ଏହା ଅଥବା ଲଜ୍ଜା ଓ ନିନ୍ଦାର ସାମଗ୍ରୀ ହୋଇ ଉଠେନାହିଁ, କି ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ ଅନ୍ୟମାନେ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଏକାଠି ମୁକ୍ତସ୍ଥଳରେ ମିଶିବାର ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରକୁ ଜାଣିବାର ସୁବିଧା ପାଆନ୍ତି ଓ ଉପସ୍ଥଳ

ଶିକ୍ଷା ପାଇବାର ଉତ୍ତମ୍ଭବ ମାନସିକ ବିକାଶ ହୁଏ । ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ସୁବିଧା ଯୋଗୁଁ ଅନେକେ ଡେରିରେ ନିଜ କିଛିନୁହାଁରେ ପାଠ ଖୋଜି ବିଚାଡ଼ କରନ୍ତି । ତଦ୍ୱାରା ସନ୍ତାନପ୍ରସବ ଯୋଗୁଁ ଅଥବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନି ଘଟେ ନାହିଁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ପିଲାମାନଙ୍କ ସଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ବଢ଼ିପାରେ ନାହିଁ ।

ଗୃହକର୍ତ୍ତ୍ରୀ ହସ୍ତାବରେ ସେମାନେ ଅନେକ କାମ କରି ଥାଆନ୍ତି । ସାମାମାନେ ସକାଳୁ ଖିଆପିଆ କରି ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଚାନ୍ଦାରି ଯାଆନ୍ତି ଓ ଆସନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଘରର ଯାବତ୍ୟୁ କାମ ସ୍ତ୍ରୀ ଭୁଲୁଥାଏ । ସାମୀ ଫେରି ଆସିଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବିଶେଷ କରି ବୁଝେ ନାହିଁ । ସେଠାରେ ଶୁକର ଶୁକରୀ ରଖିବା ଖୁବ୍ ବ୍ୟୟପ୍ରୟୋଗ; ତେଣୁ ଅଧିକାଂଶ ପରିବାର — ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ପଞ୍ଚନବେଳେ ବିନା ଶୁକରଣୀରେ କାମ ରୁଲନ୍ତି; ଅର୍ଥାତ୍ ଗୃହକର୍ତ୍ତ୍ରୀମାନେ ଘରର ସବୁ କାମ କରନ୍ତି । ରନ୍ଧାବନ୍ଧା, ବଜାର ସଉଦା ଓ ଘର ସଫାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ପିଲାମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ସାମାମାନଙ୍କ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କଣାବିକା ମଧ୍ୟ କରିଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଦୋକାନମାନଙ୍କରେ ସ୍ତ୍ରୀ-କଣାଳୀଙ୍କ ସଖ୍ୟା ବହୁତ ବେଶୀ । ମାଛ, ମାଂସ, ପରିବା ଓ ଘରକରଣୀ ଜିନିଷ ଦୋକାନରେ ସେମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ପୁରୁଷ କଣାଳୀ ଦେଖିବା ଚିରଳ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ହାତ ଗାଡ଼ି (Perambulator)ରେ ବସାଇ, ପରିଷ୍କାର ଜାମା, କୋଟ ପିନ୍ଧି ହର୍ଷୋତ୍ତମ ସ୍ଥାନରେ ଦୋକାନ ଦୋକାନ ବୁଲି ସଉଦା କରୁଥାଆନ୍ତି । ଏଠି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିପାରେ ଯେ ଏତେ କାମ କରିବାକୁ କିପରି ସମୟ ମିଳେ ? ଆମ ଦେଶରେ ତ ପରିବା କାଟି ରନ୍ଧାବନ୍ଧା କରୁ କରୁ ସମୟ ଚାଲିଯାଏ; ତେଣୁ ବିନା ଶୁକର ପୂର୍ବାହରେ କିଛି କରି ହୁଏ ନା । ଏମାନଙ୍କର ରନ୍ଧାପଣାଳୀ ଖୁବ୍ ସରଳ ଏବଂ ବ୍ୟୟ ଓ ଶିଳ୍ପ ଶକ୍ତିର ସୁବିଧା ଥିବା ଯୋଗୁଁ କମ ପରିଶ୍ରମରେ ଓ ଅଳ୍ପସମୟ ଭିତରେ ରନ୍ଧାକାମ ଶେଷ ହୁଏ । ସକାଳୁ ଭୋଜନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ

ପଥଦଣ୍ଡାଏ ଲାଗେ—ମାୟୁ ଅଠଟା ନଅଟା ବେଳକୁ ସବୁ ଶେଷ ହୋଇଯାଏ । ତାପରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନଭୋଜନ ସମୟେ ପ୍ରାୟ ବାହାରେ ଖୁଲିଯାଆନ୍ତି—ଘରେ ଖାଇଲେ ଯୁକ୍ତ ଅଧଃଶ୍ଳାଏ ଘଣ୍ଟା କରୁ ବେଶୀ ଲାଗେ ନାହିଁ—ତା ଛଡ଼ା ସମୟେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଖାଇବସ୍ତୁକାରୁ ବଡ଼ ଶୀଘ୍ର ସବୁକାମ ଶେଷ ହୋଇପାରେ । ଆମ ଦେଶରେ ତ ପିଲାପିଲୁଥିବା ଘରେ ମକାଳୁ ରାତି ୧୨ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହା ଓ ବଢ଼ାବଢ଼ି ଚାଲିଯାଏ—ଅନ୍ୟନ୍ୟ କାମ କରିବାକୁ ସମୟ କାହିଁ ? ତେଣୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ରହାବଢ଼ା-ପ୍ରଶାଳୀକୁ ଚୁର୍ ସରଳ କରିବାକୁ ହେବ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ସମସ୍ତ ଶିଆପିଆ ଶେଷ କରିବାକୁ ହେବ । ତା ନ ହେଲେ ସେମାନେ ଅବସର ପାଇବେ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ କିଛି କରିବା ଲାଗି । ଶୁଦ୍ଧକର୍ତ୍ତ୍ରୀର ଦକ୍ଷତା ସାମାଜିକ ଅନେକ କାମରୁ ଅବ୍ୟାହତ ହୁଏ । ସମସ୍ତେ ଅବସର ପାଆନ୍ତି ଓ ସେହି ସମୟରେ ଯେଉଁଯାହାର ପ୍ରାୟ ଗବେଷଣା (Hobby)ରେ ଲାଗିପାରେ ।

ତେଣୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସ୍ବାଧୀନତା ସମାଜର ସମୂହ ହୃତସାଧନ କରେ । ଯୁକ୍ତ ସମୟରେ ସେଠାକାର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଯେତେ କାମ କରିଥିଲେ, ଆମେମାନେ ଲେନ୍ନା କରିପାରିବୁଁ ନାହିଁ । ନିଆଁ ଲିଭାଇବା, ଗୁଆ ସଞ୍ଚାକରିବା, ରୋଗୀ-ମାନଙ୍କୁ ତାକ୍ରରଖିବାକୁ ନେବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଯୁକ୍ତକ୍ଷେତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତପ୍ରକାର କାମ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ କରି ପାରୁଥିଲେ । ଆମ ଦେଶ ହୋଇଥିଲେ ଯେ ନିଶ୍ଚୟ ପରାସ୍ତ ହୋଇଯାଆନ୍ତା ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଅନେକ ବିଖ୍ୟାତ ଗୁପ୍ତଚର କାର୍ଯ୍ୟ ଏମାନେ ଚଳାଇଛନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧପର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ଏମାନଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧସମୟର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବଡ଼ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଯୁଦ୍ଧ ଦେଶର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଜୀବନକୁ ଫଳ କରିଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରେ । ଏପ୍ରକାର ସଫଳାସ୍ଥୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ଦେଶର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଲୋକସଂଖ୍ୟା—ନାରୀ

ଯଦି ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାର୍ଗରେ ସାହାଯ୍ୟ ନ କରେ, ତେବେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟଲାଭ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯଦି କୌଣସି ପାହାଡ଼୍ୟ ଜାତି ଶତ୍ରୁଙ୍କରେ ଅମ ଦେଶ ଯୁଦ୍ଧ କରେ, ତାହେଲେ ଅମ ଦେଶ ଏତେ ବଡ଼ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯେ ହାରିଯିବ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ତେଣୁ ବସ୍ତୁତ୍ତ୍ୱବା ସଂଗ୍ରାମ ସକାଶେ ସ୍ତ୍ରୀଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ୱାଧୀନତା ନିହାତି ପ୍ରୟୋଜନ । ଗତ ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ରୁଷିଆରେ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳ ପୂର୍ବପୂର୍ବ ଭାବରେ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଶତ୍ରୁକାମରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଯଦି କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ କାମ ଫଳାଇ ପାରିଥିଲେ । ରୁଷିଆର ନାରୀ-ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ନାରୀଶିକ୍ଷା ଇଂଲଣ୍ଡଠାରୁ ବହୁତ ଉଚ୍ଚରେ ବୋଲି ଅନେକେ କହୁଥାଆନ୍ତି । ସେଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ରହୁଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଏ ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା ଚାଲୁଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟତା ଚଳୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରିଗଣିତ ହେବାର ଅବକାଶ ନାହିଁ । କୌଣସି ଆଧୁନିକ ଜାତିକୁ ବସ୍ତୁତ୍ତ୍ୱବାକୁ ହେଲେ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ପୂର୍ବପୂର୍ବ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ; ଗ୍ରହଣ ନ କଲେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ, ଲେପ ପାଇଯିବ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତ ଆଉ ତ୍ରୁଟିର ପଛ ନାହିଁ; ତେଣୁ ବୃଥା ଯତ୍ନିତକର ମୂଲ୍ୟ କ'ଣ ?

ପରିଶିଷ୍ଟ—୧୯୩୮-୩୯ରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମୋଟ ଛାତ୍ରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୫୦,୨୫୭ରୁ ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୧୯୭୮୯ ଏବଂ ତାହା ବଢ଼ି ୧୯୫୭କୁ ମୋଟ ସଂଖ୍ୟା ୭୭୭୭୫ରୁ ୧୧୨୫୫ ହୋଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶତକରା ୨୭ ହେଉଛନ୍ତି ବୋଲି । ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ମାତ୍ର ଶତକରା ୩ ବଢ଼ିଛି । ଇଂଲଣ୍ଡ ପରି ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶରେ ଏହା ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ପୂର୍ବପୂର୍ବ ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅଭାବ ଏହାର କାରଣ

ହୋଇପାରେ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ହସ୍ତାକରୁ ଜଣାଯିବ, କିପରି 'ବିଲ୍ଲିତ' ବିଭାଗରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ଅଛି ।

	ପ୍ରଥମ	ଦ୍ୱିତୀୟ— ଶତକରା ଭାଗ
କଳା (Arts subject)	୨୨୦.୪ —	୧୨୧.୭ — ୫୪.୮
ବିଜ୍ଞାନ (Pure Science)	୧୧୧୧୩ —	୩୩୨୭ — ୨୯.୭
ଡାକ୍ତରୀ	୧୨୮୮୯ —	୩୧୭୫ — ୨୫.୭
କଞ୍ଚି ନିଅନ୍ତୁ ପ୍ରଭୃତି	୯୮୫୦ —	୨୯୩ — ୩.୦
କୃଷିଶିକ୍ଷା	୧୧୧୪ —	୩୪୩ — ୧୭.୨
	<hr/>	<hr/>
	୫୭୫୨୦	୧୧୨୪୪ — ୨୭.୦

— — — — —

—ବାର—

ବାୟତାମୂଳକ ଓ ଅବୈତନିକ ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀ— ପ୍ରାଇମେରୀ, ସେକେଣ୍ଡାରୀ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା

ଯେ କୌଣସି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସରକାରର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ଦେଶର ସମସ୍ତ ନରନାରୀ ବିଶେଷତଃ ବାଳକବାଳିକାମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଲାଗି ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା କରିଦେବ । ଆମ ଦେଶରେ ଯାହାର ପଇସା ଅଛି, ସେ ପଢ଼ାଇ ପାରିବ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଅକ୍ଷର ଚିହ୍ନିବ ର ବୁଝାଗ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ପରି ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଟଙ୍କାଦ୍ୱାରା କିଣା ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ଶାସକଶ୍ରେଣୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପରଶ୍ରେଣୀ ଲୋକମାନେହିଁ ଶିକ୍ଷାର ଯାହା କିଛି ସୁବିଧା ପାଇଥାଆନ୍ତି । ଆଉ ଶତକଡ଼ା ନବେ ପଞ୍ଚାନବେ ଲୋକ ଅକ୍ଷର ଚିହ୍ନି ନାହିଁ । ତଦ୍ୱାରା ଏହି ମୁଣ୍ଡିମେୟ ଲୋକଙ୍କୁ ଅବାଧ ରାଜିତ କରିବାରେ ସବୁ ସୁବିଧା ମିଳେ ଏବଂ ଯହା ଶହ ଶହ ବର୍ଷ ଧରି ଚାଲି ଆସିଛି । ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏତେ ବେଶି ତରତମ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।

ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ପୁରୁଷ ପ୍ରାୟତଃ ନବ ଅନୁଯାୟୀ ସରକାରରେ ସାବଜନାନ ଶିକ୍ଷାର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ନ ଥିଲେହିଁ ଯାହା ଅଛି ଏବଂ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଯେପରି ଭାବରେ ତାର ବିକାଶ ହେଉଛି, ତାହା ଆମର ନିଶ୍ଚୟ

ଅନୁକରଣୀୟ । କିନ୍ତୁ ହେଲେ ଦିନଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷାର ସୁବିଧାବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ହେଉଛି ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ରମାନେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅନୁରବ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ଦେଶର ତଥା ପୃଥିବୀର ସର୍ବପ୍ରକାର ବିକାଶ ଲାଗି ଏ ପ୍ରକାର ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ଶିକ୍ଷାର ବହୁତ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ଏହାର ଅଭାବର ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଅସମ୍ଭବ । ଇଂଲଣ୍ଡ, ଆମେରିକା, ଚିଷିଆ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଆମର ଯେତେ ଆଦର୍ଶଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଶିକ୍ଷାଦିଗରେ ଯେ ଆମର ବହୁତ କିଛି ଶିଖିବାର ଅଛି, ସେଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ଅନେକ ଦିନରୁ ଶିକ୍ଷା ଲାଗି ତତ୍ପର ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସତ୍ୟଦେଶ ଭଳିନାରେ ବହୁତ ପଛରେ ରହିଲା । ପୁଣିପତି ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରଶୈଳ ଶାସକଶ୍ରେଣୀ ନିଜ ନିଜ ଲାଗି ଶିକ୍ଷାର ଯେପରି ସୁବିଧା କରୁଥିଲେ ଦେଶର ସାଧାରଣ ଭୁଲି ମଜୁରିଆଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା କରିବା ସକାଶେ ଅର୍ଥୋ ତତ୍ପର ନ ଥିଲେ । ଫଳରେ ଅନେକ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ ଓ କେମ୍ବ୍ରିଜ ପରି ରାଷ୍ଟ୍ରଶୈଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ହାରେ, କଟନ ପ୍ରଭୃତି ପବ୍ଲିକ୍ (Public) ସ୍କୁଲର ପାଠ୍ୟାନ୍ୟ ଝୁର ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଏସବୁ ଅନୁସ୍ଥାନରେ କୁଳୀନ ଓ ଧନକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପିଲାମାନେ ଅଧିକ ସୁବିଧା ପାଇଥାଆନ୍ତି । କାଠ-ଫଲର ନେତା ଚର୍ଚ୍ଚିତ ତାଙ୍କ *My Early Life* (ମୋର ପ୍ରଥମ ଜୀବନ) ନାମକ ବହିରେ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ହାରେ ପବ୍ଲିକ୍ ସ୍କୁଲ ଲାଗି ପ୍ରବେଶିକା ପରୀକ୍ଷା ଡାକ୍ତାରେ ସେ ତାଙ୍କର ନାମ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନ ଲେଖିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ତାଙ୍କ ସ୍କୁଲରେ ନେଇଥିଲେ । ଏ ପ୍ରକାର ସ୍କୁଲରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ କୌଣସି ସୁବିଧା ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗରେ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଯେପରି ଜାଗତ ହେଇଛନ୍ତି ଏ ପ୍ରକାର ପାଠର ଅନୁର ବ୍ୟବହାର ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

School)କୁ ପଠାନ୍ତି । ଶତକର ୭୦ ଏ ପ୍ରକାର ସ୍କୁଲକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଏଠାରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଥାଏ । ସବୁଠୁ କିଛି କିଛି ଶିକ୍ଷା ହୁଏ—ଏମ ନେହିଁ ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷା ପରେ ବିଭିନ୍ନ ଲେକାଚିଣା ନରେ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷିକ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଆନ୍ତି । ଉପରେକ୍ତ ତିନି ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷା ସାଧାରଣ ସେକେଣ୍ଡାରୀ ଶିକ୍ଷା (Secondary Education) ନାମରେ ଅଭିହିତ । ଏପ୍ରକାର ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ଲାଗି ବହୁତ ସମାଲୋଚନା ରହିଛି । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷାକୁ ଠିକ୍ କରି ରୋଟିଏ ସାବଜନନ ସ୍କୁଲ ବୋଲି ପାଇଁ ବହୁତ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଛି । ଏପ୍ରକାର ସ୍କୁଲକୁ (Comprehensive School) କୁହାଯାଏ । ଆମେରିକା, ବ୍ରିଟିଶ, ସ୍କଟଲଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରେ ଏପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷା ବହୁତ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିଛି ଏବଂ ଏମାନଙ୍କ ମତରେ ଏହା ଇଂଲଣ୍ଡର ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀଠାରୁ ଅନେକ ଭଲ । ଏହି ତିନି ପ୍ରକାର ସେକେଣ୍ଡାରୀ ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ରବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ବିନା ଢେରରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇଥାଆନ୍ତି ଓ ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ବ୍ୟାପକମୂଳକ । ପଢ଼ରବର୍ଷ ପରେ ସ୍କୁଲ ଛାଡ଼ି ବିଭିନ୍ନ ଯେକେତେ କମ କଲେଜରେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ବିଶେଷ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଅଛି । ପଢ଼ରବର୍ଷ ଠାରୁ ଅଠରବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୟସର ଯେଉଁମାନେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥଳୀ ଶିକ୍ଷାରେ ନିୟୁକ୍ତ ନୁହନ୍ତି, ସେମାନେ ଆସି ଏପ୍ରକାର ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିଥାଆନ୍ତି । କାରଣାନା ମାଲିକମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ବୟସର ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ହସ୍ତାରେ ଏକ ପୂରାଦିନ କମ୍ପା ଓଲଟ କରି ଦୁଇଦିନ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ଏମାନେ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ଛଡ଼ା ନିଜ ନିଜର ବିଶେଷତ୍ୱ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ପାଇଥାଆନ୍ତି । କ୍ରୀଡ଼ା କୌତୁକ, ଭଜନ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କ ନାଗରିକ ଜୀବନ ଗଢ଼ିବା ଲାଗି ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦିଆହୋଇଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ (Country College) ଆଞ୍ଚଳିକ ଗ୍ରାମ୍ୟ କଲେଜ କୁହାଯାଏ । ଶିକ୍ଷା ଛଡ଼ା ଏହା ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ସାମାଜିକ ମିଳାମିଶାର ପୀଠରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ପରେ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ପରେ ବର୍ତ୍ତମାନସ୍ଥ ଶିକ୍ଷା ବାଟର ଆହୁରି ଅନେକ ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଅଛି । ଏ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସାଧାରଣତଃ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ଶିଳ୍ପରୁ ହୋଇଥାଏ । ସାମୟିକ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଯୋଗାଇ ଅଳ୍ପକରି ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରେ ସୁସଜ୍ଜିତ ସ୍କୁଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ମୋଟାମୋଟ କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ଶେଷ ହେଲା ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର ଅବସର ସମୟରେ ନିଜ ନିଜ ରୁଚି ଅନୁଯାୟୀ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିବାରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସୁଯୋଗ ଦେବାଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ଯତ୍ନରେନାହିଁ ତେଣୁ କରୁଛି ।

ମୁଁ ଆଗରୁ କହୁଛି—ଦୁଇ ବର୍ଷ ଠାରୁ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷା ସମସ୍ତେ ବିନା ଖରଚରେ ପାଇଥାଆନ୍ତି । ବହୁପକ୍ଷରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଅନେକ ସମୟରେ ଯିବା ଆସିବା ଗାଡ଼ିଭଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ମିଳିଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁ ସ୍କୁଲ ଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ବିନା ମୂଲ୍ୟରେ ଦୁଧ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ । ପ୍ରାୟ ଅଧାଅଧ ଗ୍ରହଣ ବିନା ମୂଲ୍ୟରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଦାମ୍ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ତାହା ଖୁବ୍ ସାମାନ୍ୟ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣରେ ବିଭିନ୍ନ ପୁସ୍ତିକାବଳି ଶାନ୍ତ୍ୟ ଦେବା ଲାଗି ଏ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି । ଯେଉଁଠି ନିୟମିତ ଭାବେ ଏହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି, ସେଠାକାର ପିଲାମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବାନ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ (Christ Hospital) ପିଲାମାନେ ସାଧାରଣ ପିଲାଙ୍କଠାରୁ ୪ଇଞ୍ଚ ବେଶୀ ଉଚ୍ଚ ଥିବାର ଦେଖି ଯାଇଛି । ସ୍କୁଲ ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୃତ୍ୟୁହାର ଶତକଡ଼ା ୩୦ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣାବଳି ଜନିତ ମୃତ୍ୟୁ ଶତକଡ଼ା ୨୨ କମିଯାଇଛି । ଏହାକୁହିଁ ସାମାଜିକ ଓ ସାମ୍ବେଦନ ବିପ୍ଳବ କୁହାଯାଇ ପାରେ ।

ସବୁଶ୍ରେଣୀର ଗୁପ୍ତମାନଙ୍କୁ ବିନାମୂଲ୍ୟରେ ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଏ । ସ୍ୱଳ୍ପ ଡାକ୍ତରୀର ଆରମ୍ଭ କରି ବଡ଼ ବଡ଼ ବିଶେଷଜ୍ଞ ପ୍ରଭୃତି ଏମାନଙ୍କୁ ବିନା ମୂଲ୍ୟରେ ଦେଖି ଆସାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଷୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ସେ ଫିଲଙ୍କର ଅଭିଭାବକ-ମାନେ ପୋଷାକପନ୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ ଭୁଲାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ପୋଷାକ ପ୍ରଭୃତି ଦିଆ ହୋଇଥାଏ । ଘିବା ଆସିବା ଲାଗି ଅନେକଙ୍କୁ ଗାଡ଼ିଭଡ଼ା ସୁଦ୍ଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆ ହୋଇଥାଏ ।

ସାଧାରଣ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଶାରୀରିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସମ୍ପନ୍ନ ବାଳକ ବାଳିକା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ଧ, କାଲି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ଦୋଷଯୁକ୍ତ ଫିଲମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଲଗା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଅଛି । ସେହିମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି କମ ବା ସେହିମାନେ ନାନା କାରଣରୁ ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଚିତ୍ତ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀ ଖଟା ହୋଇଅଛି । ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଏମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦିଆ ହୋଇଥାଏ, ଯଦିବି ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ।

ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀ ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ଯାଇ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଭିଭାବକ ବିଷୟରେ କିଛି ନ କହିଲେ ଏହା ଅସମ୍ଭବ, ଶୁଣି ରହଯିବ । ଏତେବଡ଼ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ଫଳାଫଳ ଶିକ୍ଷକ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତେଣୁ ଶିକ୍ଷକ, ଶିକ୍ଷା, ମନର ସନ୍ତୋଷ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟରେ ଶୁଦ୍ଧ ଗନ୍ତବ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଦରକାର । ଆମ ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ସରକାର ଓ ଜନସାଧାରଣ ଯେପରିଭାବରେ ଦେଖିଆସାନ୍ତି, ସେଥିରୁ ଶିକ୍ଷାପ୍ରତି କାହାର ଆସ୍ଥା ଥିଲା ପରି ଜଣାଯାଏ ନାହିଁ । ପୋଲିସ ଓ ଜେଲ ସେହି ପରିମାଣରେ ଜାତୀୟ ଦୂରଗଠନରେ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ ଲାଭ କରିଛି, ଶିକ୍ଷା ସେହି ପରିମାଣରେ ନୀଚସ୍ଥାନ ପାଇଅଛି । ତାହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେବାର ପ୍ରାୟ ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷକ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ କମ ସମ୍ମାନ ଓ ସୂଚନା ପାଇଥାଏ । ଶିକ୍ଷକମାନେ ଫିଲପିଲି ନେଇ ଦମ୍ଭା ଭଲକର ମଧ୍ୟ ଖାଇବାକୁ ପାଆନ୍ତି

ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଅନ୍ୟଦିଗରୁ କିଛି କିଛି ସେଜଗାର ନ କଲେ ବହୁ ରହିବା ମୁଣ୍ଡିଲ । ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସରକାରଙ୍କର ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏପରି ପାତର ଅନ୍ତର ବ୍ୟବହାର ଯେ, ଯେତେ ଯୋଗ୍ୟତା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ବହୁତ କମ ଦରମା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁବିଧା ପାଇ ଆସନ୍ତି । ପୋଲିସ ଓ ମାଲିକ୍ତ୍ୱେଟମାନେ ଯେତେ ଖରାପ ବ୍ୟବହାର କଲେ ସୁଦ୍ଧା ସବୁ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ବିଶେଷ ସୁବିଧା ପାଇଆସନ୍ତି । ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଯେତେ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ବହୁତା କଲେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି ହେବ କୁଆଡ଼ୁ ?

ତାଙ୍କ ଦେଶର ସହକାଶ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଦରମାହାର ନମ୍ବରେ ଦିଆଗଲା । ପ୍ରଥମେ ବର୍ଷକୁ ୪,୦୦୦ ଟଙ୍କାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପ୍ରତିବର୍ଷ ୨୦୦ ଟଙ୍କା ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଶେଷକୁ ୭,୦୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଏ । ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ସର୍ବନମ୍ବ ଦରମା ହାର ବର୍ଷକୁ ୭୫୦୦ ଟଙ୍କାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ୧୦,୦୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଥାଏ । ଟାଲି ସେତକ ନୁହେଁ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ବିଶେଷ ଯୋଗ୍ୟତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ବା ଲଣ୍ଡନ ପ୍ରଭୃତି ଝାଡ଼ିଆ ସ୍ଥାନରେ ରହିଲେ ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ୭୦୦ ଟଙ୍କାଠାରୁ ୧୪୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅତିରିକ୍ତ ଭତ୍ତା ପାଇଥାନ୍ତି । ସେହି ଯୋଗ୍ୟତାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁଣଗୁଣଠାରୁ ଏହା କୌଣସି ଗୁଣରେ କମ ହୋଇ ନ ଥିବାକୁ ଶିକ୍ଷକମାନେ ସୁବିଧାରେ ଚଳିପାରନ୍ତି । ତା ଛଡ଼ା ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ଏମାନଙ୍କ ଉପଯୁକ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ଆସନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କ ସହିତ ଗୁପ୍ତସ୍ଥାପନାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଆଲୋଚନା କରି ସେମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ କର୍ମପଦ୍ଧତି ସ୍ଥିର କରି ଆସନ୍ତି । ଏଦିଗରେ ବହୁତ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଦିଆ ହୋଇଥାଏ । ରୁଷିଆରେ ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କୁ ଗୁପ୍ତସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦେବାଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଏ ଦେଶରେ ଏତେ ବେଶୀ ସୁବିଧା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ବହୁତ ସହଯୋଗ ଦେଖାଯାଏ ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଆମ ଦେଶ ଶିକ୍ଷା ଭୁଲନାରେ ଝଟି ଉଠିବାର ଦେଖିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ଭୁଲନାରେ ବହୁତ ପଦ୍ଧତିର ପଦ୍ଧତିଦ୍ୱାରା ଦେଖାଯାଏ । ଯୁକ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଜନସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରତି ୧୨୫ ଜଣରେ ଜଣେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗ୍ରହଣ । ଫ୍ରାନ୍ସରେ ୪୦୦ରୁ ଜଣେ, ଇଟାଲୀରେ ୮୦୦ରୁ ଜଣେ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ୧୦୧୩ ଭିତରୁ ଜଣେ । ଯୁକ୍ତ ପରେ ଏହା ବଢ଼ି ପ୍ରତି ୨୦୦ରେ ଜଣେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ପାଉଛି । ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରର ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀ ଇଂଲଣ୍ଡଠାରୁ ଅନେକ ଭଲ । ସ୍ୱିଟ୍ଜରଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ଯେପରି ଉନ୍ନତ ଧରଣର, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ସେପରି ଉଚ୍ଚ ଆସନ ଲାଭ କରିଥାଏ । ସ୍ୱିଟ୍ଜରଲଣ୍ଡ ଇଂଲଣ୍ଡଠାରୁ ଗରିବ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଇଂଲଣ୍ଡରେ ହଜାରରେ ଜଣେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗ୍ରହଣ ଥିବା ସ୍ଥଳେ ସ୍ୱିଟ୍ଜରଲଣ୍ଡରେ ହଜାରରେ ଦୁଇ ଜଣ । ସ୍ୱିଟ୍ଜରଲଣ୍ଡରେ ବହୁ ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ ଅକସପୋର୍ଡ଼, କେମ୍ବ୍ରିଜ ପରି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ନ ଥିବାରୁ ଓ ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା କମ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁଥିବାରୁ ସେଠାକାର ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ଇଂରେଜ ଶିକ୍ଷାଠାର ଅନେକ ଉଚ୍ଚରେ । ଅନେକ ଗୁଣରେ ଇଂରେଜମାନେ ଆମର ଅନୁକରଣୀୟ ହେଲେହେଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାରେ ଆଦୌ ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାନୀୟ ନୁହନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ, “Scottish people have a passion for education whereas English people do not mind it” ସ୍ୱିଟ୍ଜରଲଣ୍ଡ ଲୋକଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଅନୁରୋଧ ଥିବା ସ୍ଥଳେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଉଦାସୀନତା ଦେଖାଯାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଦିନ ତଳେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ କଲେଜ ଶିକ୍ଷା ବହୁ ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ ଥିଲା । ତେଣୁ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ତାର ସୁବିଧା ପାଇ ନ ଥିଲେ । ଆଗେ ବୃତ୍ତିସଂଖ୍ୟା ଖବ୍ କମ ଥିବା ହେତୁ ସେହିମାନଙ୍କର ବହୁତ ପଇସା ଥିଲା ସେହିମାନେହିଁ ଏ ସୁବିଧା ପାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗ୍ରହଣମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ପରୁଷ କୌଣସି ନା କୌଣସି

ଦିଗରୁ ବୃତ୍ତି ପାଇଥାନ୍ତି । ସରକାରୀ ବୃତ୍ତି ବର୍ଷକୁ ପ୍ରତି ଗ୍ରାମ ପାଇଁ ୧୮୫୦ ଟଙ୍କାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଖର୍ଚ୍ଚବହୁଳ ସ୍ଥାନ ପାଇଁ ୨୩୦୦।୨୪୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମିଳିଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ବୃତ୍ତି ଅଳ୍ପ ଉପାର୍ଜନ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କର ପିଲାମାନଙ୍କୁ କେବଳ ମିଳିଥାଏ । ତଥାପି ଅନେକ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଲୋକେ ଏ ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷାକୁ ସମାଲୋଚନା କରିଥାନ୍ତି—ସେମାନଙ୍କର ମତରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସେ ଗ୍ୟାଡାର ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବୈତନିକ ହେବା ଉଚିତ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଆଉ ସମସ୍ତ ବ୍ୟୟ ସରକାର ବହନ କରିବା ଉଚିତ ।

ସମଗ୍ର ଗ୍ରେଟ ବ୍ରିଟେନରେ ୨୧ଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମୋଟ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଣୀକ ସଂଖ୍ୟା ୭୭୭୭୪ ଭିତରୁ ଖାଲି ଲଣ୍ଡନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ୧୫,୭୮୯ଜଣ ପଢ଼ନ୍ତି । କେମ୍ବ୍ରିଜ୍, ଅକସଫୋର୍ଡରେ ମୋଟ ୧୪୦୪୩ ଜଣ ପଢ଼ନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ତିନୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ୩୦,୨୩୨ ଜଣ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଣୀ—ଅଗ୍ନିଷ୍ଟାଂଶ ଅନ୍ୟ ୧୮ଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢ଼ନ୍ତି । ଅନେକଙ୍କ ମତରେ ଏ ପ୍ରକାର ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଣୀ ସେ ଗୁ ଅଧିକାଂଶ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଖୁବ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି; ତେଣୁ ଗବେଷଣା ଓ ଅନ୍ୟ ନ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଅସୁବିଧା ଦେଖାଯାଏ ।

ତଥାପି ଯେତେବେଳେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି, ସେମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀ, ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଲାଗି ଗବେଷଣାର ସୁଯୋଗ ଏବଂ ବାହାରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଦ୍ୟୋତ୍ସାହୀ ନରନାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ସାମୟିକ ଶିକ୍ଷାପଦ୍ଧତି ବଡ଼ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ଗବେଷଣା ଲାଗି ଅନେକ ଢେଙ୍କ ହୁଏ । ଗ୍ରନ୍ଥମାନେ ସେଥିଲାଗି ବୃତ୍ତି ପାଇଥାନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କର ରବିଷ୍ୟତ ଆମ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ପରି ଅନିଶ୍ଚିତ ନ ହେବାରୁ ସେମାନେ ଅବାଧରେ ଅନେକ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗବେଷଣା କାମରେ ନିୟୁକ୍ତ ରହନ୍ତି । ପ୍ରଫେସରମାନେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଅବସର ପାଇଥାନ୍ତି, ଏ ପ୍ରକାର ଗବେଷଣାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ । ସବୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଲେ ସୁଦ୍ଧା

ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ନ ଥାଏ । କଲେଜରେ ମଧ୍ୟ ବିଭାଗୀୟ ସ୍ଵାଧୀନତା ଖୁବ୍ ବେଶୀ । ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ନିଜ ନିଜର ରୁଚି ଅନୁସାରେ ଗବେଷଣା କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ କାମରେ ଉପରୁ ଅସରା ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରାହୁଏ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଉପରେ ହଜିରେ ହଜିରେ ପ୍ରଶଂସା ପତ୍ର ଲାଗି ରହିଛି । ସ୍ଵାଧୀନତା ଯେପରି ଉପର ତଳ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ଓ ଶାସନପ୍ରଣାଳୀ ଯୋଗ୍ୟତାରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି । ସାମାନ୍ୟ ଗୋଟିଏ କଥାରେ ହଜିରେ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଣି ଉଠେ ଏବଂ ହଜିରେ ଲୋକଙ୍କୁ ସଲମ ନ କୋଇଲେ ଗୁଳିରେ ଡଳାଇ ଦିଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସବୁଠୁ କମ୍ ଶିକ୍ଷା ପାତ୍ରଙ୍କୁ ନେଇ ଉପରକୁ ଉପରକୁ ଉଠିଯାନ୍ତି ଖୋସାମତ କରି ଏବଂ ଉପରକୁ ଯୋଗ୍ୟତା ହୁଏ ଲୋକ ପଡ଼ି ରହେ, ସଲମ କୋଇବାରେ ହେଲା ଓ ଅପାରମିତା ଯୋଗୁଁ । ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏ ପ୍ରକାର ମନୋଭାବ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା ଓ ପୃଷ୍ଠାଜନନ । ଯଦି ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଏପରି ବୁଦ୍ଧିବୈତ୍ତିକ ଓ ବେଶ୍ୟାମତ ହିନ୍ଦୁ ମେବାକୁ ପଡ଼େ, ତାହେଲେ ସ୍ଥାନସମ୍ମାନ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଶିଖିବେ ବା କଣ ? ତେବେ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶିକ୍ଷକଶ୍ରେଣୀ ପକ୍ଷରେ ସ୍ଵାଧୀନ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ଅବାଧ ଗବେଷଣା କପରି ସମ୍ଭବ ହେଉପରେ । ଅବଶ୍ୟ ଦେଶ ସ୍ଵାଧୀନ ହେବା ପରେ ଏ ପ୍ରକାର ମନୋଭାବ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବଦଳିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ—ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାର ସୂଚନା ମଧ୍ୟ ମିଳୁଛି ।

ଏଠାକାର କଲେଜମାନଙ୍କରେ ସ୍ଥାୟୀ ଶୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଅନେକ ସାମାଜିକ ଶ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଅନେକେ ବାହାରର ଛାତ୍ର ଯୋଗରେ ପଢ଼ିବା ଦେଇ ଡିଗ୍ରୀ ପାଇଥାନ୍ତି । ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଅନେକ ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀ ମଝିରେ ମଝିରେ ଆସି ପଢ଼ୁଥିଲେ, ସେହିମାନେ କି ଦିନସାରା ଅନ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧିଜୀବୀ କରନ୍ତି ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କମ୍ପା ସେମାନଙ୍କ ସୁବିଧା ଅନୁସାରେ ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ଆସି କ୍ଲାସରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତି କମ୍ପା ଗବେଷଣା କରନ୍ତି । ଅନେକେ ଏପରି ଭାବରେ ବିଶେଷ ଶିକ୍ଷା ପାଇଥାନ୍ତି । ଅଗତ୍ୟ କହୁଛି ଶ୍ରୀମତୀ କଲେଜର ଆଦର୍ଶ ହେଲା ଏ ପ୍ରକାରେ

ରାଜନୀତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଦେବା; ଅର୍ଥାତ୍ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ତଥା ଦେଶର ସରକାରଙ୍କର ପ୍ରାପେକ୍ଷା ତେସ୍ତା ଯେ ଯେଉଁମାନେ କଲେଜକୁ ଆସି ପଢ଼ୁନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ କଲେଜ ଶିକ୍ଷା ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବା । କାରଣ ସେମାନେ ଗୁରୁଜିନ୍ଦ ସେ, ଯେଉଁମାନେ କଲେଜକୁ ଆସି ପାଠନାହାନ୍ତି ସେମାନେ ଯେ ନିଜ ଦୋଷରୁ ଆସୁନାହାନ୍ତି, ତା ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କର ଅଜ୍ଞାନ ପରିସ୍ଥମ ଯୋଗୁଁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଦେଶର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଯତ୍ନକାରୀଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଶାଳିବୃଦ୍ଧି ଧନରେ ସାରା ମୋଜ ହେଉଥିବୁ, ସେମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ନେଇ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ସମସ୍ତ ସୁବିଧା ପହଞ୍ଚାଇଦେବା । ଏପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟମ ଟୁବ ନେଶି ଆଗେଇ ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ତେସ୍ତା ଗୁଲି—ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତି ଏ ପ୍ରକାର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ମନୋବୃତ୍ତି ହିଁ ଶୁନ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ କଲେଜ ଶିକ୍ଷା ମୁଣ୍ଡିମେସ୍ତ ପଇସା ଥିବା ପ୍ରାଥମିକଙ୍କ ଲାଗି ହିଁ ସମ୍ଭବ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଉତ୍ସାହ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ବୁଦ୍ଧି ଅଛି, ଅଥଚ ପଇସା ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ବିଶେଷ ସୁବିଧା ନାହିଁ । ଯଦି ଜଣେ ଶୁକଣ କରି ତର ଅବସର ସମୟରେ ପଢ଼ାପଢ଼ି କରି କଲେଜ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ଗୁହେଁ, ତାକୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନୁମତି ଦିଏ ନାହିଁ । ଅନେକ ଉତ୍ସାହୀ ବୁଦ୍ଧିଆ ଗୁଣି ପଇସା ଅବସର ମାଟ୍ରିକ୍ୟୁଲେସନ ପରେ ଶୁକଣ କରିଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇବାରେ । ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସନ୍ଧ୍ୟା କ୍ଲାସ ପଢ଼ା ତ ଅମଦେଶରେ ନାହିଁ । ଯେଉଁଥିରେ ସନ୍ଧ୍ୟା କ୍ଲାସ ଅଛି, ସେଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଶୁକଣ କରିଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଅନୁମତି ମିଳେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦିନ ଆଗେ ଶୁକଣ କରି ଲୋକେ ଆଜନ ପଢ଼ି ପାରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେକ ଶେଷରେ ସେତକ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି ।

ଏଠାକାର କଲେଜ ଶିକ୍ଷା ଆମ କଲେଜ ଶିକ୍ଷାଠାରୁ ଅନେକ ଭିନ୍ନରେ । ଗ୍ରହମାନେ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହ ଓ ପରିସ୍ରମୀ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ, ଖୁବ୍ ନ୍ୟାୟପରାୟଣ ଓ ସୁଯୋଗୀ । ମାଟ୍ରିକୁଲେସନ୍ ପରେ ଯେକୌଣସି ଗ୍ରହ କଲେଜକୁ ଆସେ ନା—ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତବ୍ୟାପନ ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଆଗ୍ରହ ଅଛି, ସେହିମାନେହି ଆସନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ବହୁତ ଉତ୍ସାହ ଥାଏ । ଆମ ଦେଶରେ ଗ୍ରହମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ନିଦେଶ୍ୟରେ କଲେଜକୁ ଆସନ୍ତି, ଯାହାର ପରିପାତ୍ର ଓ ପଦପଢ଼ି ଅଛି, ସେମାନଙ୍କ ପିଲାମାନେ ଯେତେ ଶରୀର ଗ୍ରହ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ କଲେଜକୁ ଆସିପାରନ୍ତି । ତା ଛଡ଼ା ମାଟ୍ରିକୁଲେସନ୍ ଓ ବି, ଏ, ପାଶ ଚରିତ୍ରର ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ ଦିଗରେ ଏତେ ତତ୍ପର ହୋଇଥାଏ ଯେ ପଢ଼ିବାରେ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନେକେ କଲେଜକୁ ଆସିଥାଆନ୍ତି ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ପାଶ କରି ବଡ଼ ଶୁକ୍ଷାଟାଏ ପାଇବା ଆଶାରେ । ସେଠାରେ ପଢ଼ିବ ବର୍ଷ ବୟସରେ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ପାଠ ଶେଷ କରି ନିଜ ବୁକ୍ ଅନୁସାରେ ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରେ ଯିବାର ସୁବିଧା ଅଛି ଓ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଦରମାହାରର ତାରତମ୍ୟ ସେତେ ବେଶୀ ନ ଥାଏ; ତେଣୁ ଅସଫଳ ପ୍ରୟୋଗିତାରେ ଜୀବନର ବହୁମୂଲ୍ୟ ସମୟ ଓ ଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମୟରେ ମାମାନିକ ସମ୍ମାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧିଆଙ୍କ ଉଲ୍ଲାନାରେ ଆର୍ଥିକ ବୈତନ୍ୟ ନ ଥିବାର ମନର ଶାନ୍ତି ଓ ସନ୍ତୋଷର ସହିତ କାମ କରିଥାଆନ୍ତି । ଆମ ଦେଶ ପରି ଦିନକୁ ଶୁଣି ପାଞ୍ଚଦଶା ପିଲାଙ୍କ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଯଦେଷ୍ଟ ଅବସର ପାଉଥିବାରୁ ପଢ଼ାପଢ଼ି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗବେଷଣା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ । ଆମ ଦେଶରେ ଏପରି କଲେଜ ଅଛି ଯେଉଁଠିରେ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ଆଇ, ଏ, ବି, ଏ, ର ଶୁଦ୍ଧ ଲାସର ସବୁ ବିଷୟ ପଢ଼ାନ୍ତି; କାରଣ ପିଲାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ନମ୍ବର ଥିବାରୁ ହୁଏତେ ତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପିରିଏଡ଼ ସଂଖ୍ୟା ପୂରଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ସବୁ ଲାସରେ ପଢ଼ାଇବା ଦରକାର ପଡ଼େ ।

ଅନେକ ସମୟରେ ଉପରୁ ଘୁରି ହୁଏ ଯେ ହସ୍ତରେ ୨୦୧୧ ଘଣ୍ଟା ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଉପାର ଆଉ ଗୁଣିଦଣ୍ଡା ପଡ଼ାଇଦେଲେ କିପରି ? ମୋ ପ୍ରଫେସର ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିଲେ 'ସେ' ମୁଁ ହସ୍ତରେ ୨୦୧୧ ଘଣ୍ଟା ପଡ଼ାଏ, ସେ ଏକାବେଳେକେ ଅବାହୁ ହୋଇ ପଚାରିଲେ - 'ରମ ଦେଶରେ କଣ ଏହା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ! ତାଙ୍କ ମତରେ ସେ ୨୧ ଘଣ୍ଟା କଲେଜରେ ପଢ଼ାଏ ସେ କିପରି ପଢ଼ାଏ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଆମ କଲେଜ କଥା କହିବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଲଜି ମାଡ଼େ ।

ପ୍ରଫେସର ଓ ଗୁପ୍ତମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ବଡ଼ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ପ୍ରଫେସରମାନେ ରେଳସ୍ଥି ଖାତା ଧରି ପିଲାଙ୍କର ନାଁ ଡାକନ୍ତି ନାହିଁ । କେତେ ଖଣ୍ଡ ସାଧା କାଗଜ କ୍ଲାସ ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ରଖା ଯାଇଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଆସିଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ନାଁ ଲେଖି ଗୁଡ଼ିଯାନ୍ତି । କେହି ନ ଆସି ବନ୍ଦୁକ୍ତ ନାଁ ଲେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ସ୍ତେଛାରେ ଆଗ୍ରହର ସହଜ ପଡ଼ିବାକୁ ଆସୁଥିବାରୁ ଏ ପ୍ରକାର ଶଠତାର ଦରକାର ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶର ଗୁପ୍ତଙ୍କ ପରି ତ ଖାଲି ଗୁଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କଲେଜ ଆସି ନ ଥାନ୍ତି, ପ୍ରକୃତ ବିଦ୍ୟାର୍ଜନ ଲାଗି କଲେଜରେ ଉଠି ହୋଇଥାନ୍ତି । ପ୍ରଫେସର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଲେଜ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କର୍ତ୍ତାମାନେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ଥାଆନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ତ ସବୁ ନିୟମକାନୁନ କୋହଳ ହୋଇଥାଏ, ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷର ପ୍ରତିପତ୍ତି ଅନୁସାରେ । ଆମ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଯେପରି ଅନ୍ୟାୟ, ପକ୍ଷପାତ ଓ ଉଦ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଲାଗି ରହିଛି, ସେଥିରେ ମନ ବିକ୍ରୋଧ ହୋଇ ଉଠେ—ଦେଖାଯାଉ ସାଧାରଣ ଭାରତର ଯୁବକମାନେ କିପରି ଏହାର ସମାଧାନ କରୁଛନ୍ତି !

—ତେର—

ଇଂଲଣ୍ଡର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମାଜିକ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ

ଅମ ଦେଶର ଏକାନ୍ତପରିବାର ଭିତରେ କେହି ଜଣେ ଯଦି ରୋଗରେ ପଡ଼େ କିମ୍ବା କୌଣସି କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଶ୍ୱାସର ଛୁଡ଼ି ଯାଏ, ସେତେ ଆଉ ରସ୍ତାକୁ ଯାଏନା ଭିକ ମାଗିବାକୁ—ତାକୁ ସମସ୍ତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଏକ ପରିବାରକୁ ୧ ବାରୁ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିଯୋଗ ଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ଆଦର୍ଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନର ଅପଲ ଭାବି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା ଉଚିତ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଗଲ ପରୁଣ ବର୍ଷ ହେଲେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ନିୟମ କାନୁନ ଦ୍ୱାରା ଆସୁଛି—ଶିକ୍ଷା, ରୋଗୀ, ଅସାବଧାନ ଶ୍ରମିକ, ପକ୍ୱତ ଅସୁବିଧା ଲୋକମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଲାଗି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଏପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ଶାସକଶ୍ରେଣୀ କଥା ଉଦାରମନା ବ୍ୟବ୍ତି-ବିଶେଷ ଧଳକର ଦୟା ଓ ସହାନୁଭୂତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲା । ଦାନ କରିବା ଲୋକର ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଲୋକର ମନତା ଏପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅମ ଦେଶର ବ୍ୟବ୍ତିବିଶେଷଙ୍କର ଦାନ ପଦ୍ଧତିରେ ଏପରି ଆହାରୋଚ୍ଚର ବଢ଼ିଛି । କେତେକ ଶ୍ରେଣୀକୁ ନାନା ଉପାୟରେ ଠକ ଅପର୍ୟ୍ୟାପ୍ତ କରୁ କଲପରେ ସେଥିରୁ କିଛି ସ୍କୁଲ କଲିଜକୁ ଦାନ କରି କିମ୍ବା ଗୋଟାଏ କୁଟୁମ୍ବ ବା ଶିକ୍ଷାଶ୍ରମ, ଧର୍ମଶାଳା କରି ସମାଜରେ ବିଶେଷ ସମ୍ମାନ ପାଇ-ଛନ୍ତି । ଏ ପ୍ରକାର ଦାନ ଯେ ଉତ୍ତମପକ୍ଷକୁ ନୀତି କରିଥାଏ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଯେଉଁସବୁ ସାମାଜିକ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ

ଯିବକାର ତରଫରୁ ହେଉଛି ସେଥିରୁ ପଛରେ ଏ ପ୍ରକାର ମାନଦାନ ବା ଆମ୍ଭର ଶିମାର କୌଣସି ଚିହ୍ନ ନାହିଁ, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ମୂଲ୍ୟର ଅନୁଯାୟୀ ଲୋକଙ୍କର ଅସଲ ଦାବୀର ସ୍ୱୀକାର କରାହେଉଛି ନାହିଁ । ଏଥିରେ ନିବିଡ଼ ଶ୍ରମିକ ଓ ଜନସାଧାରଣ ଦାୟୀ । ଧନ ଦରଦ୍ର ନିର୍ବିଶେଷରେ ଏହା ସମାନ ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ଅବଶ୍ୟ ଧନର ଅନ୍ୟର ଶାଳିବୁଦ୍ଧା ଧନରୁ ଆସୁଥିବା ଓ ତତ୍ତ୍ୱଜନିତ ଆତ୍ମଗାରିମ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ପୂର୍ବରୁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଲୋପ ନ ପାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନେକଟା କମି-ଯାଇଛି । ସମାଜର ସାଙ୍ଗଜମାନ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ ଯଦି ଯେପରି ହେବାର କଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଏମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ସେହି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତାରେ ସମ ହିତ ହେଉପାରୁ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯାହା ହେଉଛି, ତାହା ଯେ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

୧୯୪୭ ମସିହାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଆକ୍ଟ ଅନୁସାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂଲଣ୍ଡର ସମସ୍ତେ ବିନା ଖରଚରେ ଯେକୌଣସି ଚିକିତ୍ସା ପାଇପାରିବେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ପାଖରେ ନିଜର ନାଁ ଲେଖାଇଲେ ପରେ ଯେତେବେଳେ ଯାହା ହେବ ସେ ଡାକ୍ତରଠାରୁ ବିନାମୂଲ୍ୟରେ ପାଇ ପାରିବେ । ଔଷଧ ପତ୍ର ଆରମ୍ଭ କରି ଚଷମା ଦାନବଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଜିନିଷ ମାଗଣା ପାଇବେ । ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅପରେଶନ ମଧ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବଡ଼ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ବିନାଖରଚରେ ହେବ ହୋଇପାରିବ । ଏକ୍ସରେ, ମଲ୍, ମୁହଁ, ରକ୍ତପରୀକ୍ଷା, ରେଡିଓସ୍ଥେସି, ପେନସିଲିନ୍ ପଦ୍ଧତି ବହୁ ବ୍ୟୟପାତ୍ର ଚିକିତ୍ସା ଯେକୌଣସି ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ଦିନ ଭିତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିବାସ ତିଆରି ହେବ ଏବଂ ସେଥିରେ ଚିକିତ୍ସା, ପଡ଼ିବାଦର, ପିତ୍ତକାଗାର ପ୍ରଭୃତିର ସବୁପ୍ରକାର ବ୍ୟୋଧିକୁ କରାଯିବ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଷୟରେ ନିୟମିତ ଭାବରେ ବହୁତା ଓ ସିନେମା ପ୍ରଭୃତି ଯାହାଘାତରେ ପ୍ରଭୁର କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପାଦିତ ହେବ । ଏପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲେ ଲୋକେ ଯେ ଖାଲି

ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ଅନେକ ଦିନ ବସ୍ତ୍ରପାରିବେ ତା ନୁହେଁ, ରୋଗସଂଖ୍ୟା ବି କମିଯିବ । ପଇସା ଅଭାବରୁ ଲୋକେ ଡାକ୍ତର ପାଖକୁ ନ ଯାଇପାରି ଦେହରେ ରୋଗ ଜଟିଳ ନିର୍ମାଣ ଅନ୍ତ — ନିହାତ ବେଶୀ ହେଲେ ଯିବା ଡାକ୍ତରପାଖକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସେତେବେଳକୁ ରୋଗ ଏପରି ବଢ଼ିଯାଇଥାଏ ଯେ ଡାକ୍ତରକୁ ଯେତକ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହୁଏ, ରୋଗୀର ମଧ୍ୟ ସେତକ ବେଶୀ ଖରଚ ହୋଇଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ସାମାନ୍ୟ ଟିକିଏ କିଛି ହେଲକ୍ଷଣ ଡାକ୍ତର ସାହାଯ୍ୟ ନେଲେ ରୋଗ ଆଉ ଜଟିଳ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ରୋଗୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିପାରେ; କିନ୍ତୁ ମାରାତ୍ମକ ରୋଗସଂଖ୍ୟା ନିଶ୍ଚୟ କମିଯିବ । ଏ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଛମାସ ଉତ୍ତରେ ପ୍ରାୟ ୩୦ ଲକ୍ଷ ଚଷମା ଦରକାର ପଡ଼ିବ । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ମତରେ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକେ ଭୁଲ ଚଷମା ଲଗାଉଥିଲେ—ଅନେକଙ୍କର ଆଖି ଖୁବ୍ ଖରାପ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେମାନେ ପଇସା ଅଭାବରୁ ଚଷମା ଲଗାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଯେ କମିଯିବ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଖାଲି ଶାରୀରିକ ବ୍ୟାଧି ଲାଗି ଯେ ଏପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ତା ନୁହେଁ, ମାନସିକ ବିକାର ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସବୁପ୍ରକାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ବିନା ଖରଚରେ ହୋଇପାରିବ । ମୋ ପଡ଼ିଶାଘରେ ଗୋଟିଏ ମାନସିକ ବିକାରବ୍ରତ୍ତା ଶ୍ରୀକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟନିବାସକୁ ପଠାଇବା ପାଇଁ ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି । ମୁଁ ଫୋନ କଲକ୍ଷଣି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମସ୍ତ ଠିକଣା ଟିପି ନେଲେ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ଦୁଇଜଣ ନୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ, ରୋଗୀ ଓ ତାର ଘରର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ସମସ୍ତ ବିବରଣୀ ସଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ । ରୋଗୀର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଭଲ ନ ଥିଲେ ତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଅଛି । ତା ପରଦିନ ଗାଡ଼ିରେ ରୋଗୀକୁ ଗୋଟିଏ ଚମକାର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟନିବାସରେ ନେଇ ରଖାଇ ଦିଆଗଲା । ଏତେ ଚମକାର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟନିବାସ ଦେଖି ମୁଁ ଏକାବେଳକେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଗଲି । ଆମ ଦେଶର ରାଜସ୍ଵଜ୍ଞତା

ନଅର ମଧ୍ୟ ଏତେ ଚକ୍ ଚକ ଓ ଏତେ ଜାକଜମକ ହୋଇ ନ ଥିବ ।
 ଶୁଣିଥାନ୍ତେ ଫୁଲ ଓ ଫଳର ବଗିଚା—ହେଁସେକ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ
 ଟେବୁଲ ଉପରେ ଫୁଲତେଡ଼ା—ସହେଁସେକ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ନର୍ସ—
 ଖାଇବା ପାଇଁ ଚମକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା—ପିଆନୋ, ରେଡ଼ିଓ ଓ ଟେଲି-
 ଭିଜନ ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ—ନାଟିବା ପାଇଁ ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଥିବା
 ବରଷ ଥିଲା । ମୋର ମନେ ହେଲା ବିନା ଚକିତ୍ସାରେ ତ ଶ୍ରେଣୀ ଏପ୍ରକାର
 ପରିସ୍ଥିତିରେ ଅଧେ ଭଲ ହୋଇଯିବ । ମନେ ମନେ ଭାବିଲି ଆମେ
 କେତେ ତଳେ ପଡ଼ିଛୁ—ଆମ ଦେଶର ଡାକ୍ତରଖାନାର କି ଖରାପ
 ଦୃଶ୍ୟ, କି କଦର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟବହାର—କି ଉତ୍ସୁକର ଆବଦ୍ଧତା । ସୁସ୍ଥଲୋକ
 ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେଶର ତଥାକଥିତ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟନିବାସରେ ଶ୍ରେଣୀ ହୋଇ
 ପଡ଼ିବ—ନର୍ସ ଡାକ୍ତରଙ୍କର କି କଦର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟବହାର—ଶ୍ରେଣୀ ଚକ୍ରାର
 କରୁଛି—ନର୍ସ ଡାକ୍ତର ସହିତ ଅଟ୍ଟା ପରିହାସ କରୁଛି—ଡାକ୍ତରର
 ସାଧାରଣ ଶ୍ରେଣୀକୁ ବଡ଼ ବେଞ୍ଚାତର । ଶ୍ରେଣୀର ଖାଦ୍ୟରୁ ଅନେକ
 ସମୟରେ ଡାକ୍ତର ଓ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟରମାନେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଲାଭ କରି ନିଅନ୍ତି ।
 ହାସ୍ତରେ ଅଗ୍ରାଣୀ ଦେଶ—ତୋର ଉନ୍ନତ କଣ ଏ ଯୁଗରେ ସମ୍ଭବ
 ନୁହେଁ ।.....

ଏ ଦେଶରେ ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେପରି ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି
 ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟବାନ ନରନାରୀ ତଥାପି କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କର
 ହେଉଛି । ମାତୃମଙ୍ଗଳ କେନ୍ଦ୍ରରେ ନବପ୍ରସୂତ ଶିଶୁ ବସୟରେ ସମସ୍ତ
 ପ୍ରକାର ପରାମର୍ଶ ଓ ତାର ଉପଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଜ୍ଞାନାମୂଲ୍ୟରେ କମ୍ପା
 ସାମାନ୍ୟ କିଛି ପଇସା ନେଇ ଦିଆଯିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇଛି ।
 କଡ଼୍ ମାଛ ତେଲ, ଅଣ୍ଡା, କମଳା ରସ ପ୍ରଭୃତି ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ
 ଲାଗି ଦିଆଯାଏ । ତେଣୁ ଗତ ଦୁଇ ଦିନ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ
 ଶିଶୁମୃତ୍ୟୁ ସବୁଠୁ କମ୍ ଓ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭଲ । ଖାଦ୍ୟ
 ଅଭିସରୁ ଗର୍ଭବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲା ଜନ୍ମ ସୁଦ୍ଧା ଓ ଫରେ ଅନେକ ଦିନ ଧରି
 ଶିଶୁ ରେସନ କାର୍ଡ ପାଇଥାଏ—ଅଣ୍ଡା—ଦୁଧ ପ୍ରଭୃତି ପୁଷ୍ଟିକାରକ
 ଖାଦ୍ୟ ତାକୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ ।

ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ସଂକ୍ରମକ ରୋଗ ନାହିଁ କହିଲେ ଚିଲିକା ଆଡ଼େ ଦେଶରେ ଯେପରି ହଇଜା, ବସନ୍ତ, ଟାଇଫଏଡ଼ ଓ ମେଲେରିଆ ଅନବରତ ଲାଗି ହୁଏ ସେଠାରେ କୌଣସି ରୋଗକୁ ଏପରି ଭାବରେ ଜମାଗଳ ମମାନର ରକ୍ତ ଶୋଷଣ କରିବାକୁ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ । ପାସ୍ତ ପରୁଣ ବର୍ଷ ଲଳେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ମଧ୍ୟ ହଇଜା, ବସନ୍ତ, ଟାଇଫଏଡ଼ ଓ ମେଲେରିଆ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଦେଖା ଦେଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଖାଦ୍ୟ ଯେଉଁ ଓ ପିତ୍ତଶେଧକ ଇନ୍ଦ୍ରେକସନ ପ୍ରଭୃତି ସାହାଯ୍ୟରେ ଏପରି ଭାବରେ ସେମାନେ ଆସୁଥିବା କିଛି ହୋଇ ପାରିବୁ ଯେ ଆଜିକାଲି ଏସବୁ ରୋଗ ଆସୁ ନାହିଁ । ଉପରେକ୍ତ ସଂକ୍ରମକ ରୋଗମାନଙ୍କୁ ଯେ ମଣିଷ ଏକା-ବେଳେ ନିର୍ମୂଳ କରି ଦେଇପାରେ ଏହା ତାହାର ପ୍ରମାଣ । ବ୍ୟକ୍ତି-ବିଶେଷ ଅପେକ୍ଷା ଦେଶର ସରକାର ଏସବୁ ରୋଗ ପାଇଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟୀ । ପାଣି, ଖାଦ୍ୟ, ପରୁଣାଳ ପ୍ରଭୃତି କେତୋଟି ଜିନିଷ ଆସୁଥିବା ଜଣେ ନେଲେ ଅନେକ ରୋଗ ଲେପ ପାଇଯିବ । ଆମ ଦେଶର ପରୁଣାଳ ଦୂର୍ଗତ ଖୋଲି ପାଇଖାନା ପରିବେଷ୍ଟିତ ଘରେ ରହି ମାଛ ଭଣ୍ଡ ଭଣ୍ଡ ବସୁଥିବା ପରୁଣାଳ କଡ଼ ଲଳିଆ ଦୋକାନରେ ଖାଇ, ଗୋରୁ, ମଝି ଗାଈକଥବା ପୋଖରୀରୁ ପାନୀ ପିଇ ଆମେମାନେ ଯେ କିପରି ବନ୍ଧୁ ରହିଛୁ ସେଇପାଇଁ ଭାବିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ଅବଶ୍ୟ ଯେପରି ଭାବରେ ବଂଶ ରହିବୁ ତାହା ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କରୁଛୁ । ବନ୍ଧୁ ଆସୁଥିବା ପାଉଁଶର ନିମ୍ନ ଅତିର ପ୍ରଭୃତି ଚଳାପଥାମଣି ଓ ଚକ୍ରକ ଆମେରିକାନ ମଟର ତ ବଜାରରେ ଅଭାବ ନାହିଁ ।

ରୋଗ ନ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶେଧମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ରୋଗ ହେଲେ ପରେ ସୁଚିକିତ୍ସାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଦେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ । ଲୋକମାନଙ୍କର ଆସୁଥିବା ଉନ୍ନତ ହେବା ଉଚିତ । ସେଥିଲାଗି ମଧ୍ୟ ଯଥାସମ୍ଭବ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରା ହୋଇଛି । ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକେ ୧୯୨୧-୧୯୩୨ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତ୍ରର ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସକରଣ ଯେଉଁ ବିଭିନ୍ନ ବେଳାର ସମସ୍ୟା ଦେଖା ଦେଇଥିଲା ତାହା ଭୁଲି ପାରିନାହାନ୍ତି ।

କ୍ଷତ୍ରିୟତା ବଞ୍ଚାନ୍ତେ ଶ୍ରେୟଃସମ୍ପଦଃ କାମ୍ୟମିଦଂ

ଲକ୍ଷ ଲିଷ୍ଟ ଲେକ କାମ ନପାଇ ଘରଦ୍ୱାର ଗୁଡ଼ି ହାହାକାର ହେଉ
 ବୁଲୁଥିଲେ । ପୁଣିପତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ଚିନ୍ତନ
 ବ୍ୟାଧି । ବର୍ତ୍ତମାନର ଶ୍ରମିକ ସରକାର ପ୍ରାୟେଶେ ନେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ଯେ
 ସେ ଅବସ୍ଥା ଯେପରି ଆଉ ଅରେ ଦେଖା ନ ଦେବ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଅର୍ଥ-
 ନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ—ଆମେରିକାର ପୁଣିପତଙ୍କ ଉପରେ ନିଜର
 କର ତହା କେତେ ଦୂର ସମ୍ଭବ ହେବ କହୁ ହେବ ନାହିଁ । ତେବେ
 ପୂର୍ବ ପରେ ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଲେକକୁ କାମ ଦେବା ପାଇଁ
 ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଛନ୍ତି—ଯଦି କେହି କାମ ନ ପାଏ ସେଥିଲାଗି ହସ୍ତକୁ
 ୧୬ ଟଙ୍କା କରି ଅକର୍ମୀ ଶୁଣର ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହେଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍
 କେହି ଯେପରି କାମ ନ ପାଇ ଅନ୍ଧାଧିକ୍ଷ ନ ହୁଏ ସେଥିପ୍ରତି ଶାସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା
 ଦିଆହେଉଛି କିମ୍ବା କାମ କରିବା ସମୟରେ ଯଦି କେହି କୌଣସି ପ୍ରକାର
 ଆଘାତ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ, ତାହେଲେ ସେ ମଧ୍ୟ ବଶେଷ ଭଣ୍ଡା ପାଏ । ପୁରୁଷ-
 ମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୟସରେ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୟସରେ ବୃଦ୍ଧ ବୟସ
 ଭଣ୍ଡା ପାଇଥାଆନ୍ତି । ଜଣକୁ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରାୟ ୧୮ ଟଙ୍କା, ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଉଚ୍ଚବୟସ
 ହସ୍ତରେ ୨୮ ଟଙ୍କା ଭର ପେନସନ ମିଳିଥାଏ । ତାଛଡ଼ା
 ଭର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଏକକାଳୀନ ପ୍ରାୟ ୫୩ ଟଙ୍କା ଓ ପ୍ରାୟ ତେର
 ନିମ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହସ୍ତକୁ ୨୪ ଟଙ୍କା କରି ଦିଆଯାଏ ।

ବ୍ୟବସାୟୀ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ହସ୍ତକୁ ୧୮ ଟଙ୍କା କରି ଭଣ୍ଡା ମିଳିଥାଏ ।
 କାମକରୁଥିବା ଲୋକର କ୍ରମେ କ୍ରମେ ପରିବାର ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁ
 ଆର୍ଥିକ ଅସୁବିଧା ହେବାର ସଂଭବନା—ତଦ୍ୱାରା ପିଲାମାନଙ୍କର
 ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନି ମଧ୍ୟ ଘଟିପାରେ; ତେଣୁ ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ଛଡ଼ା ପ୍ରତ୍ୟେକ
 ସନ୍ତାନ ପାଇଁ ହସ୍ତକୁ ପ୍ରାୟ ୪୫୮୮ ଅଧିକ ଭଣ୍ଡା ମିଳିଥାଏ ।
 ଶିକ୍ଷା, ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଭୃତି ସବୁ ବନା ଖରଚରେ ହୋଇ ପାରୁଥିବାରୁ
 ଓ ସେମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟପେୟ ପାଇଁ ଅଧିକ ଭଣ୍ଡା ମିଳୁଥିବାରୁ
 ପିତାମାତାଙ୍କର କୌଣସି ଅନ୍ଧାଧିକ୍ଷ ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ଏ ପ୍ରକାର
 ସୁବିଧା ଦେଶର ଯେକୌଣସି ଲୋକ ପାଇପାରିବ । ତେଣୁ ଆମ

ଦେଶ ପରି ସାମାଜିକ ଜୀବନର ଅନୁକୃତିତା ଓ ତା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ
ମାନାପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ତ୍ରୁଟି ଓ ଅସାମାଜିକ ଉଚ୍ଛୁଃଳତା
ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଜନ୍ମ ଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷା, ଚିନ୍ତା,
କାମ କରିବାର ସୁବିଧା ଓ କାମ ନ କରି ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ଜୀବନ-
ଧାରଣ କରିବାର ଉପାୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ଭାବରେ ଏବଂ
ସମ୍ଭବକାର ଅବସ୍ଥାରେ ଖଣ୍ଡିତ ଏମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

ଖାଇବା ପିଇବା, କାମ କରିବା, ପଠପଢ଼ିବା ଛଡ଼ା ତ
ଫେରେ ରହିବା ପାଇଁ ଘରର ଆବଶ୍ୟକ । ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଅନେକ
ଘର ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି ଓ ତାହାରୁ ଜାଠିଲର ରାଜକୁରେ ଅନେକ
ଶ୍ରମିକ ବଡ଼ ଶ୍ରେଣୀ ଘରରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ
ଉପଯୁକ୍ତ ଘର ତିଆରି କରିବା ଶ୍ରମିକ ସରକାରର ଆଉ ଗୋଟିଏ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ସେଥିଲାଗି ଘର ତିଆରି ବ୍ୟବସାୟ ଜାତୀୟ ବ୍ୟବସାୟରେ
ପରିଣତ କରା ହୋଇଛି । ସେଥିଲାଗି ଜାଠିଲ ଲୋକଙ୍କର ଖୁବ
ରାଗ । ସେମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଯେ ଧନୀମାନେ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଘର
ତିଆରି ରି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଉଡ଼ା ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ଘର ତିଆରି ବ୍ୟବସାୟ
ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ଏକଗୁଡ଼ିଆ ବ୍ୟବସାୟ ହୁଏ ରହେ । ଘରର
ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସରକାର ଏହାକୁ ଦ୍ରୁତଗତ କରିଛନ୍ତି—
ତେବେ ଶ୍ରମିକ ସରକାରର ରାଜନୈତିକ ରକ୍ଷଣଶୀଳତା ଓ ଆହୁରି
କେତେକ ତ୍ରୁଟି ହୋଇ ଏହା ଖୁବ୍ ବେଶୀ କାମ ଦେଇପାରୁନାହିଁ ।
ତଥାପି ଯୁଦ୍ଧପରଠାରୁ ପ୍ରାୟ ସତେ ସାତ ଲକ୍ଷ ଘର ଇଂଲଣ୍ଡରେ
ତିଆରି ହୋଇଗଲାଣି । ଘର ତିଆରି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମାଜିକ ହିତକର
କାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ଯଦି କି ସୂଚକ ବର୍ଣ୍ଣନା କରା ହୋଇଛି—ଆହୁରି ଭଲ
ଭାବରେ କରାଯାଇପାରିବ । ଯଦି ଇଂଲଣ୍ଡ ଆମେରିକା ସଙ୍ଗରେ
ପଡ଼ି ଉଦ୍‌ବିଷାତ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଏତେ ବେଶୀ ଖର୍ଚ୍ଚ ନ କରନ୍ତା ।
ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଏଧରି କିଛି ସ୍ଥିତି ଅବସ୍ଥା ନାହିଁ ସେ

ଉଦୟ କାମ ଏକା ସାଙ୍ଗେ କରିପାରିବ । ତେଣୁ ଯଦିଓ ଉପଶେଷ
ଜନସଂଖ୍ୟାର କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ତଥାପି ବୈଦେଶିକ
ମାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜନୈତିକ ଭୁଲ ଫଳେ ଫଳେ ଏତେ ବେଶୀ
ଭିଲଟ ହୋଇପଡ଼ୁଛି ଯେ ହୁଏତ ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ସେଥିରୁ ଲୁହଣ
ପଡ଼ିବ । ଶ୍ରମିକ ସରକାରର ଘରୋଇ ମାନ ଓ ବାହାର ମାନ ଭିତରେ
ଖୁବ୍ ବୈଷମ୍ୟ ରହିଛି ସାମ୍ୟବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଘରୋଇ ମାନ
ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କ ଖଜୁରି ଖଜୁରି ଖଜୁରି ଖଜୁରି
ରୁଲିବା ଏମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସରବ ହେଉନାହିଁ । ଫେଡେରେଶନ
ଅଫ୍ ବ୍ରିଟିସ୍ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ (Federation of British Industries)
ପରି ପୁଞ୍ଜିପତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଖୁବ୍ ବେଶୀ ପ୍ରସାର ରହିଛି । ତେଣୁ
ଏଥିରୁ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ କେତେ ଦୂର ଯୁରୁଖୁରୁରେ ଚାଲି ପାରିବ
ଦେଖିବାର ବାସନା ରହିଲା ।

ଚଉଦ

—ଖବରକାଗଜ—

ବିଲୁତରେ ଖବରକାଗଜ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ସମସ୍ତେ ଚଉଦ ପନ୍ଦରବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଥିବାରୁ ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ିବାରେ ଅସୁବିଧା ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଜଣାଯାଏ ଯେ ଶତକଷ୍ଟ ନବେ ପଞ୍ଚାନବେ ଲୋକ ଖବରକାଗଜ କଣନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟିଏ ପରିବାର ଏକାଧିକ କାଗଜ କଣିଥାଆନ୍ତି । କିମ୍ବ ଶେଷକରି ପଞ୍ଚରେ ପରକୁ ଫେରି ଆସିଲା ବେଳକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ ଦି ଖଣ୍ଡ କାଗଜ ଦେଖାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ରେଲ ଜବାରେ ହୁଏତ ଶହେ ଜଣ ଭାରି ହୋଇଥିବେ ଅଥଚ ସମସ୍ତେ ଖବରକାଗଜ ଖୋଲି ବସିଛନ୍ତି କିବା ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଅମିଳାପୀ ନଦୀକୂଳ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଖବରକାଗଜ ସେପରି ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିର ଅବଲମ୍ବନ ହେଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ . ସଂଧ୍ୟାକାଗଜର ଉପର ପୃଷ୍ଠାର ଖବର ପ୍ରାୟ ସମାନ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଅନେକେ ଦୁଇ ଚିତଟା କରି କଣିଥାଆନ୍ତି; ତାରଣ ଭିତରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନିତାର ଅର୍ଦ୍ଧଲଗ୍ନ ନାଶ୍, ଅତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦଂପତିଙ୍କର ବରପୁ ଗୁଡ଼ପତି କାହାଣୀ, ବରୋଦା ମହାରାଜାଙ୍କର ୧୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କର ଘୋଡ଼ା ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଚକ୍ରଚକିଆ ଶାଢ଼ୀର ଧଡ଼ି ପ୍ରଭୃତି ବିବରଣୀ ବରିନ୍ଦ କାଗଜରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଆଧୁନିକ ସମାଜରେ ଗଣଶିକ୍ଷା ଲାଗି ଖବରକାଗଜର ପ୍ରସାର
 ହେଉଅଛି ଆବଶ୍ୟକ—ଯାହା ଦେଶର ମତାମତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ
 ଗଠିତ କରାଯାଇ ଖବରକାଗଜ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଯେତେବେଳେ
 ବିଭିନ୍ନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆବିଷ୍କାର ଓ ଶିଳ୍ପବାଣିଜ୍ୟର ପ୍ରସାର ଯୋଗୁଁ
 ଯାନ ପୁରୁଷ ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମ୍ପର୍କ ହୋଇପଡ଼ିଛି, ସେତେବେଳେ
 ସାଧୁ ପୁରୁଷର ଖବର ଖବ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କର
 ଦୃଷ୍ଟିଗତ କରିବାକୁ ହେଲେ ଖବରକାଗଜର ପ୍ରସାର ଖୁବ୍
 ବହୁତ ଭାବେ ହେବା ଦରକାର । ଅଳ୍ପ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ବହୁତ ପ୍ରକାର ଜ୍ଞାନ-
 ବିଜ୍ଞାନ, ଦେଶ ବିଦେଶର ସାଧାରଣ ଖବର ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ପହଞ୍ଚାଇ
 ଦେବା ଉଚିତ; କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ଚିନ୍ତାରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ବୈଜ୍ଞାନିକ
 ଉଦ୍ଭାବନ ମୁଣ୍ଡିମେୟ ଲୋକଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ଲାଗି ଯେତେବେଳେ
 ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର ହେଉଛି, ଖବରକାଗଜ ମଧ୍ୟ ସେହିମାନଙ୍କ
 ହାତରେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ଲାଗି
 ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଇଂଲଣ୍ଡ-ଆମେରିକା ପରି ପୁଞ୍ଜିପତି ଦେଶ-
 ମାନଙ୍କରେ ମୁଣ୍ଡିମେୟ ପୁଞ୍ଜିପତିଙ୍କ ହାତରେ ଖବରକାଗଜଗୁଡ଼ିକ
 ରହିଛି । ସେମାନେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବସାୟ ଓ ଲାଭ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖୁଥିବାରୁ
 ନାନା ଉପାୟରେ ଲୋକଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା
 କରିଥାଆନ୍ତି ଓ ତା. ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ସାହାଯ୍ୟ
 କଲ ଭଳି ଖବରମାନ କେବଳ ବାଛି ବାଛି ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏଥିଲାଗି
 ମୋ ମତରେ ସାମାନ୍ୟ କେତେକଙ୍କ କୃତ୍ରିମ ଖବରକାଗଜ ଗ୍ରହଣଦେଲେ
 (ସେମାନଙ୍କର କାଟି ଅବଶ୍ୟକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିଜର ଗୁଳିନାରେ ଖବ କମ୍)
 ଆଉହେବା କାଗଜ ବଡ଼ ଜରୁରୀ । ଏପ୍ରକାର କାଗଜ ପଢ଼ି ଏପରି ଭାବରେ
 ସମ୍ଭାବନା ବାଛି ଏବଂ ଏପରି ଭାବରେ ସମ୍ଭାବି ହୁଅନ୍ତି ଯେ ପ୍ରକୃତ
 ଘଟଣା ଅସମ୍ଭବ ଭାବରେ ବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଦିଏ । ଆଧୁନିକ
 ମନୋବିଜ୍ଞାନ ସାହାଯ୍ୟରେ ଏମାନେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ମନ ଭିତରେ
 ନିଜ ନିଜର ମତାମତ ବଡ଼ କୌଶଳର ସହୃଦ ପ୍ରବେଶ କରାଇ ହୁଅନ୍ତି ।

ନିଦାନରଣ ସ୍ବପ୍ନ ବିରତବର୍ଷ ବିଷୟରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଗଣଗୋଳ
ଛଡ଼ା ଆଉ ବିଶେଷ କିଛି ବାହାରେ ନାହିଁ । କାଗଜସବୁ ଦେଖାଇବାକୁ
ଗୁମ ନ୍ତି ଯେ କଂରେଜମାନେ ଭାରତ ଗ୍ରହଣ ପରେ ଅରଜନତା ଛଡ଼ା
ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ୧୯୪୦ ଗଣଗୋଳ ପରେ ସେଠାକାର ପଧାନ
ଜନସମ୍ମାନ କାଗଜ ‘ଡେଲି ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍’ ଲେଖିଥିଲା ଯେ ଗାନ୍ଧୀ ପ୍ରଭୃତି
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗଣଗୋଳକାଣ୍ଡୀମାନଙ୍କୁ ଭାରତର ଛାଡ଼ ଦୃଷ୍ଟିର ଦେଖିବ,
ଅତିଶୀଘ୍ର ନିଜ ସ୍ବପ୍ନ କରବା ଛାଡ଼ିବ — ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ଗାନ୍ଧୀ-
ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପରି ଭାରତର କଥାକଥାତ ବର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କର ଯୋଡ଼ା-
ତୋଡ଼ି, କୋଠାବାସ, ସମ୍ପତ୍ତିର ହସାବ ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଗୁଡ଼ିତେଲେ
ଆଉ ବିଶେଷ କିଛି ବାହାରେ ନାହିଁ । ଭାରତ ସରକାରର ହାତ-
ଦରବାର ଅଭିଯାନ ସମୟରେ ନିଜାମ ବିଷୟରେ ବହୁତ କରୁଣାତ୍ମକ
ଖବର ବାହାରୁଥିଲା । ରୁଷିଆ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦେଶମାନଙ୍କ
ବିଷୟରେ ତ ଆଉ କଦର୍ୟ୍ୟ ଭାବରେ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ । ଆମ-
ଦେଶର ଖବରକାଗଜମାନେ ମଧ୍ୟ ଏ ଦିଗରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବହୁତ
ଅନୁକରଣ କରୁଛନ୍ତି । କେକୋସ୍ଲାଭିକିଆରେ ୧୯୪୮ ଫେବୃଆରୀରେ
ବିନା ରକ୍ତପାତରେ ଯେଉଁ ବିପ୍ଳବ ହୋଇଥିଲା, ସେ ଦେଖିବାରେ
କେତେକ କାଗଜ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଯେ
କିପରି ଗୁମ୍ଫାମାନେ ସୁଲିସ ମାଡ଼ରେ ରକ୍ତାକ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି — କିନ୍ତୁ
‘ଟାଇମସ୍’ କାଗଜରେ ବାହାର ଥାଏ ଯେ କେତେକ ଜଣ ଗୁମ୍ଫା ଶୋଷ-
ପାତ୍ରରେ ଠେଲିପେଲରେ ତଳେ ପଡ଼ି ସାମାନ୍ୟ ଆତ୍ମାତ ପାଇଛନ୍ତି
ମାତ୍ର । ‘ଟାଇମସ୍’ ଖବରକାଗଜର ଖୁବ୍ ନାମ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଖୁବ୍ କମ୍
ଲୋକ ପଢ଼ନ୍ତି ; ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଲୋକେ ସେହି ଭୁଲ ବେର
ଜାଣନ୍ତି ।

ପ୍ରଥମ କଥା ଏମାନେ ଗୁଡ଼ିପତ୍ର, ସ୍ବେର ନିକାୟତ, ସ୍ବାମୀନଙ୍କର
ସୁନ୍ଦର ଗୋଡ଼, ମୁହଁ ଓ ମୁଣ୍ଡର ବାଳ, ଅଶ୍ଳୀଳ ଓ ସୋମାସ୍ତକର ଖବର

ସବୁକୁ ବେଶୀ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥାଆନ୍ତି; ତାଛଡ଼ା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଖବର ପାଢ଼ା ଦିଅନ୍ତି ତାକୁ ଏପରି ଭାବରେ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଭୁଲ ଧାରଣା ହୋଇ ଥାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଶ୍ରୀମତୀ ଦଲର ମୁଖ୍ୟତଃ ‘ଡେଲି ନେସନ୍’ ପାଢ଼ାର କାଟିଦି ଦିନକୁ ୨୯ ଲକ୍ଷ ୪୦ ହଜାର—ଶ୍ରୀମତୀ ୧୫ ପଟେନ ଜନାଲଡ଼ସନ (କଣେ ସାଧାରଣ ଲୋକ ମାତ୍ର) ର ଶ୍ରୁତିପଥ କଲଙ୍କ ବିଷୟରେ ଏବଂ ତାର ପୂର୍ବ ଓ ପର ସ୍ତର ଛବି ସହ ବିଶଦ ବିବରଣୀ ୧୯୫୫ (ଫୁଲ୍ ଧାଡ଼ର ମାସ) ବାହାରିଥିବା ସ୍ଥଳେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଦ ବିଷୟରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଶେଷରେ ସହପ୍ରସାଦ ବିଷୟରେ ଦେଖାଇ (ଫୁଲ୍ ଧାଡ଼) ମାତ୍ର ସ୍ଥାନ ଦିଆ ହୋଇଥାଏ । ‘ଡେଲି ଏକ୍ସପ୍ରେସ’ର ଦିନକୁ କାଟିଦି ୩୮ ଲକ୍ଷ ୬୦ ହଜାର । ହାଗହାରି ଶତକର ୩୩୫୫ ବୈଦେଶିକ, ଘରୋଇ, ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଭୃତି ସବୁ ପ୍ରକାର ଦରକାର ବେଳେ ଲାଗି ଦେଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଯୌନ, ଶ୍ରେଣୀ ଡକାୟତ, ଖେଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖବରପାଇଁ ଅନେକ ବେଶୀ ସ୍ଥାନ ଦିଆହୋଇଥାଏ । ‘ଡେଲି ମିର୍’ର ଦିନକୁ ୩୭ ଲକ୍ଷ ଓ ରବିବାର କାଗଜ ‘ଦି ଟ୍ରାୟଲ୍’ର ୪୬ ଲକ୍ଷ ଦଶ ହଜାର କାଟିଦି ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଟାଇମ୍ସ୍, ମାଷ୍ଟେସ୍ଟର ଗାଡ଼ିଆନ ପ୍ରଭୃତି କେତୋଟି ଭର ଧରଣର କାଗଜ ଗୁଡ଼ିକରେ ଆଉ ସମସ୍ତ କାଗଜ ଏପରି ବାଳେ ଧରଣର ଲେଖାରେ ଭରି ହୋଇଥାଏ ।

ତେବେ ପ୍ରଶ୍ନ ହୁଏ ଯେ ଇଂଲଣ୍ଡ ପରି ସରା ଦେଶରେ ଏ ପ୍ରକାର କଦର୍ଯ୍ୟ ଧରଣର ଖବରକାଗଜସବୁ କାହିଁକି ଏବେ ବେଶୀ ପ୍ରଚଳିତ ? ଇଂରେଜମାନେ ନିଜଦେଶର ଖବରକାଗଜମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ବହୁତ ବଡ଼ମା କରିଥାଆନ୍ତି । ୧୯୩୮ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୩ରେ ଜେନିସ୍ରେ ବସିଥିବା ସ୍ୱାଧୀନ ମତପ୍ରକାଶ ବିଷୟରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ୪ ଆମେରିକାର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ନିଜ ନିଜ ଦେଶର ଖବରକାଗଜମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ବିଷୟରେ ଲମ୍ବା

ଲମ୍ବା ବହୁତାମାନ ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ତାଙ୍କ ଦେଶରେହିଁ ଖବରକାଗଜମାନେ ସ୍ବାଧୀନସ୍ବତ୍ତ୍ବରେ ଲୋକସେବା କରୁଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବେରକାଗଜର ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏହା ଲୋକସେବା ପଦ୍ଧତିରୁ ଲୋକଙ୍କର କି ଭୟଙ୍କର ଷଡ଼ କରୁଛି । ଇ'ନଶର ପାସ୍ ପରୁ କାଗଜ ବଡ଼ ବଡ଼ ଧନୀ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କର ଏକ-ରୁଟିଆ ବ୍ୟବସାୟ ରୂପେ ରହିଛି । ଅନେକ ଖବରକାଗଜ ଗୋଟିଏ ମୋଟର ବୁକ୍ସିପଦଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରଧାନ ଶକ୍ତି ଗୋଷ୍ଠୀ ଭିତରୁ ପ୍ରାୟ ୫୦ଟି ଖବରକାଗଜ ବାହାରିଥାଏ ଏ ଓ ସେମାନଙ୍କର ମୋଟାମୋଟି କାଟି ପ୍ରାୟ ଅଢ଼େଇ କୋଟି । ଅର୍ଥାତ୍ ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ଖବରକାଗଜ ଏହି କେତେ ଜଣଙ୍କ ଦ୍ବାରା ପରିଚାଳିତ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏହିମାନେହିଁ ପାରିଥାଆନ୍ତି । ଲଡ଼' ରଥରମିଏରଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠିତେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସହରରେ କେବଳ ପାଞ୍ଚଟି ଦୈନିକ ଖବରକାଗଜ ଓ ମହମ୍ମଦରେ ଆଉ ଦଶଟି କାଗଜ ରହିଛି । ଏହା 'ଡେଲିମେଲ ଗୋଷ୍ଠୀ' ନାମରେ ପରିଚିତ । ଲଡ଼' କେମ୍ବ୍ଲେ (Lord Kemsley) ଗୋଷ୍ଠୀଦ୍ବାରା ଲକ୍ଷ୍ମଣରେ ତିନୋଟି କାଗଜ ଓ ବାହରର ୧୦ଟି କାଗଜ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ବେଲ୍ଲେରସ୍ତ୍ରୁକ ଗୋଷ୍ଠୀରୁ ଗୁରୋଟି ବଡ଼ ବଡ଼ କାଗଜ ବାହାରି ଥାଏ । ପ୍ରାଦେଶିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରୁ ସାର ଦ୍ବାର୍ଦ୍ଧାଟ୍ ସ୍ବେଡେନ ଏଡିନବରୋ ଆଉ ଗୁରୋଟି କାଗଜ ବାହାର କରନ୍ତି । ଜେ, ବି. ମୋରେଲ ନାମକ ଜଣେ ବଡ଼ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠିତେ ଆଉ ୧୦ଟି ପ୍ରାଦେଶିକ ଖବରକାଗଜ ବାହାରିଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ତର ଅନେକ କମ୍ପାନି ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ କାଗଜ ଚଳାନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନର ଶ୍ରମିକ ଦଳର ମୁଖପତ୍ର ଡେଲି ହେରାଲ୍ଡ ମଧ୍ୟ ସେପରି ସ୍ବତ୍ତ୍ବରେ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦ୍ବାରା ଅଧିଷ୍ଠିତ । ଏପରି ଗୋଷ୍ଠୀସବୁ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଛୋଟ ଛୋଟ ବେରକାଗଜ ବାହାରି ପାରେନା; ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅଛି ସେହି କେବଳ ଖବରକାଗଜ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରିବ । ଲଡ଼' ନର୍ଥକ୍ଲିଫ୍, ଯେକି ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ନିଜେ ୭୦ଟି କାଗଜ

ଚଳାଇଥିଲେ, ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ଗୋଟିଏ ଖବରକରକର ଚାହୁଁରକରକର
 ଲାଗି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ୧୦ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ (ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାୟ ୧କୋଟି ୫ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା)
 ଦରକାର । ଏଥିରୁ ସହଜରେ ଅନୁମେୟ ଯେ ଖବରକରକର ମାଲିକ
 କିଏ ? ତେବେ ମୁଣ୍ଡିମେୟ ପୁଣିପଢ଼ିବର ପଦା ପ୍ରାଧିକର
 ତ ହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିନ୍ତୁ କିପରି ବାହାରିବ ?
 ଗଣତନ୍ତ୍ର ସାଧନତା କଣ ଏ ପ୍ରକାର କାଗଜରୁ ଆଶା କରାଯାଏ ?
 ଖାଲି ସେପରି ନୁହେଁ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଖବରକରକର କିଣିବା
 ଖର୍ଚ୍ଚରୁ କାଗଜ ମାଲିକର ମୂଲ୍ୟବେ ୨୫ ଉଠେ ନାହିଁ । ଖର୍ଚ୍ଚ
 ରୁଲ୍‌ଲ ଲାଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ବିଜ୍ଞାପନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ
 ହେବ । ଦିସାବ କରି ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ କୌଣସି କାଗଜରେ ସେବେ
 ୩୦ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ, କାଗଜ ବାହାରୁ ଉଠେ ୧୫ଲକ୍ଷ ଓ
 ବିଜ୍ଞାପନରୁ ଆଦାୟ ହୁଏ ୧୮ଲକ୍ଷ । ତେଣୁ ସେମାନେ ବିଜ୍ଞାପନର
 ମାଲିକଙ୍କୁ ସମସ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ତେବେ
 ଲୋକସେବକର ପ୍ରାଣ ରହିଲା କେଉଁଠି ? ନିରାପେକ୍ଷ ଭାବରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ
 ଖବର ଦେବାର ସାଧନତା ଆସିଲା କୁଆଡ଼ୁ ? ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଗ୍ରମିକ
 ସାଧାରିକର ସମ୍ପାଦକ Kingsley Martin—(ପାହାଙ୍କର କାଗଜ
 ସମ୍ପାଦକ ଦିସାବରେ 'ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସୁଖ୍ୟାଦ ଅଛି) - ତାଙ୍କର 'The
 Press the 'Public wants'' (୧୯୪୭ ନାମକ ବହିରେ
 ଲେଖିଛନ୍ତି - 'Thus the freedom of Press, still
 immensely important in the sense of the freedom,
 freely to inform, comment and criticise, has
 become in the sense of the right to start and run
 a daily news paper, as meaningless as the slum
 dweller's legal freedom to live in the Ritz or to
 spend his unemployment pay in touring the
 Riviera in a Rolls-Royce.' (P.32)

“About a dozen men are in a position to dictate what news and views shall be available in the press that is read by the vast majority of men and women in this country.” (P. 141)

ଅର୍ଥାତ୍ “ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଖବର ଯୋଗାଇବା, ମତବ୍ୟକ୍ତି କରିବା ଏବଂ ସମାଲୋଚନା କରିବା ଖୁବ୍ ଜରୁରୀ ହେଲେହେଁ କୁଟୀରବାସୀ ପତ୍ତରେ ଖବରଦଳ ଉତ୍ତରରେ ରହିବା କଷ୍ଟ । ଅକର୍ମୀର ସାମାନ୍ୟ ଅକର୍ମୀ ଉତ୍ତରରେ ରେଲ୍‌ୱେ—ରସ୍ତାରେ ଗଲେହେଁ (ଖବରଦଳ ଗଲାପର ଛାନ) ଗୁଲି ଯିବା ଯେପରି ଅର୍ଥହୀନ, ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ ବେରଜାଗଳ ବାହାର କରି ତାକୁ ଚଳାଇବା ଚଷମାରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସେପରି ଅର୍ଥହୀନ , ”

ଏହି ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ନରନାରୀ ଖବରଜାଗଳରେ ଯେଉଁସବୁ ଖବର ଓ ମତାମତ ପଡ଼ନ୍ତି ତାହା ପ୍ରାୟ ଦଶ ବାର ଜଣ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ ।”

ଏଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ବେରଜାଗଳରେ ଗତୋତ୍ତମ ସ୍ୱାଧୀନତା । ଏପରିକି ସମ୍ପାଦକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଉପର କେତେ ଜଣଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ । ନାମାନ୍ତର ମନରେ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚାନ୍ଦାର କରି ଦିଆ ହୁଏ । ସେମାନଙ୍କୁ ଚଷମା ଦେଇ ରଖା ହୋଇ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ଗୁଳିର ଗୁଡ଼ି ଯାବନ୍ତି ନାହିଁ; ତେଣୁ ପୁସ୍ତିକା କଥା ଅନୁସାରେ ଶୁଳିତ ହୋଇ ଥାଅନ୍ତି । Kingsley Martin ଲେଖିଛନ୍ତି—

“They freely admit in private conversation that they despise much of the work they have to do.” (P. 21)

ଅର୍ଥ ହୁଏ “ସେମାନେ ଦେଶର କଥାବାତ୍ସାରେ ସ୍ତ୍ରୀକାର କରିଥାନ୍ତି
ଯେ ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ସେଥିରୁ ଅନେକ
କାମ ସେମାନେ ପୂଣ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ।”

ଅବଶ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ଖବରକାଗଜ ଏପରି ଲୁଚରେ ଧନୀ ଲୋକଙ୍କ
ଦ୍ଵାରା ଆସୁଥିବା ହୋଇ ମିଥ୍ୟା ଓ ଅସତ୍ୟ ଖବର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚାର
କରୁଥିଲେ ଯୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଏମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ କାଟକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ
ସମୟରେ ଲୋକେ ସ୍ଵାଧୀନ ଶବ୍ଦରେ କାମ କରିଥାନ୍ତି । ତା ନ ହେଉ
ହଲେ ୧୯୪୫ରେ ଶ୍ରମିକଦଳ ଜାଠଦଳକୁ ପରାସ୍ତ କରିପାରି ନ ଥାନ୍ତି ।
ତଥାପି ଏବେକାର ବ୍ୟବସାୟ ଜାଗାୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବଳ
ଗଢ଼ିତ । ମୁସ୍ଲିମ୍ ସେୟାର ଲୋକଙ୍କର ଲାଭ ପାଇଁ ସ୍ଵାସ୍ଥ ସମାଜର ନରନ ଶଙ୍କ
ମନରେ ବିଷ ବିଷ ଦେବାରେ ସ୍ଵାଧୀନତା କେତେ ଦୂର ବାଞ୍ଛନୀୟ
ଶବ୍ଦର ବିଷୟ ।

ସ ମାନ୍ୟ କେତେ ଖଣ୍ଡ କାଗଜରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଭଲ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଢ଼ି
ବାହାରିଥାଏ । ‘ଟାଇମସ୍’ ଜାଠଦଳର ଆସୁଥିବା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ଖବର ଅନେକ ସମୟରେ ନିର୍ଭୁଲତାରେ ଦେଖି-
ଥାଏ । ଟାଇମସ୍, ଖବର ଅଂଶ ଖୁବ୍ ଭଲ—ସମ୍ପାଦକଙ୍କୁ ରକ୍ଷଣଶୀଳ
ମନୋବୃତ୍ତିର ପରିଚୟ ଦିଏ । ରୁଷିଆ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମ୍ୟବାଦୀ
ଦେଶମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଅନେକ ପ୍ରବନ୍ଧ ବାହାରେ ଯାହାକି ଅନେକ
ସମୟରେ ବିଶ୍ଵାସଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ‘ଡେଲି ଓର୍ଗନିଜ’ ଉପରେ ତୁ
କାଗଜଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଲ । କେଶୁ ଡା ବିଷୟରେ ପଦେ ଲେଖିବା
ଉଚିତ । ‘ଡେଲି ଓର୍ଗନିଜ’ ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର କାଗଜ ଯେଉଁଥିରେ ବିଶିଷ୍ଟ
ଟାଏକମାନଙ୍କର ଅଧୀନସ୍ଥ ସ୍ଵାଧୀନତାରେ ଆତ୍ୟାଚାର ବିଷୟ ବିସ୍ତୃତ
ଲେଖ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ମାଲୟର ଜାଗାୟବାସୀମାନଙ୍କୁ ଧରବା ଲାଗି

ପଠା ହେଉଥିବା କାମୁଡ଼ା ଆଲ୍‌ସେସିୟାନ୍ କୁକୁରର ଜାହାଜ ଉପରକୁ ଉଠିବାର ଛବି ବାହାରିଥାଏ । ବର୍ମାର କ୍ୟାରେନ୍‌ମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ଲାଗି ବଡ଼ ବଡ଼ ସାମଗ୍ରୀ ଅତିସରଞ୍ଜର ଚିଠିସବୁ ଗୁପ୍ତା ହୋଇଥାଏ — ଗେଲ୍‌ଡକୋଷ୍ଟରେ କପରି ସେକଲ ଆଦିବାସୀଙ୍କୁ ଗୁଲି କରି ମାରିଦିଆ ହେଉଛି, ତାର ଛବି ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ବାହାରିଥାଏ । ଭାରତ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଭଲ ଭଲ ଖବର ଥାଏ—ସାମ୍ରାଜ୍ୟିକ ଗଣଗୋଲ ସମୂହରେ ଆଦୌ ଛତ୍ତେଣ ନ ଥାଏ — ମୋଟା ମୋଟି ଚେତେଗୁଡ଼ିଏ ଖରେ ଯାହାକି ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାଗଜରୁ ମିଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ, ତାହା ଏହି କାଗଜରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ପ୍ରତି ଗୁରୁବାର ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେକୌଣସି ପାଠକ ଯାଇ ସମ୍ପାଦକଙ୍କ ସହିତ କାଗଜ ପରିଷ୍କରଣ ବିଷୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିପାରେ— ଆଲୋଚନାରେ ଯୋଗ ଦେବ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଣତନ୍ତ୍ର ନୀତିରେ ଏହା ପରିଷ୍କୃତିତ ହୋଇଥାଏ—ପାଠକମାନେ ତାର ଅଂଶ କିଣନ୍ତି— ୨୦୦ ପାଉଣ୍ଡରୁ ବେଶୀ ଅଂଶ କାହାର କିଣିବାର ନୟମ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଫେସର ହଲ୍‌ଡେନ (Haldane) ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କ୍ୟାଣ୍ଟେବରୀ ଧର୍ମସାଜକ (Dean of Canterbury) ଏହାର ସମ୍ପାଦକତ୍ବ ବୈଜ୍ଞରେ କାମକରୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରଫେସର ହଲ୍‌ଡେନ (Prof. Haldane) ପ୍ରତି ସୋମବାର ଦିନ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ସୁଗନ୍ଧିତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖନ୍ତି; ମଝିରେମଝିରେ ବର୍ଣ୍ଣାବିଶ୍ଳେଷର ମଧ୍ୟ ଲେଖା ବାହାରିଥାଏ । ବର୍ଣ୍ଣ ଉର୍ଗ ଗତବର୍ଷ ୨୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଏହି କାଗଜଲାଗି ଦାନ କରିଥିଲେ । ମୋଟାମୋଟି ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ବାଧୀନଚେତା ଲେଖକଙ୍କର ପୃଷ୍ଠାପୋଷକତାରେ ଏହି କାଗଜ ବର୍ତ୍ତିମାନ ମୁକ୍ତା ଚିତ୍ରିଣ ଅଧୀନ ଦେଶମାନଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଚୁମ୍ବକ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଏହି କାଗଜ ପରିଷ୍କରଣରେ ଚମ୍ପ୍ୟନସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ଅଛି । ତେଣୁ ଦଳଗତ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଅଂଶ [ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖବର ଭଲ ବାହାରେ ବୋଲି ମନେହୁଏ ।

ତେବେ ଏତିକି କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ, ଯେକୌଣସି ଗୋଷ୍ଠୀ ବା
 ଦଳ ତରଫରୁ କାଗଜ ବାହାରିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଖବର ସରବସ୍ତୁ,
 ସମ୍ବାଦକର ଚର୍ଚ୍ଚଣୀ ଓ ସମାଲୋଚନା ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ସରକାର
 ତରଫରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଧନତା ମିଳେ । ବରଂ ଏ ଦିନର ସାଧନତାର
 ଅପବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ ନିଜ ନିଜର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାର୍ଥପୂର୍ବକ ଭାବେ ।

—ପଦର—

ଇଂଲଣ୍ଡର ଭାରତୀୟ

ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଯା ଅପ କରୁଥିବା ଅସ୍ଥାୟୀ ଗୁମ, ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ
ସରକାରୀ ପ୍ରେରିତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଛଡ଼ା ଅନେକ ଭାରତୀୟ ସ୍ଥାୟୀ ବାସିନ୍ଦା
ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ହେଉଛନ୍ତି
ଡାକ୍ତର; ସେମାନଙ୍କ ପରେ ବ୍ୟବସାୟୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ । ଏଠାରେ ଭାରତୀୟ
ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ ଭଲ ନାମ ଅଛି । ଅନେକ ପରିବରଣ ଠାରୁ
ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିଛୁ । ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ
ଚଳି ଉଠୁ ଓ ପରୀକ୍ଷା—ଖୁବ୍ ଯତ୍ନ ସହକାରେ ରୋଗୀକୁ ଦେଖନ୍ତି
ଏବଂ ଯେଉଁଠି ଓ ସହ ନୁହେଁର ସହଜ ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣନ୍ତି । ଏ ଦେଶରେ
ଭଦ୍ର ଓ ସହାନୁଭୂତିପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର ସଫଳାଧାରଣ ଅନୁମୋଦିତ
ବୋଲି ବୋଧହୁଏ ଏମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଇଂରେଜି ଡାକ୍ତରଙ୍କ ସହଜ
ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ବୃତ୍ତିକ ଯିଏ ହେବା ଲାଗି ଏ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାରରେ
ସେମାନଙ୍କୁ ଦଳିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଏପରି ବ୍ୟବହାର
ଏମାନଙ୍କର ମନ କଣି ନା—ସହାନୁଭୂତିର ପ୍ରକୃତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଏମାନେ
ଦେଇପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ଭାରତୀୟ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କର ଅର୍ଥୋପାଜ୍ଞାନ
ବେଶ ହୁଏ । ଶୁଣାଯାଏ ଖାଲି ଲଣ୍ଡନ ସହରରେ ଦୁଇ ଶହରୁ ବେଶୀ,
ଭାରତୀୟ ଡାକ୍ତର ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ବାସ କରନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ଥିବା ସ୍ଥାୟୀ ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କର ଭଲ
ଉପକର୍ମ ହେଲେହେଁ ସୁନାମ ଥିଲା ପରି ମନେ ହୁଏ ନା । କି ହାଜରେ

ମୋ ସଙ୍ଗରେ କେତେ ଜଣ ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସାୟୀ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଅସ୍ତ-
ଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ପଚାରିଲି ଯେ ବ୍ୟବସାୟ କିପରି ଚାଲିଛି ? ଜଣେ କହିଲେ
ଯେ ଶ୍ରେୟବାଜାର କରି ବେଢ଼ ଲାଭ ହେଉଛି ଏବଂ ତା' ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ତର ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା ପାଇଁ କହିଲେ ଯେ ଆଜିଯାଏଁ
ଇଂରେଜମାନେ ଆମ ଦେଶରୁ ବହୁତ ଠକ ନେଇଛନ୍ତି—ବର୍ତ୍ତମାନ
ଆମେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ଠକାମୀ ଓ ଶ୍ରେୟବାଜାର କରି ତାଙ୍କ ଦେଶରୁ
ଧନ ବୋହୁ ଆଣିବା ସେତେ ଭଲ । ମୁଁ ପଚାରିଲି ଯେ ସମସ୍ତେ କଣ
ଏଇସ୍ୱା କରିନ୍ତି—ସେ କହିଲେ—କେତେ ଜଣ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବଡ଼
ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବହୁତ କମ୍ ପ୍ରତିଦେଶ
ଆଉ ଗ୍ରେଟ୍ ଖାଟ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ଶ୍ରେୟବାଜାର କରିବାରେ ପାରନ୍ତି—
ପଦ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ; ଏହା କେତେଦୂର ଯତ୍ନ ମୋପକ୍ଷରେ କହିବା ସମ୍ଭବ
ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ମୋଟା ମୋଟି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ଭାରତୀୟ
ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କର ସାଧୁତା ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ ବେଶ ଆସ୍ଥା
ଥିଲା ପରି ମନେ ହୁଏ ନା । ଭାରତୀୟ ହୋଟେଲରେ ସବୁଠୁ ବେଶୀ ଦାମ
ଦେବାକୁ ହୁଏ—କିନ୍ତୁ ସେହି ଅନୁପାତରେ ଖାଦ୍ୟ ସେତେ ଭଲ
ନୁହେଁ—ଅନ୍ଧନ ଖାଇବା ହୋଟେଲ ସବୁ ସେ ହିଲନରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ।
ମୋର କେତେକ ଇଂରେଜ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ମତରେ ଶ୍ରେୟବାଜାର ହୋଟେଲ ସବୁ
ଖୁବ୍ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନମାନେ ଖୁବ୍ ଭଲ—ସେମାନଙ୍କ
ମୁହଁ ଯେପରି ଜଣାପଡ଼େ ସେ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପରିଧିତା ଓ
ସଂସ୍କୃତି ଅଛି । ସେହି ବନ୍ଧୁମାନେ କହୁଥାଆନ୍ତି ଯେ ଭାରତୀୟ
ହୋଟେଲର ରନ୍ଧାପରି ବହୁତ ଅପରିଷ୍କାର । ମୁଁ ମନେ ମନେ ଏହାକୁ
ସତ୍ୟତା ଅନୁଭବ କଲେ ସୁଦ୍ଧା ବାହାରେ କିଛି କହେନା । ଥମ ଦେଶର
ଗୁକର ପୁରାଣ ଓ ରନ୍ଧାପରି ମୋ ଅଖି ଆଗରେ ନାହିଁ ଯାଏ । ଗୁରୁତ୍ୱ
ଏ ଦେଶରେ ମଲ୍ଲିବାର କଥା ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ ଭାରତୀୟ-
ହୋଟେଲରେ ଶ୍ରେୟବାଜାରରେ ଭାତ ମିଳେ । ଲଣ୍ଡନରେ ଭାରତୀୟ
ମାନଙ୍କର କେତୋଟି ଡାଲି ମସଲା ପ୍ରଭୃତି ଦୋକାନ ଅଛି, ଯେଉଁମାନେ

ଭରଣୀୟ ଖାଦ୍ୟ ମଝିରେ ମଝିରେ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସେଠାରୁ ସବୁ ଜିନିଷ କିଣି ଆଣିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଠିକାମୀ । ଦୋକାନ ମାନଙ୍କରେ ଦରର ତାରତମ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ଦେଖାଯାଏ । ଜିନିଷରେ ମଧ୍ୟ ଠିକା ଥାଆନ୍ତି । ଅଧେ ଭଲ ଅଲୋକର ଥିବ ତ ଆଉ ଅଧେ ଖଲି ଚମ୍ପା—ଜିହ୍ୱାରେ ଅନେକ ବାଲି—ଡାଲିରେ ଅନ୍ୟନ୍ୟ ଜିନିଷ ମିଶିଥିବା ମୁଁ ଯଦ୍ୱା ଦରେ ଥାଏ ସେମାନେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଏସବୁ କିଣି ଆଣି ମୋତେ ଦେଖାନ୍ତି । ଅନେକ ଥର ମୁଁ ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏସବୁ କିଣି ଆଣିଲ ପରେ ଯେତେବେଳେ ଡେଣେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖରାପ ଜିନିଷ ସେସବୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ କହେ ଯେ ଜିନିଷ ନାହିଁ ଦୋକାନରେ ଦୋକାନକୁ କହିଲେ ସେ ବେଶ ବରକ୍ତ ହୁଏ । ଏସବୁ ଜିନିଷ ନିଜେ କିଣିବା କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇ କିଣେଇ ଆଣିବା ଗୋଟାଏ ବିଷୟ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ପଡ଼େ ମୋ ପକ୍ଷରେ; ମୋତେ ଏତେ ଖରାପ ଲାଗେ ଯେ ମୁଁ ବରାବର ସେ ବିଷୟରେ କରୁଛତା ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଏ ।

ଅସ୍ଥାୟୀ ବସିଯାଇ ଭିତରୁ ଗୁପ୍ତସଖ୍ୟା ସବୁଠୁ ବେଶୀ । ଗତବର୍ଷ ସାରା ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଦୁଇ ହଜାରରୁ ବେଶୀ ଗୁପ୍ତ ଥିଲେ । ଅଧିକାଂଶ ଭାରତୀୟ ଗୁପ୍ତଙ୍କର ଡ୍ରବ୍ ସୁନାମ ଅଛି । ଶ୍ରେୟାନ୍ୟମୟରେ ଏମାନେ ପାସ୍ତ ଭଲ କରିଥାନ୍ତି, ବିଶେଷତଃ ସରକାରଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ଗୁପ୍ତମାନେ ଘରେଇ ଗୁପ୍ତମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ଡାକ୍ତରୀ ଓ ବାଣ୍ଟୁର ପଡ଼ିବାକୁ ଯାଇଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଖୁବ୍ କଷ୍ଟ ଓ ଭରସା ଦେଶର ଶିକ୍ଷା-ପ୍ରଣାଳୀରେ ତାରତମ୍ୟ ବେଶୀ; ତେଣୁ ଖୁବ୍ କମ୍ ଗୁପ୍ତ ପାଶ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଯୋଗ୍ୟତା ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନେକେ ନିଜର ଟଙ୍କା ସ୍ୱକାରୁ ବିଲତ ଆସିଥାଆନ୍ତି; ତେଣୁ ଏହା ବି ଗୋଟିଏ କାରଣ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ବାରିଷ୍ଟର ବିଭାଗରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ କାରଣ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ବାରିଷ୍ଟର ପତ୍ନୀ ବେଶ ସହଜ ହେଲେ

ସୁଦ୍ଧା ଓ ଅନେକ ଇଂରେଜୀ ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଶ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ମୁଦ୍ରାକରଣ
ଫେଲ ହୁଅନ୍ତି ।

ପ୍ରଥମାବଳୀ ତଳ ଶ୍ରେଣୀରେ ଭାଗ କରାଯାଇ ପାରେ । କଲେ
ଖାଲି ପଢ଼ନ୍ତି—ପଢ଼ିବା ଛଡ଼ା ଯେପରି ସେମାନଙ୍କର ଆଦ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ ।
ସେଠାକାର ଲୋକଙ୍କ ପଢ଼ିବ ମିଶ୍ରଣ ନାହିଁ କି ସେମାନଙ୍କର କୃତ
ପ୍ରଭୃତି ସାମାଜିକ ଅନୁଶୀଳନରେ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ । ମୁଁ ଅନେକ
ପ୍ରକାର ଜଣେ ସେହିମାନେ କି ଲିଖନରେ ଦୂର ବର୍ଷ କାଳ ରହି ଯୁଦ୍ଧ
ଥରେ ବି ଲିଖନ ବାହାରକୁ ଯାଇନାହାନ୍ତି କି କୌଣସି ସୁବିଧା,
ବାଇସୋପ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ମନୁ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ।
ଦିନରୁ ପଢ଼ନ୍ତି ଓ ପାଶ କଲ ପରେ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି । ସେମାନ
ମନେହୁଏ ନ ଯେ ପଢ଼ିବା ଛଡ଼ା ଏମାନେ ଯେ କେଣ ବ୍ୟବସାୟ ଆଦି
କିଛି ଜାଣନ୍ତି, ତାହେଲେ ମିଛେ ମିଛେ ଏବେ ଦୂରକୁ ଯେଉଁ ଶକ୍ତି
କେଁ କରି ଯେ କାହିଁକି ଯାଆନ୍ତି ବୁଝିହୁଏ ନା । ଏମାନଙ୍କର
କୌତୁହଳ ବୋଲି ଯେପରି କହୁ ନାହିଁ । ସେହି ବ୍ୟବସାୟରେ
ପଢ଼ୁଥାଆନ୍ତି ସେବସୟରେ ଯେପରି ସମ୍ମିଳନ ହୁଏ, ସେଠାକୁ ମଧ୍ୟ
ଅଧିକାଂଶ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଏ ପ୍ରକାର ସମ୍ମିଳନକୁ ଯିବା ଲାଗି ମରାଜି
ବୁଝିପ୍ରସ୍ତ ପ୍ରଥମାବଳୀ ଗାଡ଼ିବଡ଼ା ଓ ଅଧିକା ଦୈନିକ ବ୍ୟବସାୟ ମଳବାରି
ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ପରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମିଳନକୁ ଡେଇଁ ବନ୍ଦୁ ଲାଗିବା ଯାଆନ୍ତି ।
ଆଉ ଦିନେ ଅଛନ୍ତି ସେହିମାନେ କି କିଛି ପଢ଼ନ୍ତି ନାହିଁ—ଏକ
ଫୁଲ୍ କରନ୍ତି—ଇଂରେଜୀମାନଙ୍କର ମନୁ କିଛି ଏମାନଙ୍କୁ କଲ
ଲରେ । ଉକ୍ତ ଦେଶରେ ଯେପରି କଲେ ଲେଖେ ଅବଶ୍ୟକରେ
—ସେଠି ମୁକ୍ତ ପକ୍ଷୀ ପରି ସବୁଆଡ଼େ ଖାଲି ଧାନ୍ୟଲତା । ଏମାନଙ୍କର
ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା ଲାଲ ଓ ଅମର ମନୁ କିଛି ଉପାଦାନ କଲେ ମନେ କହୁ-
ପକାରୁ ଏମାନେ ଡେଇଁ ଚାହିଁବାକୁ ଯୋଗ ପଢ଼ନ୍ତି—ସବୁସମ୍ପାଦକ
ବେଶେ ଡେଇଁ କରନ୍ତି ନାହିଁ—ସେଠାକାର ଚାହିଁବାକୁ ମୁକ୍ତ

ମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବଳିଯାଆନ୍ତି ଅଥବା କୃତ୍ରିମତାରେ । ଏତେ ବେଶୀ ଦକ୍ଷ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ଯେ କଥାକଥାରେ ବହୁଳ କିଛି ଆଦ ବକାୟଦା ଦେଖି ଲା ଥାଆନ୍ତି । ଏମାନେ ନିଜଦେଶ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିଲା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ପେଶ୍ୱା ପକେଟରେ ହାତ ପୁରାଇ ଅଣ୍ଟା ହଲାଇ ଦାନ୍ତରେ ପାଇପ କିମ୍ପୁ, ଧୂମୋଦ୍ଗାରଣ କରୁ ନରୁ କୃତ୍ରିମ ଦରହାସ୍ୟ ସହିତ ଯେ ପ୍ରକାର ‘ଧନ୍ୟବାଦ’, ‘ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ’ ଓ ‘ପାଣିପାଗ’ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି, ତାହା ଦେଖିଲେ ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗେ ନା । ଭରତୀୟଙ୍କଠାରେ ଏତେ ବେଶୀ କୃତ୍ରିମତା ଆଦୌ ଶୋଭା ପାଏ ନା । ଇଂରେଜମାନେ ଏହାକୁ ଯେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ତା ନୁହେଁ ; କାରଣ ଏ ଶ୍ରେଣୀର ଗୁଡ଼ମାନେହିଁ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟିକିଏ ମାନ୍ୟତା କରିପକାନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନେ ଇଂଭୁତକିମାକାର ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଇଂରେଜ କିମ୍ବା ଭରତୀୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ତାଳ ପକାଇ ରୁଲି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସାଧାରଣତଃ ଅଲବୟୁରୁ ଓ ଅପରିପକ୍ୱ ମସ୍ତିଷ୍କର ଦୁବକମାନେ ଏପରି ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ସେମାନେ ହଠାତ୍ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ପରସ୍ଥିତିରେ ପହଞ୍ଚି ଏକାବେଳେକେ ଚାଲିଯିବା ହରାଇ ବସନ୍ତି । ହିଅମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୁକ୍ତଭାବରେ ମିଶିବାର ସୁବିଧା ପାଇବାରେ ନିଜକୁ ବଡ଼ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ ମନେକରନ୍ତି ଓ ଅନେକ ସମୟରେ ବଡ଼ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଆନ୍ତି । ଛକ ଶ୍ରେଣୀର ଶିକ୍ଷିତ ହିଅମାନେ ଏହା କେଉଁ ସମୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କ୍ଲବ୍ରେ ଏପରି କେତେକ ଭରତୀୟଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଦେଖିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଲଜ ଲାଗେ । କ୍ଲବ୍ରେ ମୋର ଅନେକ ଇଂରେଜ ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ଏ ବିଷୟରେ ମୋତେ କହିଛନ୍ତି । ଏମାନେ କ୍ଲବ୍ରେ ହିଅମାନଙ୍କ ସମୟ ବ୍ୟୟ କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ, ବହୁତ କମ୍ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆଖିରେ ବେଶ ପଡ଼େ ।

ସୁଖର ବିଷୟ ଯେ ଉପସ୍ଥେତି ଦୁଇ ହେଣୀର ଭାବନାକୁ
 ସାଧ୍ୟା ଅଜ୍ଞାନକୁ ଚାହିଁ ବେଶୀ ନୁହେଁ । ଏମାନଙ୍କ ଛତା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ-
 ମାନଙ୍କର ସୁଖ୍ୟାଦି ଅଛି । ଏମାନେ ସଫଳ । ଏମାନେ ପଢ଼ିବା
 ସମୟରେ ପଢ଼ନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମୟରେ ସେଠାକାର ବୁଦ୍ଧି
 ଉପଯୋଗୀ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଯୋଗ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଉଦ୍ଭାବ
 ଯେତେ ଆବଶ୍ୟକ ସେତେକ ହାସଲ କରି ଶିଷ୍ଟ ଓ ସଫଳ
 ଭାବରେ ହିଁ ଅସୁଅଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି ଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଏମାନଙ୍କ
 ପ୍ରତି ପ୍ରକୃତରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଯାଇଥାଏ ।
 ମୁଁ ଶୁଣିଲି ଅଜ୍ଞାନକୁ ଏମାନଙ୍କର ସାଧ୍ୟା ବଢ଼ିଛି, ତାର କାରଣ
 ଅଜ୍ଞାନକାର ଅଧିକାଂଶ ଗ୍ରନ୍ଥ ଉପସ୍ଥେତି ଭାବରେ ବସ୍ତୁ ହୋଇଛନ୍ତି
 ଓ ସେମାନଙ୍କର ବସ୍ତୁ ସେତେ କମ୍ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ
 ସେମାନଙ୍କର ଚାଲି ମନ୍ଦ ବରୁର କରିବାର ଶକ୍ତି ଅଛି । ତା ଛଡ଼ା
 ଭାରତର ରାଜନୈତିକ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୁଡ଼ମାନଙ୍କର
 ମନୋଭାବ ବଦଳି ଯାଇଛି, ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ସବୁ ଶିଖିବାର ଅଭିଳାଷ ନାହିଁ ।
 ନିଜକୁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାର ମାନସିକ ବଳ ଆସି ଯାଇଛି—
 ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ସମାଲୋଚନା କରିବାରେ କୁଣ୍ଡା ନାହିଁ । ମୋଟାମୋଟି
 ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାନର ବୃଦ୍ଧି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଏ ପ୍ରକାର ଗୁଡ଼ମାନଙ୍କର
 ସାଧ୍ୟା ସେ ବୃଦ୍ଧି ହେବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଆଗେ ଯେପରି
 ଭାବୁଥିଲେ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଆସିଗଲେ ଯେପରି କିଛି ଗୋଟାଏ
 ହୋଇଗଲା—ପ୍ରଗତିର ଶେଷ ସୋପାନକୁ ମଣିଷ ଉଠିଗଲା—କିନ୍ତୁ
 ଅଜ୍ଞାନକୁ ସେ ପ୍ରକାର ମନୋଭାବ ବେଶୀ ଲୋକଙ୍କଠାରେ ନ ଥିବାରୁ
 ଏ ଶ୍ରେଣୀର ଗୁଡ଼ସାଧ୍ୟା ବେଶୀ ହେବା ସ୍ବାଭାବିକ । ଏ ଦଳର
 ଗୁଡ଼ଙ୍କର ମଧୁର ବ୍ୟବହାର ଓ ନମ୍ରତା ଦେଖିଲେ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ
 ହୁଏ—ଇଂରେଜମାନେ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା କରୁଥାଆନ୍ତି ।
 ତେବେ ଠିକ୍ ଏହିମାନେ ଭାରତର ଉନ୍ନତ ପରିସ୍ଥିତିରେ କିପରି ବ୍ୟବହାର
 କରିବେ ତା ଉପରେ ଅନେକଟା ନିର୍ଭର କରେ । ସେଠି ଖୁବ୍

ପ୍ରଶଂସାର ପାତ୍ର ହୋଇ ଅନେକ ସମୟରେ ଭାରତକୁ ଫେରିଲା ପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳିଯାଆନ୍ତି ।

ଅନେକେ ଭାରତୀୟ ଇଂରେଜ ସ୍ତ୍ରୀ ବିବାହ କରିଥାଆନ୍ତି । ଯଦି ପ୍ରକୃତ ସ୍ନେହ ଥାଇ ବିବାହ ହୋଇଥାଏ ଓ ପାତ୍ରୀ ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ, ତାହେଲେ ଆପଣ କରବାର କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଆତ୍ମବଞ୍ଚନାର ବୃତ୍ତି ଲାଗି ବା ସଂଶୋଧନରେ ପଡ଼ି ଯେଉଁମାନେ ବିବାହ କରନ୍ତି, ସେମାନେ କେତେ ସୁଖୀ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା ଇଂରେଜ ସ୍ତ୍ରୀ ଆସି ଯଦି ଆମ ଦେଶର ଅବସ୍ଥା ସାଙ୍ଗରେ ତାଲ ପକାଇ ରୁଲି ନ ପାରେ, ତା ହେଲେ ବିବାହ-ଜୀବନ ନିଶ୍ଚୟ ଦୁଃସମୟ ହେବ । ଆଗେ ଯେଉଁମାନେ ବିବାହ କରୁଥିଲେ—ଆସିଲା ପରେ ଅନେକ ଦରମା ପାଇ ଉପର ଶ୍ରେଣୀ-ଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି—ଚଞ୍ଚଳାରେ ରହି ସାଧାରଣ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରଙ୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ରହୁଥିଲେ; ତେଣୁ ଇଂରେଜ ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ ବିଶେଷ ଆକର୍ଷଣ ହେଉ ନ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଅଜିକାଲି ଯେତେବେଳେ ଏହା ସରବ ହୋଇପାରିବ ନ ଭଲକରି ବୁଝି ଶୁଝି ବିବାହ କରିବା ଉଚିତ । ସେମାନେ ଯଦି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସେମାନଙ୍କର ଶୁଭଚିନ୍ତା, ଆଦାବକାୟଦା ବଦଳାଇ ପାରିବେ, ଭାରତ ଆସିଲା ପରେ ତାହେଲେ ବିବାହ କରିବା ଉଚିତ, ତା ନ ହେଲେ ସେମାନେ କେତେ ଆମଦେଶରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ସହଜ ଶାନ୍ତିରେ ମିଶି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଦୁଇ ଦେଶର ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଏତେ ଫରକ ଯେ ସହଜରେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଚଳାଇ ପାରିବେ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଏହା ଗୋଟିଏ ଜଟିଳ ସମସ୍ୟା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ବିବାହ କରି ସେଠି ରହନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ଯଦିଓ ଅନେକ ସମୟରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସ୍କୁଲରେ ଟିକିଏ ମନୋମାଲିନ୍ୟ ଓ ପାତରଅନ୍ତର ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ

ଓ ଗୁଳିଶରେ ସାମାନ୍ୟ ଅସୁବିଧା ହୋଇପାରେ ତଥାପି ଏହା ଖୁବ୍ ବେଶୀ ନୁହେଁ । ଯଦି ଉପଯୁକ୍ତା ଇଂରେଜ ସ୍ତ୍ରୀ ମିଳିପାରେ ସେ କି ସବୁ ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜକୁ ଚଳାଇ ପାରିବ, ତାହେଲେ ମୋର ମନେ ହୁଏ-
ବାଂଞ୍ଚିତ ଜୀବନ ଖୁବ୍ ସୁଖମୟ ହେବ ।

ଭାରତୀୟ ଗୁମ୍ଫା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଛଡ଼ା ବଡ଼ ବଡ଼ ଧନୀ ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ରାଜାମହାରାଜାଙ୍କ ବିଷୟରେ ପଦେ ଅଧେ ଲେଖିବା ଉଚିତ । ଏମାନେ ଏଠାରେ ଖୁବ୍ ଜଥାଶୁଣା । ଭାରତୀୟ ରାଜାମହାରାଜାଙ୍କର ପ୍ରଭୁତ ଧନ ଓ ବିଳାସବ୍ୟସନ ବିଷୟରେ ବହୁତ ଗପ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । ଗୋଟିଏ ବାଲକଟା ସେଲୁନରେ ବାଲକାଟୁଥିବା ଲୋକ ମୋତେ ପଚାରିଲେ—‘ଅଛା ହାଇଦରାବାଦ ନିଜାମଙ୍କର କୁଆଡ଼େ ଏତେ ଶ୍ରୀରା ଅଛି ସେ ସେସବୁ ଯଦି ଏକାବେଳେ ବଜାରରେ ବିକ୍ରି ପକାଣେ ପଡ଼ାନ୍ତୁ, ତାହେଲେ ଶ୍ରୀରା ଖଣ୍ଡକର ମୂଲ୍ୟ ଦୁଇ ଅଣା ଗୁଣିଅଣା ହୋଇଯିବ ?’ ଆହୁରି ଅନେକେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ ସେ ଭାରତର ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଖାଇବାକୁ ନ ପାଇ ପୁଣି ଏପରି ଶେଷ-ମାନଙ୍କୁ କିପରି ବରଖାସ୍ତ କରିପାରନ୍ତି । ଅନେକ ଖବରକାଗଜରେ ରାଜାମହାରାଜାମାନଙ୍କର ଛବି ସବୁ ବାହାରେ । ବରୋଦାର ମହାରାଜା ଯେତେବେଳେ ଦଶ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଘୋଡ଼ାଦୌଡ଼ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ା ଜିଣିଲେ—ତାର ବିଶଦ ବିବରଣୀ ସହଜ ଛବି ଅନେକ କାଗଜରେ ବାହାରିଥାଏ । ଆଉ ଜଣେ ରାଜକୁମାର ମଦ ଖାଇ ରାତିରେ ମଟର ଚଳାଉଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ପୋଲିସ୍ ଧରିଥିଲା—କାଗଜରେ ତାର ଅନେକ ଆଲୁଚନା । ଆଗା ଖାଁଙ୍କ ପୁଅ ଆଲିଖାନ୍ କେତେଟା ବାହାହୋଇ ପାରିବ ଓ ତାର କେତେ ହସିବ—କଣ କରେ ଜଣାଦି ବିଷୟରେ ଅନେକ ଖବର ବାହାରେ । ହେଟେଲରେ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରତିପତ୍ତି ଖୁବ୍ ବେଶୀ । ଏମାନେ ଏତେ ମୁକ୍ତ ହସ୍ତରେ ଖରଚ କରନ୍ତି ସେ ହୋଟେଲର କର୍ମଚାରୀମାନେ ମହା ଆଗ୍ରହର

ସହୃଦ ଏମାନଙ୍କର ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଆନ୍ତି । ଥରେ ବମ୍ବେର ଜଣେ ଧନ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ସହୃଦ ମୋର ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଡ୍ରୋଟେକରେ ପ୍ରାୟ ଅଧସନ୍ଧ୍ୟାଏ ଭିତରେ ସେ ପ୍ରାୟ ୪୦୫୦ ଟଙ୍କା ବଳସ୍ତିୟ ଦେଇଥିବେ । ଜଣେ ପାଣି ଗୁଣ୍ଠି ଆଣିଦେଲା ତ ପାଞ୍ଚ ସାତ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର ସଂଳୋ ମିଳିଗଲା । ଏମାନେ ଭାରତର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଠାରୁ ରକ୍ତ ଶୋଷି ନିଜ ନିଜକୁ ମୋଟା କରିଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ଆସି ବଡ଼ ଦିବାର ଓ ଦାନଶୀଳ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ସେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କର ଖଇଁଦେଖି ମୁଁ ଅବାକ ହୋଇଗଲି । ହସ୍ତ ଏ ଭିତରେ ବୋଧହୁଏ ଦଶ ପନ୍ଦର ହଜାର ଟଙ୍କା ଖରଚ କରିଥିବେ । ବିଶେଷ ଖରଚ ନେତାରେ ଜାଣିପାରିଲି ଯେ ଉପରୋକ୍ତ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ନାଁରେ ଗୁଜରାଟ ବେରଜାଗଜରେ ଶ୍ଵେତ ବଜାର ନେଇ ଅନେକ ଖରଚ ବାହାର ଥାଏ ସେ ସମୟରେ । ସେ ପୁଣି ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ବିଷୟରେ କଥା କହୁଥାଆନ୍ତି; ଅର୍ଥାତ୍ ଏମାନେ ଭାରତ ସ୍ଵାଧୀନ ହେଲା ପରେ ବାହାରେ ଗାନ୍ଧି ଓ ଜାତୀୟତା ନାମରେ ମଧ୍ୟ ଅବାଧରେ ଶ୍ଵେତ ବଜାର କରିବାକୁ ଲୁଣ୍ଠାବୋଧ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଥିଲି ଯେ ସେ ଏତେ ଟଙ୍କା କିପରି ପାରିଛନ୍ତି ? ସେ କହିଲେ ଯେ ଶ୍ରମିକକୁ ସେ ପୁଅ ପରି ଦେଖନ୍ତି ଓ ବହୁତ ମଜୁରି ଦିଅନ୍ତି । ତାପରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଏତେ ଟଙ୍କା ଯେ ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ କଣ କରିବେ ।

ଏପ୍ରକାର ଅନେକ ଲୋକ ସୁରୋପ ଆସନ୍ତି ଓ ବିଳାସବ୍ୟସନରେ ଅଳସ୍ତ ଟଙ୍କା ବିହ୍ନି ଦିଅନ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ ସେମାନଙ୍କର ଏତେ ଟଙ୍କା ଯେ ସେ ବୁଝିପାରନ୍ତି ନ କିପରି ଖଇଁ କରିବେ । ଏପରି କିଛି ଜୟନ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ଯାହା କି ସେମାନେ କରି ନ ପାରିବେ । ଭାରତର ସମ୍ମାନ ଏମାନଙ୍କ ଲାଗି ବହୁତ ତଳକୁ ହୋଇଯାଏ—ତଥାପି ଗଣତନ୍ତ୍ର ନାମରେ —ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ଵାଧୀନତା ନାମରେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ସହ୍ୟ କରିଥାଉଁ ।

ପାରିସରେ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱରୂପ ଦେଖାଯାଏ ଓ ସେଥିଲିଖି
ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଜଣାଶୁଣା । ଜଣେ ଫରାସୀ ପ୍ରଫେସର ମୋତେ
କହିଲେ ଯେ ପାରିସରେ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ବାହାର କରିବା ଖୁବ୍ ସହଜ ।
ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ—ତାପରେ ବୁଝିଲି ଯେ ଭାରତୀୟ
ମାନେ ସେ ଏମାନଙ୍କୁ ବୁଝୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ କେତେକ
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ‘ଗୁଡ଼ିକ୍ସ’ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ସରକାର ତରଫରୁ ଏମାନଙ୍କର
ଅପରାଧ ବ୍ୟୟ ଲାଗି କିଛି ହେବା ଉଚିତ ।

—ଖୋଳ—

ଦଳଗତ ରାଜନୀତି

ଏଠିକାର ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବେଶ୍ ପରିହାର ଧାରଣା ଥିଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଆମଦେଶର ଗାଁଗହଳର ଲୋକଙ୍କ ପରି କିଛି ନ ବୁଝି ଭେଟ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଏପରି କି ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ଲୋକ ସେମାନଙ୍କର ଦଳର ନୀତିଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଅନେକେ ଦଳ ମନୋନୀତ ବା ଦଳ ପରିଚାଳିତ ଖବରକାଗଜ ସବୁ ପଢ଼ିଥାଆନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ଜାଗଜି ଜାଠଦଳକୁ କେଟିପଡ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ଚାଲିତ ହେଉଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅନ୍ୟ ଦଳର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇଥିଲେ ବୁଝା ପଡ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ତେଣୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ କାଗଜର କାଟି ତାର ରାଜନୈତିକ ପ୍ରଭାବର ପରିମାପକ ନୁହେଁ ।

ଲୋକଙ୍କର ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରଭାବ ଲୋକଙ୍କ ମତକୁ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ସମାସ୍ୟା ସମାଧାନ ବିଷୟରେ ପ୍ରଭାବିତ କରଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ମତ ସବୁ ଏତେ ପ୍ରାକ୍ତତ ଓ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ ସାଧାରଣ କଥାବୁଝାରେ ଜଣାପଡ଼ିଯିବ ସେମାନେ କେଉଁ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ—ମୁଁ ଯଦି ଜଣକୁ ପରୁରେ ଭାରତର ସାଧାରଣ ବିଷୟରେ ତୁମର ମତ କଣ ଏବଂ ସେ ଯଦି କହିବ ଯେ ବଞ୍ଚିମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଭାରତର

ସ୍ବାଧୀନତା ପାଇବା ଉଚିତ ହୋଇନାହିଁ—ଦେଖ କେତେ ଗଣଗୋଲି ହୋଇଗଲା, ସ୍ବାଧୀନତା ପାଇବା ମାତ୍ରେ.....ଇତ୍ୟାଦି—ତାହେଲେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଗୁରୁନେତାକୁ ହେବ ସେ ଉଦ୍ଧୃତକଟି ନିଶ୍ଚୟ ଜାଠ-ଦଳଭୁକ୍ତ । କିନ୍ତୁ ଯଦି କହେ ସେ ଭାରତକୁ ଆମ ସରକାର ସ୍ବାଧୀନତା ଦେଇ ଶୁଦ୍ଧ ଭଲ କରିଛୁ—ଭାରତ ପ୍ରତି ନ୍ୟାୟ ବିଚାର କରିହୋଇଛି, ତାହେଲେ ଭାବି ନେବାକୁ ହେବ ସେ ଲୋକଟି ଶ୍ରମିକଦଳର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ତାହା ଦଳେ କହିବେ ସେ—ଭାରତର ତଥକଥିତ ସ୍ବାଧୀନତାର କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ—ଦେଖ ନା ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଇଂରେଜମାନେ ଭାରତକୁ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଜି ପର ଦ୍ଵାଦଶମୁଠାରେ ରଖିଛନ୍ତି—କୋଟି କୋଟି ପାନ୍ଦଣ ମୂଲ୍ୟର ରୂପେ ଖଟାଇଥିବା ଇଂରେଜ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ପୂର୍ବପରି ଲାଭଶୋଷି ନେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସେପରିକୁ ଜାତୀୟ ସମ୍ପଦରେ ପରିଣତ କରିବାର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ—ଇଂରେଜ ଓ ଆମେରିକାନମାନେ ଯହା କହୁଛନ୍ତି ଭାରତ ସେଇସ୍ବା କରୁଛୁ’.....ଇତ୍ୟାଦି, ତାହେଲେ ଗୁରୁନେତାକୁ ହେବ ସେ ସେମାନେ ହେଉଛନ୍ତି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ । ଏପରି ଅନେକ ପ୍ରକାର ସମସ୍ୟା ନେଇ ବେଶ୍ ସହଜରେ ଗୁରୁହେବ ସେ କିଏ କେଉଁ ସ୍ଵଜନୈତିକ ଦଳର ଲୋକ ।

ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଗୁରୁଟି ସ୍ଵଜନୈତିକ ଦଳ—ରଷଶୀଳ ଜାଠ, ଶ୍ରମିକ, ଲିବରାଲ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳ । *ଗତ ନିର୍ବାଚନରେ ନିମ୍ନବର୍ଣ୍ଣିତ ଦ୍ଵିତୀୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଦଳ ଭୋଟ ପାଇଥିଲେ ।

ଶ୍ରମିକଦଳ	୧୧, ୧୧୨, ୧୧୨
ଜାଠଦଳ	୧, ୧୭୦, ୮୦୧
ଲିବରାଲଦଳ	୨, ୩୧, ୭୭୮

କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଦଳ ଭୋଟ ଶ୍ରମିକଦଳ ସହତ ମିଶ୍ରିତ ସେପକ୍ସରେ ଲିବରାଲ ଏବେ ଭୋଟ ପାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ୩୦୭ ପ୍ରାଥୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ

* ୧୯୦୫ ନିର୍ବାଚନ । ନୂତନ ନିର୍ବାଚନ ବେଳକୁ ବୃହତ୍ ଲେଖା ସରିଥିଲା ।

ମାତ୍ର ୧ କଣ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ପରିଆମେଷ୍ଟରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଦଳଗତତ୍ତ୍ୱ ଏହିପରି :—

(ସରକାରୀ ଦଳ)	ଶ୍ରମିକ ଦଳ	୩୧୭
(ବିରୁଦ୍ଧ ଦଳ)	କାଠ ଦଳ	୧୨୦
ଛଦାଚାର ଶ୍ରମିକ ଦଳ		୧୨
ସ୍ୱାଧୀନ ଦଳ		୧୦
କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳ		୨
		୭୪୦

ମୋଟାମୋଟି ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଶ୍ରମିକ ଓ କାଠ ଦେଉଛନ୍ତି ଦୁଇଟି ପ୍ରଧାନ ଶକ୍ତିନୈତକତା ।

କାଠଦଳର ଲୋକେ ବଡ଼ ରାଷ୍ଟ୍ରଶୀଳ ଏବଂ ଖୁବ୍ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାପ୍ନାଶୀଳ ଜାତୀୟବାଦୀ—ଅବଶ୍ୟ ରାଜଶାସିତା ଓ ସରକାରୀ ଜାତୀୟତା ବିଷୟରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ଏ ବିଷୟରେ ଶ୍ରମିକଦଳ କହୁଛି ଲିବରଲ୍ ଦଳର ଲୋକଙ୍କୁ କାଠଦଳ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ପୃଥକ୍ କରିବା କଷ୍ଟକର ହେବ । ତେଣୁ ମୁଣ୍ଡିମେୟ କେତେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣକରି ଅଧିକାଂଶ ଇରେକ୍ସମାନେ ଶ୍ରବଣ ସେ ସେମାନଙ୍କ ପରି ଭୂମିମାନ, କର୍ମନୁଶୀଳ ଓ ସତ୍ୟ ଜାତି ପୃଥକରେ ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ନ୍ୟାୟ, ଦୟା, ଅତିସୁସଜ୍ଜାତ ପ୍ରଭୃତି ସର୍ବସ୍ୱକାର ବାଞ୍ଛନୀୟ ଗୁଣରେ ଭୂଷିତ; ତେଣୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନଙ୍କର ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ବହୁତ ଶିକ୍ଷିତାର ଅଛି ଇତ୍ୟାଦି । ଏପରି ଆତ୍ମଅଭିମାନ ଗୋଟିଏ ସେମାନେ କେଉଁ ଭାବ ପାରିବ ନାହିଁ ସେ ଭାରତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧୀନସ୍ଥ (colonial) ଦେଶରେ ସେମାନେ କେଉଁ ଭୂଲ କରିପାରନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରକୃତରେ ବିଶ୍ୱାସ

କରନ୍ତି ଯେ ଏ ସବୁଦେଶରେ ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି ଖାଲି ଅନୁନ୍ନତ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କୁ ସତ୍ୟ କରାଇବା ପାଇଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏ ପକାର ଭୁଲ ଧାରଣା ଖବରକାଗଜ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଗତି ଦ୍ଵାରା ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ବଜ୍ରମୂଳ କରିଦିଆ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଓ ଆଉ କେତେକ ମୁହଁମେସୁ ଲୋକଙ୍କର ଏପରି ଭ୍ରମ ଧାରଣା ନାହିଁ ବୋଲି ମନେହୁଏ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ମନଶୋଲି ଇଂରେଜଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ—ସେମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବିଷୟରେ—କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିପାରିଛି, ଏ ବିଷୟରେ ଜାଣିଥିଲେ ଅନୁମୋଦନ କରନ୍ତି । ଜାଣି ନ ଥିଲେ ସହାନୁଭୂତି ସଦୃଶ ଶୁଣିଥାନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେ ପ୍ରକାର ଆଲୋଚନାରେ ଜାଠଦଳର ଲୋକେ ଏକାବେଳାକେ ରାଗି ଖଞ୍ଜିଗହସ ହୋଇ ପଡ଼ିବେ, ଶ୍ରମିକଦଳର ଲୋକେ ଭରତ ବିଷୟରେ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି ସତ, କିନ୍ତୁ ତା ପଛରେ ଗୋଟିଏ ଲୁଚ୍ଛିତ ଆତ୍ମବଞ୍ଚନା ରହିଥାଏ । ସବୁବେଳେ ଦେଖାଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଯେ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ଭରତବର୍ଷକୁ ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେଇ ଖବ୍ ଉଦାରତାର ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ମନେହୁଏ ସେମାନେ ସେ ବିଷୟ ମନେ ପକାଇ ସବୁବେଳେ ଗୋଟାଏ ବାହାଦୁରୀ ନେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଷ୍ଟ୍ରୀଟୋର୍ଡ଼ କ୍ରିପ୍ସଙ୍କ ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଘୋଷଣା କଥା ମନେ କରାଇ କହିଥାଏ ଯେ ଶ୍ରମିକ ସରକାରର ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ନ ଥିବାରୁ ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ଷ୍ଟ୍ରୀଟୋର୍ଡ଼ କ୍ରିପ୍ସ ଭରତ ବିଷୟ ଆଲୋଚନାରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ କହିଥିଲେ ଯେ ବ୍ରିଟେନ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହା ଅବସ୍ଥା ସେଥିରେ ସେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଫୌଜ ପଠାଇ ଭରତକୁ ଆୟତ୍ତଧୀନ କରି ପରେ ନା; ତେଣୁ ଭରତକୁ ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ସରକାର ପ୍ରାୟ ୧୭୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଭରତରୁ ଧାର କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ନିଜ ଦେଶର ସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ରୁଲୁଇବାପାଇଁ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଧାର କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ କିପରି ୪୦ କୋଟି ଲୋକଙ୍କୁ ପରିଧାନ କରି

ରଖିଥାନ୍ତେ ? ଯଦି ସେମାନଙ୍କର ଏତେ ବେଶୀ ଦୟା ଓ ମହାନୁଭବତା ଅଧୀନସ୍ଥ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି, ତାହେଲେ ମାଲୟ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜ୍ୟସବୁ ପ୍ରତି ଦେଖିନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ତାର ଉତ୍ତରରେ ଶ୍ରମିକ ଦଳର ଲୋକେ ଟିକିଏ ହସି କହିବେ ଯେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଏତେ ବଡ଼ ହତାରତାର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ରୁଟିବା କଷ୍ଟକର । ମାଲୟ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ଲୋକେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶାସନ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି । ତା ଛଡ଼ା ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଗଣଗୋଳ ଲାଗିଛି, ତାହା କେବଳ କେତେକ ମୁହିଁମେୟ ଦାୟିତ୍ବ କାର୍ଯ୍ୟ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଶର ଶାନ୍ତି ଓ ସମୃଦ୍ଧି ଲାଗି ଦବାଇବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଆହୁର୍ଯ୍ୟର କଥା ଯେ ଅଳ୍ପ କେତେକ ଦାୟିତ୍ବ ଦବାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ପଶ୍ଚିମ ହଜାର ବ୍ରିଟିସ ସୈନ୍ୟ, ଆଉ ୧୦ ହଜାର ସ୍ଥଳୀୟ ସଲ୍ତସ୍ତ, ୭୦ ହଜାର ଟନ୍ ଅମେରିକାନ୍ ଗୋଲ ବାବୁଦ, ଅଳସ୍ତ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ମଣିଷମାଂସ ଭସକ ଶୀତାର ଦକ୍ଷ ବଣ ମଣିଷ ଓ ଭୟଙ୍କର ଆଲ୍ ସେ-ସିଆନ୍ କୁକୁରର ସହାୟା ନେଇ ସୁଦ୍ଧା ଏତେ ଦୂର ଲାଗିଗଲାଣି, ତଥାପି ତାର କିଛି ଫଳ ହେଲା ପରି ଲାଗୁ ନା । ୧୯୪୨ରେ କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦାୟିତ୍ବ ବୋଲି ଏମାନେ କହୁଥିଲେ । ଏସବୁ ବାହ୍ୟ-ମତି ବିଷୟରେ କିନ୍ତୁ ଜାଠ ଓ ଶ୍ରମିକ ଦଳର ଲୋକେ ଏକମତ । ତେଣୁ ବେଇନ୍‌ଙ୍କୁ ଚର୍ଚ୍ଚିତ୍ ବଢ଼ିତ ପ୍ରଶଂସା କରିଥାନ୍ତି ।

ଶ୍ରମିକ ସରକାରଙ୍କ ଅଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଜାଠ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପକ୍ଷିତ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଦୋଷ ଦେଇ-ଥାଆନ୍ତି । ଜାଠଦଳର ଲୋକେ କହନ୍ତି ଯେ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ପୁଞ୍ଜିପତିଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାମ କରି ଦେଶର ଅଳ୍ପ ପୁରତନ ଜାତୀୟ ସମୃଦ୍ଧି ଓ ପାତାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାକୁ ନଷ୍ଟକରି ଦେବାରେ ବସିଛି; ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ସମୃଦ୍ଧିର ବୃଦ୍ଧି ଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରେରଣା ନାହିଁ ଇତ୍ୟାଦି । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ-ମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ପୁଞ୍ଜିପତିଙ୍କ ହାତମୁଠାରେ ରହି ସାଧାରଣ ଶ୍ରମିକଙ୍କର ଯେତେ ସୁବିଧା କରିବା ଉଚିତ, ସେତେ

କରିପାରୁନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ଚରମ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷସ୍ଥାଣୀଳ ଅମେଳକାର ପୁଞ୍ଜିପତକ ଦ୍ଵାରା ନିବୃତ୍ତିତ ହେବାରେ ନିଜଦେଶ ତଥା ଆନ୍ତର୍ଜାତକ ଶ୍ରମିକ ସ୍ଵାର୍ଥ ପ୍ରତି ବଶ୍ୟସାଧକତା କରାହେଉଛି । ନିଜର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଆମେରିକାର ଡଲର ସାହାଯ୍ୟରେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ଇତିଆଦ । ଅନେକ ସ୍ଵାର୍ଥୀନ ମତାବଳୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥେତି ସୂତ୍ରକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମତରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଆମେରିକାର ହାତମୁଠାରୁ ଆସି ପ୍ରାଚ୍ୟ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଳଦ୍ଵରେ ନିରପେକ୍ଷ ରହିବା ଉଚିତ ଏବଂ ତାହେଲେ ଯାଇ ପୃଥିବୀରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇପାରିବ ।

×

×

×

×

ଏସମ୍ପର୍କରେ ଜଣେ ଖ୍ୟାତନାମା ମନସ୍ତତ୍ତ୍ଵବିତ୍ତଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗବେଷଣା ବିଷୟରେ ପଦେ ନ କହି ରହିପାରୁ ନି । ସେ ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଜାତୀୟତା ଲୋକେ ସବୁଠି ବେଶୀ ଜୁମାନଙ୍କୁ ଦୃଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ତାତ୍ତ୍ଵିକ ଶ୍ରମିକ ଦଳର ଲୋକେ ଏବଂ ସବୁ ନିମ୍ନରେ ସ୍ଵାର୍ଥୀନ ମତାବଳୀ ରାଜନୈତିକମାନେ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କଠାରେ ଜୁଦ୍ଵା ପରିବର୍ତ୍ତେ ବରଂ ଜୁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ମୋଟାମୋଟି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଅନୁଯାୟୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ମନୋରାଜି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିଗରେ ପ୍ରସ୍ତବିତ ହୋଇଥାଏ । ବିଶେଷତଃ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟାରେ ସେମାନେ ଯେପରି ମନୋରାଜି ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଥାଆନ୍ତି ସେଥିରୁ ଖୁବ୍ ସହଜରେ ବୁଝି ହେବ ଯେ ସେମାନେ କେଉଁ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ମୁଁ ନିଜେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଏପରି ରାଜିରେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଛି ।

ମୁଁ ଆଗରୁ କହୁଛି ଯେ ବିଲୁତର ଅଧିକାଂଶ ଖବରକାଗଜ ଜାଠ-
 ଘଳଭୁକ୍ତ ପୁଂଜପତିଙ୍କ ହାତରେ ରହୁଛି—ବି, ବି, ସି, ବେତାର ଖବର
 ପରବଗତ ମଧ୍ୟ ଅନେକଟା ଏମାନଙ୍କ ହାତରେ । ତେଣୁ
 ହିମିକ ପରକାର ବଡ଼ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼େ । ଲୋକମାନେ ଏସବୁ
 ଖବରରେ ସବୁବେଳେ ଭାସି ନ ଗଲେ ସୁଦ୍ଧା (ତା ନହେଲେ ଗତ
 ନିର୍ବାଚନରେ ହିମିକ ଦଳ ସଂଖ୍ୟାଧିକ ଭାବରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ପାରି
 ନଥାନ୍ତା) ଅନେକ ଘଟଣା ବଡ଼ ଭୁଲ ଭାବରେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ
 ଉପସ୍ଥାପିତ କରାହୋଇଥାଏ । ସକାଳୁ ରାତିଯାଏଁ ଯଦି ଲୋକମାନେ
 ଗୋଟିଏ କଥା ଖବରକାଗଜ, ବେତାର ପ୍ରଭୃତିରେ ବାରମ୍ବାର
 ଶୁଣି, ତାହେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ସେ ପ୍ରକାର ଧାରଣା ମନଭିତରେ
 ଅସ୍ତିତ୍ବିବାର କଥା । ତେଣୁ ପ୍ରକୃତ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ
 ବହୁତ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ସମାଜର
 ସାମାନ୍ୟ କେତେ ଜଣଙ୍କ ହାତରେ ଏତେ ବେଶୀ ସୁବିଧା ରହୁବା
 ବିପଦଜନକ—ବିଶେଷତଃ ପୁଂଜପତିଙ୍କ ପରି ନ୍ୟସ୍ତସ୍ବାର୍ଥ ଶାସକବର୍ଗଙ୍କ
 ହାତରେ ।

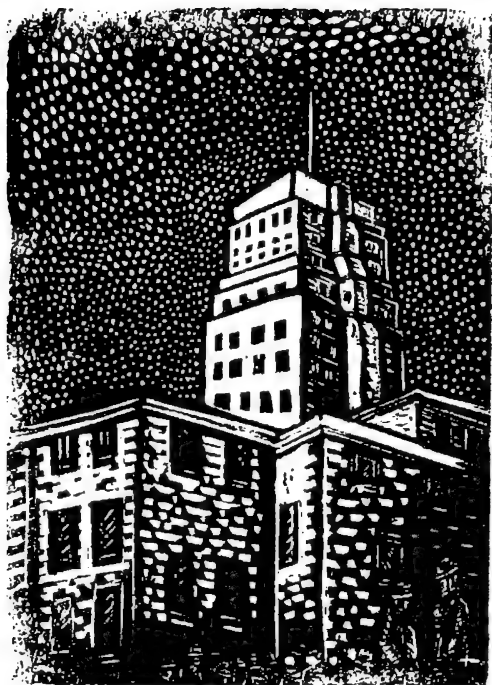
—ସତର—

ଶ୍ରମିକ ସରକାରର ଘରୋଇ ନୀତି

ମୁ ପୂର୍ବ ଲେଖାରେ ଦେଖାଇଛୁ ଯେ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ଅମଳରେ କପରି ଶିକ୍ଷା, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ଆନେଇ ରୁଲିଛି । ଇଂଲଣ୍ଡର ଏହି ପ୍ରଥମ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ଯେକି ନିର୍ଭୟର ସହିତ ଏତେ ବଡ଼ ବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟପତ୍ରା ହାତକୁ ନେଇପାରିଛି । ୧୯୩୧ରେ ମାକଡୋନାଲ୍ଡ ସରକାର ଯେପରି ଭାବରେ କୃତଜ୍ଞତା କରିଥିଲା ଏମାନେ ଭୁଲିପାରିନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏମାନେ ବରାବର ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସୁଛନ୍ତି । ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନସବୁ ସାମ୍ୟବାଦୀ ନୀତି ଅନୁସାରେ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସେହି ନୀତି ଅନୁଯାୟୀ ସେ ହୋଇଛି ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏମାନେ ସପ୍ତର୍ଷିରୂପେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପାରିନାହାନ୍ତି । ପ୍ରକୃତ ସାମ୍ୟବାଦ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣବାଦ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ତୃତୀୟ ପତ୍ରା ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ହେଉଛି ଏମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ସୁରୋପର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ସ୍ବେଚ୍ଛା ଉପମୋହାଟିକ୍ ଦଳ-ମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେଇପ୍ରାୟ ଇଚ୍ଛା । କିନ୍ତୁ ଏମାନେ କେତେ ଦୂର ଏ ପ୍ରକାର ତୃତୀୟ ପତ୍ରା ନେଇ ଚିଣ୍ଟିପାରିବେ କହିବା କଷ୍ଟକର । ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ଯେ ଏ ଦଳର ଲୋକେ ନିଜ ଦେଶରେ ଯାହା କିଛି ସାମାଜିକ ଉନ୍ନତି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଅଧୀନସ୍ଥ ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଏମାନେ ପୂର୍ବପୂର୍ବ ସାମ୍ୟବାଦୀ ବାହାର

ନିକଟରେ ବୁଟିଷ୍ଟ ଶ୍ରମିକ ଦଳ ଓ ଜଠାଳ ଭିତରେ କୌଣସି
ତଥ୍ୟ ନାହିଁ । ସେ ବିଷୟରେ ପରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ଏମାନେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରଧାନଶିଳ୍ପ
ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜାଗା ସଫଳତାରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ କଥା ଦେଇଥିଲେ ।
ଆସିଲା ପରେ ପ୍ରଥମେ କୋଇଲା ଖଣିଗୁଡ଼ିକ ଜାଗା ସଫଳତାରେ
ପରିଣତ କରାହେଲା । ଯୁଦ୍ଧ ପରେ କୋଇଲାଖଣିଗୁଡ଼ିକର ଅବସ୍ଥା
ଏତେ ଶୋଷିତ ଥିଲା ଯେ ସେସବୁ ସରକାରଙ୍କଦ୍ୱାରା ପରିଗଣିତ ନ ହେଲେ
କାମ ଚାଲିବା ଅସମ୍ଭବ ହେଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । କେଇଟି ଭୂଗର୍ଭରୁ
ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ନୂତନ କଳା ଅଭାବରୁ ବହୁତ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ
ପଡ଼ିଥିଲା ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଜଣେ ଆମେରିକୀ ଶ୍ରମିକ ଦଳରେ
ଯେତେ କୋଇଲା କାଟିପାରେ ଓ ଉପରକୁ ଉଠାଇପାରେ ବୁଟିଷ୍ଟ
ଶ୍ରମିକ ତାର ପ୍ରୟାସ ଅଧ୍ୟାୟ କରିଥାଏ । କୋଇଲାଖଣି ଶ୍ରମିକ
ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇ ନ ଥିଲା; ତେଣୁ କେମାନେ
ସେପ୍ରକାର ବିମୁଖ ହୋଇ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାମ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ।
ଅଧିକାଂଶ କୋଇଲାଖଣି ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଗଣ୍ଡର ହୋଇପଡ଼ିଛି । କୋଇଲା
ଏମାନଙ୍କର ଗୋଟାଏ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ତେଣୁ ଏହାକୁ ପ୍ରଥମେ
ସରକାର ହାତକୁ ନେଲେ । ଜଠାଳ ଏଥି ଲାଗି ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଆପଣେ
ମଧ୍ୟ କରି ନ ଥିଲେ । ତା ଛଡ଼ା ଖଣିର ମାଲିକମାନଙ୍କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ
ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଯେପରି ସୁବିଧା ଦିଆହେଲା, ସେଥିରେ ସେମାନେ ବେଶ୍
ଖସୀ । କାରଣ କୋଇଲାଖଣି ସବୁର ଯେପରି ଅବସ୍ଥା ଥିଲା, ଯୁଦ୍ଧ ପରେ
ସୁଖି ଭଲଭାବେ ଚାଲୁ କରିବା ଲାଗି ବହୁତ ଖରଚ
ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ମାଲିକମାନେ ପ୍ରାୟ ଦେଉଳିଆ ହେବା ଉପରେ
ଥିଲେ । ତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେମାନେ ୨୨୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟର
ଉପରେ ଶତକର ଅଢ଼େଇ ଟଙ୍କା ହସାବରେ ସୁଧ ପାଇଲେ । ଏହାର
ପରିଗଣନାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକେ ବେଶ୍ ବଡ଼ ବଡ଼

ଜି. ଡି. ବି. ବି. ବି. ବି. ବି.

ମୁକୁନ୍ଦ ପାଇଲେ । ଅବଶ୍ୟ, ଶାନ୍ତିମାନଙ୍କ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ବହୁତ ସୁବିଧା
 ରହି ଦିଆଗଲା । ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଦୁଇଗୁଣ ବାଦ୍ୟ ପକ୍ଷ
 ଦିଆଗଲା । କୌଣସି ଛଡ଼ା ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଶକ୍ତି ଓ ଗ୍ୟାସ୍ ମଧ୍ୟ ସରକାର
 ହାତକୁ ଚଳିଲେ । କୌଣସି ସରକାର ହାତକୁ ଆସିବ । ପୂର୍ବରୁ
 ଏହା 'ବେଶୀ' ମଧ୍ୟରୁ ବରଷା ଓ ଜଟିଳତା ଦେଇ ଆସେ ସେ ଶିକ୍ଷା
 ଦେଇ ଏହା ଯୋଗାଇବ । ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼େ । ତେଣୁ ଏହା
 ସରକାର ହାତକୁ ନେବା ବହୁତ ଦରକାର ଥିଲା । ସେହି କାରଣରୁ
 ଯାତାୟାତ ବରଷା ମଧ୍ୟ ଜାଗାସୁ ସମୟରେ ପରିଚ୍ଛେଦ କରା ହେଲା ।
 ଅବଶ୍ୟ ଏଥିଲାଗି ଜାଠାଲରୁ ବହୁତ ଆପଣେ ଉଠିଥିଲା । ତା ପରେ
 ଜାଠାଲର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟାଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସରକାର ହାତକୁ ଚଲା । ସାଧାରଣତଃ
 ଅନେକ ଦେଶରେ ସରକାର ହାତରେ କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟାଙ୍କ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ
 ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଏହା ଗୋଟିଏ ମୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ମୋଟାମୋଟି
 ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାକୁ ଜାଗାସୁ ସମୟରେ ପରିଚ୍ଛେଦ କରିବାରେ
 ସରକାରକୁ ପ୍ରାୟ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଉପରେ ଶତକଡ଼ା ଅଢେଇ ଠାରୁ
 ତିନି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁଧ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅନେକଙ୍କ ମତରେ ସେମାନେ
 ଯଦି ସମୟରେ ରହିଥାନ୍ତେ କାମେଲେ ଏହା ଠାରୁ ଅନେକ କ୍ଷତି
 ହୋଇଥାନ୍ତା । ଏହିପରି ପରିସ୍ଥିତିର ଅସମ୍ଭବ ରକମରେ ଶତପ୍ରତିଶତ
 ଓ ସେ ସବୁ ନିଜେ ହିଁ କାରଣ ସଂଘଟିତ କରିବାରେ ବିରାଟ କ୍ଷତି ସେହି
 ମାଧ୍ୟମର ଯାତାୟାତ ପାଇଁ କୋଇଲି ପ୍ରଭୃତିର କାର୍ଯ୍ୟ ବହୁତ ବଢ଼ିଗଲା ।
 ସେଥିଲାଗି ଅନେକ ଲୋକ ଜାଗାସୁର ଶାନ୍ତି ମୁକ୍ତରୁ ନିନ୍ଦା
 କରୁଛନ୍ତି ।

ଲୁହା ଓ କମ୍ପାକ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଜିତିକରିବା କରିବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା
 କରା ହେଉଛି ସତ କିନ୍ତୁ ସେଥିଲାଗି ରାସୁଙ୍କର ଅପଣି ହେବ ।
 ଜାଠାଲର କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କର ବିରାଟ ସ୍ୱାଧୀନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ
 ହେଉ । ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଏକଗୁଣିଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ

ସରକାରଠାରୁ ଏମାନେ ନାନା ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଆଦାୟ କରିଥାଆନ୍ତି । ମୂଲ୍ୟ ବଢ଼ାଇ ରଖି ଅତ୍ୟଧିକ ଲାଭ ପାଇବା ଲାଗି । ବଲିଡ଼ୁଇନ୍, ଟେମ୍ପରଲିନ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ବଣିଷ୍ଟ ଜାଠଦଳ କର୍ତ୍ତାଙ୍କର ପରିବାର ଏ ବ୍ୟବସାୟ ସହିତ ସମ୍ପର୍କରେ ସମ୍ବନ୍ଧିତ । ଏଥିଲାଗି ଏହାକୁ ଜାତିଗତ କ୍ଷତିକାରୀ କାଠଦଳରୁ ଉତ୍ପାଦନ ଆଣି ଦେବ । ସରକାର ମଧ୍ୟ ଏ କାରଣରୁ ଟିକିଏ ଦବିଲା ପରି ଜଣାଯାଉଛି । ଏହା ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ଥିବାରୁ ଅତିଶୀଘ୍ର ସାଧାରଣ ସମାଜରୁ ସେ ସରକାର ହାତକୁ ଯିବା ଉଚିତ ଥିଲା ।

ଶ୍ରମିକ ସରକାରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭଲ ଥିଲେହେଁ ସେ ଉପାୟରେ ଏ ସବୁ ହସ୍ତଗତ କରାଗଲା ସେଃ ଲାଗି ବହୁତ ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ମାଲିକମାନଙ୍କୁ ଉପହାସ ଯେ ପରିମାଣରେ ଦିଆଯାଉଛି, ସେଥିରେ ଅନେକ ଅସନ୍ନତ୍ୱ । ଉପଯୁକ୍ତ ଲୋକ ହାତରେ ପରିଗଣନା ଶୁରୁ ଦିଆ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ଉତ୍ପାଦନ ଅଭାବ ପଡ଼ୁଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ସରକାରକୁ ଏ ବିଷୟରେ ଉପହାସକୁ ହୁଏ । ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ କଲକାରଖାନା ମାଲିକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୁଳିତ ଚିତ୍ରିଣ ଫେଡ଼ରେସନ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିସ୍ (British Federation of Industries—F. B. I.) କଥାରେ ସରକାର ବହୁତ ବେଶୀ ପ୍ରଭାବିତ । ସେଥିଲାଗି ରୁଷିଆ ସହିତ ଶତ୍ରୁତା ଶବ୍ଦରେ ବାଣିଜ୍ୟ ହୋଇ-
ଗାରେ ନାହିଁ । ରୁଷିଆରୁ ଗହମ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମୋଟା ଶସ୍ୟ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଓ ଶସ୍ତାରେ ମିଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବରୁ ଆଣି ହୁଏ ନାହିଁ । ଗତବର୍ଷ ରୁଷିଆ ଠିକ ସମୟରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଅନୁସାରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣରେ ଶସ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସର୍ତ୍ତ ଆନୁସାରେ କଲକାରଖାନା ଯୋଗାଇ ପାରି ନ ଥିଲେ । ରୁଷିଆର ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଓ ଆମଦାନି ରସ୍ତା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତିରେ ହେଉ-
ଥିବାରୁ ଏପ୍ରକାର ବିଳମ୍ବରେ ବହୁତ ଅସୁବିଧା ପଡ଼େ । ଅନେକ ସମୟରେ

ସରକାର ତରଫରୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏମାନେ ସେଥିରେ ଅସୁବିଧା କରି ଦିଅନ୍ତି ।

ଖାଲି ସେତକ ନୁହେଁ, ଏମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପରିଗଣିତ ନେତୃତ୍ୱବାର, ମାଲିକମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁ ସରକାର ଭଲଭାବେ ଅସ୍ୱୀକୃତି କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ମଜୁରି ଦ୍ୱାରା ଲଭ ଓ ବଜାର ଦର ଅନୁପାଳରେ କମିଯାଏ । ସରକାର ଲେବମାନଙ୍କର ସୁବିଧା ଲାଗି ଅଧିକାଂଶ ଶ୍ରମ ବ୍ୟବହୃତ ଜିନିଷର ଦାମ ଅସ୍ୱୀକୃତି କରିଛନ୍ତି । ପରିବା, ଫଳ ଓ ମାଛ ଛଡ଼ା ଆଉ ପ୍ରାୟ ସବୁ ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଓ ସମାନ ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମିଳିଥାଏ—ଦାମ ମଧ୍ୟ ଆମରୁ ଠିକ୍ କରା ହୋଇଥାଏ । ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷ ଓ ଲୁଗାପଟାର ଦାମ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ କଣିକା ଭଳି ଗୋଟିଏ ସମା ଭିତରେ ରଖିବା ଲାଗି ସରକାର ତରଫରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଅଥବା ସାହାଯ୍ୟ ହେଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଲୋକଙ୍କର ଜୀବନାବସ୍ଥା ଖର୍ଚ୍ଚ ବଢ଼ିଯାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଆମ ଦେଶ ପରି ସ୍ତୁତ୍ୱ ହୋଇ କେଉଁଟା ଦିନ ଭିତରେ ତନି ଚାରିଗୁଣ ବଢ଼େ ନାହିଁ । ତଥାପି ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦେଶରେ ଏ ପ୍ରକାର ଖର୍ଚ୍ଚ ବଢ଼ିବା ଅପେକ୍ଷା କମିବା ଉଚିତ ଏବଂ ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଧନୀମାନଙ୍କର ଲାଭ ବହୁତ କମିଯିବା ଉଚିତ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ନିମ୍ନରେ ଲିଖିତ ଓ କେ, ଇକନମିକ ସର୍ଭେର ଦ୍ୱାରା ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିଆଗଲା—

	୧୯୪୭	୧୯୫୭	୧୯୫୮ (ନୂନ)
ଉତ୍ପାଦନ —	୧୦୦	୧୦୮	୧୨୨
ମଜୁରି —	X	୧୦୦	୧୦୭
ଖାଦ୍ୟ —	X	୧୦୦	୧୦୮
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ —	X	୧୦୦	୧୧୦

	୧୯୪୫	୧୯୪୬	୧୯୪୭
ପ୍ରାଚୀନ ଲିଖିତ —	୧୦୦	୧୨୮	୧୭୫
ଗଣିତ ଲିଖିତ —	୧୦୦	୧୭୫	୨୧୨
ସୁଧ ଓ ଫିଲଡେଣ୍ଡ —	୧୦୦	୧୧୭	୧୨୫

ଆସକର ବାଦ ଦେଲେ ପରେ ମଧ୍ୟ ଲିଖିତ ୧୯୪୬—୪୭ରେ ୨୨ କୋଟି ୫୩ ଲକ୍ଷ ପାଉଣି ଥିଲା ଏବଂ ୧୯୪୭—୪୮ରେ ତାହା ବଢ଼ି ୨୭ କୋଟି ୧୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଣି ହେଲା ।

ସରକାରର ଅନେକ ଦୁର୍ବଳତା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛନ୍ତି, ଆମ ଦେଶ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଯେ ଲକ୍ଷ ଗୁଣରେ ସୁବିଧାରେ ଅଛନ୍ତି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଖାଦ୍ୟ-ଜନିଷ୍ଠର ସମସ୍ତପ୍ରମାଣରେ ବଣ୍ଟନର ସୁବିଧା ଥିବାବେଳେ ଏବଂ ସ୍ୱେଚ୍ଛାବଳୀର ବଡ଼ କମ ଥିବାବେଳେ ଦେଶର ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଖରାବ ହେଉଛି । ଲୋକେ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରମାଣର ସ୍ୱଳ୍ପତା ବିଷୟରେ ଯେତେବେଳେ ଡିଜର ଆପଣି କରିଥାନ୍ତି ମୁଁ ମନେ ମନେ ଭାବେ ଯେ ଏତିକି ଆମ ଦେଶରେ କେତେଟା ଲୋକ ପାଆନ୍ତି । ହାୟ ! ଏହାର ଅଧା ଆମଦେଶରେ ସମସ୍ତେ ପାଇପାରନ୍ତେ କି ? ଏ ବିଷୟରେ ଶ୍ରମିକ ସରକାରଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ନ ଦେଇ ରହିହେବ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶରେ କାନିଷ୍ଠା ମାଲିକ ଓ ରାଜା ଜମିଦାରମାନଙ୍କର କୁକୁର ଯାହା ଖାଇବାକୁ ପାଇଥାଏ, ଆମ ଦେଶର ଆଧିକାଂଶ ଲୋକେ ସ୍ତମ୍ଭରେ ସୁତା କଲ୍ଲନା କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଏମାନେ ଘୋଡ଼ାଘୋଡ଼ି ଓ ପାରିସ ନାଚ ଘରେ ଯେତେ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି ସେଥିରେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ମୁଠାଏ ଖାଇପାରନ୍ତେ କିମ୍ବା ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ମୁମୂର୍ଷୁ ନରନାଶମାନେ ହୋପାଏ ଔଷଧ ପାଣି ପାଇପାରନ୍ତେ—ଯେଉଁମାନେ ହାତକାର-ତ୍ତ୍ୱ ଶ୍ରେଣି ଲୋକଙ୍କର ଶ୍ରମରାଜିରେ ଧନୀ ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ଦେଶର ନବଜାତ ଉପରେ ବିଳାସବ୍ୟସନ ଲାଗି ନିଉଝୁମ୍ପୀ ପ୍ରାସାଦ ଗଢ଼ୁଛନ୍ତି, ସେହି ରାଜାମହାରାଜାଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ବିଷୟରେ

ଆମ ଦେଶର ପୂର୍ବ୍ୟ ନେତାମାନେ ଶତମୁଖରେ ଜିୟୁଗାନ କରୁଅଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଆମ ଦେଶ ଗୁଳନାରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଯେ ଅନେକ ଭଲ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ; ଯଦିତ ଅସଲ ମୂଳ ସାମ୍ୟବାଦୀ ନୀତିର ଏହା ବହୁତ ତଳେ ।

ଏପ୍ରକାର ବ୍ୟତିକ୍ରମର ବହୁତ କାରଣ ଅଛି । ଏମାନଙ୍କର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ବୈଦେହିକ ମତି ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ । ଅଧିକାଂଶ ବ୍ରିଟିଶ ଗ୍ରମିକ ନେତା ଘରେ ସାମ୍ୟବାଦୀ ମତି ପ୍ରସାର କଲେ ସୁଦ୍ଧା ବାହାର ପାଇଁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ । ଗତଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଏମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ବହୁତ ଖରାପ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏମାନେ ଯୁଦ୍ଧପୂର୍ବ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ରାଜନୈତିକ ବୃତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଅନୁଗ୍ରହ କରୁନାହାନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧ ଯୋଗୁଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାହାର ରାଜ୍ୟଠାରୁ ଏମାନେ କୋଟି କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ ଧାର କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ଯେତେ ମୂଲ୍ୟଧନ ଖଟାଇଥିଲେ ତାହା ବହୁତ କମିଯାଇଛି । ଅନେକ ବାହାର ବ୍ୟବସାୟ ଅନ୍ୟକୁ ବନ୍ଦ କରିଦିଆ ହୋଇଛି । ଖାଦ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଂରୁମାଲ କିଣିବା ନିହାତି ଦରକାର । ବରଂ ଯୁଦ୍ଧପରେ ଏହାର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ପରିମାଣ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଛି—ଶିଳ୍ପକଳା ଜନସାଧାରଣ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ବିକଳ ବେଶୀ ଲାଭ ପାଇବାକୁ ନିଜ ଦେଶରେ କୃଷିର ପ୍ରସାର ବହୁତ କମ୍ । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସରକାର ତଥା ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଏହାକୁ ଅବହେଳା କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଓ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଉନ୍ନତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖାଦ୍ୟଜନସଂଖ୍ୟା କିଣିବା ପରିମାଣ ବଢ଼ିଯାଇଛି । ଅଥଚ ଏହା କିଣିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଯଥେଷ୍ଟ ମୂଲ୍ୟଧନ ଖଟା ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆସୁ ସେହି ପରିମାଣରେ କମି ଯାଇଛି । ତା ଛଡ଼ା ଯୁଦ୍ଧ ସମୟର ରାଶିରୁ କିଛି କିଛି ଶୁଦ୍ଧିବା ଦରକାର । ଏ ସବୁ କାରଣରୁ ଏମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଉନ୍ନତ ଖରାପ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେମାନେ ଯେତେ ବେଶୀ ଉପାଦାନ

କରିପାରିବେ ସେତେ ଭଲ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସୁ ଅପେକ୍ଷା ବ୍ୟସ୍ତ ବେଶୀ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେତକ କଣ୍ଠରୁ ତା'ରୁ କମ ବାହାରି କରିପାରୁଛନ୍ତି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଉପାଦାନ ବୃଦ୍ଧି ଏକମାତ୍ର ଭରସା; କିନ୍ତୁ ସେଥିଲାଗି ଉନ୍ନତ କଲକାରଣାଦି ଓ ଯଥେଷ୍ଟ ଶ୍ରମିକ ଦରକାର । କଲକାରଣାଦି ଲାଗି ଆମେରିକାଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣକୁ କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ବିଶେଷ ଉନ୍ନତ ହେଲା ପରି ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା ଆଫ୍ରିକା ଓ ମାଲୟ ପ୍ରଭୃତି ଅଧୀନସ୍ଥ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ବହୁତ ସୈନ୍ୟ ରଖା ହୋଇଛି । ସୁସ୍ଥ ସବଳ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରୁ ପ୍ରାୟ ୧୫ଲକ୍ଷ ଲୋକେ ସଜିୟା ସାମଗ୍ରିକବାହନ କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କୁ ଯେଗାଇବା ଭଳି ଅଳଭଜନକ ଶ୍ରମରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯଦି ଅଧିକଂଶଙ୍କୁ ଉପାଦାନ ଲାଗି ନିୟୁତ କରାଯାନ୍ତା ତାହେଲେ ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତି ଅନେକ ସୁଧୁରି ଯାଆନ୍ତା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀପରିସ୍ଥିତିରେ ବର୍ତ୍ତିତ, ଯଦି ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ଆତ୍ମ-ଗାରିମା ଗ୍ରନ୍ଥ ସ୍ୱଇକରଣକୁ ପରି ଖାଲି ବ୍ୟବସାୟ ଦିଗରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତା, ତା ହେଲେ ପୁଣି ସମ୍ଭବତଃ କି ହୋଇପାରନ୍ତା । ରୁଷିଆ କିଂବା ଆମେରିକା ଦଳରେ ଯୋଗ ନ ଦେଇ ଖାଲି ଯଦି ନବପେସ ରହିପାରିବ ତ ହେଲେ ଯଦି ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ ନାମ ଅଛି । ଅନେକ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ବେଶ୍ ପରିପତ୍ତି ଅଛି । ଯଦି ଅଧୀନସ୍ଥ ଗାନ୍ଧୀକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ କୃତ୍ତିଗର ବହୁଳ ସାହାଯ୍ୟ ନେବେ । ପରସ୍ପରକୁ ବ୍ୟବସାୟରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଦିଗରେ ପରସ୍ପରକୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ଉଭୟଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ହେବ । କିନ୍ତୁ ତା ନ କରି ଆମେରିକା ମାତ୍ରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣପୂର୍ଣ୍ଣ ମେଣ୍ଟି ବାଜି ଆମେରିକାର ଭଲର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରାର ଲାଗି ବାଟ କଟା ସୈନିକ ପରି ଗୁରୁଆଡ଼େ ପୁଣି ସେହି ପୁରୁଣା କୃତନୀତିର ବିଷ ପ୍ରସ୍ତୋଗ କଲେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର କୃତ୍ତି ଆବର୍ତ୍ତନ

ଭିତରେହିଁ ଭୁବିଧିକ । ଇଂଲଣ୍ଡ ନିରପେକ୍ଷ ରହିଲେ ସେ ଖାଲି
ତାର ମଙ୍ଗଳ ହେବ ତା' ନୁହେଁ । ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତି ହେବ ।
ଇଂଲଣ୍ଡ ବିନା ତତ୍ତ୍ୱାୟ ମହାୟୁଦ୍ଧ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏ ବିଷୟରେ
ପରମର୍ଥୀ ଲେଖାରେ କିଛି ଆଲୋଚନା କରୁହେଉ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଭୃତି
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରମିକ ସରକାରର ଉଦ୍ୟମ ବଳ
ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ସେ ସବୁ ବିଷୟ ପୁରୀବର୍ତ୍ତୀ ପରିଚ୍ଛଦରେ ଆଲୋଚିତ
ହୋଇଛି ।

ମୋଟାମୋଟି କହିବାକୁ ଗଲେ ଶ୍ରମିକ ସରକାରର ଦରୋର
ନୀତିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭଲ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ପରିସ୍ଥିତି ଅନ୍ୟ ଦେଶ
ରୁଦ୍ଧରେ ଖୁବ୍ ଖରାପ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏହା ଉଚିତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ରାଜନୀତି
ଦୃଷ୍ଟିରେ ବିଶେଷ ନିର୍ଭର କରେ । ବିରାଟ ସାମାଜିକ ଅନୁସ୍ଥାନର
ମୂଳଭୂମି ସ୍ଥାପନ ହୋଇଛି, ମାତ୍ର ଖୁବ୍ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଯଦି
ଅଗ୍ରସର ନ ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ପ୍ରତିନିଧିତା ଲୋକଙ୍କ କୁଳଦ୍ୱରେ
ତାହା କେତେଦୂରରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ବ୍ରିଟିଶ ଜାତି
ପକ୍ଷରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ଚରମ ପରୀକ୍ଷାର ସମୟ — କେତେ ଦୂର
ସେମାନେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଦୃଷ୍ଟିର ବ୍ୟବହାର ମୁକ୍ତ କରି ନିଜର ଅସ୍ତିତ୍ୱ
ନିଷ୍ପତ୍ତି ଭାବରେ ବିଜାୟ ରଖିପାରିବେ, ତାହାହିଁ ଦେଖିବାର କଥା ।

—୧୦୦—

ବୈଦେଶିକ ନୀତି ଉପନିବେଶ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧୀନସ୍ଥ ରାଜ୍ୟ

ଘଟଣାର ମାତ୍ର ବହୁ ପରିମାଣରେ ବୈଦେଶିକ ମାତ୍ର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ବାହାର ରାଜ୍ୟର ରାଜମତ ସହଜ ଯେଉଁ ଦେଶର ଯେତେ ବେଶୀ ସମ୍ପର୍କ ରହେ, ସେ ଦେଶରେ ସେତେ ବୈଶୀ ଜଟିଳତା ବଢ଼େ । ଅଧିନିତ ସ୍ତରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶର ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ରାଜନୈତିକ ଜାଗରଣ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଦେଖାଦେଇଛି ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ସାମ୍ପ୍ରତି ଚେଷ୍ଟା ନିଜ ରାଜ୍ୟକୁ ନିଜେ ଚଳାଇବା ପାଇଁ । ସେ ଅବସ୍ଥାରେ ବୈଶି ରାଜ୍ୟ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ପ୍ରତାପେ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟକୁ ଦବାଇ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ, ବହୁତ ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ସେହି ଅନୁପଦରେ ଘଟେଇ ମାତ୍ର ଉପରେ ତାର ସରାବ ପଡ଼ିଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରର ସମସ୍ତ ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ପଦ୍ଧତି ଏ ସ୍ତରର ବୈଦେଶିକ ମାତ୍ର ଉପରେ ବହୁତ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ମାଲୟ, ଗୋଲ୍ଡକୋଷ୍ଟ, ପ୍ରକୃତ ଅଧୀନସ୍ଥ ରାଜ୍ୟକୁ ଜବରଦସ୍ତ ରଖିବାରେ ଯେପରି ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି ଆମେରିକା ଦ୍ୱାରା ପଶ୍ଚାତ୍ତ୍ୟାଗ ହେବାରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ନାନା ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ୁଛି ।

ବିପଦ ସମୟରେ ଯେପରି ହଠାତ୍ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଲୋକେ ଭରସା ନିଜ ଭକ୍ତ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି—ଅନ୍ତତଃ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସାଧକାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅନୁତାପ କରି ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆଉ କେଉଁ ସେପରି କରିବେ—

ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ବିପଦ ସମୟରେ ପରେ ପୁଣି ସେହି କଥାକୁ ସେହି କଥା, ସମସ୍ତ ଅନୁଭାବ ଓ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଭୁଲି ବାସାନ୍ତି । ସେହିପରି ଇଂରେଜ ଓ ଆମେରିକା ସରକାର ମିତ୍ରୀ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ‘ଆଟଲାଣ୍ଟିକ୍ ଚ୍ୟୁ’ ନାମକ ଗୋଟିଏ ସାଧୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଜଗତକୁ ଦେଇଥିଲେ । ହିତୋପଦେଶର ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟାପ୍ତି ଲେଖକ ନବ୍ୟନ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ଦରିଦ୍ର ପଥକକୁ ମୁନାଖଡ଼ି ଯାଚିଲା ପରି ବୈମାନ ଆଟଲାଣ୍ଟିକ୍ ଚ୍ୟୁ ବିଷୟରେ କହାର ମନେ ବି ନାହିଁ । ଏପରିକି ଏପ୍ରକାର ଗୋଟିଏ ଚ୍ୟୁ ହେଇଥିଲା କି ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ ଅନେକେ ସନ୍ଦେହ କରନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଭାବିଥିଲେ ଯେ ଯୁଦ୍ଧସମୟରେ ଅଧୀନସ୍ଥ ରାଜ୍ୟ-ମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ସାଧୀନ ହେବେ । ଇଂଲଣ୍ଡର ଶ୍ରମିକ ସରକାର ଉପରେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଆଶା ରଖିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସାହା ଦେଖାଯାଉଛି, ବୈଦେଶିକ ଜାତିରେ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ଇଂଲଣ୍ଡ ସରକାରଠାରୁ କୌଣସି ଶୁଣରେ ତଥାତ୍ ନୁହେଁ । ଅନେକେ କୁହନ୍ତି ଭାରତ, ବର୍ମା ଓ ଫିଲିପ୍ପାଇନ୍ସ ସାଧୀନତା ଦେବାରେ କି ସେମାନଙ୍କର ମହତ୍ତ୍ୱ ଜଣାଯାଏ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ କୌଣସି ଜାତି ଅଜିଯାଏଁ ଅଛି ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟକୁ ସାଧୀନତା ଦେଇ-ନାହିଁ । ସାଧୀନତା ହାସଲ କରା ହୋଇଥାଏ । ତା ଛଡ଼ା ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ନ ଥିଲା ଯଦ୍ୱାରା ଭାରତକୁ ଆଉ ବେଶୀ ଦାନ ଜବରଦସ୍ତ ରଖିପାରନ୍ତା । ମୁଁ ଆଗରୁ କହିଛି ଯେ ବାହାରୁ ଜିନିଷ କଣିବା ଲାଗି ନିଜ ଦେଶରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିପାରୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଲୋକ-ଶକ୍ତିର ବହୁତ ଅଭାବ । ତା ଛଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତି ଏପରି ଜଟିଳ ହୋଇପଡ଼ିଛି ଯେ ଭାରତବର୍ଷ ପରି ଏତେ ବଡ଼ ଦେଶକୁ ଧୂଳିପଣ କଲେନି ହୁଏ ବରେ ରଖିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଯାହା ଷ୍ଟାଫୋର୍ଡ୍ ଫିର୍ପ୍ସ କମନ୍ସ ସଭାରେ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ହେଉଥିବା ଦେବାକୁ ଯାଇ କହିଛନ୍ତି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଭାରତକୁ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ସୈନ୍ୟବାହନ ପଠାଯାଇ ଆସୁଛି କରାଯାଇ ନ ପାରେ; ତେଣୁ ସରକାରର ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ହେଉଛି—ଭାରତକୁ ସାଧୀନତା

ଦେଇଦେବ' । ତା ନ ହୋଇଥିଲେ ସେମାନେ କେଉଁ ଭାବତକୁ ପୁର
ନ ଥାନ୍ତେ । ଏଥିରେ ଶ୍ରମିକ ସରକାରର ଆଦୌ ଉଦାରତା ଦେଖା-
ଯାଉନାହିଁ । ଯଦି ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ପରାଧୀନ ଜାତିକୁ ସ୍ବାଧୀନତା
ଦେବା ଲାଗି ଏତେ ବ୍ୟବ୍ରତ ହୋଲେ ମାଲୟ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶକୁ କାହିଁକି
ବନ୍ଦୀକ ମୁନରେ ବଢ଼ିମାନ ସୁଦ୍ଧା ଶାସନ କରୁଛନ୍ତି । ତାର ମାନେ
ଯେତେବେଳେ ରାଷ୍ଟ୍ରପାତ୍ରବେ ନିଜ ନିଜ ତମୁରେ ଯେତେକ ଗଣ ଆନ୍ଦ୍ର ସବୁ
ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ପରୁରଲେ କହନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ
ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି । ଭାରତ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଯେହୁପରି ସୁଦ୍ଧି ହେଉଥିଲା;
ତାଛଡ଼ା ଇଂରେଜ ଅଧିକୃତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଯେପରି ଭାବରେ ଶିକ୍ଷା ର
ପ୍ରସାର ହେଉଛି, ଆସନ୍ତା ପାଞ୍ଚଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ନିରକ୍ଷରତା ଦୂର
ହେବାର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ନାହିଁ । ୧୯୪୪ ଆକ୍ଟ ଅନୁସାରେ ସମସ୍ତ
ଅଧୀନସ୍ଥ ଦେଶପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଉନ୍ନତକର କାର୍ଯ୍ୟଯୋଜନା କରା ହୋଇଛି
ଏହା ଦଶ ପନ୍ଦର ବର୍ଷବ୍ୟାପୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାର କଥା । ଉଦାହରଣ
ସ୍ବରୂପ ନାଜିଜେରୀଆରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ଭିତରେ
ପ୍ରାୟ ୨୭ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯିବ । ଏଥିରୁ ବୃହାଦ୍ଦିବ ଲୋକସ୍ବଚ୍ଛତକର
କାର୍ଯ୍ୟର ପରିସର ଓ ଉପାଦାନ । ସେପରି ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା
ଏତେ ଖରାପ ଯେ ମୁଣ୍ଡିମେସ୍ ସଲା ସାହେବଙ୍କ ପ୍ରଚାର ସମିତି
ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ସେଠାକାର ବାଦିଆମାନେ ଖବ ଗଣିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ
କଲେଜରେ ସାମାନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ କିଛି
ଲଭଜନକ ବ୍ୟବସ୍ଥାସ୍ବରେ ସମସ୍ତ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଖଟାଇଥାନ୍ତ । ଖାଦ୍ୟ
ଦ୍ରବ୍ୟ କମ୍ ଦିଆଯାଉ ଥିବ; କାରଣ ଯେଥିରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଶେଷ
କିଛି ଲାଭ ହେବନାହିଁ; ତେଣୁ ଏ ପ୍ରକାର ଏକସ୍ବଚ୍ଛିଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୁଣ୍ଡିମେସ୍
ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ଗହ୍ବିରବାରୁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟରେ ନିଅଣ୍ଟିଆ ଦେଶ
ହୋଇଥିବାରୁ ସ୍ବାଧୀନତା ଲୋକଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଖବ ଖରାପ । କିଛି
ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅସନ୍ତୋଷ ଦେଖା ଗଲେ ବଡ଼ ନିର୍ଦ୍ଦୟତାବେ
ବନ୍ଦୀମାନରେ ଦବାଇ ରଖନ୍ତି । ବଢ଼ିମାନ ସୁଦ୍ଧା ମାଲୟ, ଗୋଲଡ଼ିକୋସ୍ତ

ନାଲଜେଗିଆ ପ୍ରଭୃତିରେ ଯେପରି ଅତ୍ୟାଚାର ହେଉଛି ହଟିଲର ରାଜନୀତି କୌଣସି ଶୁଣିଲେ କମ୍ ନୁହେଁ, ଏସବୁ ଦେଶର ଅନେକ ଛୁଟି ଲଣ୍ଡନରେ ପଡ଼ନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ଯେଉଁ ଦୃଢ଼-ବିହାରକ କାହାଣୀ ଶୁଣିଛି, ତାହା ଯେ କୌଣସି ଲୋକର ମନକୁ ଇଂରେଜଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବଦ୍ରେଶ୍ୱର କରି ପକାଇବ । କିନ୍ତୁ ଭାରତବର୍ଷ ଏତେ ଦିନ କାଳ ଅତ୍ୟାଚାର ଇଂରେଜ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଠିଆହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱାଧୀନତା ନାହିଁ ଏମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲିଗଲା ପରି ଜଣାଯାଉଛି । ବ୍ରିଟିଶ୍ମାନଙ୍କର ଉଦାରତାରେ ଏତେ ବେଶୀ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଯାଇଛି ଯେ ଏମାନଙ୍କ ପରି ଆତ୍ମୀୟ ଆଉ କେହି ଏ ଦୁନିଆରେ ନାହିଁ ବୋଲି ଭାବୁଛି । ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କଠାରୁ କରୁଣ କାହାଣୀ ଶୁଣିବାର ତାର ଅବସର ନାହିଁ । ଅଥଚ ମୁଁ ଯେତେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ସହତ ଆଲୋଚନା କରି ଦେଖିଛି, ସମସ୍ତେ ଆଶା ପ୍ରକାଶ କରିଥାଆନ୍ତି ଯେ ଭାରତ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ, ଅବଶ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କହନ୍ତି ଯେ ଭାରତ ତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ ଉପନବେଶ ହୋଇ ରହିବ—ସେ ଅବସ୍ଥାରେ ବେଶୀ କଣ ଆଶା କରିପାରିପାରେ ! ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଜୋର କରି କହେ ଯେ ଭାରତ କେତେହେଲେ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ରହିବ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ସେହିମାନଙ୍କ କଥାକୁ ଶେଷରେ ହେଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା କେତୋଟି ରକ୍ତପିପାସୁ ପାହାଡ଼୍ୟ ଦେଶ ଛଡ଼ା ପୃଥିବୀରେ ଆଉ କେହି ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଥିବେ ବୋଲି ମନେହୁଏ ନା । ଭାରତ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ରହିବା ଦ୍ୱାରା ପର୍ୟ୍ୟାୟ ବେଶମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ବିଷୟରେ କିଛି କହିବାରେ ଅଧିକାର ନାହିଁ ବୋଲି । ଯେଉଁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ପୃଥିବୀର ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ରାଜ୍ୟକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବରେ ଶୋଷଣ କରୁଛି, ତାର ବନ୍ଧୁ ଭାରତ ସେଥିଲାଗି ଦାୟୀ ନୁହେଁ କି ? ଭାରତ ଯଦି ସେଢ଼ାରେ ଏପରି ଏକ ଅତ୍ୟାଚାର ରାଜ୍ୟର ବନ୍ଧୁ ହୁଏ ଗ୍ରହଣ କଲା, ତାହାହେଲେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ଜର୍ ଓ ଇଣ୍ଡୋରୁଇନାରେ ଫରାସୀ ଅତ୍ୟାଚାର ବିଷୟରେ କହିବାର ତାର କି ଅଧିକାର ଅଛି ?

ଡର୍, ଫରାଦୀ ଓ ଇଂରେଜ ଦେଶମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବନ୍ଧୁତା ଖୁବ୍ ବେଶୀ—ଏପରିକି ସମସ୍ତ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଫେଡେରସନ୍ କରିବାକୁ କଲ୍ପନା ଅନେକ ବୀରୁ ରାଜନୀତିକମାନେ* କରୁଛନ୍ତି । ସାତ ଡାକ୍ତରୀ ଯତ୍ନରେ ନେଇ ସେମାନେ ପାଗଳ ହୋଇପାରୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆମମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ସେ ମତ୍ତାତର କି ଉପାବନ୍ଧୁ ପଡ଼ିବ ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା—ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଭାରତ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ରହି ମୁକ୍ତବନ୍ଧୁ ଭୁଲ କରିବେ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ସମ୍ମାନ ହେଲା ।

ବ୍ରିଟିଶ୍ ଅଧୀନରେ ଥିବା ଦେଶମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ବାହାରକୁ ଚିନ୍ତା କରୁ ଖବର ମିଳେନା । ସେଠାକାର ସରକାର ସବୁ ଏଡେ ବେଶୀ କଢ଼ା ଭାବରେ ଖବର ଯିବା ଆସିବା ଆସୁନ କରାଆନ୍ତି ଯେ ସେଠାକାର କାସିଦାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ସଠିକ୍ ଖବର ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ କାଗଜରେ ଏ ପ୍ରକାର ଖବର ମଧୁ ବାହାରି ଥାଏ । ତେଣୁ ଏମାନେ ‘ଡେଲି ଓପାର୍ଟର’ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବଳକୁ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଦେଲି ଗାଳି ଦେଇଥାନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ଅଫିକାର ଗୁପ୍ତ ବାମପନ୍ଥୀ ବୋଲି ଜଣାଯାଆନ୍ତି । ସାମାନ୍ୟ କେତେକ ଧନୀ ଗୁମିକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ ମମତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବ୍ରିଟିଶ୍ ବରୁଦରେ ଅନଗଳ କରାଆନ୍ତି । ଆମମାନଙ୍କୁ ଧରଣୀ କରାଇ ଦିଆଯାଉଛି ସେ ସେମାନେ ଅମର୍ୟ, କବି, କିଆ ଭଜ୍ୟାଦି; କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ସେମାନେ ଭାବି ଭାବୁ ଓ ବିଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳୟରେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରନ୍ତି । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଦେଖିଛୁ ଯେ ଭାରତୀୟଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସେମାନେ ଖବର ଭଲ ଓ ପ୍ରଗତିଶୀଳ । ଏମାନଙ୍କର ସାଧନାତା ଲାଗି ଅଦମ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ଓ ଆଗ୍ରହ ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ଏମାନେ ମୁକ୍ତିମେୟ ଅଭ୍ୟାସୁରୁ

* ଯେତେବେଳେ ଏହା ଲେଖାହୋଇଥିଲା ଏହା ଆଲୋଚନାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ମାତ୍ର ଥିଲା ।

ଇଂରେଜଙ୍କ କବଳରୁ ରକ୍ଷାପାଇ ପାରିବେ । ପୃଥିବୀ ତମାମ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଏ ଅପୂର୍ବ ଜାଗରଣ ପ୍ରକୃତରେ ନୂତନ ଆଲୋଚନାର ଆରମ୍ଭ ଦେଉଛି । ସତେ ସେଦିନ କଣ ଆସବ, ସେଇ ଦିନ ଭାରତ, ଆଫ୍ରିକା, ଆରବ, ଚୀନ, ଜାପାନ, ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ, ବର୍ମା ପ୍ରଭୃତି ନିଷ୍ପେଷିତ ଜାତିମାନେ କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ମିଶାଇ ଜାତି-ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ପ୍ରଗତି-ପଥରେ ଆଗେଇ ଚାଲିବେ । ମୋ ମତରେ ସେହି ଦିନକୁ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେବ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ରିଟିଶ୍ ରାଜ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ ଉପନିବେଶମାନଙ୍କ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ କିଛି କହିବା ଉଚିତ । ହାଉଥ୍ ଆଫ୍ରିକା ଓ ଆସ୍ତ୍ରାଲେଣ୍ଡ ଛଡ଼ା କାନାଡ଼ା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରତି ମାତୃଭୂମି ହିସାବରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଖାଇଥାନ୍ତି । କ୍ୟାନାଡ଼ାର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ମମତା ଅଛି । ଅନେକ ଫରସୀୟ ଏଠାରେ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆମେରିକାର ପରାବ ଏଡ଼ି କିମ୍ବା ପାର୍ସି ଏମାନେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ରାଜ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀରେ ରହିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ ନୁହନ୍ତି । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଅଧିବାସୀ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଇଂଲଣ୍ଡ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ମାତୃଭୂମିର ରାଜନୀତି ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଯାଏ । ତେଣୁ ଏହି ତିନୋଟି ରାଜ୍ୟ ବ୍ରିଟିଶ୍ ରାଜଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଉଦ୍ଭାବର ବଡ଼ କୃତଜ୍ଞ ।

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ପରି ଏତେ ବଡ଼ ବିରାଟ ଦେଶର ଜନସଂଖ୍ୟା ମୋଟେ ୭୦ ଲକ୍ଷ । ଦେଶର ସମସ୍ତ ଉନ୍ନତ ଓ ବାହାର ଅନୁମଣର ପ୍ରତିରୋଧ କରି ଯଥେଷ୍ଟ ଲୋକ ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେମାନେ ଜନବହୁଳ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଲୋକଙ୍କୁ ନେବାକୁ ଚାହୁଁ ନୁହନ୍ତି । ସେହି ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଲୋକ ଆଣିବା ପାଇଁ ସୁଦୂର ବସି ଥାଆନ୍ତି । ଇଂଲଣ୍ଡର ଯଥେଷ୍ଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ନ ଥିବାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୋଲଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଇଉରୋପିୟାନମାନଙ୍କ ସିନା ନେବେ, କିନ୍ତୁ କିଛି ଲୋକଙ୍କୁ

ନେବେ ନାହିଁ । ଅନ୍ତେ କିଆର ଆଦମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଏମାନେ ଏପରି ଶରପ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସାରା ଦେଶରେ ସେମାନଙ୍କ ସଖ୍ୟା ୪୭ ହଜାରରୁ ବେଶୀ ନୁହେଁ ଏବଂ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସେମାନେ କେପ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ନିଉଜିଲ୍ୟଣ୍ଡର ସାଡ଼େ ଷୋଳ ଲକ୍ଷ ଲୋକସଖ୍ୟାରୁ ମାୟୋର ଅଧିବାସୀ ପ୍ରାୟ ଲକ୍ଷେ ହେବେ । ଏମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ସେତେ ଶରପ ନୁହେଁ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ । ଏ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକା ଲୋକଙ୍କର ବସତି ପାଇଁ ଯେଉଁ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଧଳାଲୋକ ହୁଅନ୍ତା ଆଉ ତାହାକୁ ନେତାପ ଇଁ ବୁକି ନୁହନ୍ତି । କାନେଡାରେ ସମସ୍ତ ଜନସଖ୍ୟା ୧ କୋଟି ୨୩ ଲକ୍ଷ ଭିତରୁ ଆଦିବାସୀ ରେଡ଼ ଇଣ୍ଡିୟାନ୍‌ଙ୍କ ସଖ୍ୟା ମାତ୍ର ଲକ୍ଷେ ୨୦ ହଜାର । ଏମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଭାର ଶରପ — କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଏମାନଙ୍କର ସଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ କମି ଆସୁଛି ।

ଆୟୁରଲଣ୍ଡ ବ୍ରିଟିଶସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ପରସ୍ପର ଭିତରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ଥାଏ । ତାର ପରିଗାମ ହେଲା ଯେ ଡିଭେଲେର ପରାସ୍ତ ହୋଇଗଲା ପରେ ଆୟୁରଲଣ୍ଡ ବ୍ରିଟିଶ୍ ରାଜ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀରୁ ଅଲଗା ହୋଇଗଲା । ଆୟୁରଲଣ୍ଡର ବ୍ରିଟିଶ୍ ରାଜା ପ୍ରତି କେଉଁ ହେଲେ ଅନୁରକ୍ତି ନ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ରାଜନୀତି ପୃଥକ୍ ହୋଇଥିବାରୁ ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ଆୟୁରଲଣ୍ଡ ବିଭକ୍ତ ହେଲାବେଳାରୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ପ୍ରତି ଭିତରେ ଭିତରେ ଶତ୍ରୁତା ରହିଛି । ଉଭୟ ଆୟୁରଲଣ୍ଡରେ ଇଂରେଜ ପ୍ରଭାବ ଯେ ଏହା ମୂଳରେ ରହିଛି, ଏହା ଏମାନେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ବଜାୟ ରଖିବା ଲାଗି ବ୍ରିଟିଶ୍ ଗୋଷ୍ଠୀରୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ୧ କୋଟି ୧୩ ଲକ୍ଷ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ଭିତରୁ ପାହେବଙ୍କ ସଖ୍ୟା ମତ୍ର ୨୩ ଲକ୍ଷ । ପାହେବଙ୍କ ଭିତରେ ଦୁଇ ଦଳ ଅଛନ୍ତି — ଦଳେ ଇଂରେଜରାଷ୍ଟ୍ରୀ, ଆଉ ଦଳେ ଆଫ୍ରିକାନ୍‌ରାଷ୍ଟ୍ରୀ ।

ଏମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ମଲ୍ଲିକାମ୍ବର ଶ୍ରୀମତୀ ଅଛନ୍ତି । ଇଂରେଜଙ୍କୁ
 ଓ ଆଉ ସାମାନ୍ୟ ଆଫ୍ରିକାନ୍ ଦଳର ଲୋକେ କେବେଲ୍ ଯାହାଙ୍କ
 ନେତୃତ୍ୱରେ ଗୁଳି ଫୋକ ବୁଟିଣ୍ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ରହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ।
 କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ମାଲିକଙ୍କ ଜାତୀୟ ଦଳ ବୁଟିଣ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରୁ ଅଲଗା
 ହୋଇଯିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାରେ ସହେବଙ୍କ ପତ୍ନୀ
 ଏବଂ ନମ୍ବ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେଠାକାର ବସିତା ତଥା ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ
 ଉପରେ ଉତ୍ସୁକର ଅତ୍ୟାଚାର କରନ୍ତି । ସାହେବଙ୍କ ବଡ଼ ଆଉ କାହାର
 ସ୍ତ୍ରୀ କ୍ଷମତା ନାହିଁ; ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାହେବମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ
 ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା ରହନ୍ତି । ଗାଡ଼ି, ପକ୍ ପ୍ରଭୃତିରେ ଅଲଗା ସ୍ଥାନ ଥାଏ
 କଳାଲେକମାନଙ୍କ ପାଇଁ । କଳା ଗୋରୁ ମଜୁରିଆଙ୍କ ଭିତରେ ମଜୁରିଆର
 ବହୁତ ତଫାତ୍ । ଏପରିକି କଳାଲେକଙ୍କୁ ନେତେକ ପହର ଭିତରକୁ
 ଆସିବାକୁ ହେଲେ ଅନୁମତି ନେବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ବାରମ୍ବାର ପୋଲିସ୍
 ଆସି ଅନୁମତିପତ୍ର ଦେଖିବ କୁ ମାଗେ । ମୋଟାମୋଟି କଳାଲେକଙ୍କ
 ପ୍ରତି ସାହେବଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଅତି ଜଘନ୍ୟ । ଏପ୍ରକାର କଦର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟବହାର
 କିଛି ଲୁଣ୍ଠିତାରେ ହୁଏ ନା । ପୃଥିବୀର ସବୁ ପର୍ବ ଦେଶମାନେ
 ଜାଣନ୍ତି; ତଥାପି ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା ବୁଟିଣ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭୁକ୍ତ ଏବଂ
 ଇଂରେଜ ପ୍ରତିନିଧି ଅନେକ ସମୟରେ କଳା ଗୋରୁ ଭେଦ ବିଷୟରେ
 ପୃଥିବୀ ପଞ୍ଚାୟତରେ ଆଲୋଚନା ହେଲାବେଳେ କରନ୍ତିତା ଭାବ
 ଦେଖାନ୍ତି । ଆମେରିକାରେ ଏପରି ଭେଦଭାବ ବହୁତ ଧରଣରେ
 ଥିବାରୁ ଆମେରିକା ବା କି ଜୋରରେ କହିବ ! ଗୁଣିଆ ମୂଳରୁ
 ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୁବ୍ କଠୋରରେ କହିଆସିଛି ଏବଂ ବରାବର ଭାରତକୁ
 ଏ ଦିଗରେ ସାହାଯ୍ୟକରି ଆସିଛି; ତେଣୁ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ଗୁଣିଆ ପ୍ରତି
 ଖୁବ୍ ଦୃଶା ।

ଆସୁଲ୍ ଓ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା ସହିତ ଇଂରେଜଙ୍କର ବିଶେଷ
 ସହଯୋଗ ସମ୍ପର୍କ ନ ଥିବାର ସେମାନେ ଗ୍ରହଣ କରି

ରାଜ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀର ଅଳଗା ହେବା ପାଇଁ । ଅଥଚ ରାଜା—~~ଆଜ୍ଞା~~ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୁରୀ ନେତାଙ୍କର ପିଠିରୁ ବ୍ରତଶିଷ୍ଟ ମୁକ୍ତବାଦର କଷାଦାତ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଲିଭିନାହିଁ—ସେ ବ୍ରତଶିଷ୍ଟ ରାଜ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀର ସଦସ୍ୟ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଏହାର ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାର କ୍ଷେତ୍ର ଏ ନୁହେଁ; ତେଣୁ ସେଥିରୁ ଯାନ୍ତ ହେଉ । ମୋହାମୋଟି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ଯେଉଁ ଦେଶର ଲୋକେ ଅଗତରେ ଲଂଲଣ୍ଡର ଆଦି ବସବାସ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷାଗତ ସମ୍ପର୍କ ଖୁବ୍ ଭଲ ଶ୍ରବଣେ ଅଛି, ସେହି ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ବଚ୍ଛି ରାଜ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଉତ୍ସାହ ଅଛି । ତାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା ପରି ଜଣାଯାଏନା ।

—ଉଣେଇଶ—

ବୈଦେଶିକ ନୀତି ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ପର୍କ

ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଇଟି ପ୍ରବଳ ପରାସ୍ତମଣାଳୀ ଶକ୍ତି ଦେଖାଦେଇଛି—ରାଜନୈତିକ, ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ତଥା ଆଦର୍ଶଗତ ସ୍ୱାଧୀନତାରେ ଏ ଦୁଇଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପରୀତ । ଏକଦିଗରେ ପୁଞ୍ଜିପତି ଆମେରିକା, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ସାମ୍ୟବାଦୀ ରୁଷିଆ । ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟମାନେ ଏପାଖ କିମ୍ବା ସେପାଖ ଚଳୁଥିବାର ଦେଖାଯାଉଛି । ଆମେରିକା ଟଙ୍କା ଦେଇ ନିଜଅଡ଼କୁ ଟାଣୁଛି । ରୁଷିଆର ସାମାଜିକ ଆଦର୍ଶ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ପୁନର୍ଗଠନ ନାହିଁ । ଅନୁନ୍ନତ ଓ ସମ୍ବହ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଆକର୍ଷଣ କରୁଛି । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଟି ଦଳ ଦେଖାଗଲେଣି । ଧନ, ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ ଆମେରିକା ଆଡ଼େ ଗଲେ— ଶ୍ରମିକ, ବୁଦ୍ଧିମୁଲିଆ ରୁଷିଆ ଆଡ଼େ ଚଳୁଛନ୍ତି । ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଛନ୍ତି । ମୋଟ ମୋଟ ସାର୍ବମାନବ ସମାଜରେ ଏପ୍ରକାର ଆଦର୍ଶଗତ ଟଣାଓଟଣା ଖୁବ୍ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଚାଲୁଛି ।

ଗତ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ପୃଥିବୀର ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭୟଙ୍କର ଭାବେ ପରାସ୍ତ ହୋଇଛି—ତାର ଅର୍ଥ ପୃଥିବୀବ୍ୟାପୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦୁବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି; କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଇଂଲଣ୍ଡ ତାର ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଭୂମିବାକୁ ଚାହେଁ ନା । ଆଫ୍ରିକା ଓ ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଏସିଆରେ ଯାହା କିଛି ଅଛି, ତାକୁ କୌଣସି ଉପାୟରେ ହେଲେ ରଖିବାକୁ ଚାହେଁଛି; କିନ୍ତୁ

ସେ ସ୍ତର ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ କାଗସ୍ କାରରଣ ଦେଖା ଦେଇଥିବାରୁ ତାକୁ
 ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ବନ୍ଧୁ ବ୍ୟୟପାପେଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଏଥିଲଗି ବିନା-
 ଅମେରିକା ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଜନ୍ମ କରିବା ସ୍ତରର ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ ।
 ତେଣୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ସେକ୍ସରେ ଆମେରିକାର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଇଂଲଣ୍ଡ ଉପରେ
 ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଏହା ରାଜନୈତିକ ନୀତିକୁ ମଧ୍ୟ ଆସ୍ପଦ
 କରୁଛି । ଆମେରିକାର ମଧ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡ ବହୁତ ଦରକାର — କାରଣ
 ଭବିଷ୍ୟତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ସାମରିକ ଘାଟି ହିସାବରେ
 ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିବ । ଆମେରିକା ୧୯୦୫ର ଶ୍ରମିକ ସରକାର
 ଅସଫଳରେ ବିଶେଷ ପ୍ରୀତି ହେଉ ନ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟମେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟମେ
 ଦେଖିଲା ଯେ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ଜାତୀୟ ସରକାରରୁ ବୈଦେଶିକ
 ନୀତିରେ ଅନୁତରାଣ କୌଣସି ଗୁଣରେ ପୃଥକ୍ ନୁହେଁ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ଚିଚିଲି
 ଯାହା କହେ, କିଛିଦିନ ପରେ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ତାହା କରିବ । ପାହାଚ
 ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ମେଣ୍ଟିବାବଦ୍ଧା ବିଷୟରେ ଚିଚିଲି ୧୯୦୭ରେ ପ୍ରତିମା
 କରୁଥିଲେ । କିଛିଦିନ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ତାର କୌଣସି କବାବ ଦେଖିଲେ
 ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ପରୀକ୍ଷାରେ ସେହି ଜାଲରେ ପଡ଼ିଲେ । ପାଲି ଆମେରିକାରେ
 ଜାତୀୟ ଶ୍ରମିକ ସରକାରର ବୈଦେଶିକ ନୀତିକୁ ବଦଳାଇ ପ୍ରଣାମ
 କରିଥାଆନ୍ତି । ପାହାଚ୍ୟ ଜାତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଧାନ ଦେଉଛି ଫାନ୍ସ,
 ଫ୍ରାନ୍ସ, ବେଲ୍‌ଜିୟମ ଓ ଇଟାଲି । ଫ୍ରାନ୍ସ, ହଲଣ୍ଡ ଓ ବେଲ୍‌ଜିୟମ
 ସାଙ୍ଗରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ବନ୍ଧୁତା ହେବା କଥା — ସମସ୍ତେ ଶ୍ରମିକଙ୍କ
 ଅଧୀନରୁ ରାଜିନୁହେଁ ଆସୁଥିବା କରିଥାଆନ୍ତି; ତେଣୁ ଫ୍ରାନ୍ସ, ହଲଣ୍ଡ ଓ
 ବେଲ୍‌ଜିୟମ ଓ ଇଟାଲି ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ନାହିଁ ବରଫରେ ଏମାନେ ନାହିଁ ।
 ଏପରି କି, ପ୍ରମାଣ ମିଳିଛି ଯେ ଏହି ଦିନୋଟି ରାଜ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ
 ଏସିଆର ପରସ୍ପର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଥାଆନ୍ତି ସୈନ୍ୟ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ସଂଜ୍ଞା
 ପ୍ରଭୃତିରେ । ଆମେରିକା ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କୁ ଗୋଲା ବାରୁଦ ସାହାଯ୍ୟ
 ଦେଇଥାଏ । ମାଲୟ ପାଇଁ ଗତବର୍ଷ (୧୯୦୮) ଆମେରିକା ୭୦
 ଟନର ଟନ ଯୁଦ୍ଧସରସ୍ତ୍ରୀମ ଦେଇଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରୁ

ମଧ୍ୟ ଲୁଣ୍ଠିତାୟୁ : ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଶ୍ଚୟ ନ ମନ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ନିର୍ଦ୍ଦୟପିପାୟ
 ଅଦବାସ ମାନଙ୍କୁ ଅବା ଦୋଷକୁ ସେଠାକର ଜାଣିବ ଆନ୍ଦୋଳନ
 ଦରକର ପାଉଁ—ସେଥିପାଇଁ କଲିଶୁ ଭୟଙ୍କର ମଣିଷଶିଳ୍ପ
 କଲିଶୁ ମଧ୍ୟ ପଠାଯାଇ ଶୁଦ୍ଧ ବଦଳି ମିଳେ; ତେଣୁ କିଏ କହିବ ସେ
 ଚିନ୍ତାମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରମରେ ଏମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସାହାଯ୍ୟ ନାହିଁ ।
 ଆମେରିକା ଓ ପାକିସ୍ତାନ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ସଂଖ୍ୟାଧିକ ଭାବରେ ଆସ୍ତତ
 ପୁରୁଷ ପଥାୟତରେ ତତମାନଙ୍କ ବରୁଦରେ ଆଲୋଚନା ଶୁଣି ହସ-
 ମାଡ଼େ । ପ୍ରତ୍ୟେକେ ପ୍ରାପ୍ତିକୃତ ସ୍ୱପ୍ନଦୃଶ୍ୟ ମଣିଷ ଶବ ଉପରେ ବସି
 ଗଣ୍ଡାଣ ଭାବରେ ନ୍ୟାୟ, ଧର୍ମ, ମୁକ୍ତି, ଗଣତନ୍ତ୍ର, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାଧିକାର ପ୍ରଭୃତି
 ମନେ ଗୁଣ ଚିନ୍ତାରେ ଆଲୋଚନା ତଳାଇଛନ୍ତି । ମନେ ହୁଏ, ଭାରତ,
 ବୁଝିଯା ଓ ଅନ୍ୟ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀମାନେ ଏମାନଙ୍କ ବରୁଦରେ ଆପଣି କର
 ଯେପରି ବୁଝା ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି । କଲିଶୁ ଗରବ ଦେଲେହେଁ ନିଜର
 ପୁରୁଷା ଅଭିଜ୍ଞତା ଯୋଗୁ ଏ ମେଣ୍ଟ ଭିତରେ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ
 ଅଧିକାର କରିଛି ।

ଏହା ଡୋ. ପାକିସ୍ତାନ ରାଜ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଆମେରିକାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
 ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅନ୍ଧା ଯାହାକି ଏପ୍ରକାର ସଂଘର୍ଷର ନିମ୍ନେ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇ
 ପାରିବ ନା । ଏମାନେ ହେଲେ ପୁଞ୍ଜିପତି ଦେଶ । ଶ୍ରମକ ଓ ସରକାର
 ଭିତରେ ବରବର ସଂଘର୍ଷ ଲାଗିରହିଛି । ଫ୍ରାନ୍ସ ଇଟାଲୀରେ ଅଧିକାଂଶ
 ଶ୍ରମିକ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଟାଲୀରେ ଏକ
 ଡିଗ୍ରୀର ଶ୍ରମ ଶାସନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ପାଇଛନ୍ତି । ଆଜି
 ଦୁଇ ଡିଗ୍ରୀର ଶ୍ରମ ଶାସନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାକିମାନେ ଭିତରେ ବାଣ୍ଟିହୋଇ
 ରହିଛନ୍ତି । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଗୁହାଣ—ପୁଞ୍ଜିପତିଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନାଶ ।
 ତା ଛଡ଼ା ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୁରୋପୀୟ ଦେଶ ସବୁରେ ଲୋକପ୍ରିୟ ସାମ୍ୟବାଦ
 ଶାସନ ଯୁକ୍ତ ପରେ ପରେ ଗଲୁ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତେଣେ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ
 ବୁଝିଆ ଶୁଦ୍ଧ ଶାନ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇ ଉଠିଛି । ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଆମେରିକାର
 ଉପାଦାନ-ଶିଳ୍ପ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ବଢ଼ିଯାଇଛି; କିନ୍ତୁ

ପୁଞ୍ଜିବଦର ଶ୍ରେଣୀଗତ ବୈଷମ୍ୟ ଥିବାରୁ ଓ ପୃଥକର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ଏସବୁ କରିବା ପାଇଁ ଶକ୍ତି ନ ଥିବାରୁ ଜନସପକ୍ଷର ହଠାତ୍ ଦରଦାମ କମି ଭୟଙ୍କର କ୍ଷତି ହେବାର ଭୟ ସେଠାକାର ସରକାରର ହେଲୁଣି । ତାହାହେଲେ ଅକର୍ମୀ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଦୃଢ଼ତରତରେ ବଢ଼ି ଶୁଲ୍ଲିବ । ୧୧୨୧-୩୨ କଥା ଏମାନେ ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି । ନିୟମ-ପ୍ରଣୟନଦ୍ୱାରା ଏହାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ହେଲେ ସମ୍ଭାବ୍ୟତା ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ହେବ; କିନ୍ତୁ ସେଥିଲାଗି ଶାସକବର୍ଗ ଶକ୍ତି ନ ଥିବାରୁ ଅନ୍ୟ ଉପାୟରେ ଏ ପ୍ରକାର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଏଡ଼ିବାର କଳ୍ପନା କରା ହେଉଛି । ୧୧୩୨ର ଅକର୍ମୀ ସମସ୍ୟା ହୁଟଲର ସମାଧାନ କରିଥିଲା ଅସଲ ସାମ୍ଭାବ୍ୟତା ସାହାଯ୍ୟରେ ନୁହେଁ—ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରୂପେ ତିଆରି କରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକୃପାଇଁ ଆୟୋଜନ ଯୋଗୁଁ ଅକର୍ମୀମାନେ କମ ପାଇପାରିଥିଲେ । ଆମେରିକା ମଧ୍ୟ ଏହାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ପରି ନିଶା-ହାରୁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହାକୁ ବାହ୍ୟ ଆକ୍ରମଣରୁ ପ୍ରତିରୋଧମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାତ୍ର ବୋଲି କୁହାହେଉଛି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ଯେ ଆକ୍ରମଣକାରୀ କିଏ ? ସେମାନେ ଯେ ରୁଷିଆକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହୁଛନ୍ତି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଗଲା ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ରୁଷିଆର ଯେତେ କ୍ଷତି ହୋଇଥିଲା, ଆମେରିକା ଓ ଇଂଲଣ୍ଡର କ୍ଷତି ତା ଭୁଲନାରେ ବହୁତ କମ । ନମ୍ବଲିମିତି ହସାବରୁ ତାହା ସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରମାଣିତ ହେବ ।

ଦେଶ	ହତାହତ ସଂଖ୍ୟା	ଲୋକସଂଖ୍ୟା (୧୯୩୫)	ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଶତକହ ଅନୁଗାତହାର
ଆମେରିକା	୧° ଲକ୍ଷ ୪୦ ହଜାର	୧୩୯ କୋଟି ୭୦ ଲକ୍ଷ	୦.୮
ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ	୫, ୭୦, ୦୦୦	୪, ୫୦, ୦୦୦	୧.୩
ଫ୍ରାନ୍ସ	୭, ୫୦, ୦୦୦	୪, ୧୦, ୦୦୦	୧.୮
ଜର୍ମାନୀ	୧୫, ୦୦, ୦୦୦	୬, ୭୦, ୦୦୦	୧୫.୩

ଦେଶ	ହଜାହଜ ସଂଖ୍ୟା	ଲୋକସଂଖ୍ୟା	ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଗତକର ଅନୁପାତହାର
ଜାପାନ	୨୫ ,, —	୮ ,, ୪୦ ,,	୭.୭
ସୋଭିଏଟ	୫୭ ,, —	୩ ,, ୨୦ ,,	୧୭.୫
ବେଲଜି- ସୋଭିଏଟ	୫ ,, —	୧ ,, ୪୭ ,,	୩.୪
ୟୁଗୋସ୍ଲାଭିଆ	୧୭,, —	୧ ,, ୪ ,,	୧୨.୨
ବୁଲ୍ଗେରିଆ	୧କୋଟି ୩୫ ଲକ୍ଷ ୧୭	୨୦ ,, ୨୦ ,,	୮.୩

(World Almanack 1948.)

ରୁଷିଆର ୧୭୧୦ଟି ସହର ଏବଂ ୭୦,୦୦୦ ଗ୍ରାମ ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଓ ୨ କୋଟି ୫୦ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଗୃହହୀନ ହୋଇଛନ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ । ୧୧୮୫ କୋଇଲି ଖଣି, ୨୪୦୦ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କଲ, ୧୫୦୦ ଡ୍ରାଲ, ୫,୦୦୦ ପମ୍ପ, ୧୭୦,୦୦୦ ରେଲିଫ୍ ଇମ୍ପ୍ରୋଭେମେଣ୍ଟ ନିର୍ମାଣ ହୋଇଛି । ୩୭ଟି ଲୁହା ଓ କାଷ୍ଠାତ୍ କରଖାନା, ୭୪୧ଟି ଇଞ୍ଜିନ ଯୁଗ୍ମ ପ୍ଲାଣ୍ଟ, ୭୦୫ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣାଳୟ ଓ ୭,୦୦୦ ଡାକ୍ତରଖାନା ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି; ମୋଟାମୋଟି କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କାର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ରୁଷିଆର ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ଫଳେ ଆମେରିକାର ପ୍ରଚୁର ଲଭ ହୋଇଛି ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ । ତେଣୁ ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ ଓ ରାଜନୀତିଜ୍ଞଙ୍କ ମତରେ ରୁଷିଆ ଗୃହ ଶାନ୍ତି ଓ ଯେପରିକି ସମୟରେ ରୁଷିଆର ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି, ସେଥିରେ ସେ ଆନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରମୂଳକ ଅଭିଯାନ କରିପାରେ ନାହିଁ । ତା' ଛଡ଼ା ଆନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରମୂଳକ ଅଭିଯାନରେ ତାର ବା ଲାଭହେବ କଣ ? ରୁଷିଆ ଦେଖୁଛି ଯେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ପୁଣି ପଡ଼ି ଦେଶମାନେ ନିଜ ନିଜ ଦୋଷରୁ ଶୟ ପାଇଯିବେ । ଅକର୍ମୀ ଓ ଶ୍ରମିକ-ମାଲିକ ସଂଘର୍ଷ ସେମାନେ କୌଣସିପରି ଏହା ପାରିବେ ନାହିଁ । ତାଛଡ଼ା ରୁଷିଆ ଦେଶ ଜୟ କରି କଣ କରିବ ? ସେ

ତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ନାମ ଜ୍ୟବାଦା କୁହେଁ । ନାମ୍ୟବାଦ ଓ ସାମାଜ୍ୟ-
ବାଦ ମଧ୍ୟ ଥିବି ବସନ୍ତର । ଆମେରିକା ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ବୁଦ୍ଧିଆଁ
ପକ୍ଷରେ ସାମରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସମ୍ଭବ । ବୁଦ୍ଧିଆ ପରମାଶୁ ବୋମା
ଓ ଆଣି କୌଶଳ ଜାଣି ଥିବାର ଅନୁମାନ ହେଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ବର୍ତ୍ତମାନ
ବନ୍ଧୁ ପରିମାଣରେ ଏପରି ବୋମା ଓ ଆଣି କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ବୋଲି
ବୈଷୟିକମାନେ ମତ ପକାଣ କରୁଛନ୍ତି । ତାଛଡ଼ା ଆମେରିକାର ପାଖେ-
ଆଖେ ବୁଦ୍ଧିଆର ଏପରି ସାମରିକ ଘାଟି ନାହିଁ ଯେଉଁଠାରୁ ଯାଇ ବୁଦ୍ଧିଆ
ଆମେରିକା ଉପରେ ହଠାତ୍ ଆକ୍ରମଣ କରିବ । ଏସବୁ କାରଣରୁ
ବୁଦ୍ଧିଆ ଯେ ଆକ୍ରମଣମୂଳକ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିପାରିବ ନି ଏଥିରେ
ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଅପରପକ୍ଷରେ ଆମେରିକାର ଅର୍ଥନୈତିକ ତଥା ବୈଦେଶିକ
ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପ୍ରମାଣ କରୁଛି ଯେ ଆମେରିକା ବୁଦ୍ଧିଆକୁ
ଦବାଇବାକୁ ଚାହେଁ । ଅନେକ ଶିଷ୍ଟ ଆମେରିକୀୟ ଓ ଇଂରେଜ
ରାଜନୀତିଜ୍ଞ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ କହିଥାଆନ୍ତି ଯେ ବୁଦ୍ଧିଆ ନଷ୍ଟ ଶକ୍ତି
ସୁନୁହେଁ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଓ ପରମାଶୁ ବୋମା ଓ ଆଣି କରିବାରେ
ସମର୍ଥ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଆମେରିକା ହାତରେ ଥିବା ପରମାଶୁ ବୋମା
ପକାଇ ତାକୁ ଧ୍ବସ୍ତ କରିଦେବା ଉଚିତ । ଏମାନେ ସାମ୍ୟବାଦ
ଆଦର୍ଶକୁ ଉତ୍ସାହର ଚରୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ସ୍ବରାଜ୍ୟେ ସାମ୍ୟବାଦର
ପ୍ରସାର ଯେପରି କ୍ୟାପିଟାଲିଜ୍ମ, ଯେଥିରେ ଆମେରିକା ପରି ଇତିହାସ
ପୂର୍ବିକାଦୀ ଦେଶରେ ଆଜି ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଛି । ପୃଥିବୀରେ ସାମ୍ୟବାଦର
ଯେପରି ପରାଜୟ ହେଉଅଛି ବୁଦ୍ଧିଆ ପ୍ରଭୃତି ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦେଶ-
ଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେରିକା ଆଗେ ନଷ୍ଟ କରିଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ପ୍ରାଚ୍ୟ ଯୁଗ୍ମେପରି
ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ବ୍ରିଟିସ-ଫ୍ରାନ୍ସ ଯେପରି ଶ୍ବରରେ ଶୋଷଣ କରୁଥିଲେ
ଆଜି ତରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧୀନସ୍ଥ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ପିଣ୍ଡ, ସବୁଦିନ
ହମିକ ବୁଦ୍ଧିଆର ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଉଠୁଛି ।

ତେଣୁ ଏମାନଙ୍କ ଦେଶ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନେ ଶାନ୍ତିଲାଭ
ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁର ଦବାଇ ଦେବେ ।

କେବେ ପ୍ରଭୃତ ଅର୍ଥ ଓ ପଦ୍ମର ଯୁଦ୍ଧସରମ୍ଭାମ ଦ୍ଵାରା ଯୁଦ୍ଧରେ
ଲଘୁ ଲଗ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଅସଲ ସାମରିକ ଦାଃିକାଗାମାନ
ଦରକାରୀ । ସୁରୋପରେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଟାଲି ବିନା
ଆମେରିକା ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କରିପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ
ଇଟାଲିରେ ଅଧିକାଂଶ ଶ୍ରମିକ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ହତଭେଦ ଯତ୍ନ
ଏମାନେ ପରିସାର କହୁ ଦେଲେଣି ଯେ ରୁଷିଆ ଚରୁଦ୍ଧରେ ସେମାନଙ୍କ
ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ନାହିଁ ବରଂ ସେମାନଙ୍କୁ ମାଡ଼ାଦମ୍ କରିବେ ଯୁଦ୍ଧ
ହେଲେ । ତା ଛଡ଼ା ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା ଯିବା ରୁଷିଆର ଦୈନିକବାହନ ଶୁବ୍
ଶୀଘ୍ର ସବୁ ସୁରୋପକୁ ଅଧିକାର କରିଦେଇ ପାରିବ ଓ ଯଦି କିଛି
ପ୍ରଗତିଶୀଳ ବୋମା ପାଇଥାଏ ଆମେରିକାର ଯୁଦ୍ଧଦାଃି ଇଂଲଣ୍ଡ ଉପରେ
ଆଣି ପକାଇ ଦେବ । ଆମେରିକାନ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ଦୈନିକମାନେ ପୁଣି
ସୁରୋପକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାରେ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ଏପ୍ରକାର ଅନ୍ଧକାରମୟ
ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟତା ସୁରୋପର ଲୋକମାନେ କେବେ ପହଞ୍ଚି କରିବେ ନାହିଁ ।
ତେଣୁ ଯୁଦ୍ଧ ହେବାରେ ତେଣୁ ଦେହହୁ । ତା ନ ହେଲେ ଅନେକ
ଦିନ ଆଗରୁ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇ ପାରନାହି । ଆମେରିକା ଯେ ଏବେ ଦିନ
ହେଲା ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଯୁଦ୍ଧ ନ କରି ବଢ଼ିଛି, ମାତ୍ର ତାର ଶତ୍ରୁଶାନ୍ତି
ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଆଦର୍ଶ କିମ୍ବା ଉଦାରତା ଯୋଗୁଁ ନୁହେଁ ।

ସୁରୋପରେ ଏହି ବଡ଼ ଶକ୍ତି ନାହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେ କି ରୁଷିଆ
ଚରୁଦ୍ଧରେ ଠିଆ ହୋଇଯାଉ । ଫ୍ରାନ୍ସ, ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଇଟାଲିର
ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ବହୁତ ଖରାପ । ହଲଣ୍ଡ, ବେଲଜିୟମ, ନରୱେୟ
ପ୍ରଭୃତି ଦେଶ ତ ବଡ଼ ନଗଣ୍ୟ ସାମରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ । ତେଣୁ ଆମେରିକା
କର୍ମୀଙ୍କୁ ପୁଣି ଆଉ ଥରେ ଶତ୍ରୁଶାନ୍ତି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ।
ଯୁଦ୍ଧ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମସ୍ତ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶକ୍ତି କର୍ମୀଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଶିଳ୍ପକୁ

ପାଲେଷ୍ଟାଇନ ନେଇ ଆମେରିକା ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ଭିତରେ ସାମାନ୍ୟ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ଦେଖାଦେଇ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଣି ଏକମତ ହୋଇ ଗଲେଣି । ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟର ତେଲଖଣି ଓ ସମଗ୍ର ଦାଢ଼ିଜାଗା ପ୍ରଦେଶରେ ଏମାନେ ପ୍ରତିଦିନିଆଁ ଆରବ ଶାସକବର୍ଗଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାର ଦେଖାଯାଏ । ଇଜିପ୍ଟରେ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ପରେ ସୁଏଜ କେନାଲ ଓ ସୁଦାନ ସମସ୍ୟା ନେଇ ବ୍ରିଟିଶ ବରଦୁଷ୍ଟ ଝୁବ ବେଶି ଦେଖା ଦେଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଗୁଜନେଇକ କଟମାତି ବୁଝିଥିଲେ ସେମାନେ ଛଦ୍ମ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଏସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ସେମାନଙ୍କର ମନ ଟାଣି ଆଣିବା ଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ଯୁମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଗାଇ ଦିଆଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟରେ ବ୍ରିଟିଶ ଆରବମାନଙ୍କର ପରମ ବନ୍ଧୁ କହୁଲେ ତଳେ । ତଥାପି ଟ୍ରାନ୍ସଜୋର୍ଡାନର ସର୍ବାବଶେଷ ରାଜା ଅବଦୁଲ୍ଲାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏମାନେ ସିରିଆ ଓ ପାଲେଷ୍ଟାଇନର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ନେଇ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ରାଜ୍ୟ ଗଢ଼ି ନିଜ ହାତମୁଦାରେ ରଖିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସିରିଆର ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକଛତ୍ର ସାମଗ୍ରିକ ଶାସନ ଏ ପ୍ରକାର ନିଲ୍ଦନା ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ସୁଦାନରେ ଏମାନଙ୍କର କୃତ୍ରିମ ଭେଦନାତି ଉମ୍ମା ଓ ଆସିଗା ଦଳ ଭିତରେ କାମ କରୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ଵାର୍ଥପର ଆରବ ଶାସକବର୍ଗ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଷ୍ପ୍ରସ୍ଥ ଥିଲା ପରି ମନେ ହୁଏ । ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟର ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ସାମଗ୍ରିକ ଅଫିସରଙ୍କର ଆରବପ୍ରୀତି ଶୁଣିଲେ ବାସମାଉସୀର ଛାଗନ ପ୍ରୀତି ପରି ଜଣାଯାଏ ।

ଭାରତ ବ୍ରିଟିଶସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ରହୁବା ଦ୍ଵାରା ଏମାନଙ୍କ ଗୁଜନେଇକ କୃତ୍ରିମ ବ୍ୟୟ ଭିତରେ ପଡ଼ିଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି । ଭାରତ କାଳେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବାହାରେ ଚାଲି ଯାଇପାରେ; ତେଣୁ କାଫିର ପାକିସ୍ତାନକୁ ଯିବାରେ ଏମାନଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ଅନ୍ତତଃପକ୍ଷ ଗିଲଗିଟ ଏମାନଙ୍କର ନିନ୍ଦାତ ଦରକାର । ବୁଷିଆ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯାନ ଗିଲଗିଟ ଦାଢ଼ିଠାର ସହଜେ କରିହେବ । ଭାରତରେ ଗିଲଗିଟ

ରହିଲେ ହୁଏତ ଏମାନଙ୍କର ପୁରା ଦାନ ନ ରହିପାରେ—ଏହି ଭୟ
ଏମାନଙ୍କର ଅଳା । କେତେ ସେ ଭୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୂର ହୋଇପାରେ ।
ଅନୁକୃତ ଭରତବର୍ଷରେ ତ ନମେ ଅମେ ବାଟିଣ ଓ ଆମେରିକାର
ପୁଅ ଅବାଧରେ ମାଡ଼ି ଚାଲିବ—ରାଜନୈତିକ ସୂତ୍ର ଚାହିଁଲେ କଣ
ମେବ, ଅର୍ଥନୈତିକ ନିଷ୍ପେଷଣ ଦେଶକୁ ସର୍ବସ୍ୱରା କରିଦେଇ ପାରେ ।

ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଏସିଆ କଥା ତ ଅଗେ କୁହାହୋଇଛି । ମାଲୟ,
ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଓ ଇଣ୍ଡୋଚାଇନାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଣନୋଲିଆ ପରିସ୍ଥିତି
ଏମାନଙ୍କର କୃଷିଜୀବୀର ପାଳ ମାତ୍ର । ସୁଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟ ଦେଶ—ବୁରମା
ଜାପାନରେ ମଧ୍ୟ ଦଳଗତ ରାଜନୀତି ଦ୍ରୁତଗତିରେ କାମ କରୁଛି ।
ଅଜସ୍ର ଅର୍ଥବ୍ୟୟ କରି ପୁରା ଆମେରିକା ଆଉ ବେଶୀ ଦିନ ବୁରମାରେ
ଗୃହଯୁଦ୍ଧ ଚାଲି ପାରିବ ନାହିଁ । ସମଗ୍ର ବୁରମା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କ
ହାତରେ ପଡ଼ିବ । ଏଥରେ ରୁଷିଆର କଣ୍ଠ ଦେଲୁ ପରି ଜଣାହୋଇଛି ।
ସୁରାଟ୍‌ପରେ ଯେପରି କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ଦକ୍ଷିଣ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ
ହେଉଛି, ସୁଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଜାପାନକୁ ପୁଣି ସେହିପରି ଗଢ଼ିବାରେ
ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଅନେକ ନରମପନ୍ଥୀ ରାଜନୀତିଜ୍ଞମାନେ ମଧ୍ୟ
ଆମେରିକାର ଜାପାନୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଚରୁନାହାନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଜାପାନ ବର୍ଷଦ୍ୱୟରେ
ବିଶେଷ ଛୁଟି ଜାଣିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ; ତଥାପି ଯାହା ମିଳେ ସେଥିରୁ
ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ଯେ ଜାପାନମାନେ ଖବର ନିଷ୍ପେଷିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି,
ଗତକାଳର ଯେ ଜାପାନ ପରି ରାଜଭୁକ୍ତ ଓ ଫାଣିଷ୍ଟ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ
କୋକୋଟି ଶ୍ୱେତରୁ ୩୦ ଲକ୍ଷ ଶ୍ୱେତ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ପାଇଥିଲେ, ତୋକିଓ
ସହରର ଅଧିକାଂଶ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ଶ୍ୱେତ ଦେଇଥିଲେ ।

ଇଲଣ୍ଡ ଗସ୍ତର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେହେଁ ସାମଗିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ
କୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଦାହିଁ ହୋଇଥିବାରୁ ଭବିଷ୍ୟତ ଯୁଦ୍ଧ ଏହା ଉପରେ
ଅନେକଟା ନିର୍ଭର କରେ । ଇଲଣ୍ଡ ଯଦି ନିରାପେକ୍ଷ ରହିଯାଆନ୍ତୁ—
ଆମେରିକା ଓ ରୁଷିଆ ଉଭୟଠାରୁ ସୁବିଧା ପାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି—

ମୁଁ ଆତ୍ମାକ୍ରାନ୍ତରେ ଭାଗ ନିଅନ୍ତି । ନାହିଁ, ତାହାଲେ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ
 ମୁଁ ହୋଇପାରନ୍ତି । ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଆମେରିକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ
 ଦିଗରେ ଯେପରି ଭାବରେ ମୁଁ ଆତ୍ମାକ୍ରାନ୍ତରେ ଲାଗିପଡ଼ି ଏବଂ
 ଉଚ୍ଚପଦକାରୀ ମୁଖ୍ୟାଧିକାରୀରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଜାତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ
 ସମସ୍ତ ଶାସନାଳୟ ଓ ରେଳ ଓ ଯେପରି ଦୃଷ୍ଟିଆ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଷ
 ଉଦ୍ଧାର ରଖି କରି ମୁଁ ଆବଦ୍ଧ । ଓ, ସବୁ କରୁଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ ମନେ
 ହୁଏନା ଯେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସେ ସୁରୁତ୍ତି ହେବ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ରହିଲେ
 ମନେହୁଏ, ମୁଁ ଯେପରି ଖୁବ୍ ନିକଟ ହୋଇ ଆସିଲୁଣି; କିନ୍ତୁ
 ମୁଁ ହେଲେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସବୁଠି ବେଶୀ ଯଦି ହେବ । ଇଂଲଣ୍ଡର
 କେନ୍ଦ୍ରୀୟତ ଶିଳ୍ପକାରଖାନା ସବୁ ପରମାଣୁ ବୋମାରେ ବିଶେଷ
 ଶକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତ ହେବ । ରୁଷିଆର ବିଶାଳ ଭୂଖଣ୍ଡରେ ଏପରି ଭାବରେ
 ବିସ୍ଫୋଟକ ଭାବରେ ଶିଳ୍ପକାରଖାନା ସବୁ ବିଷ ହେଇ ରହିବ । ଯେ
 ପରମାଣୁ ବୋମାଦ୍ୱାରା ତାକୁ ପରାସ୍ତ କରିଯାଇ ପାରେନା । ଯଦି
 ମୁଁ ନ ହୁଅନ୍ତି, ତ ହେଲେ ପରମାଣୁ ଶକ୍ତିକୁ ଶାନ୍ତି ଦିଗରେ ଲାଗାଇ
 ମନୁଷ୍ୟସମାଜର — ବିଶେଷତଃ ଅନୁନୀତ ଭାବରେ, ଗୁରୁତ୍ୱ ଓ
 ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅନୁନୀତ ରୁଷିଆର ବହୁତ ଉପକାର ହୁଅନ୍ତି ।
 ଆମେରିକାର ଯଥେଷ୍ଟ ବିଦ୍ୟୁତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଶକ୍ତି ରହୁଥିବାରୁ
 ଓ ଏସବୁ କେତେ ଜଣ ସୁଦ୍ଧିପତିଙ୍କର ଏକତ୍ରତା ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରତି
 ଥିବାରୁ ପରମାଣୁଶକ୍ତିକୁ ଶାନ୍ତିମାର୍ଗରେ ନିୟୋଗ କରିବା ପାଇଁ
 କାହାର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ; ତେଣୁ ସେମାନେ ପରମାଣୁଶକ୍ତିକୁ ଅସ-
 ହରରେ ଲାଗାଉଛନ୍ତି । ତେବେ ପୃଥିବୀରେ ଶାନ୍ତିଆତ୍ମେ ସାଧାରଣ
 ମନୁଷ୍ୟ ଯେପରି ଭାବରେ ଜାଗତ ହେଉଛନ୍ତି, ମୁଣ୍ଡିମେସ୍ ଦୃଷ୍ଟପଦ୍ଧତି
 ଓ ସ୍ୱାର୍ଥପର ଲୋକ ଏବଂ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କୃତ୍ତିଲ ଆଦର୍ଶ ସାର
 ପୃଥିବୀକୁ ଧ୍ୟାନସ୍ଥାପନରେ ପରିଣତ କରି ସମର୍ଥ ନ ହୋଇପାରେ ।

—କୋଡ଼ିଏ —

ବିଦାୟ

ସୁଖଦୁଃଖ ଭିତର ଦେଇ ଅଡ଼େଇଟି ବର୍ଷ କଟିଗଲା ଲଣ୍ଡନ ସହରରେ । ଅଡ଼େଇ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଯେତେବେଳେ ଲଣ୍ଡନ ସହରର ୧୦ ଲକ୍ଷ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ଭିତରେ ହଠାତ୍ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲି, ନିଜକୁ ବଡ଼ ଅସହାୟ ମନେ ହୋଇଥିଲି—ବ୍ୟକ୍ତିମତ୍ତ । ସ୍ତ୍ରୀ ପତ୍ନୀନ୍ତୁ ଲିଭିଗଲା ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା—ପ୍ରାଣ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇଥିଲା—ସେହୁ ଧୂଳିଧୂସର କାଦୁଅଖାଣି କଟକ ରାସ୍ତା ଓ ପରୁନାଳ ପରିବେଷ୍ଟିତ ଭଙ୍ଗା ଭଙ୍ଗା ସରକୁ ଫେରି ଯିବା ପାଇଁ ମନଟା କେମିତିକା କେମିତିକା ଲାଗୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଏ ପଣ୍ଡିତମୁଖୀ ମନୋରାଜ୍ୟ କଟିଗଲା । ଯାହା ପ୍ରାଣହୀନ ଯଦୁବତ୍ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା, ତାର ଅନ୍ତରର ମଧୁର ସ୍ମୟନ ମୋତେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ପାରିଥିଲା । ବହାରର ଶୁଲିଚଳଣ, ଆଶୁର ବ୍ୟବହାରରେ ହଜାରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆଦିଫୟାଗରୁ ଶୁଲି ଆସିଥିବା ମନୁଷ୍ୟ ଦୃଢ଼ପୁର ଚରନ୍ତନ ଐକ୍ୟର ଆକ୍ଷେପ କ୍ରମେ ସଂଧାରଣ ଲେକକ ସୁଖଦୁଃଖ ସହିତ ଯାଇ ପାରିଥିଲା । ଶାସକଶ୍ରେଣୀର କୌଶଳ-ସୂକ୍ଷ୍ମ ମଥ୍ୟା ପ୍ରସ୍ତରର ବେଷ୍ଟନୀ ଭିତରେ ଚଢ଼ି ସୁଦ୍ଧା ଅନେକ ଉଦାରମନା ଇଂରେଜ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କର କି ଆମ ପ୍ରତି, ଆମ ଦେଶ ପ୍ରତି ଯଥେଷ୍ଟ ସ୍ନେହ ଓ ସହାନୁଭୂତି ଅଛି ଓ କ୍ରମେ ଏସବୁ ଅନେକଙ୍କ ସହିତ ବଢ଼ି ଯାଉଛି । ଏମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆସିବାରେ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ କଷ୍ଟ ହେଲା । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଦିନ ଦିନ, ମ.ସ ମାସ ୧ଶ ଅଡ଼େଇ ବର୍ଷ ଚଳି ଆସିଛି, ସେସବୁ ପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ମମତା ଲାଗି

ଉଠିଥିଲା । ଦେଶକୁ ଫେରି ଆସିବାରେ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେହେଁ
ଲଣ୍ଡନ ଗୁଡ଼ିବା କଥା ଭାବିଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖରେ କମ ଅଭିଭୂତ ହେଉ
ନ ଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ସହୃଦ ଏକେ ଆମଣା ପରି ନାହିଁ ଆସିଥିଲା
ସେମାନଙ୍କୁ ଚିରଦିନ ଲାଗି ଗୁଡ଼ି ଆସିବାରେ ଦୁଃଖ ହେବା ସ୍ବାଭାବିକ ।
ଚିଠି ଛଡ଼ା ଆଉ କେତେ ସେମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଦେଖା ହେବାର
ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ କିନା !

ଆସିବାର ପ୍ରାୟ ଦୁଇଟି ପୂର୍ବରୁ ମୋର ପରିଚିତ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ-
ଠାରୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବିଦାୟ ଆଣିଲି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦାୟ ପରେ ମନଟା
ବଡ଼ ଭାରି ଭାରି ଲାଗେ । ଅନେକେ କହନ୍ତି ଯେ ଇଂରେଜମାନେ ବଡ଼
ଉଦାସୀନ ଓ ଅମିଳାପୀ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଅନେକ ଦିନ ଧରି
ଯେ-ଭଲଭାବେ ମିଶି ପାରିବୁ, ସେ ବୁଝିବ ସେ ଏହା କେତେ ଦୂର ଚାଲି ।
ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଅମିଳାପୀ ଓ Formal.
କିନ୍ତୁ କୌଣସି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା ନ ରଖି ଯଦି କେହି ଖୋଲ ଖୋଲ
ଭାବରେ ମିଶିପାରେ ତାହେଲେ ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଭଲ ବ୍ୟବହାର
କରନ୍ତି । ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ମୁଁ ଏକାଦିକ୍ରମେ ଅତିକ୍ରମ କରି ରହିଥିଲି,
ସେଠାକାର ରାସ୍ତାର ଝୁଲୁଥିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଖବରକାନା ଦୋକାନ
ଓଷଧ ଦୋକାନ, ପତ୍ରପତ୍ର ବାକାଳୀ, ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍ କ୍ଲକ୍, ସେ
ସାହୁର ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପିଲ ଓ ସେମାନଙ୍କର ବାପ ମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ଥିତି ହାସ ଓ “Hallow, How are you ?—
(ହାଲୋ, କିପରି ଅଛ ?)” ସମ୍ବୋଧନ କେତେ ଭଲବାର ନୁହେଁ ।
ରାସ୍ତାରେ ବାହାରିଲେ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପିଲମାନେ ଖୋଲ ଗୁଡ଼ି Uncle,
Uncle, କହି ଦୋକାନ ଆସନ୍ତି ପାଖକୁ—କେତେ କଥା ପଚାରନ୍ତି—
ପିଲଙ୍କର ସେହି ଅସରନ୍ତି ପ୍ରଶ୍ନବାଣୀ — “କୁଅଡେ ଯାଉଛ ?”—“କାହିଁକି
ଯାଉଛ ?” ଇତ୍ୟାଦି ଅନେକ ଅତି ଅପଣାର ପ୍ରଶ୍ନ ସବୁ—ଖୁବ୍
ଭଲ ଲାଗେ । କାହିଁ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ତ କୌଣସି ଆବଳତା
ପଶିନାହିଁ ? ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଲୋକଙ୍କ ଦୃଶ୍ୟ କରିବାର ପ୍ରକୃତ ହେଉ

ନାହିଁ—ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଲୋକଙ୍କର ରକ୍ତରେ ନଜକୁ ଫୁଲାଇବାର ଦୁରାଶା ହୋଇ ନାହିଁ—କେବେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଏହିମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ପୃଥିବୀର ହିଂସାଦ୍ରୋଷୀମାନ ଉପଯୁକ୍ତ ନାଗରିକ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଗଢ଼ାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ? ସେମାନେ ବଡ଼ ହେଲେ ସଂଗଠିତ ସ୍ୱଜାତିଭକ୍ତି ଓ ପରଦେଶଦ୍ରୋଷୀ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି କାହିଁକି ? ଏହା ଜଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜର ଦୋଷ ନୁହେଁ ? ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇନା ଅନୁସାରେ କଣ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱସ୍ତେଷୀ ନାଗରିକ ରୂପେ ଗଢ଼ାଯାଇ ପାରେ ନା ? ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇପାରିବ । ସେଥିଲାଗି କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶରେ ଗୋଟାଏ ଆତ୍ମକରୁଲ ସାପ୍ତାହିକ, ମାନସିକ ଜିଆ ଗୁଜନେତିକ ବିପ୍ଳବର ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ଏପରି ବିପ୍ଳବ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ହୋଇ ମନେ ହୁଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏ ପ୍ରକାର ବିପ୍ଳବ ନ ହେଲେ ମାନବସଭ୍ୟତାର ଅଗ୍ରହ ରହିବ ନାହିଁ ।

ଯେତିକି ଯେତିକି ଲଣ୍ଡନ ଗୁଡ଼ିକାର ସମସ୍ତ ପାଖେଇ ଆସିଲା, ସେତିକି ମନ ଭରି ହୋଇ ଉଠିଲା । ପିଟର, ଜେକି, ମେରୀ, ଏଲିଜାବେଥ—ସବୁଜଣେ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପିଲମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଚଢ଼ିକାଲେଟ୍ ହାତରେ ଦେଇ ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି କରୁଥିଲେ : “ଦେଖ ପିଲମାନେ, ମୁଁ ମୋ ଦେଶକୁ ଫେରିଯାଉଛି ।” ସମସ୍ତେ କହି ଉଠିଲେ—“ଆମେ ଯିବୁ, ରୁମ୍ ଦେଶକୁ—କେଉଁକୁ ବାସ ସାପ, ପାହାଡ଼ ପବ୍ବତ”—“ଆଜ୍ଞା ରୁମ୍ ଏତିକି ପୁଣି କେବେ ଫେରି ଆସିବ ?”—ମୋ ଆଖିରେ ଲୁହ ଆସିଲା । ମୁଁ କହିଲି “ନା, ଆଉ କେଉଁ ଆସିବ ନାହିଁ ।” X X X

ମୋ ସାହର ଆଉଁଜଣେ ବୁଢ଼ୀ ଖରାଦିନେ ତା ଘର ସାମନା ବନ୍ଧିରୁରେ ଫୁଲ ତୋଳୁଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ ଯଦି ସେ ସନ୍ତାରେ ଯାଆଥାଏ, ତାହାହେଲେ ତାକୁ ଫୁଲ ତୋଳିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ—ସେ ବହୁତ ଖୁସି ହୋଇ ମୋ ବସାକୁ ତୋଡ଼ାଏ ଫୁଲ ପଠାଇଦିଏ—ତାଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିଲାବେଳେ ସେ କହିଲା—

Rath, I will miss you very much” ଆଉ ଧରେ ଯଦି
 କେବେ ଆସି ଏଠାକୁ ଡାହେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ମୋ ଘରକୁ ଆସିବ—ଦୟାକରି
 ମୁଁ ସେତେବେଳକୁ ମଣିଷିଆଁ ଅଟିବି ।” ତାର ସ୍ନେହ ମୁଁ କେତେ ଭଲ
 ପରିବାର । ପତ୍ନୀ ଘରୁ, ଅଗ୍ର ସାମନା ଘରୁ, ଖବରକାଗଜ୍‌ବିକାଳୀ,
 ପତ୍ରପତ୍ରବାବିଳାଳୀମାନଙ୍କଠାରୁ—ଏପରି ଅନେକ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ
 ବିଦାୟ ନେଲି—ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଲି ଶୁଭକାମନା ଓ ଭଲ ଆଶିର୍ବାଦ
 ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ । ମୁଁ ସାମାଜିକ ଘରେ ଅତେଇ ବର୍ଷ କାଳ ଅତିଥି ହୋଇ
 ଥିଲି, ସେମାନେ ଓ ସେମାନଙ୍କର କେତେକ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ମୋତେ
 ଆସିଥିଲେ ଛୁଡ଼ି ସ୍ତେସନକୁ । କିନ୍ତୁ ଓ କି ବିଦାୟର ହୋଇଥିଲା
 ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି । ସେତେବେଳେ କରମଦାନ କରି ମୁଁ ଗାଡ଼ରେ
 ଉଠିବାକୁ ଚାଲି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ—ମୁହଁରେ ହସ—ଘର
 ଛୁଡ଼ିଲବେଳେ ମୋର ଯେପରି ଦୁଃଖ ହୋଇଥିଲା, ଠିକ୍ ସେପରି ଦୁଃଖ
 ହେଲା—ବରଂ ତାଠାରୁ ଟିକିଏ ବେଶୀ—ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଭାବିଲି
 ଆଉ ଜୀବନରେ କେତେ ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହେବ ନି । ମନୁଷ୍ୟ
 ମମତା ଓ ସ୍ନେହ ଆକର୍ଷଣ କେତେ ଉଚ୍ଚରେ ତା ମୁଁ ସେଦିନ ବୁଝିଲି—
 ସ୍ନେହ ମମତା ଆଗରେ ଜାତି, ଧର୍ମ, ଦେଶ, ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ, କିଛି—
 ହୃଦୟ ଏକ—ସ୍ନେହ ଅନ୍ତର—ଆକର୍ଷଣ ସମାଜନ; କିନ୍ତୁ ଡାହା
 ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ କେତେ ଜଣଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତରେ । ଧର୍ମ ନିଷ୍ଠାର,
 ଦେଶ ନାମରେ ଏମାନେ ଦେଶ ଦେଶରେ ଧର୍ମ ସମ୍ମାନ, ଶୃଙ୍ଖଳା
 କରୁଛନ୍ତି—ହୃଦୟର ସମାଜନ ଆକର୍ଷଣ ଶାନ୍ତି ବସ୍ତୁକୁ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।
 ତେଣୁ ଭାବିଥାନ୍ତେ ଶକ୍ତିତା—ପୁଣ୍ୟସାଧ୍ୟାସୀ ନିର୍ମମତା ଭଲ ହୋଇ
 ଯାଇଛି । ମନୁଷ୍ୟହୃଦୟ ଏହି ଶିଷ୍ଟତା ମଧ୍ୟରେ ଛଟପଟ ହୋଇ ତାହାର
 ସ୍ୱଭାବ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରକାର କୃତ୍ରିମ ଆବରଣ ଛାଡ଼ି
 ଦେଖି ଦେଖିଲେ ତାର ଅମୂଲ୍ୟ ସ୍ୱଭାବ ପରିଷ୍କୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼େ ଏବଂ
 ତାର ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ୱଭାବର କରପାରିଲେ ପୃଥିବୀ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
 ହୃଦୟୀକ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସୁଖର ବସ୍ତୁ ସେ କୌଣସି

ଜାତି ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେବେ । କିଏ
କହିବ ଯେ ସାରା ଇଂରେଜ ଲୋକ ଆମ ଦେଶର ଶାସକବର୍ଗଙ୍କ ପରି
ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଉଚ୍ଚତ । ସେହି ଦେଶର କେତେକ ଲୋକ ତ ଫେର
ଏପରି ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ, ଲେଖକଭରା ଆଖିରେ ଆନୁମାନ ହୁଏ ବିଦାୟ
ଦିଅନ୍ତି ।...

ରେଳ ଲଣ୍ଡନର ଲିଭରପୁଲ ଷ୍ଟେସନ ଗୁଡ଼ିକୁ—କ୍ରମେ କ୍ରମେ
ସମସ୍ତେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ରବିଠାକୁରଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବେତା
ମନେ ପଡ଼ିଲା । “ଯେତେ ନାହିଁ ଦିବ... ଯେତେ ଦିନେ ଇଚ୍ଛା
ନାହିଁ... ହାୟ ତୁ ଯେତେ ଦିନେ ହୁଏ ତୁ ଚାଲେଯାଏ... ।”
ସ୍ତ୍ରୀ ଦିବସର ସେଇ ପୂର୍ବରୁ ଜାଗା ମରୁ- ‘-yon’s ହୋଟେଲର ସେହି
କଲକଥା ଅକ୍ସରଗୁଡ଼ାକ Burton, Express diary ପ୍ରକୃତ
ପରିଚିତ ସରଗୁଡ଼ାକ, ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଦୋତାଲି ବାସଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ଯେପରି
କହିଛନ୍ତି, “ଯେତେ ଆମେ ଦିବ ନା ତୋମୟ... ।” ତଥାପି
ମିନିଟ୍ ପରେ ମିନିଟ୍ ଗାଡ଼ିର ଗତି ବଦଳିଗଲା । ଗାଡ଼ି ଏକ
ନିଶ୍ଚୟରେ ଏମନ୍ତର ମାୟା ମମତା କଟାଇ ଯେପରି ଆଗେଇ ଚାଲିଛି
କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଇହାକ ସାଜିବ ମନ୍ଦାରଥ ପରି । ଅଗାଧର ସ୍ନେହ, ମମତା
ଓ କରୁଣା ମଧୁର ସୂଚକ ଜମାଟିକିବା କେନ୍ଦ୍ର ଭବିଷ୍ୟତର କୁହେଲିକା-
ତୁଲ୍ୟ ଅନିର୍ଦ୍ଧାର ଖରଦେଶରେ ନୀରବ ନିଶ୍ଚଳ ଭାବେ ଅମଳ
ବଢ଼ିଛି, ବର୍ତ୍ତମାନର ସେକେଣ୍ଡ କଣ୍ଟାର ଟିକ୍ ଟିକ୍ ଟିକ୍ ଶବ୍ଦର
ତାଳରେ ଜୀବନର ଚପଟିକି ଭବିଷ୍ୟତର ସ୍ନେହ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ରାଜପଥ
ଉପରେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଗଲା ।... ..